

αντίτετράδια της εκπαίδευσης

ΤΕΥΧΟΣ 8
ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ '89

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Εκπαιδευτική και πολιτική συγκρίσια σελ. 4
- Δ' Συνέδριο της ΟΛΜΕ σελ. 10
- Συνεντεύξη στα «α» του Χ. Δουκά σελ. 12
- Ιδιωτική Εκπαίδευση σελ. 14
- ΔΟΕ σελ. 17
- Υπορεστακά Συμβούλια και συγαίνεση σελ. 18
- Συνδικαλιστικό κίνημα και προοπτικές σελ. 20
- Πολιτικά δικαιώματα και απλή αναλογοκία σελ. 23
- Για ποια εξασφάλιση εισοδήματος θριαμβολογούν; σελ. 24
- Εκπαιδευτικό πρόγραμμα Ν.Δ. σελ. 25
- Εκπαιδευτικό πρόγραμμα Συνασπισμού σελ. 26
- Παλέυουμε, λοιπόν, για μια χαμένη υπόθεση; σελ. 27
- Is the medium the message? σελ. 29
- Η τέχνη του να μπορείς «να βλέπεις» σελ. 30
- «Η τέχνη του Επιχειρήματος» σελ. 31
- Γενικές εξετάσεις: η κοριφή του παγόδοινου σελ. 35
- Για τη διδασκαλία των φυσικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σελ. 37
- Η Τέχνη στην εκπαίδευση σελ. 39
- Τα σεμνάρια της Ένωσης Καθ. Καλλιτ. Μαθημ. σελ. 43
- Εκπαιδευτικά Προγράμματα στην Ακράπολη σελ. 45
- «Αι τέσσαρες γενικαὶ αρεταὶ τοῦ σώματος» σελ. 47
- ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Γαλλική Επανάσταση σελ. 53
- Ν.Δ. και φ.χ. σελ. 62
- Γράμμα από το Κάρο σελ. 63
- Παραλλήλη μεταπολεμική ποίηση σελ. 65
- Ναρκωτικά σελ. 68
- Τότε... και τώρα σελ. 69
- Μ' αφορμή το θέμα της έκθεσης σελ. 70
- Σχολαζόντας εκ-παιδευτικά σελ. 72
- Εξετάζομε και μαθαίνουμε ή μαθαίνω καθένας εξετάζομε σελ. 80
- Συγχριτικός πίνακας εκπαιδ. προγρ. χωρών ΕΟΚ σελ. 82

Σημείωμα της Σύνταξης

Τα ψέματα σώθηκαν. Ο στρουθομηλισμός δεν ωφελεί πλέον. Οι προοδευτικοί διανοούμενοι, κάθε συνδικαλιστής που σέβεται το λόγο του, κάθε εκπαιδευτικός και πολίτης που αισθάνεται σαν κοινωνικός δράστης και όχι πολιτικό ενεργούμενο, ΟΦΕΙΛΕΙ —εάν διαθέτει στοιχειώδη οξυδέρκεια και ελάχιστη ευαισθησία— να αντισταθεί με κάθε τρόπο, με κάθε μέσο, μόνος ή μετά πολλών.

Τούτο το περιοδικό, που στήθηκε και βγαίνει με πολύ κόπο έξω από τα γνωστά χρηματοδοτικά κυκλώματα, τους οικογενειακούς κύκλους και τις ολιγοπρόσωπες εκδοτικές προβολές, δε διστασεις να πάει κόντρα στο κυρίαρχο ή τα κυρίαρχα ρεύματα, όταν αυτά υπονόμευα, θεμελιώδεις πολιτικές, κοινωνικές και συνδικαλιστικές κατακτήσεις.

Αυτό σκοπεύουμε να κάνουμε και τώρα.

Τώρα, που ο άνεμος της συντηρητικής αντεπίθεσης στην οικονομία και την κοινωνία ξεδιπλώνεται απειλητικός και ορμητικός.

Τώρα, που η ασδιαλδημοκρατία γλυστράει ολοένα αντιδραστικότερες θέσεις, παρά της αντιδεξιές της ρητορείες.

Τώρα, που η κοινοβουλευτική λεγόμενη Αριστερά παίζει με επιδεξιότητα στο αστικό χρηματιστήριο, όχι απλά την πολιτική της (αυτό είναι το λιγότερο), αλλά ΚΑΘΕ ΑΞΙΑ της αριστεράς και του κινήματος.

Τώρα, που το ελληνικό κοινωνικό σύστημα ετοιμάζεται για την εξόρμηση του 1992 και γι' αυτό μας χρειάζεται διαιρεμένους και διαιρετικούς, παθητικούς θεατές των τεκταινομένων.

Ανάξιος όποιος δεν μπορεί
μες στο σειαμό, στο χαλασμό¹
κάστρο τη γνώμη του να χτίσει
και λέει: να δω...
(Κ. Παλαμάς)

Να πάμε κόντρα λοιπόν:

● **Στην απο-ιδεολογικοποίηση** των εργατικών, νεολαίστικων, πολιτικών και κοινωνικών αγώνων, ενάντια στον αποχρωματισμό των αντιστάσεων· οι αντιθέσεις είναι εδώ, ζωντανές και λειτουργούσες. Οι σημερινοί κρατούντες έχουν κάθε λόγο να ξεθωριάζουν τις σημαίες των δυνάμεων της εργασίας, κάθε ιδεολογικό σχήμα που υπογραμμίζει το «δίκαιο» και τονίζει το «αναγκαίο». Αυτοί επιδιώκουν να παίζουν με τους όρους της χύδην κατανάλωσης («αυτή η ιδέα μου άρεσε» ή «αυτός ο αγώνας μου πάει»). Είναι αλήθεια πως η «τραγιάσκα» δεν φοριέται σήμερα, αλλά οι ιδέες του κινήματος είναι εξαιρετικά επίκαιρες.

● **Στην εθνική συμφιλίωση και την κοινωνική συναίνεση**, που πάει να παραδώσει τους εργαζόμενους δεμένους πισθάγκωνα στις ανάγκες της άρχουσας τάξης στην πρεμούρα της ν' ανταγωνιστεί, μπροστά στο 1992, τους ευρωπαίους εταίρους, χωρίς εσωτερικούς ανταγωνισμούς και σοβαρό εργατικό κίνημα.

● **Στη «γοητεία του χειροπαστού»**, μ' άλλα λόγια στη λογική του εφικτού και του μικρότερου κακού, που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο λανσάρουν οι σειρήνες του αστικού πολιτικού κόσμου και των εκδοτικών κυκλωμάτων. Ν' αντισταθούμε, όχι από την αδιέξοδη πλευρά της ουτοπίας και της ριζοσπαστικής λογοκοπίας, αλλά από την σκοπιά της ομαδικής δράσης.

● **Σ' όλα τα ρεύματα του «νέου μυστικισμού» και του τυφλού αγνωστικισμού**, που θαρρετά πια, ύστερα από τόσα χρόνια τυπικής τουλάχιστον κυριαρχίας του «υλισμούς», διοχετεύονται ανεξέλεγκτα στη νεολαία, στα βιβλιοπωλεία, στο σχολείο.

● **Στην καθημερινή μετριότητα** που επιβάλλει η ρουτινιάρικη δουλειά μας και στους απομικούς μικροϋπολογισμούς που προωθεί η εξευτελιστική προσαρμογή στις υπηρεσίες ενός άχρηστου και αχρείαστου κράτους.

● **Σ' όλους τους σφετεριστές των ονείρων μας και στους διαμεσολαβητές των προσπαθειών μας.**

Απέναντι στις πολυποίκιλες και χρυσοποίκιλες προτάσεις για παράδοση άνευ όρων, οφείλουμε με επιμονή και διορατικότητα να αναζητήσουμε την αλήθεια μέσα από τα γεγονότα, να οργανωθούμε και ν' αντισταθούμε.

Ας μη διστάσουμε να διαρρήξουμε τις σχέσεις με την καθημερινότητα, τη μετριότητα και την ενσωμάτωση.

Είμαστε, ακόμα, στις χρονιές της σύγκρουσης.

Με την «κάθαρση»

Σε τόσο λίγ

Ζούμε στον αστερισμό μιας δύσκολης και περίεργης εποχής. Οι πολιτικές εξελίξεις φαίνονται αποδεσμευμένες από κάθε χρονικό και ιστορικό περιορισμό· τα γεγονότα δείχνουν να τρελλάθηκαν.

Σε τοπικό και σε παγκόσμιο επίπεδο οι αλλαγές επιταχύνονται με τέτοιον τρόπο, που είναι δύσκολο για έναν άνθρωπο να τις παρακολουθήσει. Χρειάζεται όμως, παρ' όλα αυτά, να βρεθεί (και όχι να εφευρεθεί) εκείνο το νήμα που ενώνει όλα αυτά τα γεγονότα στο ίδιο πεδίο δράσης και που πολύ περισσότερο μπορεί να δώσει στις δυνάμεις της εργασίας κοινή γλώσσα αντίστασης και δράσης.

Στη χώρα μας, η κυβέρνηση Τζαννετάκη, της οποίας ήδη τελείωσε η θητεία, ανέλαβε ως τύλλος Ηρακλής να καθαρίσει τον τόπο από τις δηλωμένες βρωμιές. Παράλληλα όμως καλλιέργησε, σε αγαστή συνεργασία με την ηγεσία του Συναπισμού, όλο εκείνο το ιδεολογικό και πολιτικό κλίμα, που θα χρησιμοποιηθεί σαν εφαλτήριο της Ν.Δ. προς την εξουσία. Καλλιέργησε μια παραλυτική ψυχολογία στο λαό, διατήρησε τα στεγανά και τα μυστικο-συμβούλια, έδωσε την τηλεόραση βορά στα ιδιωτικά μονοπώλια, ίσως και με συγκεκριμένες δεσμεύσεις, παρά τις εξαγγελίες της έκανε αυξήσεις και εξομοίωσε μ' ένα φευδεπίγραφο νομοσχέδιο τον αγώνα του λαού ενάντια στην Αγγλική και Αμερικάνικη κατοχή το 1946 - 1949 με τους επεμβασίες. Αυτόν το νόμο ονόμασε «άρση των συνεπειών του εμφυλίου», σάμπως όλο το σύστημα που στηρίχτηκε στην ήττα της αριστεράς να εξαφανίζεται μ' ένα νόμο.

Η Νέα Δημοκρατία, και με ένα δολοφονημένο πλέον στέλεχό της, έχει όλα τα εχέγγυα να αναδειχθεί σαν η ανερχόμενη εγγυήτρια δύναμη του έθνους. Το παρελθόν σχεδόν ξεχάστηκε, είναι έγκυρος συνομιλητής με την ηγεσία του Συναπισμού, έχει την έξωθεν καλή μαρτυρία, παρουσιάστηκε σαν ο άγγελος της κάθαρσης και ο τιμωρός των σκανδάλων (οι προβληματικές, η λιτότητα, η καταστολή, η εξάρτηση, πήραν άφεση αμαρτιών).

Η Νέα Δημοκρατία, και ειδικότερα ο Μητσοτάκης, μ' επιδέξιους χειρισμούς πέτυχαν να κρύψουν τους ογκόλιθους των σκανδάλων του συστήματος, πίσω από το ευτραφές σκάνδαλο Κοσκωτά και να βάλουν σοβαρές υποθήκες για την αναρρίχησή τους στην κυβέρνηση. Κυρίως πέτυχαν να επιβάλλουν, και μέσα από την ηγεσία του Συναπισμού, την πολιτική και κοινωνική παθητικότητα, την ουδετεροποίηση του λαϊκού παράγοντα, που εθίζεται στο να παρακολουθεί τις σαρδώνιες δηλώσεις του Μητσοτάκη, τις κραυγές του ΠΑΣΟΚ και τη θεσμολογία του Κύρκου, την ίδια στιγμή που η νέα λιτότητα και η νέα συντήρηση είναι προ των πυλών...

«Θα προκάνουμε;»

Η σοσιαλδημοκρατία στο εδώλιο

Ο ηγετικός πυρήνας του ΠΑΣΟΚ, και πρώτα και κύρια το περιβάλλον του Ανδρέα Παπανδρέου, συμπεριφέρθηκε εκ-βιαστικά απέναντι στην αστική νομή και κατανομή εξουσίας.

Κατά την πρώτη φάση της διακυβέρνησής του αφοπλίζει το κίνημα, με το γνωστό μορατόριον κορυφής που συνάπτει με την ηγεσία των «αριστερών» κομμάτων, ενώ παίρνει και σειρά μέτρων αύξησης του «κράτους πρόνοιας» (προβληματικές, συντάξεις, υγεία κ.λπ.). Η άρχουσα τάξη, απ' ότι φαίνεται, εναποθέτει τη διέξοδο από την κρίση σ' εκείνο το αστικό κόμμα, που έχει τη δυνατότητα να κυβερνάει με το λιγότερο δυνατό κόστος από την πλευρά του κινήματος.

Η δεύτερη φάση της αστικής αντεπίθεσης αρχίζει με το γνωστό πρόγραμμα λιτότητας (από τις αρχές του 1985 και αφού αποκεφαλίζεται η ΓΣΕΕ). Άλλα η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ προχώρησε έχω από τα τυπικά και άτυπα όρια του πολιτικού παιχνιδιού κορυφής, που τόσο έχουν παίζουν οι κυρίαρχοι πολιτικοί κύκλοι, οι μονοπωλιακές ομάδες, τα συγκροτήματα

για την «κοινωνική συναίνεση» ο χρόνο αποκαλύφθηκαν τόσα πολλά

των πληροφοριών, οι τράπεζες. Το ΠΑΣΟΚ, με αιχμή τμήματα του κρατικού τραπεζικού κεφαλαίου, χρήματα των προβληματικών και των ΔΕΚΟ, σκόπευε πολύ ψηλότερα από το μπόι του. Επιχείρησε να περιορίσει το ρόλο των συγκροτημάτων του Τύπου, δημιουργώντας μία —ελεγχόμενη από τον ίδιο τον Α. Π.— αυτοκρατορία στα mass media, με την ταυτόχρονη χρησιμοποίηση του κρατικού μηχανισμού και της ανώτερης γραφειοκρατίας προς «ίδιον κομματικόν όφελος». Τα ανώτερα τμήματα του κομματικού μηχανισμού του ΠΑΣΟΚ συμπεριφέρθηκαν με άκρα βουλιμία, αφού άλλωστε κάθισαν τελευταίοι στο «μεγάλο φαγοπότι», όπως μπορεί να ονομαστεί η διαχείριση του κράτους στην Ελλάδα.

Από αυτήν την άποψη, η συνασπισμένη και ενιαία αντιπαράθεση των μεγαλοσυγκροτημάτων του Τύπου (Ελευθεροτυπία - Έθνος - Λαμπράκης, παρ' όλο που ο τελευταίος προεκλογικά «άλλαξε βιολί», ο Καλογρίτσας της Πρώτης), τα οποία ολοκληρωτικά είχαν στηρίξει την άνοδο του ΠΑΣΟΚ και τώρα την πτώση και διάλυσή του, είναι άκρως δικαιολογημένη.

Οι μεγαλοεκδότες, που είδαν τα συμφέροντά τους να απειλούνται ασβαρά από το συγκρότημα Κοσκωτά, ζήτησαν και πήραν τη ρεβάνς, ζήτησαν, και από ότι φαίνεται πήραν από τα υπόλοιπα τμήματα της άρχουσας τάξης και τα κόμματα, την υπόσχεση πως οι εξουσίες είναι τέσσερις και η τέταρτη εξουσία μπορεί αδιατάρακτη να συνεχίσει το έργο της. Χαρακτηριστικό δείγμα των «άγνωστων» συνομιλιών ανάμεσα στα κόμματα και τους εκδότες, οι οποίοι τώρα κρατούν «όμπρο» το Συνασπισμό, είναι και το νομοσχέδιο για την ιδιωτική τηλεόραση.

Η δεύτερη αντίθεση του ΠΑΣΟΚ αφορά το άλλο αστικό κόμμα. Αυτή ακριβώς η ενδοστική αντίθεση είναι από χρόνια, με διάφορες παραλλαγές, καθοριστική αντίθεση στην ελληνική κοινωνία. Από την εποχή του Βενιζέλου, μέχρι τον Καραμανλή και τον Γ. Παπανδρέου, ξανά τον Καραμανλή και τον Α. Παπανδρέου —και με μόνη εξαίρεση την περίοδο 1940 - 1950, όπου η αριστερά συσπείρωσε τα καταπιεζόμενα στρώματα μ' ένα πρόγραμμα λαϊκής εξουσίας— η ζωή της Ελλάδας πολώθηκε «τεχνητά» γύρω από τις αντιθέσεις βασικά δύο κομμάτων.

Αυτό το ρετιρέ της πολιτικής εξουσίας κατόρθωσε να διχάσει, με αυτόν ή τον άλλον τρόπο, τα κοινωνικά στρώματα, να μεταφέρει τις πραγματικές διαχωριστικές ζώνες στο δικό του στρατόπεδο, να κινητοποιεί ακόμη τις δυνάμεις του λαού έξω από τις βαθύτερες και ουσιαστικές ανάγκες του τόπου, να δημιουργεί «ψευδή συνείδηση» στον κόσμο της εργασίας, μεταφέροντας πολλές φορές και την αριστερά με τις ξιφολόγχες «εντός παιδιάς».

Είναι σ' ένα βαθμό φυσιολογικό βέβαια, τα δύο κυρίαρχα κόμματα να εκφράζουν διάφορες παραλλαγές εξουσίας για τον τρόπο ανάπτυξης, για τις μεθόδους διακυβέρνησης, για το χειρισμό του λαϊκού παράγοντα, για την ανεξαρτησία και τις στροφές στην εξωτερική πολιτική, πράγμα άλλωστε που εκφράστηκε τόσο στα προγράμματά τους, όσο και στην καθημερινή τους πράξη.

Αυτό όμως δε μειώνει σε τίποτα τη βασική τους «ομοιότητα», το γεγονός δηλαδή πως ανήκουν στην «ίδια γενιά» διαχείρισης και αναπαραγωγής του κοινωνικού συστήματος. Αυτή ακριβώς η αντίθεση ανάμεσα στα δύο μεγάλα στρατόπεδα, μπορεί ν' ανατραπεί μόνο με την ορμητική παρέμβαση στον πολιτικό και κοινωνικό στίβο των δυνάμεων της «αριστεράς και της πρώσου», των δυνάμων της ανατροπής και της αντίστασης, των σοσιαλιστικών δυνάμεων.

Αν η σοσιαλδημοκρατία βρίσκεται σήμερα στο εδώλιο του κατηγορούμένου, αυτό γίνεται όχι γιατί ο λαϊκός παράγοντας κατάφερε να μεταβληθεί σε κρίτη των πολιτικών πραγμάτων, αλλά κυρίως γιατί στο αστικό μπλοκ το παιχνίδι πάει να ξαναμοιραστεί με νέους στρατηγικότερους όρους.

Από την άλλη πλευρά, το ΠΑΣΟΚ δικάζεται γιατί εξεφτέλησε τους στοιχειώδεις κανόνες του παιχνιδιού, με κίνδυνο να καταρρεύσει η συνολική αξιοπιστία του συστήματος στα

ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΚΑΛΑΜΠΟΚΙΟΥ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΥΠΟΚΛΙΤΩΝ.
ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΚΟΣΚΩΤΑ ΛΑΡΩΝ ΕΛΛΙΜΑ Ζ ΤΡΙΣ

μάτια των εργαζόμενων και της νεολαίας. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το γεγονός, πως ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ θεώρησε «το λαό πάνω από τους θεσμούς», σε μια του προσπάθεια να προσεταιριστεί τα αντικρατικά και αντιθεσμικά ανακλαστικά του λαού. Η σοσιαλδημοκρατία δικάζεται για την κακοδιαχείριση του συστήματος: μόνο που αυτό γίνεται με τους εργαζόμενους ξανά στο ρόλο του άφωνου ακροατήριου.

Ξανά ... αλλά για πόσο ακόμα;

Και ο Συνασπισμός:

«Από δω η κυρία μου κι από κει το αίσθημά μου»

«'Οπου η εργατική τάξη δεν είναι ακόμα αρκετά προχωρημένη στην οργάνωσή της για να επιχειρήσει μία αποφασιστική εκστρατεία ενάντια στη συλλογική εξουσία, δηλ. ενάντια στην πολιτική εξουσία των κυρίαρχων τάξεων, πρέπει οπωσδήποτε να διαπαιδαγωγηθεί γιαυτό με αδιάκοπη ζύμωση ενάντιά τους και με εχθρική στάση απέναντι στην πολιτική των κυρίαρχων τάξεων. Στην αντίθετη περίπτωση μένει παιχνίδι στα χέρια τους...»

(Καρλ Μαρξ, Διαλεχτά 'Εργα)

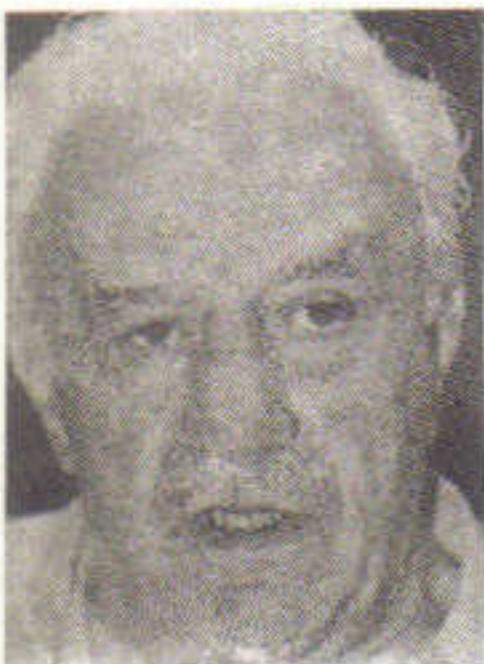
Η συγκατοίκηση του Συνασπισμού με τη Νέα Δημοκρατία στους κυβερνητικούς θώκους, δημιούργησε ένα ισχυρό σοκ στον κόσμο της αριστεράς, στη νεολαία, στους εργαζόμενους· και αυτό όχι γιατί δε διαφαινόταν κάτι τέτοιο στον ορίζοντα, αλλά γιατί κυρίως η ταχύτητα αναπροσαρμογών του Συνασπισμού ήταν τρομακτική. Απ' ό,τι φάνηκε ο Συνασπισμός του ΚΚΕ, της ΕΑΡ, του ΚΟΔΗΣΟ και των διάφορων αναρριχητικών προσωπικότήτων στηλ Νέστορα, Λεντάκη κ.λπ., έχει πάρει για τα καλά την απόφασή του, να παίξει δηλαδή πάση θυσία στο κεντρικό πολιτικό παιχνίδι, με τους όρους βέβαια του συστήματος και μάλιστα σ' ορισμένες περιόδους να συνασπίζεται με τον ανερχόμενο και ισχυρότερο. Έτσι, στη φάση της ΠΑΣΟΚικής επέλασης ακολούθησε τον ελέφαντα της αλλαγής, ακυρώνοντας στην πράξη κάθε προσπάθεια του εργατικού συνδικαλιστικού κινήματος να σηκώσει κεφάλι. Τώρα πέρασε από τη ~~βοσσακεία~~ αντιπολίτευση απέναντι στη νεοσυντήρηση και την ενσωμάτωση, στην πλήρη υποταγή του, εν ονόματι της μαγικής «κάθαρσης».

Οι Κύρκος - Φλωράκης ήσαν πολύ παραστατικοί όταν καλούσαν το μαζικό κίνημα να βοηθήσει, ώστε «να βγει το αγκάθι από τη μέση και να λειτουργήσουν οι θεσμοί». Μπροστά σ' αυτήν την ανάγκη της κάθαρσης, επιχειρήθηκε να ξεδιπλωθεί ένα ολόκληρο σκηνικό, από το οποίο ο λαός απουσίαζε, το μαζικό κίνημα γινόνταν θεατής, η ταξική πάλη έπαιρνε τρίμηνη —τουλάχιστον— αναβολή, με δηλωμένο στόχο να «βρεθούν οι ένοχοι» της σπατάλης του δημόσιου χρήματος, των υποκλοπών και της μεγάλης ρεμούλας, με απώτερο όμως στόχο να προετοιμαστεί ολόκληρο το σύστημα στη μεγάλη του εξόρμηση μπροστά στο 1992. Ν' αποκαθαρθεί το κράτος από κάθε ιδέα ά-χρηστης διαχείρισής του, να τσιμενταριστούν οι (αστικοί) θεσμοί, να εθιστούν οι εργαζόμενοι στην ιδέα, πως η δημοκρατία «τους» βρίσκει τη δύναμη και την αντοχή να εντοπίζει και να καταδικάζει τα σκάνδαλα και τους δημιουργούς τους.

Η σημαία της κάθαρσης αποδείχνεται «σημαία ευκαιρίας», αφού στην ουσία της (και όχι στον τύπο, δηλ., στην παραπομπή 8 ΠΑΣΟΚων) καλλιεργεί την ολοκληρωτική υποταγή σε μία υπερταξική λογική για το κράτος και τις λειτουργίες του. Μέσα από τη λειτουργία του υπερδιογκωμένου και αντιλαϊκού κράτους, τόσο στα χρόνια της Νεοδημοκρατικής εξουσίας, όσο και σ' αυτά της ΠΑΣΟΚικής «κακοδιαχείρισης», στα μάτια των απλών ανθρώπων και με την πρωτοπόρα δράση μαζικών κινητάτων και πολιτικών οργανώσεων, πολλές φορές φάνηκε η σκανδαλώδης φυσιογνωμία του (μίζες, ρουσφέτια, ρεμούλες, αυταρχισμός, αναλγησία). Θεσμοί του κράτους όπως ο στρατός, το κοινοβούλιο, τα σώματα ασφάλειας, κρατικές επιχειρήσεις, ξεγυμνώθηκαν —σαν αποτέλεσμα και των ενδοαστικών αντιθέσεων— και ο κόσμος είδε ένα τεράστιο συλλογικό εργαστήρι παραγωγής σκανδάλων (προβληματικές, λιτότητα, θαλασσοδάνεια, απολύσεις κ.λπ.).

Η περιορισμένης έκτασης και βάθους ελεγχόμενη «κάθαρση» που επιχείρησε η Ν.Δ. με τη βοήθεια του Συνασπισμού απέκρινε το δάσος μπροστά από τα ελάχιστα δέντρα. Κανένα κόμμα δεν ήθελε και δεν μπορούσε να φτάσει το μαχαίρι ως το κόκκαλο, ενεργοποιώντας πρώτα και κύρια το μαζικό κίνημα, για να βρει η επόμενη μέρα της κάθαρσης αυτόν των παράγοντα ισχυρότερο και δυναμικότερο.

Αντίθετα, τον τεράστιο ρόλο του κουκουλώματος των μεγάλων σκανδάλων, σαν ένα τεράστιο πολιτικό πλυντήριο, ανέλαβε με θρησκευτική ευλάβεια και εργολαβικά να παίξει η ηγεσία του Συνασπισμού, για δύο βασικά λόγους.

Ο πρώτος σχετίζεται με τις εξετάσεις απέναντι στις υπόλοιπες δυνάμεις του συστήματος. Στα γρήγορα πετάει στο χρονοντούλαπο της ιστορίας κάθε αγωνιστική και εμφυλιοπολεμική περγαμηνή και πλασσάρεται σαν ομογάλακτος αδερφός στην αστική διαχείριση. Είναι ενδεικτικό στοιχείο τα χειροκροτήματα δύων των συντηρητικών πτερύγων της πολιτικής ζωής απέναντι στη σωφροσύνη, τη υηφαλιότητα και το ρεαλισμό της ηγεσίας του συνασπισμού. (Ο Λ. Κύρκος περιχαρής μάλιστα δήλωσε, αρθείς στο ύψος των περιστάσεων, ότι «χρειάζεται να βάλουμε την Ελλάδα να δουλέψει»· και μόνο το γ' ενικό πρόσωπο δείχνει, ότι επιδιώκουν να μας βάλουν να δουλέψουμε δουλευόντάς μας).

Ο δεύτερος λόγος σχετίζεται με τις προσπάθειες για να φτιαχτεί το άλλο ΠΑΣΟΚ, με το οποίο ο συνασπισμός μπορεί να συνεργαστεί. Πραγματικά, σ' όλη αυτήν τη διάρκεια της καθαρτικής περιόδου, αλλά και τώρα, η ηγεσία του Συνασπισμού δεν έπαψε να φλερτάρει μ' αυτήν την ιδέα που περιέχει «στρατηγικά σημεία σύγκλισης». Οι ίδιες οι διεθνείς εξελίξεις λύνουν σ' αυτήν την κατεύθυνση τα χέρια του ελληνικού ρεφορμισμού, που για συγκεκριμένους λόγους κομματικής επιβίωσης θεωρεί σωστό να κόψει τόσο τις αυτοδυναμίες, όσο και ν' αυξήσει την εκλογική του βάση σε βάρος της σοσιαλδημοκρατίας.

'Όλη άλλωστε η πορεία της «ελληνικής κομμουνιστικής ανανέωσης» στηρίχτηκε σ' αυτό το ιδεολόγημα. Πως από τα δύο μεγάλα αστικά κόμματα, πρέπει να επιδιωχθεί συμμαχία με το «δημοκρατικότερο», για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη του τόπου (βλ. τότε 'Ενωση Κέντρου), μ' αποτέλεσμα βέβαια να σέρνεται μονίμως σε μία πολιτική ουράς. Οι τελευταίες δηλώσεις του Φλωράκη για κυβέρνηση δημοκρατικής συνεργασίας και οι φραστικοί εναγκαλισμοί ΠΑΣΟΚικών στελεχών, δείχνουν ότι ο φλερτ, παρά τους συγκυριακούς πολιτικούς γάμους, βρίσκεται σε ικανοποιητική πορεία.

Τι γυρεύει όμως η αλεπού στο (νεοφιλελεύθερο) παζάρι;

'Όλο και περισσότερο προβάλλεται από τις δυνάμεις του συστήματος η ανάγκη για μια γενικότερη προσαρμογή των εργαζόμενων στις νέες συνθήκες της κρίσης. Αυτή η ανάγκη για μία νέα αντιδραστική **ελαστικοποίηση** των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών έχει σαν αναγκαία προϋπόθεση και την ανάλογη προσαρμογή της «γλώσσας της αριστεράς» στις νέες συνθήκες.

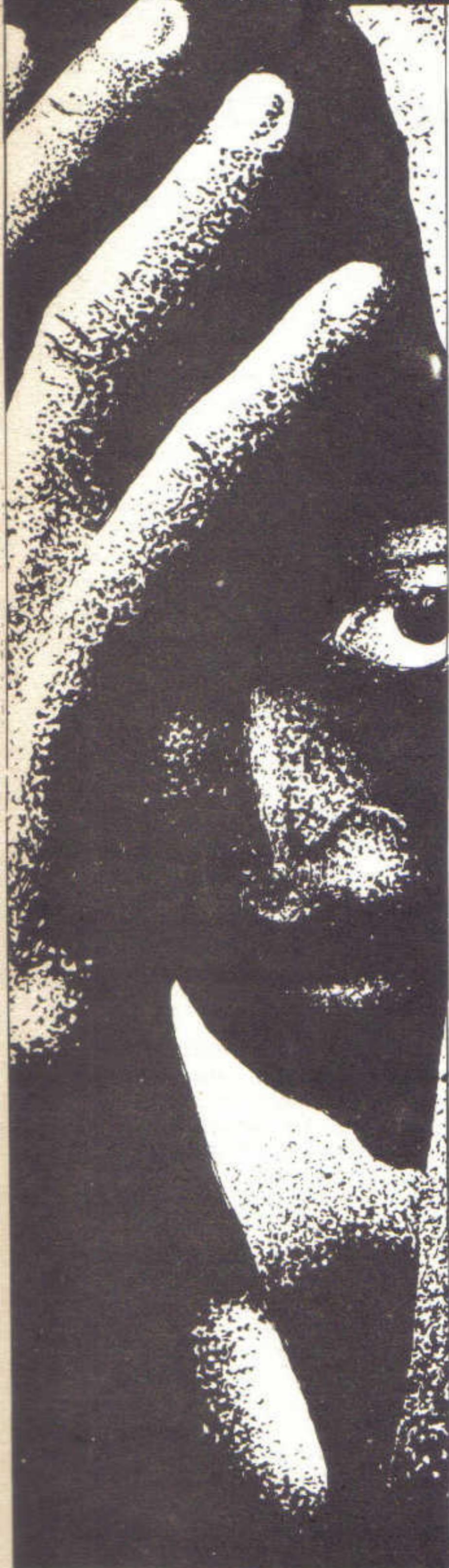
«Να μιλάει κανείς για καθαρή δημοκρατία, για δημοκρατία γενικά για ισότητα, για ελευθερία, για παλλαϊκότητα, όταν οι εργάτες και όλοι οι εργαζόμενοι είναι πεινασμένοι, ρημαγμένοι και καταπονημένοι... αυτό σημαίνει χλευασμό των εργαζομένων και των εκμεταλλευμένων.

Αυτό σημαίνει περιφρόνηση των βασικών αληθειών του μαρξισμού, που δίδασκε στους εργάτες: πρέπει να χρησιμοποιήσετε την αστική δημοκρατία, που αντιπροσωπεύει τεράστια ιστορική πρόσδοτο σε σχέση με τη φεουδαρχία, αλλά μην ξεχνάτε ούτε σπιγμή τον αστικό χαρακτήρα αυτής της «δημοκρατίας», τον ιστορικά συμβατικό και περιορισμένο χαρακτήρα της, μην εγκολπώνεστε τη «δεισιδαιμονική πίστη» στο «κράτος», μην ξεχνάτε ότι και στην πο δημοκρατική αστική δημοκρατία, και όχι μόνο στη μοναρχία, το κράτος δεν είναι τίποτ' άλλο παρά μία μηχανή για την καταστολή της μιας τάξης από την άλλη».

Παρά το γεγονός ότι τα παραπάνω αποτελούν αλφάριθμο για την αριστερά, φαίνεται πως ηχούν παράξενα και παράταιρα στ' αυτιά των εκπροσώπων του Συνασπισμού.

Αυτοί επέλεξαν το δρόμο της λατρείας των θεσμών, της θεσμολαγνείας σχεδόν, όπως φαίνεται και από τις δηλώσεις (30.9.89) για το λεγόμενο +1, αποκρύβοντας πως πρόκειται ακριβώς γι' αστικούς θεσμούς. Ανατριχιαστικός κατήφορος! 'Οποιος όμως παρακολουθήσει τις παλαιότερες διαμάχες ανάμεσα στην αριστερά και την «αριστερά», θα βρει τις παλιές καταβολές αυτών των αντιλήψεων.

Αυτή η νέα γλώσσα της «κομμουνιστικής ανανέωσης» έχει σα βασικό αποδέκτη την άρχουσα τάξη, ενώ προς τις λαϊκές δυνάμεις ο συνασπισμός φέρνει τον αέρα της ιδιωτικοποίησης με αριστερό προφίλ. «Ο συνασπισμός επιδιώκει νέα πλαίσια για την επιχειρηματική ιδιωτική δραστηριότητα, που θα εκσυγχρονίσουν και θα ενθαρρύνουν τον ιδιωτικό τομέα της οικονομία, «υποστηρίζει» συμπράξεις με το ξένο κεφάλαιο», ενώ έφτασε ακόμα και αυτό το Εργατικό Κέντρο Αθήνας στο πρόσφατο συνέδριο του να διακηρύξει πως:

«Είμαστε υπέρ της σύνδεσης αμοιβής - παραγωγικότητας σε Εθνικό επίπεδο και δεν δεχόμαστε να θιγεί το καθεστώς των συλλογικών συμβάσεων. Ίσα - ίσα πρέπει να εκσυγχρονιστεί με βάση τις προτάσεις των συνδικάτων. Δεχόμαστε, μετά από συμφωνία με τα σωματεία, την ύπαρξη κινήτρων για θέσεις ευθύνης. Η συμφωνία πρέπει να καθορίσει για ποιούς πρόκειται, για ποιό ποσό, που δεν θα πρέπει να είναι απεριόριστα μεγάλο».

Η ηγεσία του συνασπισμού, μαγεμένη από το νεοφιλελεύθερο παζάρι και ακολουθώντας τα βήματα των μεγάλων ανοιγμάτων στο ιδιωτικό και μονοπωλιακό κεφάλαιο που άρχισαν οι ανατολικές χώρες, προσπαθεί να πείσει (είναι αλήθεια με αρκετό κόστος) εργαζόμενους και νεολαία, πως η «συναίνεση», η «συμφιλίωση» και το «εθνικό χρέος όλων» θα μας βγάλουν από την κρίση. Η ηγεσία του συνασπισμού βρέθηκε βαθειά στο αστικό γήπεδο, σ' ένα παιχνίδι σικέ και αντεργατικό. Όλα εδώ, όμως, πληρώνονται... Γυρεύει την εργασιακή ειρήνη, σαν αντάλλαγμα προς τους λοιπούς τωρινούς συνεταίρους της, εξασφαλίζοντας το δικό της μερικό σε κρατικούς - κυβερνητικούς θώκους. Η ηγεσία του Συνασπισμού ανακάλυψε «ξαφνικά» την κρυφή γοητεία της μπουρζουαζίας και δηλώνει κεραυνοβόλα ερωτευμένη, υποσχόμενη δε πολλά...

«Ισχυρά νέα συμπλέγματα»

Η ηγεσία του Συνασπισμού διακατέχεται από το ισχυρό σύμπλεγμα του «κυβερνητισμού». Χρόνια μακριά από την εξουσία, γεύεται σήμερα τα φιχία της συγκυβέρνησης, φθυρίζοντας στ' αυτιά των αγωνιστών της αντίστασης, του εμφύλιου, της αντιφασιστικής πάλης, το εύηχο τροπάρι του ρεαλισμού. Ευτυχώς, όπως δείχνουν τα γεγονότα στην ΚΝΕ, εδώ είναι Βαλκάνια και ο ρεφορμισμός συναντάει αντιστάσεις: ας θυμηθούμε ότι μέσα σε 30 χρόνια χρειάστηκε να γίνουν 3 πραξικοπήματα για ν' ανακοπεί ο λαϊκός πιαράγοντας (1936 - 1944 - 1967).

Διακατέχεται από το σύμπλεγμα του **εκλογικισμού** και τη θανατηφόρα αγωνία των ποσοστών. Προσπαθεί με συμφωνίες κορυφής και άγνωστα (πού είναι η διαφάνεια;) παζαρέματα μυστικοσυμβουλίων, αυτή ακριβώς η παράταξη που θάβγαζε στη φόρα και τη μυστική διπλωματία, στηριγμένη στην απραξία και ανοχή (;) του μαζικού κινήματος και στην ουσιαστική αδυναμία αριστερού πόλου και λόγου, να σφραγίσει μια ολόκληρη εποχή για να μπει τώρα και στην **ΕΥΡΩΠΗ**.

Διακατέχεται από την **αναπτυξιομανία**, αφού από το πρόγραμμά της (και τι αξία έχει ένα πρόγραμμα!) απουσιάζει πλέον παντελώς και κάθε αναφορά σε κοινωνικοποίησεις, εθνικοποίησεις, κρατικοποίησεις, ενώ εξυμνείται η «τέχνη του επιχειρείν». Είναι φανερό, πως έχουμε να κάνουμε μ' έναν ισχυρό «**αριστερό νεοφιλελεύθερισμό**».

Διακατέχεται, τέλος, από **φιλοΕΟΚισμό**, όσον αφορά τους εξωτερικούς προσανατολισμούς της και **πολυσυλλεκτισμό** στις αναφορές και επιδιώξεις της. Έτσι, αντικαθιστά κάθε ταξική αναφορά, κάθε ταξική ανάλυση, με όρους της εποχής της αστικής επανάστασης, όπως κόσμος, πολίτες, έθνος, πατρίδα, εισάγοντας μάλιστα και μια ισχυρή δόση «ηθικών αξιών».

Αυτόν το Συνασπισμό, που θέλει να κάνει κύριο αποδέκτη της πολιτικής του τα μεσοστρώματα, την εργατική αριστοκρατία, τα εκδοτικά συγκροτήματα και τις δυνάμεις του συστήματος, αλήθεια ποιός, θα τον πάρει;

Ξανά, ξανά, ξανά, ξανά...

Είμαστε τάχα οι «λυσσασμένοι των οδοφραγμάτων», όπως κατηγορήθηκαν παλιότερα οι προοδευτικοί πολίτες της Γαλλίας ή μήπως πρέπει να ακολουθήσουμε τη χρυσή έμπνευση εκείνου του αριστερού, που έπαιζε μανιωδώς στο χρηματιστήριο, επιδιώκοντας να το τινάξει στον αέρα και να φέρει έτσι πιο κοντά την κοινωνική ανατροπή; Τίποτα από τα δύο - Ούτε ενωμάτωση, λοιπόν, ούτε κραυγές.

Στη συγκεκριμένη φάση έχει σημασία να βαθύνουμε όσο γίνεται τον προβληματισμό μας στα μικρά και μεγάλα προβλήματα, αντιστεκόμενοι στην πρακτική για την πρακτική (ακτιβισμός), αλλά και στην στείρα θεωρητικολογία.

Χρειάζεται να καταδείξουμε πειστικά, ότι δίπλα στα χρόνια προβλήματα προστίθενται καινούργια, που φέρνει η συντηρητική αναδιάρθρωση και το ολοκληρωτικό γλίστρημα των κυριαρχών πολιτικών μηχανισμών στη «δεξιά πολιτική».

Σ' αυτήν τη βάση είναι αναγκαία:

α) Η ευρύτερη δυνατή συσπείρωση όλων των τμημάτων των εργαζόμενων, της εκπαίδευσης, της νεολαίας σε ζώνη άμυνας: είναι αναγκαία η συσπείρωση δυνάμεων για την αντεπίθεση.

β) Το άνοιγμα της πιο πλατειάς και δημοκρατικής συζήτησης πάνω στα προβλήματα που θέτει η συντηρητική αντεπίθεση, όπως και αν αυτή ονομάζεται.

Πιο συγκεκριμένα χρειάζονται απαντήσεις σ' όλο το φάσμα που θίγει η προσαρμογή μας στην ΕΟΚ (εργασιακό, οικονομικό, ιδεολογικό, συνταξιοδοτικό, κοινωνικό, διοικητικό κ.λπ.), καθώς και η σταθερή θέση της Αριστεράς για το κράτος και τους θεομούς. Το 1992 και το ζήτημα του αστικού κράτους πρέπει να βρίσκονται σταθερά στο πεδίο της θεωρίας και της δράσης μας.

Οι εργασιακοί χώροι, και πιο ειδικά ο χώρος της εκπαίδευσης, έχουν αποκομίσει σήμερα μία σημαντική εμπειρία, που μπορεί ν' αποτελέσει την πρώτη αφετηρία για παραπέρα συντονισμό και κοινές ενέργειες. Ας μην υποτιμηθούν ούτε οι δυνάμεις, ούτε οι δυνατότητές τους.

Στη γενική ακινησία και αμνησία, που προσπαθεί να επιβάλλει ο κυρίαρχος αστικός και ρεφορμιστικός κόσμος, η απάντηση μπορεί νάναι: «και όμως κινείται!»

Επιστροφή στο ... παρελθόν

(1) Κεκτημένη ταχύτητα

Στο βήμα ο Θ. Τσιριγώτης (Γ' ΕΛΜΕ Διυτ. Αττικής) καταγγέλει το ιδεολόγημα της αξιοκρατίας, υπεραμνόμενος της συλλογικής δραστηρότητας κ.λπ. κ.λπ.

Λίγο αργότερα ο πρόεδρος διαβάζει ψήφισμα οριαμένων συνέδρων, με το οποίο ζητούν οι αποσπάσεις στο εξωτερικό να γίνονται με διαφάνεια και ... αξιοκρατία, το οποίο υπογράφει και ο προηγούμενος ομιλητής.

Το ακροατήριο ζητάει εξηγήσεις.

Ήταν φανερό (!) ... Κάτι η κεκτημένη ταχύτητα της υπογραφής, κάτι η ανάγκη να γίνουν όλα και γρήγορα, κάτι το γεγονός της αβλεψίας...

Γρήγορα η τάξη αποκαταστάθηκε και η «αξιοκρατία» σβήστηκε. Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να πηγαίνουν στο εξωτερικό με διαφάνεια ... ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Αργότερα η κοινή δήλωση των Νιφόρου - Ρεπανά (Πέλλα) έβαλε τα πράγματα στη θέσης τους: «η έννοια αξιοκρατία, έννοια ασαφής, θολή και ύποπτη, δικαιολόγησε στο κοινωνικό σώμα αντιδραστικές επικυριαρχίες αιώνων».

(2) Η κοινή δήλωση ΔΕΕ - ΠΑΣΚ

Το μικρό μανιφέστο ΔΕΕ - ΠΑΣΚ ξεσήκωσε θύελλα διαμαρτυριών, αφού ήταν γενικόλογο, αποτέλεσμα παρασκηνίων και παρέπεμπε στο β' και γ' συνέδριο. «Ξαναζεσταμένη σούπα», όπως ειπώθηκε, άσε που προϊδέαζε για νέα «μορατόριουμ»...

1) Το πλαίσιο

Το Δ' συνέδριο της ΟΛΜΕ (Αθήνα 29.6. - 1.7. 1989), πέρασε στην εκπαιδευτική ιστορία, έτσι όπως αναμενόναν. **Αθόρυβα και απλά**. Όπως άλλωστε αρμόζει σ' ένα συνέδριο που γίνεται από ανθρώπους, που άτολμα περιμένουν τις πολιτικές εξελίξεις για να αυτοπροσδιοριστούν. Ο δρόμος για τη δημιουργία αυτόνομης ταξικής συνειδησης είναι ακόμα μακρύς.

Τα βασικά στίγματα που σημάδεψαν το Δ' συνέδριο ήταν:

a) Έγινε έναν ακριβώς χρόνο μετά τη μεγάλη απεργία, με αποτέλεσμα τα διδάγματα, ο απόηχος και οι πολιτικές υποθήκες και παρενέργειες της απεργίας να πλανιώνται στις διαδικασίες του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα του παραπάνω είναι, πως ΕΛΜΕ της Αθήνας έφερε προς ψήφιση τη θέση για διαγραφή των τριών μελών της ΠΑΣΚ στο ΔΣ της ΟΛΜΕ λόγω της στάσης που κράτησαν πριν από την απεργία (παραιτήσεις, ανακοινώσεις τύπου, ίντριγκες κ.λπ.).

b) Πραγματοποιήθηκε αμέσως μετά τις βουλευτικές εκλογές, με συνέδρους που εκλέχτηκαν πριν από τις 18 Ιουνίου, ενώ μία μέρα πριν λήξει το συνέδριο ορκίστηκε η κυβέρνηση Τζ. Τζαννετάκη. Είναι φανερό, ότι οι κεντρικές πολιτικές εξελίξεις έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στις διαδικασίες του. (Η πρόταση για αναβολή του στο Φθινόπωρο ακούστηκε στις Γ.Σ. μα δεν έγινε δεκτή).

γ) Η απουσία οποιασδήποτε εισήγησης από την πλευρά του απερχόμενου Δ.Σ. Τα πεπραγμένα της διετίας 1987 - 1989 συνοψίστηκαν στη συρραφή ανακοινώσεων και δηλώσεων, σαν ένα είδος πολιτικής ιστοριοδιφίας, όπου βρισκόταν και συνδικαλιστικά μαργαριτάρια του τύπου:

«Ομως θεωρούμε υποχρέωσή μας ν' απαντήσουμε από τώρα σε κάποιες απόψεις που ακούγονται συχνά σε μεγάλους αγώνες, απόψεις που δεν μπαίνουν δυστυχώς στον κόπο να κρίνουν και να στηρίξουν την κριτική τους, αλλά μιλούν συλλήθηδην για συμβιβασμούς και ξεπουλήματα, αφήνοντας στον κλάδο την πικρή γεύση του μάταιου των αγώνων». (Δελτίο, τεύχος 611 σελ. 8, όπου το απερχόμενο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ λειτουργεί σαν παραταξιακό σχήμα, κριτικάροντας απόψεις, διάβαζε κινήσεις και ομάδες εκπαιδευτικών).

δ) Η αδυναμία του ριζοσπαστικού εκπαιδευτικού κινήματος ν' απαντήσει συνολικά και επιθετικά, δημιουργώντας ουσιαστικά ρήγματα στις κυριαρχείς παρατάξεις και στη λογική τους. Οι μικρές, οργανωτικά, δυνάμεις των αριστερών αγωνιστικών σχημάτων, παρά το γεγονός πως παρενέβησαν πολλαπλάσια της «βιολογικής» αντο-

χής» τους, παρά το γεγονός πως ακούστηκαν πολύ περισσότερο και καλύτερα από την παραταξιακή γραφειοκρατία και τις έτοιμες απαντήσεις της, με δεδομένα και τα καλπονοθευτικά αποτελέσματα (Ν. 1264/82) που τους στερούσαν έδρες και συνέδρους δεν μπόρεσαν να δημιουργήσουν ένα ποιοτικά διαφορετικό κλίμα. Από μία άποψη αυτό ήταν και αναμενόμενο, αφού οι ρευστές μετεκλογικές εξελίξεις «επέβαλαν την αναμονή με τό αλλο ιστορικό ραντεβού»...

2) Οι δυνάμεις και οι αδυναμίες τους

Είναι ενδεικτικό της κατάστασης που κυριαρχεί στο σ.κ., αλλά και ειδικότερα της μικρογραφικής αντίληψης του κοινοβουλευτισμού, πως από την πρώτη κιόλας μέρα η ουσιαστική συζήτηση (ανάμεσα σε σύνεδρους, πηγαδάκια κ.λπ.) δεν είχε αντικείμενο τις αλλαγές, τα προγράμματα, την προοπτική, αλλά τις ... έδρες στο νέο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ. Η «κουκιολογία» και οι παρασκηνιακές διαβουλεύσεις των ηγεσιών κυρίων των μεγάλων παρατάξεων ήταν σε ημερήσια διάταξη, ίσως για να στηριχθεί πρακτικά η φράση, που τόσο υποτίθεται πως όλοι απεύχονται, «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα».

Η παράταξη της ΔΑΚΕ με 121 συνέδρους είχε τον αέρα της ανερχόμενης δύναμης, με στελεχικό δυναμικό, που ξεκίνησε από τον χυδαίο και ακραίο αντικομμουνισμό (κάτι σαν τον Τομπριασμό) και έφτανε ως τις πεφωτισμένες εκαυγχρονιστικές ευρωπαϊκές τοποθετήσεις, κυρίως από σύνεδρους Αθήνας - Πειραιά.

Η γραμμή της ΔΑΚΕ, χωρίς τα προβλήματα που είχε το 1987, όταν παρουσίασε ανοιχτά δυό τάσεις, διέθετε το αβαντάζ της συμμετοχής στην απεργία, τον σκληρό αντιπασοκισμό και ένα προγραμματικό πακέτο θέσεων που είχαν σαν βάση το αντιφατικό δίπολο: «Συντεχνιασμός - νεοφιλελευθερισμός».

Έτσι, παρουσιάστηκε υπερασπιστής του βιοτικού επιπέδου και των εργασιακών κατακτήσεων, αλλά ταυτόχρονα βασικός υπερασπιστής της αποκρατικοποίησης - φιλελευθεροποίησης.

Η ΔΑΚΕ βέβαια είχε χάσει στο συνέδριο τον χθεσινό συνεταίρο της στο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ, τη Δημ. Ενότητα, και αυτό την ωθούσε σε συνολικές τοποθετήσεις.

Η ψηφοφορία για το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ, όπως ήταν φυσικό, δέχτηκε τις σχέσεις στο εσωτερικό της ΔΑΚΕ, αφού οι 4 έδρες αποδείχθησαν λίγες για την πολυπληθέστερη ομάδα που τις διεκδικούσε (εκλέχτηκαν Δρόσος - Χατζηφώτης - Βαλσαμάκη - Α-

Έτοι, ένα τμήμα του «Γληνού» ψηφίζει λευκό, η ΔΑΚΕ απέχει και ανεξάρτητοι σύνεδροι της αριστεράς καταθέτουν δήλωση:

«Η πολιτική - κοινωνική κινητικότητα θα κονιορτοποιήσει κάθε ευκαιριακή συμμαχία, που δε βασίζεται σε στρατηγικές επιλογές και στις ανάγκες του κινήματος.»

Το πολιτικό στροβίλισμα των ΔΕΕ - ΠΑΣΚ συνεχίζεται»

Ο σύνεδρος Καρακώστας επιβεβαιώνει, πως η κοινή δήλωση ΔΕΕ - ΠΑΣΚ στηρίζεται στις αρχές του β' και γ' συνεδρίου.

Χτεσινό εισιτήριο για το 1992...

(3) Κοινή δήλωση των Θρακών

«Εμείς οι εκπαιδευτικοί της Θράκης και όλης της Ελλάδας θα συνεχίσουμε να διδάσκουμε στους μουσουλμάνους παιδάς μαθητές μας τις αρχές της δημοκρατίας...»

Το παραπάνω είναι μικρό δείγμα πρότασης για ψήφισμα, που αναφερόταν στα επεισόδια της Θράκης και υπογραφόταν από σύνεδρους και των τριών μεγάλων παρατάξεων.

Ήταν ένα σωβινιστικό κρεσέντο, που ευτυχώς, ύστερα από έκκληση, δεν ψηφίστηκε από τη βάση των ΔΕΕ - ΠΑΣΚ. Ευτυχώς...

(4) Απλή αναλογική...

«Να τροποποιηθεί το άρθρο 12 του ν. 1264/82 στο σημείο που αναφέρεται στους περιορισμούς που αφορούν τη συμμετοχή στη β' κατανομή, με στόχο την πλήρη εφαρμογή της απλής αναλογικής.»

Να μην το ξεχάσουμε. Το συνέδριο άνοιξε το δρόμο για την εφαρμογή της απλής αναλογικής. Ας το κάνουμε πράξη.

(5) Παρασκήνιο γύρω από την κατάργηση, του 1566/85;

«Κατάργηση του ν. 1566/85 και αλλαγή του μ' ένα νέο νόμο που οι θέσεις καιεμβάσεις των συνέδρων που έχουν παρόμοια πρόταση (Συσπειρώσεις, Πρωτοβουλίες, Γληνός αλλά και ΔΑΚΕ και σύνεδροι της ΔΕΕ) αυμβάλλουν στην ψήφισή του.

Η ηγεαία της ΠΑΣΚ αντιδρά άμεσα, δηλώνοντας στη ΔΕΕ ότι αποσύρει την υποστήριξη της από το μικρό «υποκουμέντο». Ο σκληρός πυρήνας της ΔΕΕ εκτιμά, πως «δεν πρέπει να υποκύψουμε στον εκβιασμό».

Αμηχανία... εσωπαραταξιακές κόντρες... καυστικές δηλώσεις.

Τελικά η αυμβιθαστική φόρμουλα βρέθηκε και ούτε γάτα - ούτε ζημιά.

«Το Δ' συνέδριο του κλάδου εκτιμά, ότι

ντωνάκος, ενώ έμεινε έξω ο Σπύρου, που κατηγορήθηκε από την ΠΑΣΚ για οικονομικές ατασθαλίες).»

(Ο πρώην πρόεδρος του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ Θωμάς Κούρτης εξαργύρωσε την επιταγή της απεργίας στη λίστα της ΝΔ -έμεινε τελικά έξω από τη Βουλή- και προτίμησε να διεκδικήσει τα πολιτικά δικαιώματα, όχι παλεύοντας για την κατάργηση του Δ.Υ. κώδικα, αλλά παραιτούμενος από το Δ.Σ.).

Η ΔΕΕ Δημ. Γληνός (113 σύνεδροι) είχε στο ενεργητικό της μια «έξυπνη» κίνηση, την περικύλωση του «Γληνού» από την επαρχία, και κατάφερε έτσι να είναι δεύτερη δύναμη στο συνέδριο. Είχε όμως τρεις βασικές αδυναμίες. Η πρώτη σχετίζονταν με τη στάση της στην απεργία, η δεύτερη με το γεγονός πως η συγκυβέρνηση και ο συνασπισμός της δημιουργούσαν κακό εξωτερικό προφίλ, η τρίτη ότι παρουσιάστηκε εσωτερικά διχασμένη.

Αυτό άλλωστε καταδείχτηκε και στην ψηφοφορία για το Δ.Σ., όταν ένα από τα ασβαρά στελέχη της (Βουρεκάς - Πρόεδρος Α' Αθήνας, συνεργάτης του «αιρετικού» περιοδικού ΠΡΙΝ), καταποντίστηκε με σημαδεμένα χαρτιά και 18 ψήφους.

Αρκεί να διαβάσει κανείς τις εισηγήσεις για την οικονομία των Κ. Θύμη - Κέρκυρα και γ. Κακαγάννη - Λάρισα, οι οποίες κινούνται σ' ένα γενικό αντιεοκικό αντικαπιταλιστικό άξονα, για να καταλάβει ένα τμήμα των «συντροφικών μαχαιρωμάτων». Η ΔΕΕ έκανε τη χειρότερή της παρουσία και «διεσώθη» χάρις σε ατομικές εφορμήσεις συνδικαλιστών της, καθώς και σ' ένα τελικό κείμενο που παρουσίασε με την ΠΑΣΚ. Οι τελευταίες εξελίξεις στο στρατόπεδο της ΔΕΕ, όπου βρίσκονται ικανά και ταξικά στελέχη, σε Αθήνα και επαρχία, θα επηρέασουν ασβαρά τη συνολική πορεία του κινήματος. Αρκεί ν' αξιοποιηθούν σε μία αγωνιστική ριζοσπαστική κατεύθυνση.

Η ΠΑΣΚ (108 σύνεδροι) ανακάλυψε τον αντιπολιτευτικό της εαυτό. Χρεωμένη με τον απεργοσπασιαμό, τον τεχνοκρατικό ρουαφετολογικό εκαυγχρονισμό και με τα κεντρικά της στελέχη υπό κατηγορίαν, έπαιξε το αντιδεξιό της χαρτί μέχρι το τέλος. Με απουσία προγράμματος, αλλά με την εμφανή αγωνία να περιορίσει τον αυριανισμό και να αρθρώσει έναν πιεστικό λόγο, αγωνία που παρέμεινε τέτοια και μόνο. Παρά το γεγονός όμως ότι έχασε την 4η έδρα στο Δ.Σ., κατόρθωσε να διασωθεί με τις 106 ψήφους.

Ο Δ. Γληνός παρουσιάστηκε «πολύμορφος» και μάλλον ατάραχος μπροστά στα τεκταινόμενα. Ένα του τμήμα συνεργάστηκε με τη ΔΕΕ, το υπόλοιπο -με τον ίδιο τίτλο- απέσπασε 6 ψήφους. Ορισμένες από τις παρεμβάσεις των συνέδρων του είχαν ευστοχία, αλλά υπήρχε εμφανέστα-

τη αδυναμία στη σύνδεση του εκπαιδευτικού προβλήματος με τη γενικότερη κατάσταση, καθώς και κυρίως με την ΕΟΚ. Από την άλλη πλευρά, ορισμένοι σύνεδροι του υποστήριξαν τη γραμμή της συναίνεσης και συνεργασίας με τον αστικό κόσμο, ενώ άλλοι «βγήκαν» αντιεκσυγχρονιστικά.

Η «άλλη αριστερά» (Συσπειρώσεις - Ομάδες κ.λπ.) κατοχύρωσε για πρώτη φορά το ρόλο της και αυτό είναι ελπιδοφόρο. Απέδειξε πως υπάρχει, όχι γιατί απλά κινείται, αλλά κυρίως γιατί έχει προτάσεις και θέσεις. Παρ' όλα αυτά, οι μικρές οργανωτικές δυνάμεις, η αδυναμία ενιαίου σχεδιασμού και συντονισμού αφαιρούσαν «πόντους» από τις φωνές που καταγράφηκαν κυρίως μετά την απεργία.

Η αγωνιστικότητα δεν φτάνει αν δε συνδιαστεί με πιο εξειδικευμένες και επεξεργασμένες συνολικές θέσεις απέναντι στα μεγάλα προβλήματα της εκπαίδευσης και της κοινωνίας. Εκεί άλλωστε θα κριθεί και ένα νέος λόγος, που ξεπερνώντας την «ευαισθησία» και την αποσποματικότητα, θα δώσει πνοή στα ερωτήματα και τις ανησυχίες ενός δυναμικού που δεν βολεύεται στον εφησυχασμό και τη λογική του εφικτού.

3) Το Δ' συνέδριο τελείωσε...

Να προετοιμαζόμαστε για το Ε'

Το Δ' συνέδριο κατέγραψε όλες τις εγγενείς αδυναμίες και τη δυσκολία για μια στρατηγική απάντηση του εκπαιδευτικού κινήματος. Εγκλωβισμένοι στην αδιέξοδη ρεφορμιστική λογική των μικροβελτιώσεων, πολύ απείχε από το να δώσει μια ενωτική επιθετική πολιτική, σύμφωνη με τις νέες ανάγκες.

Απείχε ακόμα (παρά τις όποιες φωνές) από του να δώσει απαντήσεις σ' όλες τις αλλαγές που επιχειρούνται ή θα επιχειρηθούν και αφορούν τόσο το εργασιακό καθεστώς (σύνδεση μισθού - αποδοτικότητας, σπάσιμο επετηρίδας, κατάργηση οργ. θέσης, επιμόρφωση, κ.λπ.), όσο και τις αλλαγές στη δομή και λειτουργία της εκπαίδευσης.

Το Δ' συνέδριο ήταν τελικά προϊόν ενός συμβιβασμού ανάμεσα στην ηγεσία των ΠΑΣΚ - ΔΕΕ, πράγμα που αντανακλάται και στη σημερινή σύνθεση του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ.

Η λογική των στρογγυλεμένων μετριοπαθών προτάσεων γενικεύτηκε, ο μέσος δρός και ο τακτικισμός κυριάρχησαν.

Θα διανυθεί πολύς δρόμος ακόμα για να φτάσουμε ίσως σ' ένα σώμα, που θάναι σε

το θέμα της κατάργησης του ν. 1566, πρέπει να προβάλλεται, αφού προηγουμένως ο κλάδος, με τις γνωστές δημοκρατικές διαδικασίες βάσης, διαμορφώσει τις αρχές και τις θέσεις για ένα νέο νόμο, που θα στηρίζονται στις ψηφιαμένες αποφάσεις του ΔΣ συνέδριου. Σε καμιά περίπτωση δεν θα επιτρέψουμε, με πρόσχημα το ν. 1566 να φαλκιδευτούν οι μέχρι τώρα κατακτήσεις μας, αρκετές από τις οποίες περιέχονται και στο 1566.

(Προφανώς λείπει η λέξη «πήν κατάργηση», μετά τη λέξη «πρόσχημα»).

Ηξεις - αφιέξεις, λοιπόν, στην κατάργηση ή αν θέλετε «κατάργηση του νόμου σε μια προοδευτική κατεύθυνση». Δύσκολη η πολιτική σε χαλεπούς καιρούς.

(6) «Ενιαίο» και «μη ενιαίο»

Όποιος γνωρίζει ή μπορεί να συλλάβει την ακριβή θέση για το «ενιαίο» ας μας γράψει. Τι έβγαλε το συνέδριο;

- * «Ενσωμάτωση των τριμήνων στις μισθοδοτικές καταστάσεις.
- * Τιμαριθμοποίηση της διατακτικής.
- * Πλήρης χορήγηση τριμήνων και διατακτικής στους αναπληρωτές.
- * Να επικυρωθεί η 151 ΔΣΕ (που ανοίγει το δρόμο για κλαδικές συμβάσεις).
- * Γνήσια ATA - ATA πλήρης στο γ' τρίμηνο 1989.
- * Αναπλήρωση αποδοχών για την τριετία 1986 - 1989.
- * Άλλαγή φορολογικού συστήματος.
- * Ενσωμάτωση επιδόματος εξουμάλυνσης στους Βασικούς Μισθούς.»

Τι γίνεται με το ενιαίο!

Έτοι: Ένα τμήμα της ΔΑΚΕ (Ράμμας) υποστήριξε τις κλαδικές συμβάσεις τώρα. Ένα τμήμα της ΔΕΕ θεώρησε ότι αυτό είναι σωστό. Η ΠΑΣΚ ήταν με το ενιαίο. Άλλοι σύνεδροι είπαν «όχι σ' αυτό το ενιαίο - αυξήσεις τώρα» (Παπαπαναγιώτου - Πάτρα) ή «το συνέδριο να μην πάρει αποφάσεις στο ενιαίο, να γίνουν επιτροπές μελέτης και να δοθούν τα πορίσματα στη βάση» (Ποταμιάνος - Β' Δυτ. Αττικής).

Το συνέδριο δεν έχει θέση.

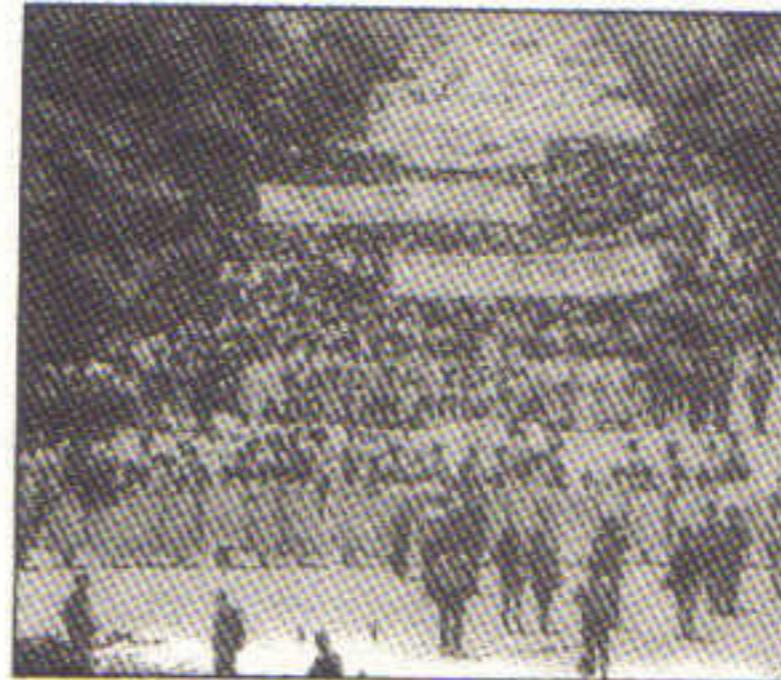
Οι καθηγητές βρίσκονται χωρίς, κεντρική τουλάχιστον, άποψη για το «ενιαίο». Οψόμεθα...

θέση να υπερβεί τα γνωστά οργανωτικά σχήματα και τις έτοιμες αδιέξοδες ρεφορμιστικές λύσεις. Ένα «σώμα» που θα αναγνωρίζει την:

- * ταξικότητα, άρα και το σημαδεμένο χαρακτήρα της μόρφωσης
- * την ταξική αυτονομία του σ.κ., άρα τη δυνατότητα της έκφρασης της βάσης
- * τη λειτουργία του εκπαιδευτικού σαν τμήματος της κρατικής μηχανής (χαμηλόμισθοι, μα θεματοφύλακες των αστικών αξιών)
- * την ανάγκη για άμυνα απέναντι στη συντρητική αναδιάρθρωση και το 1992, τις ιδιωτικοποιήσεις και την επίθεση στο εργασιακό και βιοτικό μας επίπεδο
- * την ανάγκη για τον σχεδιασμό μιας άλλης Λαϊκής Παιδείας, σε συνδυασμό με την ευρύτερη κοινωνική και πολιτική αλλαγή.

Αυτός ο δρόμος είναι δύσκολος και ανηφορικός. Μα είναι και ο μόνος ελπιδοφόρος. Το λόγο δεν έχουν τώρα οι γραφές του «τέταρτου» μα οι φωνές της βάσης.

Θανάσης Τσιριγώτης

**Συνέντευξη
στα «αντίτετράδια»**

Το συνέδριο, παρά το γεγονός ότι δεν πήρε σχεδόν καμιά σημαντική απόφαση για τα μεγάλα προβλήματα της Παιδείας, εν τούτοις κατέληξε σ' ένα είδος μανιφέστου γενικού χαρακτήρα, το οποίο στηρίχθηκε από τη ΔΕΕ και την ΠΑΣΚ. Η δημιουργία του βέβαια είχε παραστηνιακό χαρακτήρα: αποφύγατε να το δουλέψετε ανοιχτά μπροστά στους συνέδρους. Όμως αποτέλεσε μια κοινή πολιτική πλατφόρμα ανάμεσα σε σας και την παράταξη της ΔΕΕ. Έχει αυτό το γεγονός κάποια ειδική βαρύτητα για το μέλλον και τις συνδικαλιστικές συμμαχίες;

Συμφωνώ ότι ήταν ίσως η πιο σημαντική απόφαση πολιτικής του συνδικαλιστικού μας κινήματος που πρέπει να ακολουθηθεί τα επόμενα χρόνια. Δε συμφωνώ με τον όρο «παραστηνιακή διεργασία», με την εξής έννοια: Είναι γνωστό ότι θέσεις από το συνέδριο δε διαμορφώθηκαν από πλευράς διοικητικού συμβουλίου ΟΛΜΕ. Ωστόσο, μέσα στις γενικές συνελεύσεις υπήρξε ένας προβληματισμός ανάμεσα στους συναδέλφους. Κατά την άποψή μου η πολιτική αυτή απόφαση σ' ένα σημαντικό βαθμό και βέβαια κάπως γενικόλογα -είναι γεγονός- εκφράζει αυτόν τον προβληματισμό της βάσης. Πολύ δύσκολα νομίζω ότι θα βρούμε σημεία σ' αυτήν την πολιτική απόφαση που δεν εκφράζουν ένα γενικότερο προβληματισμό, τις θέσεις και απόψεις της βάσης.

Πρέπει όμως να τονίσω, ότι αυτό αποτελεί κυρίως ένα πλαίσιο πολιτικών ή συνδικαλιστικών θέσεων, που από μόνο του δεν μπορεί να εξασφαλίσει τίποτε, είναι όμως επίσης γεγονός, ότι με βάση αυτές τις πολιτικές θέσεις έγινε η συγκρότηση του προεδρείου. Το τί θα προκύψει όμως από δω και πέρα θα εξαρτηθεί από τη δυναμική του κινήματος. Νομίζω, όμως, ότι αυτό αποτελεί ένα πλαίσιο θέσεων, μέσα στο οποίο κι άλλες δυνάμεις μπορούν να συμβάλλουν στην τροποποίηση και εξειδίκευσή του, ώστε να εγκαινιάσει μια πορεία του συνδικαλιστικού κινήματος με σταθερή προοδευτική κατεύθυνση.

Παρ' όλα αυτά νομίζουμε πως υπάρχουν δύο διαφορετικές ταχύτητες. Από την μία πλευρά σε κυβερνητικό επίπεδο σήμερα που μιλάμε (10 Ιουλίου) υπάρχει η γνωστή συγκυβέρνηση Συναπιαμού - Νέας Δημοκρατίας, ενώ από την άλλη στο μαζικό χώρο και ειδικά σε μας αναδεικνύεται -και με βάση τη συγκρότηση του προεδρείου της ΟΛΜΕ- μια αναδιατύπωση της θεωρίας των «δημοκρατικών δυνάμεων». Αυτό το φαινόμενο, της διπλής τακτικής και της διαφορετικότητας της κίνησης στην πολιτική οροφή και στη συνδικαλιστική - κοινωνική βάση, σε βάζει σε προβληματισμό. Τελικά μήπως η ΟΛΜΕ

Ο Χρήστος Δούκας μας είπε ...

(γραμματέας της ΟΛΜΕ και μέλος της ΠΑΣΚ)

«προηγείται» λίγο των πολιτικών εξελίξεων;

Εγώ θα απαντήσω από δικής μου πλευράς στο ζήτημα αυτό και όχι για λογαριασμό άλλων. Πιστευα και εξακολουθώ να πιστεύω στις διεργασίες οι οποίες κινούνται με όρους βάσης, με όρους κοινωνικού κινήματος και νομίζω ότι αποτελεί μια έκφραση του κοινωνικού χώρου και του χώρου των καθηγητών η συγκρότηση ενός μετώπου προοδευτικής κατεύθυνσης. Δεν εννοώ εδώ βέβαια ένα σχήμα, αλλά εννοώ ένα μέτωπο, το οποίο θα διαμορφώνεται με βάση συγκεκριμένα προγράμματα, θέσεις και απόψεις, που εκφράζουν την προοδευτική κατεύθυνση του συνδικαλιστικού κινήματος. Νομίζω ότι, ειδικότερα στις σημερινές συνθήκες, η συγκρότηση ενός τέτοιου κινήματος στο χώρο της βάσης είναι εκείνο που θα αποτελέσει την αφετηρία για τη διαμόρφωση αντίστοιχων προοδευτικών σχημάτων στο χώρο της πολιτικής ηγεσίας και ασφαλώς σ' αυτήν την κατεύθυνση πρέπει και μπορούν να συμβάλλουν όλες οι προοδευτικές δυνάμεις. Νομίζω ότι η μοναδική εγγύηση για μια τέτοια πολιτική είναι το πρόγραμμα που πρέπει να ακολουθηθεί.

Παρ' όλα αυτά ένα παρόμοιο πρόγραμμα νομίζω πως είχαμε και στο 6^ο και στο 7^ο συνέδριο και μάλιστα υπογραμμένο από τις ίδιες δυνάμεις, άσχετα αν δεν έγινε και σημαία της μεγάλης απεργίας μας κατά την άποψή μας υπάρχει ένα στοίχημα, μία πρόκληση. Δεν μπορούμε ν' απαντήσουμε στα σημερινά προβλήματα με επαναδιατυπώσεις και χτεσινά προγράμματα. Δεν μπορούμε να μπούμε στο αύριο με χτεσινό εισιτήριο. Δηλαδή, μπροστά στην «πρόκληση του 1992», που για μας σημαίνει εργασιακή αναδιάρθρωση σε συντηρητικότερη κατεύθυνση, αλλαγή προγραμμάτων με βάση τις ΕΟΚικές ανάγκες και την άκρη αναπτυξιολογία, προσπάθεια ν' αναβαθμιστούν οι θεσμοί και ν' αποτελέσουν απόρθητα φρούρια για ένα αποτελεσματικότερο κράτος, ποια νομίζεις ότι πρέπει νάναι η δική μας απάντηση, η απάντηση του σ.κ. και ειδικότερα της ΟΛΜΕ, μιας και τώρα είσαι γραμματέας της;

Θα συμφωνούσα ότι ένα γενικό πλαίσιο αρχών δεν μπορεί από μόνο του να προδικάσει τίποτε και πολύ περισσότερο, όπως σεις είπατε, θέσεις οι οποίες από το προηγούμενο συνέδριο είχαν ψηφιστεί, στην πορεία εμφανίστηκαν περίπου σαν συγκυριακές συμφωνίες, χωρίς μια ευρύτερη δυναμική. Νομίζω ότι αυτό είναι το κύριο θέμα.

Θέτοντας ένα θέμα όπως αυτό του 1992, για το οποίο δυστυχώς και παρά τους αγώνες του συνδικαλιστικού κινήματος δεν προέκυψε μια συγκεκριμένη τοποθέτηση του συνδικαλιστικού κινήματος, πρέπει να τονίσω ότι ήδη εμείς και

σαν παράταξη, ως αν θα μπούμε στην ουσία αυτών των θεμάτων που θα συζητήσουμε, για το τι πρόκειται να συνεχίσουμε στην εκπαίδευση με μια μακροπρόθεσμη αντίληψη και όχι με μια αντίληψη συγκυριακή και μέτρησης του κουκιών – η αδυναμία τα τελευταία χρόνια του συνδικαλιστικού κινήματος και των παρατάξεων που λειτουργούν μέσα σ' αυτό.

Τι πρέπει αυτή τη στιγμή να γίνει. Υπάρχει αυτό που λέμε η μυθολογία του 1992. Πρέπει να πούμε, ότι αυτή τη στιγμή στον ευρωπαϊκό χώρο κυριαρχούν οι συντηρητικές δυνάμεις και τα μεγάλα μονοπωλιακά συμφέροντα. Θα ήταν όμως μια αντιδιαλεκτική αντιμετώπιση να μείνουμε μόνο σ' αυτό το επίπεδο, γιατί ασφαλώς η συγκεκριμένη ευρωπαϊκή δομή ευνοεί ολιγαρχικές επιλογές στο χώρο της οικονομίας και της εκπαίδευσης και μια επίθεση σε κατακτημένα εργασιακά δικαιώματα, μα διαλεκτική όμως αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού θα μας οδηγούσε στο συμπέρασμα, ότι στο χώρο αυτόν πρέπει να αναπτυχθεί ένα ισχυρό κίνημα των δυνάμεων της εργασίας,

Πώς μπορούν τώρα να αντιμετωπιστούν τα σημερινά προβλήματα που συνεχώς διεθνοποιούνται; Νομίζω ότι είναι και μια βασική θέση και της παράταξής μου, η ενίσχυση όλων των δυνάμεων της εργασίας σ' ένα διεθνές επίπεδο, σε ζητήματα όπως είναι η απόκρουση των επιλογών του μεγάλου κεφαλαίου, των συγκεκριμένων επιλογών της ΕΟΚ, αλλά και σε άλλα ευρύτερα ζητήματα, όπως η προστασία του περιβάλλοντος, οι εξοπλισμοί κ.λπ. Γιαυτούς τους λόγους νομίζω ότι θα πρέπει να ευνοήσουμε κάθε προσπάθεια συντονισμού της δράσης μας σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, για την απόκρουση όλων των σχεδίων που εξυφαίνονται από τα ευρωπαϊκά κέντρα του μεγάλου κεφαλαίου. Αυτή βέβαια είναι μια αμυντική στάση, αλλά μια επιθετική συγχρόνως πολιτική, η οποία θα προσπαθήσει – και δεν αγνοούμε τις σημερινές δυαμενείς συγκυρίες – να αλλάξει τους συσχετισμούς των δυνάμεων της εργασίας. Ποιός π.χ. θα αρνιόταν το γεγονός ότι μια απεργιακή κινητοποίηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο για μια συγκεκριμένη επιλογή, δε θα έπαιξε καταλυτικό ρόλο στη διαμάχη ανάμεσα στις δυνάμεις κεφαλαίου και εργασίας. Νομίζω ότι κανένας δε θα το αρνιόταν. Όλα αυτά βέβαια απαιτούν μια συντονισμένη πολιτική, που αυτήν τη στιγμή δεν υπάρχει σε επίπεδο ομοσπονδιών. Και νομίζω ότι εδώ η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στην πρόοδο και τη συντήρηση – όχι βέβαια με τους παλιούς όρους, αλλά με σύγχρονους – πρέπει να επανέλθει. Το θέμα του 1992 είναι ένα σύγχρονο θέμα, στο οποίο όμως αυτήν τη στιγμή δεν έχουμε προχωρήσει. Δεν αγνώριστα και όλους τους άλλους προβληματισμούς που υπάρχουν σε άλλους χώρους προοδευτικούς και

στο χώρο βέβαια των καθηγητών. Ωστόσο, νομίζω πως πέρα από επί μέρους διαφοροποίησις και διαφορές στις αποχρώσεις, στην ουσία – αν θέλετε – των επιλογών που έχουν σχέση με το 1992, το μέτωπο αυτό του συνδικαλιστικού κινήματος σε εθνικό επίπεδο και σε ευρωπαϊκό, πρέπει να διαμορφωθεί με βάση αυτούς τους όρους της ενίσχυσης των δυνάμεων της εργασίας και της προόδου.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στον Ευρωπαϊκό χώρο αυτήν τη στιγμή γίνονται οι σχεδιασμοί και η πολιτική για κρίσιμα θέματα, όπως η κατανομή των πόρων από το κοινωνικό ταμείο, τα προγράμματα, όπως μετάβαση από το σχολείο στην ενεργό ζωή, την επαγγελματική κατάρτιση, την επιμόρφωση, οδηγίες για την ελεύθερη διακίνηση του εκπαιδευτικού προσωπικού, την ευκινησία της αγοράς εργασίας, την προσαρμογή των μισθολογικών και εργασιακών συνθηκών κλπ. Είναι επομένως επικαιρή η πρόταση για τη διοργάνωση από την ΟΛΜΕ μιας διάσκεψης με το θέμα των συνεπειών του 1992, με συμμετοχή εκπροσώπων των ευρωπαϊκών συνδικάτων και των αρμοδίων φορέων.

Σήμερα, 10 Ιουλίου, αισθάνεσαι αντικυβερνητικός;

Το ίδιο περίπου ερώτημα μου είχε υποβάλλει πριν δύο χρόνια ο τότε υπουργός, ο κ. Τρίτσης. Η απάντηση είναι ίδια και τότε και τώρα: Δεν ενδιαφέρουν και δε με αφορούν οι διαχωρισμοί σε κυβερνητικούς και αντικυβερνητικούς και κυρίως η εύκολη μεταπήδηση από το ένα στρατόπεδο στο άλλο.

Το ζήτημα είναι άλλο: Πώς το κίνημα θα βγει στο προσκήνιο, να διαμορφώσει και να επιβάλλει πην πολιτική του στην κυβέρνηση και τα κόμματα και τον κοινωνικό χώρο.

Και εδώ ακριβώς απαντώ στην έμμεση ερώτηση για τη σημερινή κυβερνητική πραγματικότητα, τη συγκυβέρνηση. Νομίζω ότι εκείνο που ενοχλεί περισσότερο και από την ακυβερνησία που υπόσχεται η κυβέρνηση, είναι ο τρόπος διαμόρφωσης του κυβερνητικού σχήματος. Οι κεντρικές κομματικές γραφειοκρατίες συνήλθαν και αποφάσισαν, «πριν από μας για μας», ότι όλα πρέπει να παγώσουν και το κίνημα να υποκύψει.

Αυτό νομίζω ότι είναι το δίλημμα για το συνδικαλιστικό κίνημα. Ή να γίνει παθητικός θεατής στα τηλεοπτικά σόου που ετοιμάζουν τα κεντρικά κομματικά επιτελεία ή το κίνημα να βγει στο προσκήνιο, αλλάζοντας τη φορά των εξελίξεων.

Ιως αυτά όλα να φαίνονται εξωπραγματικά και ανέφικτα για τις δυνάμεις μας. Άλλα η πιο επαναστατική πράξη σήμερα είναι να έρθουμε αντιμέτωποι με το γενικό ρεύμα.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ, ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ

(Η τροπολογία Κοντογιαννόπουλου - Παπαμάργαρη στο Σ.Ν. για τις «μεταγραφές», που ξεσήκωσε θύελλα διαμαρτυριών των δημοσίων εκπαιδευτικών και προκάλεσε την καθυστερημένη «αντίδραση» του Δ.Σ. της ΟΙΕΛΕ, είναι ένα νομοθετικό γεγονός - προϊόν απύθμενης πολιτικής θρασύτητας και απίθανης πολιτικής φαυλότητας. Συνέβη την εποχή που, στην πολιτική γενικά και στη Βουλή ειδικότερα, κυριαρχεί ο Μεγάλος Συνασπισμός της Δεξιάς, της Αριστεράς και της Προόδου. Οι πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις του οποίου, άλλωστε, χρεώνονται τη σύλληψη, το σχεδιασμό και την υλοποίησή της. Και ως προς αυτό, τίποτε το καινούριο: παρά το αρχικό θέατρο παραγόντων του Μικρού Συνασπισμού, ο Μεγάλος Συνασπισμός αδιαφορεί για τις αντιδράσεις και προχωρεί στην εφαρμογή της. Στώμεν καλώς).

α. Και πάλι· λίγη ιστορία δε βλάπτε!

Εν είδει χρονικού:

1. Στις 5.6.89 ο (τότε) Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων Γ.Α. Παπανδρέου, υπογράφει Απόφαση, η οποία φιλοδοξεί να τροποποιήσει διατάξεις του Ν. 682/77 και του Ν. 1566/85. Η Υπουργική Απόφαση, που ικανοποιεί αίτημα της ΟΙΕΛΕ, τροποποιεί (;) τις συμβάσεις «ορισμένου χρόνου» μερίδας ιδιωτικών εκπαιδευτικών και τις μετατρέπει σε συμβάσεις «αορίστου χρόνου». Κοντολογίς: ο Γ.Α.Π. αίρεται υπεράνω της Βουλής και η ΟΙΕΛΕ επικροτεί. Επιδικόμενος στοπός: ν' αποτραπούν απολύσεις ιδιωτικών εκπαιδευτικών.

2. Αύγουστος '89 και οι ιδιοκτήτες ιδιωτικών σχολείων απειλούν, ότι δε θ' ανοίξουν τα σχολεία τους (λοκ - άουτ), αν δεν απελευθερωθούν τα δίδακτρα.

3. Την ίδια εποχή η ΟΙΕΛΕ απειλεί, με τη σειρά της, ότι δε θ' ανοίξουν τα σχολεία, αν δεν κυρωθεί νομοθετικά η Υπ. Απόφαση Γ. Α. Πα-

πανδρέου.

4. Τέλη Αυγούστου '89 και οι εργοδότες ανακοινώνουν ότι θ' ανοίξουν τα σχολεία τους, αλλά ότι θα τα ξανακλείσουν αν ικανοποιηθεί το αίτημα της ΟΙΕΛΕ.

5. Στο μεταξύ απολύσεις έχουν γίνει και κανένας δεν γνωρίζει τον πραγματικό αριθμό τους. Κανένας επίσης δεν ελέγχει τη νομιμότητά τους.

6. Αρχές Σεπτεμβρίου η ΟΙΕΛΕ κηρύσσει διήμερη απεργία των εκπαιδευτικών στα ιδιωτικά σχολεία, με αίτημα να υπερψηφιστεί το «ουδείς απολύται...» (Υ.Α. Γ.Α. Παπανδρέου). Το αίτημα της ΟΙΕΛΕ είναι καταφανώς ανεπίκαιρο, γιατί η ικανοποίησή του δεν αίρει τις γενόμενες απολύσεις και γιατί, βάσει της ισχύουσας εκπαιδευτικής νομοθεσίας, καμία απόλυση δεν είναι νόμιμη και επιπρεπή, τουλάχιστον ως τις 31 Αυγούστου 1990. Ερώτημα: πι επιδιώκει η ΟΙΕΛΕ;

7. Στις αρχές Σεπτεμβρίου 1989 εισάγεται προς συζήτηση και ψήφιση στην Ολομέλεια της Βουλής το Σ.Ν. για τις «μεταγραφές». Το ΠΑ-

ΣΟΚ κι ο (Μικρός) Συνασπισμός έχουν ανακοινώσει ότι θα εισαγάγουν προς ψήφιση, με τη μορφή τροπολογίας, το «ουδείς απολύται...». Λίγο πριν την έναρξη της συζήτησης ο ΥΠΕΘ κ. Κοντογιαννόπουλος, μιλώντας στην ΕΡΤ, αφήνει χονδροειδώς να διαφανεί ότι θα υπάρξει κάποιος συμβιβασμός. Με την έναρξη της συζήτησης, οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί που χουν κατακλύσει τα θεωρεία της Βουλής, δέχονται κατακέφαλα τρεις κεραμίδες:

* Οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ και του Συνασπισμού απέχουν — πλην ελαχίστων εξαιρέσεων — απ' τη συζήτηση.

* Ο Κοντογιαννόπουλος ζητά να υπερψηφιστεί συμβιβαστική τροπολογία, που λέει περίπου ότι οι ήδη απολυμένοι και δύο απολυθόύν ως τη λήξη του σχολικού έτους '89 - '90 θα προσληφθούν στο δημόσιο.

* Ο Θ. Παπαμάργαρης, Υπουργός Εργασίας του Μεγάλου Συνασπισμού, προτείνει στο Μικρό Συνασπισμό να συναπινέσει και να συμβιβαστεί. Ο Λεντάκης βέβαια αρνείται, αλλά είναι άγνωστο ποιός εκπροσωπεί περισσότερο το (Μι-

κρό) Συνασπισμό.

Τελικά, η πρόταση Κοντογιαννόπουλου - Παπαμάργαρη υπερψηφίζεται με συντριπτική πλειοψηφία. Οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί εγκαταλείπουν τη Βουλή, πιστεύοντας ότι τους δώσαν κάτι που είχαν. Το ΔΣ θα συνεδριάσει ολονυκτίως, χωρίς ν' αντιδράσει στην ουσία της τροπολογίας. Θα καταγγείλει με σκληρές εκφράσεις τη συμπατιγνία και βεβαίως... θα αναστείλει τη διήμερη απεργία, παρά το γεγονός ότι τώρα έχει πολύ περισσότερους λόγους να την πραγματοποιήσει. Και, βεβαιότατα, απ' την επομένη ή μεθεπομένη θα καταγγείλει και την τροπολογία!

Ηθικόν δίδαγμα: Ο καυγάς ολονών δεν ήταν για το «ουδείς απολύεται...». Το μέλλον και οι νομικοί θα δείξουν για τί.

Β. Και ολίγη ανάλυση δε βλάπτει.

(Για την καλύτερη ενημέρωση των αναγνωστών δημοσιεύουμε τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας που πρόβλεπαν ή προβλέπουν το πέρασμα των απολυόμενων ιδιωτικών εκπαιδευτικών στο δημόσιο)

α) Η τωρινή τροπολογία.

Β. Ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί όλων των κλάδων και ειδικοτήτων, οι οποίοι υπηρετούσαν κατά τη δημοσίευση της αριθμ. Δ5/3285/5.6.1989 απόφασης των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εργασίας (ΦΕΚ 448/89 τευχ. Β') και απολύθηκαν από κάθε είδους ιδιωτικό σχολείο έκτοτε και μέχρι τη λήξη του σχολικού έτους 1989-1990, προσλαμβάνονται στη δημόσια εκπαίδευση με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορί-

στου χρόνου και με το βαθμό και το μισθολογικό κλιμάκιο που κατέχουν. Η πρόσληψη γίνεται μετά από αίτησή τους, σε οργανικές θέσεις που συνιστώνται προς τούτο, χωρίς να απαιτείται να συντρέχει οποιοδήποτε άλλη από τις προϋποθέσεις της παρ. 1 του άρθρου 62 του Ν. 1566/85. Η παρ. 2 του άρθρου 62 του Ν. 1566/85 εφαρμόζεται και για τους εκπαιδευτικούς της παρούσας παραγράφου.

β) Άρθρο 30, παρ. 9, Ν. 682/77

9. Οι κατά την προηγουμένη παράγραφον, ως και οι ανήκοντες εις τον πίνακα Α' και απολύμενοι κατά την περίπτωσιν στ' της παρ. 4 του άρθρου 33 του παρόντος, προσλαμβάνονται κατόπιν αιτήσεώς των, με τον βαθμόν του οποίον έχουν, εις αντίστοιχα σχολεία της δημοσίας γενικής εκπαίδευσεως επί σχέσει εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, προς πλήρωσην υφισταμένων αναγκών καταρτιζομένης σχετικής συμβάσεως, μεταξύ τούτων και του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Όύτοι τοποθετούνται δι' αποφάσεων του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων εις δημόσια σχολεία, λειτουργούντα εκτός των νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης διά μίαν τριετίαν τουλάχιστον.

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να διερευνήσει κανείς, αναλύοντας την τροπολογία, είναι οι τομές που επιφέρει στις ισχύουσες ως τώρα διατάξεις. Διαβάζοντας λοιπόν προσεκτικά την τροπολογία και τις συναφείς διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας, συμπεραίνουμε τα εξής αδιαμφισθήτητα:

1. Η τροπολογία δεν αποτρέπει στο ελάχιστο τις απολύσεις ιδιωτικών εκπαιδευτικών. Κατά

τούτο, είναι αξιοπερίεργη η συμβιβαστική ταχύτητα του Θ. Παπαμάργαρη.

2. Οι απολυόμενοι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί περνούσαν στο δημόσιο: **σίγουρα** με το άρθρο 30 του Ν. 682/77, ή «**κεάν υπάρχουν ανάγκες**» (κι αυτό το κρίνει ο εκάστοτε Υπουργός Παιδείας) με το άρθρο 62 του Ν. 1566/85. Με την τροπολογία περνούν, όσοι υπηρετούσαν στις 5.6.89 και απολύθηκαν ή θ' απολυθούν ως τις 31.8.90. Δε διευκρινίζεται τι θα συμβεί με όσους απολύθηκαν πριν τις 5.6.89 ή πρόκειται ν' απολυθούν μετά την 31η Αυγούστου '90.

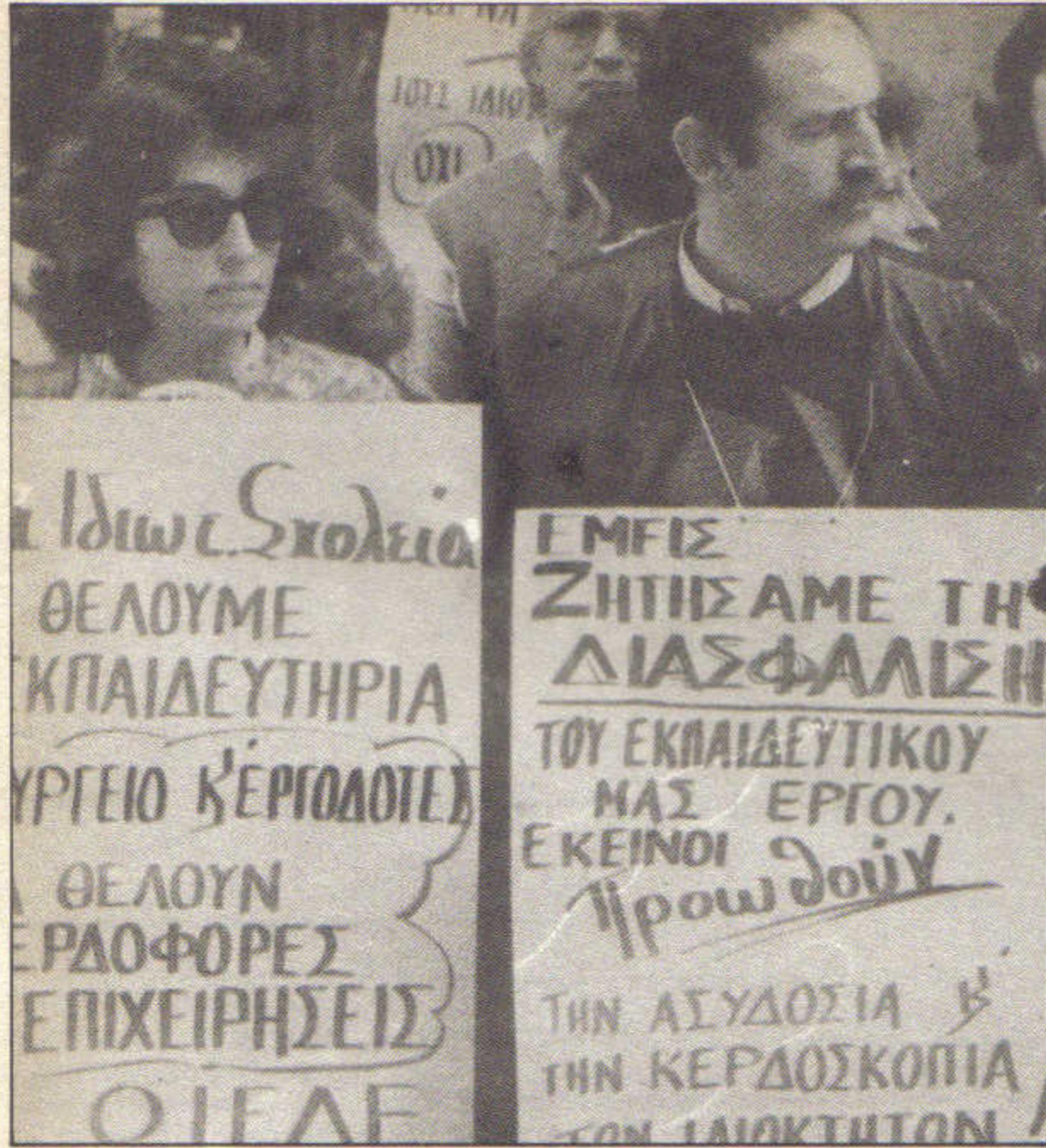
3. Οι απολυμένοι ή απολυόμενοι από 5.6.89 ως 31.8.90 περνούν στο δημόσιο με διαφορετικούς όρους απ' ότι οι συνάδελφοί τους που πέρασαν ήδη κι εκείνοι που θα περάσουν στο μέλλον (αν βέβαια υπάρχουν τέτοιοι...). Πρόκειται φυσικά για όρους σκανδαλώδως ευνοϊκούς, και σε σχέση με τους αδιόριστους εκπαιδευτικούς και σε σχέση με τους συναδέλφους τους ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς, τους εξής δύο:

* Περνούν κατά παρέκκλιση της επετηρίδας (ανεξάρτητα απ' το αν έχει διοριστεί η σειρά τους).

* Περνούν με ολική αναγνώριση της προϋπηρεσίας τους κι όχι κλασματική (προϋποθέσεις του άρθρου 62 του Ν. 1566/85).

Δεν υποστηρίζω, βέβαια, ούτε την ανεργία, ούτε την κλασματική αναγνώριση της προϋπηρεσίας, αλλά για να αντιληφθούμε το μέγεθος της φαυλότητας τούτης της τροπολογίας, θα φέρω τα εξής παραδείγματα:

'Ενας ιδιωτικός εκπαιδευτικός απολύθηκε στις 31.8.88. Δεν πέρασε όμως στο δημόσιο, γιατί δεν είχε διοριστεί η σειρά του (άρθρο 62, του Ν. 1566/85). Φυσικά, δε θα περάσει και τώρα, γιατί στις 5.6.89 δεν ήταν «**εν υπηρεσίᾳ**».

**Ιδιωτικά Σχολεία
ΘΕΛΟΥΜΕ ΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ
ΥΡΓΕΙΟ Κέργολοτε
ΘΕΛΟΥΝ ΕΡΔΟΦΟΡΕΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
ΟΙ ΓΔΑΕ**

**ΕΜΦΙΣ
ΖΗΤΗΣΑΜΕ ΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ
ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΝΑΣ ΕΡΓΟΥ.
ΕΚΕΙΝΟΙ Ήρωων θούγατον
ΤΗΝ ΑΣΥΔΟΣΙΑ Υ
ΤΗΝ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΑ
και μισθίτητον**

Αντίθετα, ένας άλλος ιδιωτικός εκπαιδευτικός, που υπηρετούσε στις 5.6.89 και απολύθηκε ή θα απολυθεί μεταξύ 5.6.89 και 31.8.90, θα πέρασε στο δημόσιο κι ας μην έχει διοριστεί η σειρά του.

Επίσης, αμφίβολο είναι αν περνά στο δημόσιο ένας εκπαιδευτικός που απολύθηκε το 1988, έχει διοριστεί η σειρά του, αλλά δεν είχε υποβάλλει αίτηση διορισμού στο δημόσιο πριν τις 5.6.89. Το αμάρτημά του είναι, ότι δεν είχε προβλέψει . . . να υπηρετεί αυτήν τη μαγική ημερομηνία.

Άλλο παράδειγμα:

Όλοι οι απολυμένοι εκπαιδευτικοί των ιδιωτικών τεχνικών σχολών, που πέρασαν στο δημόσιο ως τις 5.6.89, έτυχαν κλασματικής μόνον· αναγνώρισης της προϋπηρεσίας τους, κατά το άρθρο 62 του Ν. 1566/85. Δηλαδή: Αν είχαν δουλέψει 9 χρόνια με το 1/3 του διδακτικού προγράμματος του βαθμού τους αναγνωρίζουν μόνο 3 χρόνια προϋπηρεσίας.

Αντίθετα, τώρα, με την τροπολογία, ένας εκπαιδευτικός που είχε προϋπηρεσία 9 χρόνια στην Τεχνική Εκπαίδευση, περνά στο δημόσιο, πρώτον ανεξάρτητα απ' το αν έχει διοριστεί η σειρά του και δεύτερον με ολική αναγνώριση της προϋπηρεσίας του, ακόμα και αν δίδασκε 1 (αριθμός μία) ώρα τη βδομάδα. Δηλαδή αυτός ο δεύτερος εκπαιδευτικός, ενώ έχει το 1/7 περίπου της προϋπηρεσίας του πρώτου, αναγνωρί-

ζει 3 φορές μεγαλύτερη προϋπηρεσία.

Κατόπιν τούτων, δύο τινά μπορεί να συμπέρανε κανείς: 'Η ότι κάποιος νοσηρός εγκέφαλος βάλθηκε να διαλύσει κάθε έννοια ισονομίας στην Εκπαίδευση. 'Η ότι έχουμε να κάνουμε με μια φωτογραφική διάταξη, χαριστική - χαριστικότατη, προς κάποιους εκπαιδευτικούς.

Και δεδομένου ότι, ως την ημέρα φήμισης της τροπολογίας, οι απολυμένοι (και ευλογημένοι με τα προνόμια της τροπολογίας) ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί ήταν όλοι κι όλοι 4 της ιδιωτικής Γενικής Εκπαίδευσης και 7 της Τεχνικής. Ζητούμε να δοθούν στη δημοσιότητα τα ονόματα και η προϋπηρεσία τους, για να μάθουμε κι εμείς ποιοί και πόσοι έχουν τόσο όμορφα μάτια και τα αγνοούσαμε.

Από κει και πέρα προτείνω σοβαρά να πάρουμε την υπόθεση και λίγο στην πλάκα: Να βρούμε:

* 'Έναν απολυμένο ιδιωτικό εκπαιδευτικό που δεν τον πήραν στο δημόσιο και να τον βάλουμε να μηνύσει τους Υπουργούς Παιδείας και Εργασίας και τους βουλευτές που υπερψήφισαν την τροπολογία, για μεροληπτική εις βάρος του νομοθετική ρύθμιση και μεταχείριση.'

* 'Έναν εκπαιδευτικό τεχνικής ιδιωτικής σχολής που πέρασε στο δημόσιο και αναγνώρισε κλασματικά την προϋπηρεσία του και να τον βάλουμε να καταφύγει σ' όσα δικαστήρια χρειάζεται, προκειμένου να επιτύχει κι αυτός ο-

λική αναγνώριση της προϋπηρεσίας του, επικαλούμενος την κατά το Σύνταγμα ισότητα των ελλήνων πολιτών έναντι των Νόμων.'

* Κι ένα δημόσιο εκπαιδευτικό, που κι αυτός έχει κλασματική αναγνώριση προϋπηρεσίας, που θα προσφύγει στο Συμβούλιο Επικρατείας εναντίον των δύο προηγουμένων, ζητώντας να παραμείνει για όλους μόνον η κλασματική αναγνώριση της προϋπηρεσίας.

γ. Η κατάσταση είναι σοβαρή.

Και βέβαια η κατάσταση είναι σοβαρή και δε σηκώνει πλάκες , δημόσιοι και ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί, έχουμε απορίες και ερωτήματα που αφορούν από τη μια την τακτική της ΟΙΕΛΕ κι από την άλλη το επαγγελματικό μέλλον μας.

Ως προς την ΟΙΕΛΕ αναρωτιόμαστε για το πού μας πάει. Απ' το 1981, όχι μόνο δεν έχουμε κερδίσει τίποτε, αλλά σιγά - σιγά χάνουμε και απ' αυτά που είχαμε «προ σοσιαλισμό» τον οποίο, ως γνωστόν, πολύ η ΟΙΕΛΕ είχεν αγαπήσει και στηρίζει.

Ως προς το επαγγελματικό μέλλον μας, ανησυχούμε ότι, εμείς οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί, έχουμε παραδοθεί από κόμματα και Σωματεία στην αδηφάγα βουλιμία των εργοδοτών. Γνωρίζουμε, ότι τα δικαστήρια ακυρώνουν τη διασφάλισή μας. Γνωρίζουμε, ότι οι εργοδότες εποιημάζουν πογκρόμ απόλύσεων. Γνωρίζουμε, ότι το πέρασμά μας στο δημόσιο, σε περίπτωση αναιτιολόγητης απόλυσής μας, καυτσουρεύτηκε απ' το ΠΑΣΟΚ με το «εάν υπάρχουν ανάγκες» ('Άρθρο 62, Ν. 1566/85). Και τη σπηλή αυτήν ακριβώς έρχεται και η φαύλη τροπολογία, η οποία δεν είναι μόνον φαύλη, αλλά και μας δημιουργεί το μεγάλο ερώτημα: «Μετά την 31η Αυγούστου του '90, τί θα ισχύει; Θα επανισχύσουν τότε οι διατάξεις του Ν. 682/77 και του Ν. 1566/85 ή απλούστατα δε θα περνάμε στο δημόσιο; Δηλαδή, ποιές διατάξεις τροποποιούνται και ποιές ακυρώνει η περιβόητη τροπολογία;»

Κι ένα ακόμα ερώτημα: «Η τροπολογία επιτρέπει απολύσεις και μέσα στο διδακτικό έτος '89 - '90, ναι ή όχι;»

Τολμώ και μια πρόβλεψη: Καθώς η Πασοκική παλιά και τώρα και η «Μεγαλοσυνασπισμιακή» Διοίκηση, επιτρέπουν στα ιδιωτικά σχολεία να προσλαμβάνουν (παρανόμως μεν, «και με αφραγίδων δε») απεριόριστο αριθμό εκπαιδευτικών (ανεξάρτητα δηλαδή με τον αριθμό των τμημάτων), θ' ανθίσει φέτος στην ιδιωτική εκπαίδευση το εμπόριο των αδιόριστων εκπαιδευτικών, που θα προσληφθούν, θ' απολύθουν και κάποια σπιγμή ως τις 31.8.90 θα περάσουν στο δημόσιο, κατά παράβαση της επετηρίδας και ανεξαρτήτως ουσιαστικής προϋπηρεσίας. Οι δημόσιοι εκπαιδευτικοί θ' ακούν «απολυμένος ιδιωτικός εκπαιδευτικός» και θα φτύνουν, θα τρέχουν ή θα πετροβολούν.

Και τότε ακριβώς, ο Μεγάλος Συνασπισμός της Δεξιάς, της Αριστεράς και της Προόδου θ' ακούσει τη συμβιβαστική κραυγή του Παπαμάργαρη, του ίδιου ή κάποιου άλλου: «Εντάξει, παιδιά, μη φωνάζετε. Υπομονή λίγες μέρες ακόμα. Απ' την 1η Σεπτεμβρίου 1990, πέρασμα των ιδιωτικών στο δημόσιο, δεν προβλέπει καμιά ισχύουσα διάταξη! «Εντυχείτε!»

Ελεονώρα Κυριακού

Δ.Ο.Ε.: ΜΕΤΩΠΟ ΠΑΛΗΣ ΝΕΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ, ΓΙΑ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΩΝ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Σ.Κ. ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

ΤΟ... ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η πρώτη μαζική διαδικασία σε επίπεδο Ομοσπονδίας μετά τις βουλευτικές εκλογές του Ιουνίου ήταν το 58ο συνέδριο της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ). Πραγματοποιήθηκε στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, από τις 26 έως τις 29 Ιουνίου. Κύριο αυτικείμενο του συνεδρίου ήταν ο επανακαθορισμός των αιτημάτων του διεκδικητικού πλαισίου της ΔΟΕ, καθώς και οι αρχαιρεσίες για την ανάδειξη νέου διοικητικού Συμβουλίου στη ΔΟΕ και αντιπροσώπων στην ΑΔΕΔΥ.

Το συνέδριο κινήθηκε στα πλαίσια της διαμορφούμενης μετά τις εκλογές πολιτικής κατάστασης. Ο μη σχηματισμός κυβέρνησης μέχρι εκείνη τη στιγμή (βρισκόμασταν στη δεύτερη και τρίτη διερευνητική εντολή) καθόριζε και τη στάση των συνδ/κών ηγεσιών των γνωστών κοινοβουλευτικών παρατάξεων (ΠΑΣΚ - ΔΑΚΕ - ΔΕΕ).

Η όλη πορεία του συνεδρίου έδειξε το πνεύμα που επικρατεί σήμερα σχετικά με την εκπαίδευση στο χώρο των δασκάλων και νηπιαγωγών, στην πορεία προς το '92. Σ' αυτό το συνέδριο, καθώς και στο αντίστοιχο της ΟΛΜΕ, μπήκαν ουσιαστικά τα θεμέλια για να γίνει η εκπαίδευση... Ευρωπαϊκή. Έγιναν φανερές οι προσπάθειες των κοινοβουλευτικών συνδικαλιστικών παρατάξεων να συνταχθεί και να συστιχθεί η παιδεία στα ΕΟΚικά πλαίσια. Να αναπαράγει, μέσα απ' τα σχολεία της δημόσιας Εκπαίδευσης, γκαρσόνια ευρωπαϊκού τύπου. Αυτό βέβαια, κύρια μέσα από το ιδεολόγημα της «αναβάθμισης» της εκπαίδευσης που προβάλλεται από τις κυριαρχες ηγεσίες. Χαρακτηριστικό παραδειγμα σχετικά με το «ρόλο του εκπαιδευτικού λειτουργού» στο κεφάλαιο της εισήγησης της ΔΟΕ, πρόταση που έλεγε ότι «ο

ρόλος του εκπαιδευτικού λειτουργού κρύβει μέσα τον αναπαραγωγικό χαρακτήρα του δασκάλου» καταψηφίστηκε από ΠΑΣΚ, ΔΑΚΕ και ΔΕΕ.

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΣΣΕΙΣ

Η κριτική πάνω στα πεπραγμένα της Ομοσπονδίας από την πλειοψηφία των αντιπροσώπων κινήθηκε γενικά και αόριστα πάνω σε διώξεις συναδέλφων, με εξαίρεση το θέμα των συναδέλφων της Καβάλας, αυταρχισμού της διοίκησης, του κράτους και των σχολικών συμβούλων, καθώς και στο κράτος του ΠΑΣΟΚ. Ουσιαστικά πέρασε η γραμμή της ΔΑΚΕ, την οποία σιγοντάριζε και η ΔΕΕ. Η ΠΑΣΚ για όλα αυτά είχε απολογητικό χαρακτήρα στις ομιλίες της.

Η ΔΑΚΕ καταψήφισε τα πεπραγμένα της ΔΟΕ, γιατί ουσιαστικά δεν ήταν αυτή στο πρεδρείο του Δ.Σ.

Η ΠΑΣΚ με τη σειρά της καταψήφισε τα πεπραγμένα της διοίκησης (αν και αυτή είχε τα περισσότερα αξιώματα στο πρεδρείο), γιατί τις αποφάσεις τις έπαιρναν η ΔΕΕ και η ΔΑΚΕ στη διοίκηση.

Η ΔΕΕ υπερψήφισε τα πεπραγμένα, γιατί κατά τη γνώμη της «ψήφιζε ναι στους αγώνες της προηγούμενης χρονιάς» (!) και στα προβλήματα των δασκάλων και νηπιαγωγών, ενώ παράλληλα προσπάθησε να δείξει τον αρνητικό ρόλο που έπαιξαν η ΠΑΣΚ και η ΔΑΚΕ.

Η ΑΣΚΕ, παρά τα προβλήματά της και τις πιέσεις, καταψήφισε τα πεπραγμένα, γιατί φέτος το Δ.Σ. της ΔΟΕ δεν προχώρησε σε απεργία διαρκείας.

Η ΣΕΑΚ καταψήφισε τα πεπραγμένα, γιατί ο ρόλος των τριών παρατάξεων ήταν καθοριστικός στο να μην αναπτυχθούν σωστοί διεκδικητικοί αγώνες και να αχρηστεύσουν το σ.κ.

Η ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ δικαιολόγησε την καταψήφιση από πλευράς της των πεπραγμένων συνοπτικά για τα παρακάτω: Το Δ.Σ. της ΔΟΕ κινήθηκε και βρέθηκε σε αναντιστοιχία με τη βάση του κλάδου. Η αποσπασματικότητα του προγράμματος δράσης συνεχίσθηκε άλλη μια φορά. Η μορφή, μέσα σε ένα χρόνο, τουλάχιστον 3 φορές από τη βάση των δασκάλων. Η ανυπαρξία ολοκληρωμένου - κλιμακούμενου προγράμματος δράσης. Ο ατακικός χαρακτήρας των αιτημάτων του διεκδικητικού πλαισίου, η στάση στα Π.Δ. και στο Ν. 1566/85, η στάση της απέναντι στην ιδιωτική εκπαίδευση, στην επιχειρούμενη ιδιωτικοποίηση - μετά από ΕΟΚικές απαιτήσεις- της εκπαίδευσης και στο λεγόμενο «κοινωνικό σχολείο». Επίσης, η μη ενημέρωση και η μυστικότητα που υπάρχει γύρω από τις απαιτήσεις της ΕΟΚ για την εκπαίδευση στη χώρα μας. Η μη πρόταση προγράμματος δράσης για την επόμενη χρονιά προς τις Γ.Σ. των συλλόγων. Η ανυπαρξία πολιτικού προσανατολισμού του σ.κ.

ΕΤΣΙ... ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ

Στη συζήτηση των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης ουσιαστικά επαναβεβαιώθηκαν τα αιτήματα του διεκδικητικού πλαισίου. Επιπλέον αποφασίσθηκε να γίνει ημερίδα ή εκπαιδευτικό συνέδριο υπό την αιγίδα της ΔΟΕ για τα προβλήματα των νηπιαγωγών, καθώς και για τη στάση της Ομοσπονδίας απέναντι στα παιδικά κέντρα. Αποφασίσθηκε επίσης αύξηση της συνδρομής προς τη ΔΟΕ, που πέρασε σε πακέτο αιτημάτων και δε συζητήθηκε χωριστά, παρά τις ενστάσεις των αντιπροσώπων που είχαν αντίθετες αποφάσεις από τις Γ.Σ. των συλλόγων τους. Ακόμη, η επιμόρφωση να γίνεται στα Π.Τ. των ΑΕΙ και

όχι στο Μαράσλειο Διδασκαλείο, αύξηση των μισθών, καθιέρωση συλλογικών συμβάσεων, αναπλήρωση του χαμένου εισοδήματος κ.λπ.

Στο τέλος ψηφίσθηκε ουσιαστικά πολιτική απόφαση σε ψήφισμα, που αναφερόταν στην κάθαρση, στην αναπλήρωση του χαμένου εργατικού εισοδήματος και στη βελτίωση του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος. Μεταξύ άλλων αυτό το ψήφισμα αναφέρει: «πρέπει να δημιουργηθούν αμυντικοί ή επιθετικοί μηχανισμοί ενάντια στις επιλογές του 1992 και στις αρνητικές συνέπειες, που αποδειγμένα θα θίξουν τα εθνικά συμφέροντα και τις κατακτήσεις του λαού» (γνωστή Κυριακάτικη εφημερίδα, στην έκπληξή της, έβαλε θαυμαστικό γι' αυτό το ψήφισμα).

Στα αρνητικά της Γ.Σ. μπορούν να αναφερθούν επίσης, η μη ψήφιση οργανωτικού συνεδρίου στη ΔΟΕ, παρά την τοποθέτηση του απερχόμενου προέδρου υπέρ αυτού, συνέδριο που μπορεί να εξασφαλίζει καλύτερη οργανωτική και κλαδική δημοκρατία στη δομή της ΔΟΕ, και η μη ψήφιση συγκεκριμένων οικονομικών διεκδικήσεων για το επόμενο έτος και συγκεκριμένου προγράμματος δράσης.

Η ΔΙΕΞΟΔΟΣ ΣΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Στα πλαίσια της πολιτικής συμμαχίας Ν.Δ. και Συνασπισμού για το σχηματισμό κυβέρνησης έγινε και η ανάλογη συγκρότηση στο Δ.Σ. της ΔΟΕ. Η ΔΕΕ με τη ΔΑΚΕ σχημάτισαν προεδρείο στη διοίκηση της Ομοσπονδίας. Η πολιτική συμμαχία εκφράστηκε με τον πιο καλό τρόπο και στη συγκρότηση του Δ.Σ. της ΔΟΕ.

Παρ' όλο που ο νεοφιλελευθερισμός

βαδίζει ολοταχώς και αποκτά συνέχεια νέα κοινωνικά ερείσματα, οι παρατάξεις αρνήθηκαν ουσιαστικά να βάλουν συγκεκριμένα οικονομικά αιτήματα για πάλη αυτήν την χρονιά και ανάλογο βέβαια πρόγραμμα δράσης. Δηλαδή, να βάλουν ένα πλέγμα αντίστασης των εκπαιδευτικών στη λαϊλαπτική που έρχεται απ' την ΕΟΚική ολοκλήρωση και το '92.

Τα προβλήματα, με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς, είναι πάρα πολλά. Παρ' όλα αυτά δεν έγινε τίποτα το ουσιαστικό, που να τα φέρει και να τα αναδείξει κυρίαρχα στην πολιτική ζωή του τόπου. Οι εκλογές πλησιάζουν και ενώ τα προβλήματα της εκπαίδευσης μπορούσαν να γίνουν αντικείμενο, όχι μόνο τηλεοπτικής συζήτησης χωρίς σημασία, αλλά συζήτησης, αντιπαράθεσης και ταυτόχρονα πρωθησής τους, παραμένουν στη γωνία. Κανένα αγωνιστικό μέτρο δεν παίρνεται, ώστε να αναδειχθούν κυρίαρχα τα συμφέροντα των εργαζομένων και της εκπαίδευσης, για να μπορέσει να ανακοπεί ο δρόμος της νεοφιλελευθερης αντιδραστικής πολιτικής. Θα οδηγηθούμε στις εκλογές πάλι —και στις βουλευτικές και στα πρωτοβάθμια σωματεία για ανάδειξη νέων Δ.Σ.— χωρίς να λύνονται τα προβλήματα προς όφελος των εκπαιδευτικών και των παιδιών των εργαζομένων. Σήμερα, αυτό που είναι ικανό να ανατρέψει όλη αυτήν την πορεία, να ανακόψει το δρόμο του νεοφιλελευθερισμού, να κατοχυρώσει τις κατακτήσεις των εκπαιδευτικών και να τις διευρύνει, είναι η ίδια η βάση των εργαζομένων. Μόνο η ταξική ανασυγκρότηση του σ.κ. από τη βάση του, θα μπορέσει να οδηγήσει σε διέξοδο προς όφελος των εκπαιδευτικών και ταυτόχρονα να δημιουργήσει ένα προσδετικό μέτωπο πάλης, ένα μέτωπο πάλης νέων δυνάμεων, όπου τα προβλήματα των εκπαιδευτικών —από το πιο μικρό έως και το πιο μεγάλο— σε συνεργασία και με άλλους φορείς εργαζομένων (εργατικά κέντρα, δήμους κ.λπ.), θα αναδεικνύονται κυρίαρχα στην πολιτική και κοινωνική ζωή του τόπου. Μόνο αν δε μείνουν στην αφάνεια των εξελίξεων, θα μπορέσουν να λυθούν προς όφελος των εκπαιδευτικών και των παιδιών των φτωχών λαϊκών στρωμάτων. Αντί λοιπόν για συζήτησης, όπου θα έχουμε κατανάλωση χρόνου, πρέπει να μπουν συγκεκριμένα οικονομικά και θεσμικά αιτήματα και ανάλογο πρόγραμμα δράσης ενάντια σ' αυτήν την πολιτική. Οι συνελεύσεις σ' αυτές τις κατευθύνσεις πρέπει να κινηθούν και να προσαρμόσουν το πρόγραμμα δράσης της ΔΟΕ προς όφελος των εκπαιδευτικών.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΠΑΣΣΑΣ
Αντιπρόσωπος Γ.Σ. της ΔΟΕ

Ο δρόμος της ταξικής συνεργασίας δεν είναι ανθόσπαρτος

Με περισσή σπουδή η κυβέρνηση Τζ. Τζαννετάκη φρόντισε να καταθέσει στη Βουλή για ψήφιση το νόμο περί των υπηρεσιακών συμβουλίων. Όταν γράφονται τούτες οι γραμμές δεν έχει γίνει ακόμα γνωστό αν τελικά θα ψηφιστεί το νομοσχέδιο, αφού ένα σημαντικό τμήμα εργαζόμενων και συνδικαλιστικών ενώσεων έχει εκφράσει τη δυσαρέσκειά του, η οποία μπορεί και να έχει προεκλογικό κόστος (στη χώρα μας η σοβαρότητα των πραγμάτων μετριέται από την εκλογική τους μετάφραση).

Ανεξάρτητα όμως από το αν η κυβέρνηση Τζ. Τζαννετάκη θα χρεωθεί και αυτό το «θετικό» έργο, η ουσία παραμένει, η φύση και η φυσιογνωμία των υπηρεσιακών συμβουλίων στη λεγόμενη Δημόσια Διοίκηση (Δ.Δ.), δηλαδή σ' ένα σημαντικό κομμάτι του αστικού κράτους.

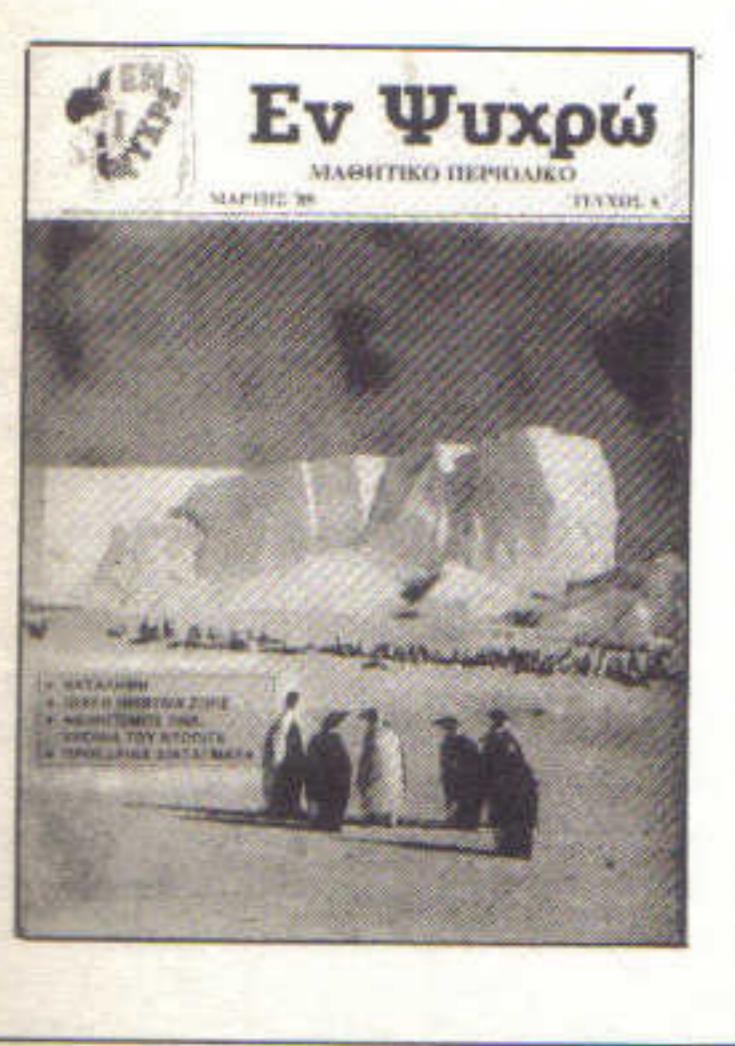
[Αναγκαία παρένθεση: 1) Υπάρχει μία πρόδηλη προσπάθεια των ιδεολογικών μηχανισμών των κυρίαρχων τάξεων, αυτή δηλαδή που συνίσταται στη μετατροπή ταξικά χρωματισμένων εννοιών σ' αθωές, φαινομενικά, και άρα πιο εύπεπτες λέξεις. Έτσι, το κράτος μετατρέπει σε «δημόσιο τομέα» ή «πολιτεία», ο στρατός σε «ύπερμαχο της ανεξαρτησίας της πατρίδας», ο ιδιωτικός καπιταλισμός σε «ατομική Πρωτοβουλία», ή ταξική συνεργασία στη μαγική λέξη «εθνική ομοψυχία» ή «συναίνεση» κ.λπ.]

Μ' αυτόν τον τρόπο ο πολίτης και πιο συγκεκριμένα τα εν δυνάμει εχθρικά προς τον καπιταλισμό στρώματα αισθάνονται βολικότερα, το κοινό συμφέρον επιβάλλει την κοινή υπεράσπισή του, η ψυχολογία της συλλογικής ασφάλειας δημιουργεί μια νέα δυναμική.

Για το αστικό σύστημα είναι σπουδαίο να μην λέει τα πράγματα με τ' όνομά τους, αν θέλετε να παραπέμπετε σε μία καθολική εγελιανή αντίληψη, όπου η ελευθερία είναι η οργανωμένη ύπαρξη δικαιού μέσα από το κράτος το κράτος (δημόσιος τομέας) είναι η συμπύκνωση της συνολικής αστικής λογικής, αλλά αυτό δε δηλώνεται καθαρά].

Αλλά ας ξαναγυρίσουμε στα Υπηρεσιακά Συμβούλια. Η ιστορία τους έχει σε γενικές γραμμές ως εξής. Το ΠΑΣΟΚ, συνεχίζοντας την προσπάθεια ενωμάτωσης του συνδικαλιστικού κινήματος και σχετικού εξορθολογισμού της κρατικής διοίκησης, ψήφισε το ν. 1586/86 (νόμος για το βαθμολόγιο). Στο άρθρο 14 πρέβλεπε τα Υπηρεσιακά Συμβούλια των Δημόσιων Υπηρεσιών και των Νομικών Προσώπων Δημόσιου Δικαίου (ΝΠΔΔ), τα οποία συγκροτήθηκαν με την εξής σύνθεση: Τρία μέλη τους ορίστηκαν από την κεντρική διοίκηση και δύο ή πλέον εκλεγμένοι από τους εργαζόμενους, με τρόπο που άριζε το κράτος.

Τα υπηρεσιακά συμβούλια, που ανέλαβαν τις αρμοδιότητες των πρώην διευθυντών ή και ορισμένες του υπουργού, αποφασίζουν για τις μονιμοποίησεις, τα πειθαρχικά ζητήματα, τις μεταθέσεις, αποσπάσεις, ανανεώσεις, κρίσεις. Όλες οι δυνάμεις σχεδόν του σ.κ. δέχτηκαν το ν. 1586/86 με θετικό τρόπο και ανακούφιση, γιατί

Υπηρεσιακά Συμβούλια και Συναίνεση

θέσπιζε το «πάγιο αίτημα των εργαζόμενων», που είναι «η συμμετοχή στα κέντρα λήψης των αποφάσεων» (βλέπε π.χ. 1η Πανελλαδική Συνδιάσκεψη της ΑΚΕΔ).

Η σοσιαλδημοκρατία «αλά ΠΑΣΟΚ» με το ν. 1586/86 πετύχανε:

α) Την ουσιαστική απορρόφηση των κραδασμών μέσα στα όρια του κράτους και της διοίκησης, την ελαχιστοποίηση της δυναμικής του μαζικού κινήματος, αφού το σ.κ. –αδύναμο, διασπασμένο– και ιδεολογικά αφοπλισμένο δέχτηκε να περάσει το σύνολο σχεδόν της πολιτικής του μέσα από τους 2 αιρετούς.

β) Τη δημιουργία ενός ενδιάμεσου οργάνου που πλήρως έλεγχε (3 διορισμένοι).

γ) Την ανανέωση της ρουαφετολογικής πρακτικής μέσα στα όρια που δριζε το «δικομματικό παιχνίδι», όπου ο κάθε αιρετός βόλευε ημέτερους, κλείνοντας το μάτι στη διοίκηση (οι όποιες προσωπικές εξαιρέσεις δεν αλλάζουν τον κανόνα).

δ) Έβαζε μακροπρόθεσμους όρους για τη «διοίκηση νέου τύπου», όπου το σ.κ. αναλάμβανε συνδιαχειριστικό ρόλο, παίρνοντας τις ευθύνες που του αρμόζουν στα πλαίσια της ταξικής συνεργασίας.

Από την πλευρά των παρατάξεων, η ΠΑΣΚ χαιρέτισε το γεγονός, η ΔΑΚΕ έφερε τις αντιπολιτευτικές αντιρρήσεις, της κυρίως γιατί περιορίζοταν ο ρόλος των διευθυντών, η Δημ. Ενόπτητα (με όποιο όνομα) υποστήριζε την ανάγκη παρέμβασης και του μαζικού κινήματος χωρίς ν' αρνείται την ουσία του νόμου, ενώ η ΑΚΕΔ (τότε ενιαίο ΚΚΕ εσ.) έφτανε στο σημείο, επικροτούσα τη «νέα αντιληψη», να ζητάει 51% συμμετοχή των εργαζόμενων στα κέντρα λήψης απόφασης!

Παρ' όλα αυτά...

Το απόρρητο, η γραφειοκρατική λειτουργία, η ουσία κυρίως της κρατικής διοίκησης, η ουσιαστική αλλοτρίωση των «αιρετών», που ανεξάρπητα από τη θέλησή τους μεταβλήθηκαν γοργά σε στυγούς διεκπεραιωτές των κρατικών υποθέσεων, οι εκλογές μέσα από τις διαδικασίες του κράτους, καταξίωσαν τα Υ.Σ. σε τόπο μόνιμης συναλλαγής ή το πολύ - πολύ σε καλά πταιαματοδικεία. Η ίδια η απουσία μαζικού διεκδικητικού κινήματος, που να αμφισβητεί όχι απλά το θεαμό των Υ.Σ., αλλά την ουσία και τη φύση του ιδίου του κράτους, χειροτέρεψε τα πράγματα. Οι αντιλήψεις της συναίνεσης και της συνδιαχείρισης πήραν το πάνω χέρι.

Η συγκυβέρνηση κατέθεσε, μέσω του Αθ. Κανελόπουλου, στην αρμόδια διαρκή Επιτροπή της Βουλής σειρά τροποποίησεων για τα Υ.Σ., που τις υποστήριξε βέβαια και ο Συνασπισμός (Μ. Δαμανάκη).

Ποιά είναι ακριβώς η ουσία τους;

α. Λήγει αυτοδίκαια η θητεία των κάθε είδους διορισμένων μελών των Υ.Σ. του Δη-

μοσίου και των ΝΠΔΔ.

- β. Τα Υ.Σ. είναι πενταμελή (2 αιρετοί - 2 μόνιμοι υπάλληλοι - δικαστικός)
- γ. Ο υπουργός μπορεί ν' αντικαθιστά τους προϊσταμένους.

Η ΑΔΕΔΥ, αφού ξύπνησε από τη χρόνια νάρκη της, πρότεινε:

- α. Οι εκπρόσωποι της διοίκησης να μην ορίζονται από τον υπουργό.
- β. Να καταργηθεί το απόρρητο και οι εκλογές για τους αιρετούς να διενεργούνται από τα συνδικαλιστικά όργανα.
- γ. Να υπάρξει δυνατότητα άμεσης ανακλητικότητας των αιρετών από το σ.κ.
- δ. Να νομοθετηθεί μοριοδότηση σε μεταθέσεις, αξιοκρατία στις προαγωγές και τις επιλογές.

Με την παρέμβαση του Συνασπισμού ο υπουργός δέχθηκε τα πενταμελή Υ.Σ. να γίνουν επταμελή (3 αιρετοί, 3 διοικητικοί, 1 δικαστικός), πράγμα το οποίο υποστήριξε και στην συνέντευξή του στη Θεσ/νίκη ο Φλωράκης, ενώ το ΠΑΣΟΚ (Σπ. Καλούδης) ζήτησε την απόσυρση του νομοσχεδίου.

Ο καβγάς είναι για το πάπλωμα;

Η συζήτηση για τα Υ.Σ. έδωσε τη δυνατότητα να φανούν διάφορες πλευρές των κομματικών επιδιώξεων. Δηλαδή:

α) Η Ν.Δ. βρίσκεται κάτω από το άγχος της γρήγορης αναρρίχησης στην εξουσία και κυριολεκτικά δεν κρατιέται. Με το συγκεκριμένο νομοσχέδιο αποκεφαλίζει μια κι έξω τους «πράσινους» στη δημόσια διοίκηση και ουσιαστικά ελέγχει τη ροή των αποσπάσεων - μεταθέσεων, δημιουργώντας το ανάλογο νεοδημοκρατικό κλίμα στους οργανισμούς, με τις συνακόλουθες καταλήξεις (έλεγχος, φόβος κ.λπ.).

β) Ο Συνασπισμός αποδεικνύεται όχι απλά ένας ρεφορμιστικός οργανισμός, αλλά αφόρα καιροσκοπικός και διπρόσωπος. Ενώ κόπτεται τάχα για τη διαφάνεια και την αξιοκρατία, το μόνο που προώθησε ήταν η αύξηση των αιρετών από 2 σε 3, ούτως ώστε να έχει εξασφαλισμένη μία θέση στα Υ.Σ. και να παγιοποιήσει τον τρικομματισμό, πράγμα που άλλωστε δέχτηκε και η Ν.Δ. Η απόσταση μέχρι το «ροζ ρουαφέτι» δεν είναι μεγάλη (άλλωστε πολλά σχετικά παραδείγματα υπάρχουν). Ακόμα περιμένουμε την απάντηση των συνδικαλιστών της ΕΑΡ, με τα πάλαι ποτέ μεγάλα λόγια για την αυτονομία του σ.κ. και τα συναφή. Άλλα το αλισβερίσι με την εξουσία έχει φαίνεται πολύ ψωμί.

γ) Το σύνολο των παραπάνω δυνάμεων (συμπεριλαμβανομένου και του ΠΑΣΟΚ) έχει αποφασίσει πως χρειάζεται ένας αποτελεσματικός κρατικός τομέας, και πλήρης υποταγή και αφομίωση των εργαζόμενων μπροστά στην ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Από αυτήν την άποψη, χρειάζονται τα Υ.Σ.

και μάλιστα υπεράνω πάσης (ταξικής) υποφίας: γι' αυτό το λόγο άλλωστε ορίζεται στη σύνθεσή τους δικαστικός [σύμβουλος ή πάρεδρος του Συμ. Επικρατείας, Πρόεδρος Εφετών, Εφέτης πολιτικών ή διοικητικών δικαστηρίων, ο οποίος και ορίζεται (διάβαζε ελέγχεται) από τον αρμόδιο υπουργό]. Η εμπλοκή της δικαστικής εξουσίας στα Υ.Σ. τους προσδίδει υπερκομματικό - «υπερταξικό» χαρακτήρα, οι αποφάσεις τους είναι καθ' όλα νομότυπες και νομοταγείς, αποκαθαιρόνται από τις τυχόν αιτιάσεις για ρουσφέτια κ.λπ. Με τη νέα σύνθεση επιτυγχάνεται η τριπλή συνύπαρξη της εκτελεστικής, της δικαστικής και της συνδικαλιστικής - γραφειοκρατικής εξουσίας. «Εξορμάμε, λοιπόν, σα διοίκηση για νέους αγώνες»...

Η κρατική υπαλληλική ιεραρχία δε θίγεται, απλά γίνεται μια μακροπρόθεσμη κατανομή, με τη μερίδα του λέοντος στο ανερχόμενο κόμμα, αφού όπως είναι γνωστό στην Ελλάδα ένα τμήμα του κράτους –αν όχι ολόκληρο– ήταν πάντα το λάφυρο του εκλογικού νικητή.

Η εισηγητική άλλωστε έκθεση του νομοσχεδίου ανέφερε, πως «η τριετής θητεία των προστάμενων διεθύνσεων που εισήγαγε ο Ν. 1586/86» καθιστά προβληματική την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής και μάλιστα όταν συμβαίνει να είναι νωπή η έγκριση και εντολή του ελληνικού λαού για την εφαρμογή της», που σε απλή νεοελληνική μετάφραση σημαίνει «ΠΑΣΟΚοι ξεκουμπιστείτε, ήρθαν οι Νεοδημοκράτες».

Απέναντι στο νέο σύστημα 3 - 3 - 1 που αντικατέστησε το 3 - 2 και το οποίο στην ουσία είναι πιο επιθετικό και «μακράς πνοής», ποια μπορεί να είναι η απάντηση του σ.κ.;

Ποια πρέπει να είναι η απάντηση στον τεχνοκρατικό ρεφορμισμό και στην στρατηγική ενσωμάτωση στα νέα παιχνίδια των εσωκρατικών ισορροπιών;

- α. Απαίτηση για έλεγχο από το μαζικό κίνημα όλων των αποφάσεων των μηχανισμών του κράτους, μηχανισμών που αναπαράγουν τη διαιώνησή του.
- β. Κατάργηση κάθε απόρρητου, ανακλητότητα κάθε «αιρετού», λογοδοσία στις γενικές συνελεύσεις.
- γ. Κατάδειξη των ορίων και του περιεχόμενου των Υ.Σ.
- δ. Μπλοκάρισμα όσο γίνεται της εύρυθμης λειτουργίας των Υ.Σ., δημοσιοποίηση κάθε «νόμιμης» ή παράνομης κομπίνας.

Βασικός όρος για τα προηγούμενα, αλλά και για όσα άλλα αναδεικνύει το ίδιο το μαζικό κίνημα, είναι η δημιουργία προϋποθέσεων όχι για τη συντήρηση της κρατικής μηχανής, αλλά για την αποδιάρθρωσή της. Και αυτό δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο με τη δημοσιοποίηση, την καταγγελία, τη ζύμωση γύρω από τη φυσιογνωμία των λειτουργιών της.

Η συζήτηση γύρω από τα Υ.Σ. είναι καλή αφομή γιαυτόν το στόχο.

Μαρία Φραγκιά

ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η νέα χρονιά που έρχεται βρίσκει το συνδικαλιστικό κίνημα σε κατάσταση αμηχανίας και σύγχυσης. Το νέο πολιτικό σκηνικό που διαμορφώθηκε με τη συνεργασία Ν.Δ. - Συνασπισμού, η κυριαρχία των απατηλών συνθημάτων της **κάθαρσης**, αλλά και η **συναίνεση** της επίσημης «αριστεράς» με τα κόμματα της άρχουσας τάξης, έχουν δημιουργήσει ένα πρωτόγνωρο σκηνικό. Παράλληλα, οι διεθνείς ανακατατάξεις και γεγονότα (Κίνα, Πολωνία, περεστρόικα κ.λπ.) έχουν δημιουργήσει μια πρωτοφανή ανατροπή και σύγχυση των στόχων και των επιδιώξεων του παγκόσμιου προοδευτικού κινήματος. Μέσα σ' αυτές τις ιδιόμορφες συνθήκες, χρειάζεται μια ιδιαίτερη περιουσλλογή, για να καταλήξουμε σε κάποια συγκεκριμένα συμπεράσματα και να προσδιορίσουμε τους στόχους της νέας χρονιάς.

Είναι απαραίτητο, πριν αναφερθούμε στα δεδομένα της νέας συγκυρίας, να αναλύσουμε στοιχειωδώς τη συγκεκριμένη πολιτική συγκυρία, αλλά και τις ευρύτερες πολιτικές επιδιώξεις των κυρίαρχων μηχανισμών.

Η, προσωρινή ή όχι, συνεργασία Ν.Δ. - Συνασπισμού επιδρά ίδιόμορφα στις επιδιώξεις του σ.κ. Ο «μεταβατικός χαρακτήρας της κυβέρνησης Τζαννετάκη», η αδυναμία, μέχρι σήμερα τουλάχιστον, για κοινό πρόγραμμα στο χώρο της εκπαίδευσης, δεν επιτρέπουν προσωρινά να διαφανεί με απόλυτη καθαρότητα ποιά μέτρα θα παρθούν για τη νέα σχολική χρονιά, αφού από τα προγράμματα των κομμάτων διαφαίνονται διαφοροποιήσεις. Χαρακτηριστικό της αδυναμίας αυτής είναι το γεγονός, ότι και φέτος τα προβλήματα της χρηματοδότησης των σχολείων, οι διορισμοί και άλλα λειτουργικά θέματα, είναι σε εκρεμμότητα: η μόνιμη απάντηση του υπουργείου είναι, ότι για όλα τα κακά φταίει η προηγούμενη κυβέρνηση, προσπαθώντας έτσι να αποφύγει κάθε ευθύνη και να αφοπλίσει το διεκδικητικό κίνημα.

Ένα άλλο σοβαρό ζήτημα, που θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό και την πορεία των αγώνων, είναι οι αλλεπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις της χρονιάς αυτής. Και βέβαια είναι σχεδόν σίγουρο, ότι μέσα σε ένα έντονο και παρατεταμένο προεκλογικό κλίμα, σπάνια αναπτύσσονται διεκδικητικοί αγώνες, αφού το κλίμα αυτό κυριαρχεί και επιβάλλεται στις συνειδήσεις των ανθρώπων.

Αν όμως αυτή είναι η πολιτική συγκυρία της χρονιάς που έρχεται, πρέπει να δούμε και τους γενικότερους στρατηγικούς προσανατολισμούς των κυρίαρχων πολιτικών δυνάμεων, που θα βαρύνουν όχι μόνο βραχυπρόθεα, αλλά για μια ιδιαίτερα μεγάλη χρονική περίοδο από δω και μπρος. Η γενική αυτή στρατηγική των κυρίαρχων δυνάμεων μπορεί να περιγραφεί με μία μόνο λέξη: **ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ**.

Η συνεργασία Ν.Δ. - Συνασπισμού, πέρα από τη σημερινή ένταση εξαιτίας της λεγόμενης κάθαρσης, ανοίγει το δρόμο σε ευρύτερες πολιτικές συναινέσεις, με δύο στόχους: την αναδιάρθρωση του ελληνικού καπιταλισμού, μπροστά στην ΕΟΚική ολοκλήρωση και το 1992.

Οι δηλώσεις και οι κινήσεις των κορυφαίων στελεχών και των τριών κομμάτων αυτού υποδηλώνουν με απόλυτη σαφήνεια.

Ο Μητσοτάκης δεν αρνείται ευρύτερες μετεκλογικές συνεργα-

σίες. Ο Συνασπισμός ζητάει κυβέρνηση αποδεκτή από το 60 - 65% του ελληνικού λαού, ενώ το ΠΑΣΟΚ κάνει ήδη ανοίγματα προς διάφορους γνωστούς συντηρητικούς ηγέτες (Στεφανόπουλο, Μπούτο κ.λπ.).

Η συναίνεση όμως αυτή προϋποθέτει έναν απαραίτητο όρο. Την περιθωριοποίηση του μαζικού κινήματος και την εξάλειψη κάθε μορφής αντίστασης. Ένας τέτοιος όρος είναι απόλυτα απαραίτητος για την κυριαρχη τάξη, αφού οι λαϊκές κινητοποιήσεις είναι ο μόνος παράγοντας που μπορεί να αποτρέψει τις αντιδραστικές επιλογές των αναδιαρθρώσεων, που σημαίνει για τους εργαζόμενους λιτότητα, εντατικοποίηση της δουλειάς, ανεργία κ.λπ. Και για να μην υπάρχει καμιά αμφιβολία για τις επιλογές αυτές, ο πρόεδρος του Συνασπισμού Χ. Φλωράκης, στη Θεσσαλονίκη, ζήτησε να μη γίνουν κινητοποιήσεις που θα στρέφονται ενάντια στην κυβέρνηση Τζαννετάκη, γιατί λέει είναι περιορισμένης ευθύνης (μόνο);.

ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΛΟΙΠΟΝ;

Υπάρχει μία ολοκληρωτική και χωρίς όρους αποδοχή της ενσωμάτωσης της Ελλάδας στην ΕΟΚ και το 1992 θεωρείται από τις δυνάμεις του συστήματος σαν όριο δευτέρας παρουσίας. Κι αυτό απ' όλες τις πολιτικές δυνάμεις, μ' εξαίρεση οργανώσεις, κινήσεις και ρεύματα που κινούνται έξω από το χώρο της κυριαρχης ιδεολογίας και πρακτικής, στο χώρο της Αριστεράς, που αμφισβητούν και αντιστέκονται στη συντηρητική αναπροσαρμογή.

Γιατί η έκταση της αλλαγής του νομικού, πολιτικού, κοινωνικού, οικονομικού, ιδεολογικού στοιχείου είναι πρόδηλη. Συζήτηση μπορεί να γίνει μόνο πάνω στις άμεσες επιπτώσεις αυτής της αλλαγής στους εργαζόμενους.

Στο χώρο της εκπαίδευσης, το κλασικό μοντέλο που έφτασε ως τα μέσα του 1970 και στηρίχτηκε στον «κλασσικισμό», τη «θεωρητικολογία» και την «εθνική παράδοση» και με βασικούς στόχους τόσο τη στυγνή αναπαραγώγη της κυριαρχης ιδεολογίας, όσο και τον έλεγχο της ροής του μαθητικού πληθυσμού, κάλυψε τις ανάγκες της παραγωγής και της κρατικής παρασιτικής και γιγαντιαίας γραφειοκρατίας.

Στο τέλος της χούντας, δίνει τη θέση του σ' ένα περισσότερο τεχνοκρατικό προσανατολισμό, με πολυυδιάσπαση όμως των τύπων Λυκείου και των Σχολείων. Η εμπειρία του ΠΑΣΟΚ, κάτω από την πίεση και του κινήματος, καθίερωσε τα ΕΠΛ, διατηρώντας ταυτόχρονα πολλούς τύπους Λυκείων, για να προχωρήσουμε με παλινωδίες και ανασφάλειες στο σημερινό σχολείο, που τείνει να γίνει σχολείο πολλαπλών ταχυτήτων, άχρηστο από μία άποψη για τις εθνικές ανάγκες.

Άλλα η απλή καταγραφή των εκπαιδευτικών στοιχείων που αφορούν το παρελθόν δεν φτάνει. Χρειάζεται να δούμε πέρα από τη μύτη μας, να διαγράψουμε τις ανάγκες του αντιπάλου και να χαράξουμε την τακτική μας. Τι θέλουν, λοιπόν, οι ισχυρές ΕΟΚικές μονάδες και σε τί υποτάσσεται η άρχουσα τάξη της χώρας μας και οι κάθε λογής υποστηρικτές της;

'Όπως διαπίστωντε το κάλεσμα των εκπαιδευτικών από τη συν-

Από τη διακήρυξη συνδικαλιστικών κινήσεων εν όψει του Δ' συνεδρίου της ΟΛΜΕ:

ΤΙ ΜΑΣ ΕΤΟΙΜΑΖΟΥΝ:

Οι σύγχρονοι και άμεσοι στόχοι του κράτους, των αστικών κοινοβουλευτικών προγραμμάτων και όσων επιδιώκουν τη συνδιαχείριση της κρίσης είναι:

1. Ο έλεγχος και η συμμόρφωση του εκπ/κών σε αυστηρά προσδιορισμένα πλαίσια, ως απαραίτητος όρος για την υλοποίηση της εκπ/κής πολιτικής. Σ' αυτή τη λογική και σ' αυτό το στόχο, των οποίων έκφραση αποτελεί ο ν. 1566/85, είναι ενταγμένα τα Π.Δ., ο θεαμός του σχολ. συμβούλου -απαραίτητος μοχλός για την άσκηση ελέγχου- καθώς και οι φορείς της επιμόρφωσης.

2. Η καθήλωση της αμοιβής των εκπ/κών, με το φόρτωμα της κρίσης στις πλάτες μας, με τον κατακερματισμό του εργασιακού καθεστώτος (αναπληρωτές, ωρομίσθιοι, συμβασιούχοι κ.ά.).

3. Η διοικητική και εργασιακή αναδιάρθρωση στην εκπ/ση, με την αύξηση του διοικητικού ρόλου των διευθυντών, των σχολικών συμβούλων, με τη δημιουργία ασφυκτικού κλίματος μέσα στα σχολεία, με τη σύνδεση μισθού - αποδοτικότητας, με το ιδεολόγημα της αξιοκρατίας κ.λπ.

4. Η υποβάθμιση και περιθωριοποίηση της δημόσιας εκπ/σης, με τη μείωση των δαπανών, την εγκατάλειψη του δημόσιου σχολείου στην τύχη του, τη συστηματική δυσφήμιση των εκπ/κών και το φόρτωμα της αποτυχίας του εκπ/κών μοντέλου στους «τεμπέληδες μαθητές» και τους «άχρηστους καθηγητές».

5. Η παράλληλη προώθηση της ιδιωτικοποίησης της εκπ/σης, με τη νομιμοποίηση και επέκταση της κολλεγιακού τύπου λειτουργίας ιδιωτικών σχολείων, με την ίδρυση των «κοινωνικών σχολείων» και το στρίμωγμα στη γωνία του πληνειακού πλέον δημόσιου σχολείου.

6. Η σύνδεση με τα εσοκικά προγράμματα, η συνωμοσία σιωπής για τις αναδιαρθρώσεις και τα σχέδια εν όψει του 1992.

7. Η υποβάθμιση της ποιότητας των σπουδών, τα αδιέξοδα απολυτήρια, που δεν θα επιτρέπουν απαίτησης και διεκδίκηση σταθερής και μη επισφαλούς εργασίας.

Η εμπειρία της απεργίας και οι νέες πραγματικότητες επιβάλλουν μια διαφορετική αντιμετώπιση των οργανωτικών ζητημάτων:

- Διεξαγωγή των συνεδρίων του κλάδου στην αρχή και όχι στο τέλος της σχολικής χρονιάς. Κατοχύρωση της απλής αναλογικής. Εκλογικό μέτρο 1:50. Αντικατάσταση της γ.σ. των προέδρων από σώμα αντιπροσώπων εκλεγμένων (και ανακλητών) από τις γ.σ. των ΕΛΜΕ. Κεντρική και τοπική προώθηση απεργιακών ταμείων σε όλες τις ΕΛΜΕ.

- Αυξήσεις σύμφωνα με το κόστος ζωής και τις ανάγκες των εκπ/κών. Ενσωμάτωση της ATA και των κοινωνικών επιδομάτων στο βασικό μισθό 100.000 δρχ. στον πρωτοδιόριστο και αναλογικά στα άλλα κλιμάκια. Πλήρη σύνταξη στα 30 χρόνια και στο 80% των αποδοχών.

- Λιγότερη δουλειά - Δουλειά για όλους Κλιμακωτή μείωση των ωρών διδασκαλίας. Οχι στη σύνδεση μισθού - αποδοτικότητας.

- Αύξηση των δαπανών στη δημόσια εκπ/ση:

Αύξηση διορισμού μόνιμου διδακτικού και διοικητικού πρωσπικού. Κάλυψη όλων των οργανικών θέσεων από μόνιμους και αύξηση των οργανικών θέσεων. Μείωση του αριθμού μαθητών σε 25 σε κάθε τμήμα.

- Κατάργηση του Ν. 1566/85. Να αποσυρθούν τα Π.Δ.

- Υπεράσπιση του ενιαίου (δημόσιου) χαρακτήρα της εκπ/σης. Κατάργηση της ιδιωτ. εκπ/σης.

- Υπεράσπιση της μόρφωσης ως κοινωνικού αγαθού. Ελεύθερη πρόσβαση στη μόρφωση.

ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ, ΠΑΡΤΕ ΜΕΡΟΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΣΥΝΕΔΡΙΑΚΕΣ Γ.Σ. ΚΑΙ ΤΟ 4ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ. Η ΑΠΕΡΓΙΑ ΕΔΕΙΣΣΕ ΟΤΙ Η ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΘΑΥΜΑΤΑ.

διάσκεψη της Μαδρίτης (ανεξάρτητα αν ορισμένες πλευρές του κατέληγαν σε φιλοΕΟΚικές τελικά θέσεις):

«Τι είναι αυτές οι μεταρρυθμίσεις; Ελάπτωση της διδακτέας ύλης, των ωρών διδασκαλίας και των σχολικών υπηρεσιών, μαζικό κλείσιμο τάξεων, χρησιμοποίηση μαθητών και φοιτητών σαν δωρεάν εργατικό δυναμικό στις επιχειρήσεις, με το πρόσχημα της επαγγελματικής εκπαίδευσης, εξίσωση προς τα κάτω της μόρφωσης των προγραμμάτων και των διπλωμάτων, εισαγωγή του συστήματος μιούθολογικής εξέλιξης των εκπαιδευτικών με βάση την αξιολόγησή τους, μέτρα που υποχρεώνουν τους εκπαιδευτικούς ν' αριθθούν το μορφωτικό τους λειτουργημα, χρηματοδότηση ιδιωτικών θρησκευτικών και εργοδοτικών σχολείων με δημόσια κονδύλια και ελάπτωση της δημόσιας χρηματοδότησης του δημόσιου σχολείου, μέτρα ενάντια στο χωρισμό εκκλησίας και παιδείας, κατάργηση θέσεων διδασκόντων, κινητικότητα και απολύσεις, γενίκευση του θεαμού των αναπληρωτών - έκτακτων εκπαιδευτικών».

Συνοπτικά μπορούμε να πούμε ότι επιδιώκουν:

- * Γενική υποβάθμιση σ' όλη την Ευρώπη των εργασιακών - οικονομικών δικαιωμάτων και των συνθηκών ζωής, με την παράλληλη κατάργηση κάθε κεκτημένου.
- * Μια ισχυρή αναπροσαρμογή στις συνθήκες της καπιταλιστικής αγοράς για όλο το εργατικό και μαθητικό δυναμικό σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

* Αντικατάσταση όλων των ανελαστικών συμβάσεων και συνθηκών εργασίας για την καλύτερη διαχείριση και μετακίνηση του εργατικού δυναμικού. Στον εκπαιδευτικό χώρο το αμετάθετο, η οργανικότητα, το εφάπταν, η μονιμότητα δημιουργούν ένα «δυσκίνητο» δυναμικό. Γι' αυτό θα χρειαστούν αναπροσαρμογές (λέμε θα χρειαστούν...)

* Γενίκευση της μερικής απασχόλησης. Απέναντι στο ενιαίο εργασιακό και διοικητικό καθεστώς, οι «δυνάμεις της αγοράς» επιδιώκουν να ισχυροποιήσουν τις ειδικές συμβάσεις (ωρομίσθιοι - αναπληρωτές, συμβασιούχοι κάθε μορφής). Η στάση του υπουργείου απέναντι στους αδιόριστους, με την παράλληλη ουσιαστική παράκαμψη της επετηρίδας, αυτό ακριβώς δείχνει.

* Κατάργηση των «αναχρονιστικών» τοπικών χαρακτήρων της παραγωγής και της εκπαίδευσης, έτσι ώστε να δοθεί η δυνατότητα στα μεγάλα οικονομικά συγκροτήματα και το χρηματιστικό κεφάλαιο να παίξουν σ' ένα ευρύ πεδίο ανταγωνισμού. Τα προγράμματα COMET - ERASMUS - Ευρυδίκη - ESPRIT αυτό εξυπηρετούν.

Από τα παραπάνω μπορεί κανείς κατ' αρχήν να δει τις νέες επιδιώξεις της ΕΟΚ μπροστά στο 1992 στην εκπαίδευση. Χρειάζονται, ένα ευέλικτο σχολείο, με ελαστικά και αναπροσαρμόσιμα προγράμματα, περιφερειακό δικτύο, σύμφωνα με τις ανάγκες των μονοπωλιακών ομάδων,

Φτηνό σε κόστος, με πειθαρχημένο δυναμικό. Η δημόσια δωρεάν εκπαίδευση αποτελεί βάρος για την άρχουσα τάξη και δεν παύει να το δείχνει.

ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ;

- * **N' απορρίφουμε** την ιδέα της συναίνεσης και της ταξικής συνεργασίας σε κάθε μορφή της.
- * **N' αναδείξουμε** όλο το πλάτος των αναδιαρθρώσεων και των ταξικών επιλογών στην εκπαίδευση (με αναλύσεις, συγκεντρώσεις, συζητήσεις, στις συνελεύσεις και στους συλλόγους).
- * **Να ενωθούμε** σε γραμμή άμυνας (ούτε σπιθαμή προς τα πίσω) με όλα τα ζωντανά και πρωτοπόρα ριζοσπαστικά στοιχεία από τους χώρους της εκπαίδευσης κατ' αρχήν.
- * **Σύνδεση** της αμοιβής με την «**αποδοτικότητα**», που στην εκπαίδευση θα «μετριέται» με τις εκθέσεις των Σχολικών Συμβούλων και των Διευθυντών και συνολικά θα περνάει μέσα από την «αξιολόγηση» (βλ. και σχετική εγκύκλιο που έφτασε στα σχολεία).

* **Η διάσπαση,** κατά συνέπεια, και **του ενιαίου χαρακτήρα** του συνδικαλιστικού κινήματος. Οι πολλές ξεχωριστές ομάδες, με τα διαφορετικά συμφέροντα, μέσα στον πάλαι ποτέ ίδιο εργασιακό χώρο, θα επιδιώκουν και θα σπρώχνονται στην ξεχωριστή συνδικαλιστική οργάνωση, σ' αντίθεση με τη σημερινή οργάνωση του σ.κ. (ένα σωματείο, μία ομοσπονδία, μία συνομοσπονδία).

[Ήδη στο φοιτητικό χώρο, προωθούνται Club φοιτητών με «ειδικά προσόντα και ενδιαφέροντα», συνδεδεμένα και χρηματοδοτούμενα από οικονομικά συγκροτήματα. Όπως επίσης και η E.G.E.E., Κίνηση Φοιτητών για την 'Ενωση της Ευρώπης, «κίνηση» ενάντια στο φ.κ. και τις διαδικασίες του].

* **N' αποκτήσουμε** και να εργαστούμε για νέες συγκλίσεις και συμμαχίες, σ' επίπεδο βάσης πρωταρχικά, που να απαντούν όχι με μισόλογα, αλλά με σταθερή άποψη στις νέες συνθήκες.

Ο συντηρητικός εκσυγχρονισμός είναι προ των πυλών, το αν θα περάσει είναι **και** υπόθεση του κινήματος.

Γιώργος Σόφης Στέλιος Σταυρινάδης

Ξανά για τα πολιτικά δικαιώματα και την απλή αναλογική

«τυχερός» είναι ο δεύτερος. Δεν είναι αυτό καθαρή καλπονοθεία και προσπάθεια για ενίσχυση και παγίωση των μεγάλων παρατάξεων. Το γεγονός ότι στις πρόσφατες εκλογές σε ΔΟΕ - ΟΛΜΕ χάθηκαν αρκετές έδρες από Πρωτοβουλίες, Συσπειρώσεις και ομάδες με βάση τον 1264/82 αποδεικνύει του λόγου το αληθές.

Αυτά όμως είναι γνωστά πράγματα· το ζήτημα είναι, πως δεν μπαίνει στην πράξη μια πολιτική για να αρνηθεί τον 1264/82 και να δημιουργήσει νέους όρους κινήματος.

Εμείς προτείνουμε συνοπτικά:

- Na συζητηθεί στα πρωτοβάθμια σωματεία η προοπτική να γίνουν οι εκλογές με βάση την απλή αναλογική και όχι τον 1264/82, ακόμα και με το ρισκό της ακύρωσής τους. Το εκπαιδευτικό κίνημα δεν μπορεί να κόβεται για το ορθό μοίρασμα των βουλευτικών εδρών, τη στιγμή που δε βγάζει άχνα για το δικό του σπίτι.
- Διατύπωση από τα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια σωματεία ενός κειμένου για τα πολιτικά δικαιώματα, με στόχο τη δέσμευση των πολιτικών κομμάτων. Ταυτόχρονα, προχωράμε στην DE FACTO κατοχύρωσή τους με τη συμβολική κατάθεση δημοσιού-παλληλικού ψηφοδελτίου, με στόχο την ακύρωση του Δ.Υ. κώδικα στην πράξη. Είναι προφανές, ότι σημασία έχει η πολιτική κίνηση και όχι οι τεχνικές της λεπτομέρειες (πρόσωπα, χρήματα, περιφέρεια κ.λπ.).

Ιδού η Ρόδος ... ή αλλοιώτικα ας περάσουμε από το νιρβάνα στην δράση, με φαντασία τόλμη και ρεαλισμό. Τα πολιτικά κόμματα ας πάρουν τις ευθύνες τους. Θα γίνουν ξανά εκλογές με άφωνους Δ.Υ.-παλλήλους;

Θανάσης Τσιριγώτης

Και όμως μας ξέχασαν... Αυτό βέβαια είναι το λιγότερο, αφού σ'ένα βαθμό ήταν και αναμενόμενο. Το πλέον σημαντικό είναι, πως αυτοξεχαστήκαμε στο μετεκλογικό ρεμβασμό μας, παρακολουθητές των πολιτικών παρασκηνίων, των χειραψιών και της μεγάλης προετοιμασίας της άρχουσας τάξης για ένα βαρύ χειμώνα.

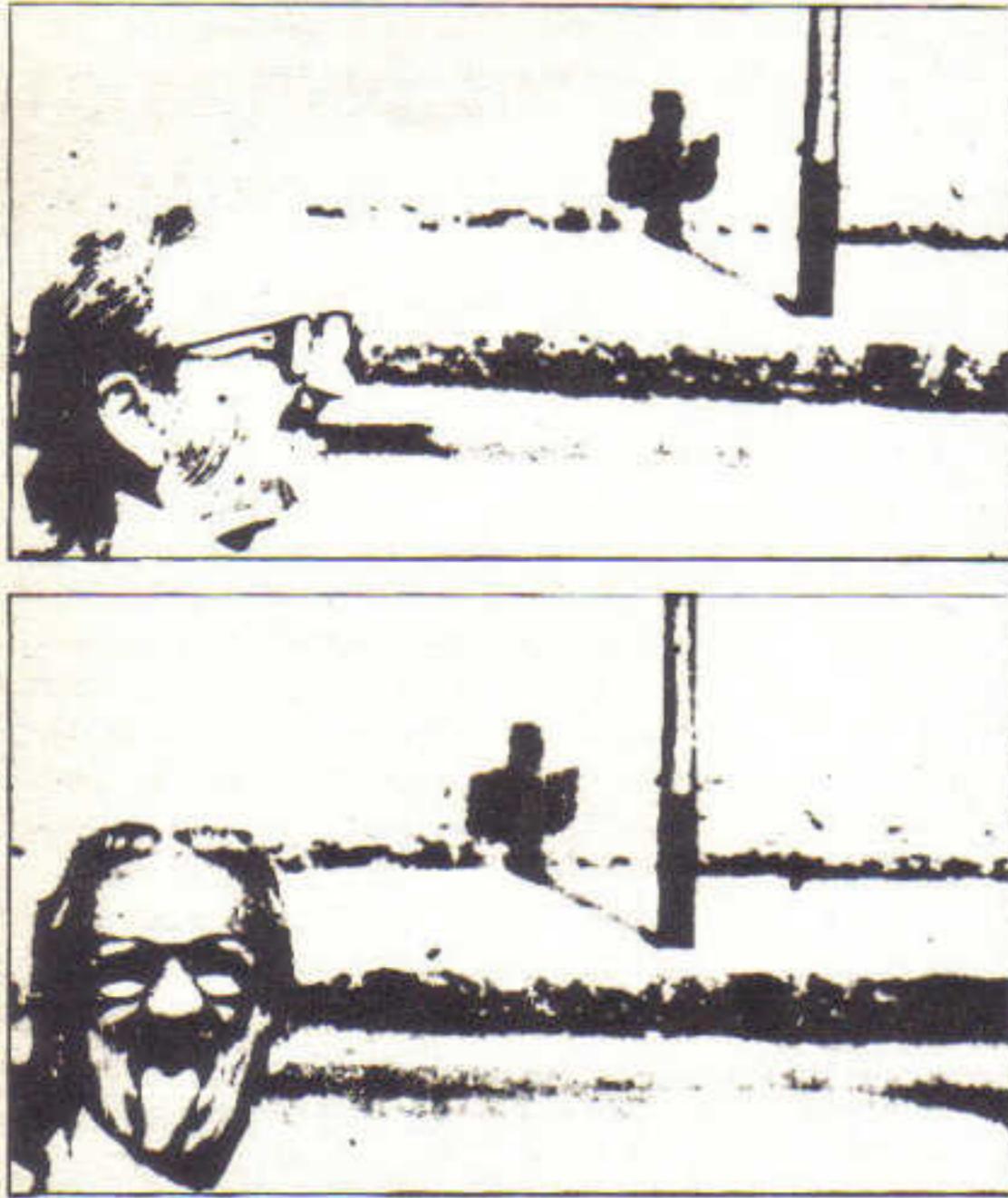
Και όμως, τα πολιτικά δικαιώματα έπρεπε νάνει στην «ακόπευση» των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων.

Αναφερόμαστε στα πλήρη πολιτικά δικαιώματα των δημοσίων υπαλλήλων, τα οποία και τώρα φαλκιδεύονται, με αποτέλεσμα ένα σημαντικό τμήμα του κοινωνικού-εκλογικού σώματος (250.000 άτομα) να πηγαίνει στις εκλογές χωρίς το δικαίωμα του εκλέγεσθαι. Και ακόμα περισσότερο, χωρίς νάχει το τυπικό δικαίωμα της ελεύθερης γνώμης στους τόπους δουλειάς του, τη δυνατότητα της κρίσης και επίκρισης των όσων συμβαίνουν γύρω μας.

Από την άλλη πλευρά, η υποκρισία και ο φαρισαϊσμός μεγαλώνουν, όταν γνωστά κι επώνυμα στελέχη μικρών ή μεγάλων κομμάτων δημόσια εκφωνούν λόγους ή δηλώνουν την πολιτική τους προτίμηση, χωρίς να θίγεται η δημόσια διοίκηση, δείχνοντας ίσως πόσο δημόσια είναι...

Ταυτόχρονα, και ενώ το «θεσμικό έργο» της κυβέρνησης Τζ. Τζαννετάκη αποδεικνύεται πενιχρό, ενώ ταυτόχρονα η συζήτηση γύρω από το λεγόμενο «συν ένα» δίνει και παίρνει, στα σωματεία οι εκλογές γίνονται με την ενισχυμένη αναλογική που ακούει στο όνομα 1264/82 και η οποία συνοψίζεται στις εξής «παγίδες» ή καλύτερα νομοθετικές σοφιστείες: «Συνδυασμός που δεν παίρνει το εκλογικό μέτρο δεν μπορεί να μπει στη β' κατανομή». Έτσι οι έδρες της β' κατανομής πηγαίνουν απ' ευθείας στους μεγάλους. Ταυτόχρονα, όταν στην γ' κατανομή ισοψηφίσει συνδυασμός χωρίς έδρα με έναν άλλο με έδρα,

ΓΙΑ ΠΟΙΑ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΘΡΙΑΜΒΟΛΟΓΟΥΝ;

Σύμφωνα με ανακοίνωση του υπουργού Εθνικής Οικονομίας Γ. Σουφλιά, από 1η Σεπτέμβρη οι μισθοί και οι συντάξεις αυξάνονται κατά 9,2%. Η αύξηση αυτή περιλαμβάνει την τρίτη δόση της ATA για το τετράμηνο Σεπτέμβρη - Δεκέμβρη 1989 (8,5%). Και το διορθωτικό ποσό (0,7%) για την κάλυψη των απώλειών που είχαν τα εισοδήματα το οχτάμηνο Ιανουάριο - Αύγουστο 1989.

Τη χορήγηση του παραπάνω ποσοστού αύξησης, η κυβέρνηση Τζαννετάκη την παρουσίασε σα μια γενναιόδωρη απόφαση που προστατεύει το εισόδημα των εργαζομένων.

Το ΠΑΣΟΚ, με ανακοίνωσή του, τη θεώρησε καρπό της πολιτικής των δικών του κυβερνήσεων και αμφισβήτησε το δικαίωμα στη Ν.Δ. «να θριαμβολογεί για την καταβολή της ATA».

Ο Συνασπισμός την εμφάνισε σαν «αποτέλεσμα της κυβερνητικής δέσμευσης για εξασφάλιση των εισοδήματος των εργαζόμενων».

Ο γενικός γραμματέας της ΓΣΕΕ Σωτ. Κωστόπουλος είδε «σ' αυτήν την εξέλιξη να βάζουν την αφραγίδα τους οι επίμονες, πολύχρονες προσπάθειες του αυτοδικαλιστικού κινήματος»...

Κι όμως η απόφαση της κυβέρνησης Τζαννετάκη για αυξήσεις 9,2% από 1.9.89 δεν αποτελεί τίποτα άλλο, παρά τη χορήγηση της τρίτης δόσης και του διορθωτικού ποσού της ATA, **σύμφωνα ακριβώς με το σύστημα της ATA** που καθιέρωσαν οι προηγούμενες κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ.

Η εφαρμογή αυτού του συστήματος έχει προκαλέσει, πάγια τα τελευταία χρόνια, τις έντονες αντιδράσεις και κριτικές των εργαζομένων και της Αριστεράς.

Και δικαιολογημένα, γιατί η διαβόητη ATA που θέσπισαν οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ -και με την οποία υπολογίστηκε και η φετεινή τρίτη δόση και το διορθωτικό της ATA- είναι **ένα νόθο σύστημα**, που δεν απληρώνει τις απώλειες του εργατικού εισοδήματος από τον πληθωρισμό. Αντίθετα, χρησιμοποιήθηκε και χρησιμοποιείται σα μέσο υποκλοπής του εισοδήματος των εργαζομένων. (Σε ανακοίνωσή του το EKA, τον Ιανουάριο του 1989, υπολόγιζε ότι εξαιτίας αυτού του συστήματος τα κατώτερα μεροκάματα και οι μισθοί είχαν από 1.1.86 - 1.1.89 απώλεια 16,3%).

Γι' αυτό, δεν προκαλεί εντύπωση το γεγονός, ότι η Ν.Δ. -που διακηρύσσει την κατάργηση της ATA- συντηγόρωσε στην απόφαση της κυβέρνησης Τζαννετάκη να εφαρμόσει την ΠΑΣΟΚική ATA για το τρίτο τετράμηνο του 1989. Ούτε επίσης, το ότι το ΠΑΣΟΚ έσπευσε να οικειοποιηθεί την απόφαση της κυβέρνησης Τζαννετάκη, σα δική του κατάκτηση.

Αξιοπρόσεκτη είναι μόνον η στάση του Συνασπισμού, ο οποίος, μέχρι πριν λίγους μήνες, κατάγγελνε την ATA της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ και ζητούσε τη νομοθετική κατοχύρωση μιας «γνήσιας ATA».

Τώρα, όμως, που ο Συνασπισμός συγκυβερνά, όχι μόνο συμφωνεί ο Χ. Φλωράκης με τον Κ. Μητσοτάκη να εφαρμόσει τη νόθα ATA του ΠΑΣΟΚ, αλλά και προσφέρει τα μέγιστα στον εξωραϊσμό της.

«Για πρώτη φορά δίνεται πλήρης ATA χωρίς αλχημείες στην πρόβλεψη για την πορεία του τιμάριθμου», «ΓΣΕΕ: οι εργαζόμενοι πήραν ό,τι τους ανήκει», «Γενική είναι η αναγνώριση του ρόλου του Συνασπισμού σ' αυτήν την απόφαση». Αυτοί ήταν οι κύριοι σχολιασμοί, τίτλοι και υπογραμμίσεις με τους οποίους ο «Πίζοσπάστης» υποδέχτηκε την ανακίνωση του υπουργού Εθνικής Οικονομίας.

Και, βέβαια, ο κάθε απλός εργαζόμενος έχει το δικαίωμα να ρωτήσει:

Είναι δυνατόν οι εργαζόμενοι να πήραν «ό,τι τους ανήκει» (!) με την εφαρμογή ενός νόθου συστήματος της ATA;

Είναι δυνατόν να λέγεται ότι «δίνεται πλήρης ATA» (!) όταν είναι γνωστό ότι αμφισβητείται η γνησιότητα του επίσημου τιμάριθμου, όταν υπάρχουν τα περιβόητα κλιμάκια των 70.000 και 100.000 δρχ., πάνω από τα οποία δίνεται το -75% και το 50% της ATA και του διορθωτικού ποσού, όταν για τον υπολογισμό της ATA και του διορθωτικού ποσού για εισοδήματα πάνω από 100.000 δρχ. αφαιρείται ο εισαγόμενος πληθωρισμός;

Πώς μπορεί να είναι πειστικός ο ισχυρισμός ότι η ATA δίνεται «χωρίς αλχημείες στην πρόβλεψη για την πορεία του τιμάριθμου», όταν τη μια μέρα η κυβέρνηση προβλέπει επήσιο τιμάρθιο 17% και την άλλη 14,7%;

Γιατί να γίνει πιστευτό το επιχείρημα του υπουργού Εθνικής Οικονομίας, ότι ο τιμάριθμος θα «συγκρατηθεί» στο 14,7% σαν «αποτέλεσμα της πολιτικής που εφάρμοσε η κυβέρνηση Τζαννετάκη» και όχι η εκδοχή που αναφέρει, πως «η ανάκρουση πρύμνας στην πρόβλεψη υψηλού ρυθμού πληθωρισμού οφείλεται εκτός των άλλων και στο γεγονός ότι με επήσιο ρυθμό πληθωρισμού 17% θα έπρεπε να «διορθωθεί» η κλίμακα φόρου και τα αφορολόγητα ποσά και να επιστραφούν στους μισθωτούς και τους συνταξιούχους σημαντικά ποσά από αχρεωστήτως παρακρατηθέντες φόρους»;

Πώς είναι δυνατόν τέλος, να διακηρύσσεται, ότι με την εφαρμογή του νόθου συστήματος της ATA πρείται «η δέσμευση της κυβέρνησης Τζαννετάκη» για «διατήρηση του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων», όταν είναι αποδεδειγμένο ότι αυτό το σύστημα της ATA, ακόμα και στην πιο «συνεπή» εφαρμογή του, κλέβει τους εργαζόμενους;

Τα ερωτήματα αυτά πιστοποιούν το αναντίρρητο γεγονός, ότι η πγεία του Συνασπισμού, για να στηρίξει την απόφαση της κυβέρνησης Τζαννετάκη, κατέφυγε σε μια απαράδεκτη τακτική εξαπάτησης των εργαζομένων. Σε μια επιχειρηματολογία που συγκαλύπτει με τον πιο πρόκλητικό τρόπο τα ληστρικά χαρακτηριστικά του ισχύοντος συστήματος της ATA.

Και όχι μόνον αυτό. Με την προβολή του 9,2% πέτυχε να αποσιωπήσει εντελώς το ζήτημα των ύψους των βασικών μισθών και μεροκάματων, πάνω στο οποίο υπολογίζεται η ATA. Το πιο απηλωτικό δηλαδή, ζήτημα από το οποίο εξαρτάται κάθε οισιαστική βελτίωση του εισοδήματος των εργαζομένων.

Ο Συνασπισμός, έδωσε, έται, ένα από δείγμα της Πολιτικής του, πολιτικής ξένης προς την υπεράσπιση των οικονομικών και γενικώτερα των ταξικών συμφερόντων των εργαζομένων.

Και που γι' αυτό, δυντως, έχει σήμερα τη γενική αναγνώριση των κυριαρχών κύκλων του μεγάλου κεφαλαίου.

Μαλάμω Βαρελά – Γιάννης Μακρίδης

Σκέψεις για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Ν.Δ.

Στα πλαίσια του κυβερνητικού προεκλογικού προγράμματος της Ν.Δ., υπήρχε μια αρκετά εκτεταμένη αναφορά στα εκπαιδευτικά προβλήματα και τις προτεινόμενες λύσεις. Θα σχολιάσουμε ορισμένες πλευρές αυτού του προγράμματος: είναι δεδομένο ότι τα ίδια περίπου σημεία θα αποτελέσουν και το νέο της πρόγραμμα.

Πριν αναφερθούμε σε επιμέρους ζητήματα θέλουμε να κάνουμε δύο παρατηρήσεις.

Κατ' αρχήν το πρόγραμμα έχει έντονα προεκλογικά χαρακτηριστικά και γι' αυτό προσπαθεί να εμφανίσει φιλολαϊκό πρόσωπο με άφθονες υποσχέσεις. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε, ότι υπόσχεται τη λύση του στεγαστικού προβλήματος και την κατάργηση της διπλής ή τριπλής βάρδιας μέσα σε μια πενταετία, κάπι που για τους γυνωρίζοντες στοιχειωδώς τα πράγματα φαίνεται τουλάχιστον ακατόρθωτο. Υπόσχεται ακόμα αξιοπρεπείς μισθούς για τον εκπαιδευτικό, ενώ απ' όλους θεωρείται βέβαιο, ότι μετά τις εκλογές η οποιαδήποτε κυβέρνηση προκύψει θα εφαρμόσει σκληρή πολιτική λιπότητας.

Ένα δεύτερο σημαντικό ζήτημα που προκύπτει από μια σοβαρή μελέτη του προγράμματος είναι, ότι η Ν.Δ. ουσιαστικά έχει αποδεχθεί τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού του ΠΑΣΟΚ και τη μέχρι τώρα πολιτική του. Οι διαφωνίες της βρίσκονται σε επί μέρους ζητήματα, που αφορούν κύρια στον έλεγχο της διοίκησης από το κόμμα.

Ας δούμε όμως και ορισμένα άλλα ζητήματα.

Το πρόγραμμα της Ν.Δ. αναγνωρίζει την κρίση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Όμως πρόκειται για μια επιφανειακής αναγνώριση, που αποδίδεται ολοκληρωτικά στην κακοδιαχείρισή του ΠΑΣΟΚ και στους ερασιτεχνισμούς των εκάστοτε υπουργών του, αποκρύπτοντας τις πραγματικές αιτίες της κρίσης, αιτίες συνυφασμένες με την ίδια την κοινωνία μας. Άλλωστε, τα σημερινά αδιέξοδα δεν είναι σημερινά, αλλά συνέχεια και συνέπεια των αδιδέν αποδίδονται στη γεννεσιούργο αιτία, στην κρίση του κοινωνικού και κατ' επέκταση του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά στην κακοδιαμονία που λέγεται ΠΑΣΟΚ. Και βέβαια δεν έχουμε κανένα λόγο να υποστηρίξουμε τη μέχρι τώρα πολιτική του ΠΑΣΟΚ, αλλά είμαστε βέβαιοι ότι ουσιαστικά στην ίδια γραμμή πλεύσεως βάθιζε και η πολιτική της Ν.Δ.

Για την αντιμετώπιση της οδυμένης αυτής κατάστασης, η Ν.Δ. προτείνει ορισμένα μέτρα, που όμως είναι παλιά και δοκιμασμένα και γι' αυτό από τα πριν αποτυχημένα.

I. Το πρόβλημα της αξιολόγησης και της αξιοκρατίας.

Η Ν.Δ. διαπιστώνει, ότι με την κατάργηση της βαθμολοίας και των εξετάσεων στα Δημοτικά και Γυμνάσια υποβαθμίστηκε το επίπεδο της μόρφωσης. Εδώ η απάντηση μπορεί να δοθεί με τη γνωστή παροιμία «βλέπουμε το θάμνο και χάνουμε το δάσος».

Η Ν.Δ. αποφεύγει την απάντηση στα ερωτήματα για το πού πάει η εκπαίδευση, πώς συνδέεται με τη παραγωγική διαδικασία της κοινωνίας, ποιές είναι οι ηθικές αξίες της σημερινής εποχής. Αποφεύγοντας όλα τα τεράστια αυτά ζητήματα, έρχεται να απαντήσει στο πρόβλημα της υποβάθμισης, μέσα απ' την εντατικοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας (κάτι στο οποίο φαίνεται να συμφωνούν όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα), ενώ ταυτόχρονα, ελπίζει σε εκλογικά οφέλη, ιδιαίτερα απ' τα καθυστερημένα τμήματα των εκπαιδευτικών που ψάχνουν να βρουν σανίδα σωτηρίας για την προσωπική τους επιβολή στην αίθουσα, μέσα απ' την απειλή των εξετάσεων.

Ταυτόχρονα κάνει πιο ορατό το φάσμα του άμεσου ελέγχου του εκπαιδευτικού μέσα από τη λεγόμενη αξιοκρατία, προσφέροντας ταυτόχρονα και κάποια πρόσθετη αμοιβή γι' αυτούς που θα αποδείξουν ότι έχουν ιδιαίτερα ευλύγιστη μέση στις απαιτήσεις των κρατούντων.

II. Η θεωρία της ελεύθερης επιλογής και η ιδιωτική εκπαίδευση.

Η Ν.Δ., αν και στα λόγια αναγνωρίζει σε όλους το δικαίωμα της μόρφωσης και των ίσων ευκαιριών, στην πράξη προωθεί την ανισότητα μέσα απ' την ιδιωτική εκπαίδευση. Πιστή στις επιλογές της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, προσπαθεί να ωραιοποιήσει την προώθηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης, μέσα απ' τη θεωρία της ελεύθερης επιλογής.

Πρόκειται, φυσικά, για μια χονδροειδέστατη διαστρέβλωση της πραγματικότητας, που έχει στόχο να υποβαθμίσει ακόμα περισσότερο τη δημόσια εκπαίδευση, σύμφωνα με τις επιλογές της ΕΟΚ.

Μάλιστα, για να γίνει πιο πειστική, προβάλλει και το επιχείρημα, ότι δήθεν ο συναγωνισμός ιδιωτικής και δημόσιας εκπαίδευσης θα ανεβάσει την επίπεδο της δημόσιας. Πρόκειται, βέβαια, για ένα αστείο ε-

πιχείρημα, αφού και μόνο το κόστος που απαιτείται από τη μεριά της πολιτείας για να λειτουργήσει ένα δημόσιο σχολείο με τους όρους ενός «καλού» ιδιωτικού, είναι στοιχείο από μόνο του απαγορευτικό για τη δημόσια εκπαίδευση. Έτσι, ουσιαστικά μπαίνει μπροστά η γνωστή επιλογή για παιδεία πολλών ταχυτήτων: αυτή που θα παρέχει ικανοποιητικές γνώσεις στα παιδιά της ολιγαρχίας και μέτριο έως κακό επίπεδο σπουδών στη μεγάλη πλειοψηφία των παιδιών του ελληνικού λαού.

III. Η μονομέρεια των βιβλίων.

Η Ν.Δ. θεωρεί, ότι το ΠΑΣΟΚ —με τα βιβλία που προώθησε αλλά και με ορισμένα μαθήματα (π.χ. κοινωνιολογία, πολιτική οικονομία)— επέβαλε τη «μαρξιστική θεωρία και σκέψη» μονομερώς στα σχολεία. Γι' αυτό προβάλλει τη θεωρία της πολύπλευρης δυνατότητας ενημέρωσης, με την κατάργηση του ενός και μόνο βιβλίου. Αν και γενικά η κατάργηση της αποκλειστικότητας του ενός βιβλίου είναι ένα θετικό μέτρο, υπάρχουν ορισμένα σημαντικά ζητήματα που χρειάζονται απάντηση. Πώς θα γίνεται η επιλογή των περισσότερων βιβλίων και πώς αυτά θα παρέχονται στον ενδιαφερόμενο;

Γιατί είναι γνωστές και κάποιες ανάλογες θέσεις του πρώην υπουργού ΥΠΕΠΘ Τρίτση, που ουσιαστικά καταργούσαν τη δωρεάν παροχή βιβλίων στους σπουδαστές και φοιτητές.

Επίσης, πρέπει να τονίσουμε, ότι η δήθεν μαρξιστική μονομέρεια των βιβλίων, βρίσκεται μόνο στα μυαλά των νεοφιλελεύθερων συντηρητικών της Ν.Δ., ότι οποίοι απαιτούν την επαναφορά των γνωστών «ελληνορθόδοξων αξιών και παραδόσεων», όπως αναφέρεται σχετικά και στο κεφάλαιο «ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ».

Κλείνοντας τη σύντομη αυτή αναφορά σε γενικά ζητήματα του προγράμματος της Ν.Δ., πρέπει να τονίσουμε τα εξής. Μέσα στην ελληνική κοινωνία διαμορφώνονται νέα δεδομένα και, γι' αυτό, σύγκλιση προγραμμάτων που κάποτε θα ήταν αδιανόητη. Η γενικότερη αυτή συναινετική πολιτική, που προβάλλεται από τους κυρίαρχους της πολιτικής σκηνής, πέρα απ' τις μεγαλόστομες προεκλογικές διακηρύξεις, κρύβει μέσα της μια πολύ μεγάλη αλήθεια. Είναι η αλήθεια που βγαίνει μέσα από οδυνηρές εμπειρίες και η οποία μας οδηγεί σε ένα συμπέρασμα. Η συναινετική αυτή μπορεί να είναι καλή για τη διάσωση του παραπαίοντος ελληνικού καπιταλισμού, είναι όμως πολύ κακή για το λαό, που θα πρέπει να φορτωθεί την κρίση του συστήματος.

Γιώργος Σόφης

«Για μια δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση»

της δεξιάς και της συντήρησης, με ολίγον ουμανισμό, «δημοκρατικό έλεγχο», «νέου τύπου ανάπτυξη» και πολύ ΕΟΚ...

Όσοι φίλοι έχουν διαβάσει το διπλό τεύχος 3 - 4 των «αντιετραδίων», θα θυμούνται, ότι στο αφιέρωμά μας «Αναβάθμιση - Νόμος 1566» (σελ. 26 - 40), στο κεφάλαιο «Αναβάθμιση και ρεφορμισμός», ασχοληθήκαμε αρκετά αναλυτικά με τις τότε απόψεις του ΚΚΕ (κυρίως) και της ΕΑΡ, σχετικά με τα ζητήματα της Παιδείας.

Ει λοιπόν, το πρόγραμμα του Συνασπισμού, όπως ήταν φυσικό (:), αποτελεί ένα μίγμα των απόψεων ΚΚΕ - ΕΑΡ, αν και οπωσδήποτε η απόκλιση είναι προς την πλευρά της ΕΑΡ.

Κι αυτό, όχι τόσο γιατί οι «ουμανιστικές» σάλτσες της ΕΑΡ έχουν κατακλείσει τις (19) σελίδες του συνασπισμένου προγράμματος («Για μια Δημοκρατική Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση», δηλαδή επί λέξει αντιγραφή από το ΕΑΡινό πρόγραμμα ούτε καν «και αριστερή!»), αλλά κυρίως γιατί έχουμε ΠΛΗΡΗ ΑΠΟΔΟΧΗ του ΕΟΚικού προανατολισμού της εκπαίδευσης (μοναδική «ένσταση»: «ν' αξιοποιούνται μετά από κριτική εξέταση και αξιολόγηση τα Κοινωνικά Προγράμματα»!).

Αξίζει επίσης να επιστήσουμε την προσοχή στο γεγονός ότι, παρά τη φραστική απόρριψη της ιδιωτικοποίησης, έχουμε στην ουσία παραδοχή της, αφού το πρόγραμμα χαρακτηριστικά αναφέρει: «... πρέπει και μπορεί να υπάρξει χρηματοδότηση των ΑΕΙ για έρευνα από ιδιώτες, εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς (πλην ΝΑΤΟ και άλλων στρατιωτικών οργανισμών)» και παρακάτω ότι πρέπει «να συνδεθούν τα ΑΕΙ και το ερευνητικό τους έργο με τις επιχειρήσεις που ο δημόσιος τομέας έχει επιλέξει να ενισχύσει στα πλαίσια του δημοκρατικού προγραμματισμού... Για να υπάρξει ανάλογη βοήθεια από τα ΑΕΙ στον ιδιωτικό τομέα πρέπει τα σχετικά αναγκαία προγράμματα να είναι στα γενικά πλαίσια του εθνικού προγραμματισμού...»

Όλα τα φραστικά υπόλοιπα, περί μη αποδοχής του «Επιχειρηματικού» Πανεπιστήμιου και «ανησυχίας» για μονοσήμαντο προσανατολισμό προς το μεγάλο κεφάλαιο είναι απλώς φραστικές παγίδες προς το κίνημα της νεολαίας και των εκπαιδευτικών.

Σελίδες θα μπορούσαμε να γράψουμε γι' αυτό το άκρως ρεφορμιστικό (ουσιαστικά και τυπικά) πρόγραμμα, αλλά στην ουσία θα επαναλαμβάναμε τα πιο πολλά απ' όσα πέρισσα γράφαμε:

Τελειώνουμε με την «ιστορική» ρήση του Προγράμματος: «Ο Συνασπισμός έχει την πολιτική βούληση και μια συνολική πρόταση, που εγγυάται την ουσιαστική εφαρμογή της ισότητας ευκαιριών στην εκπαίδευση!»

Ενθαρρυντικό, πάντως, είναι ότι όλο αυτό το δεξιό συνοθύλευμα θέσεων και προτάσεων έχει ήδη απορριφθεί, όχι μόνο από τα προϋπάρχοντα αριστερά τμήματα του κινήματος φοιτητών - σπουδαστών - εκπαιδευτικών, αλλά και από τη ίδια τη συντριπτική πλειοψηφία των μελών της ΚΝΕ, που ήδη έχει ουσιαστικά αποσχισθεί από το ΚΚΕ. [Βλ. σχετικά και περιοδικό «Παρέμβαση», που εκδίδεται από τη σπουδάζουσα της ΚΝΕ].

Άγγελικη Φατούρου

Παλεύουμε, λοιπόν, για «μια χαμένη υπόθεση»;

Είναι γεγονός αναντίρρητο, ότι η αστική σκέψη -είτε με την κλασική, είτε με την υποτιθέμενη αριστερή της παραλλαγή- γνωρίζει έναν προσωρινό θρίαμβο και δεν παραλείπει να εξαπολύσει -αυτήν ακριβώς τη δυσάρεστη για τους αριστερούς εποχή- μιαν ιδεολογική έπιθεση ευρείας κλίμακας, ενάντια στις επαναστατικές αντιλήψεις και δύσους τις ενστερνίζονται.

Και δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι στο κέντρο της επίθεσης αυτής, όπως και στο κέντρο των προβληματισμών μέσα στις γραμμές της αριστεράς, βρίσκεται, πρώτα απ' όλα, η ήττα του πρώτου κύκλου των σοσιαλιστικών επαναστάσεων.

Αυτοί μας λένε:

«Δε βλέπετε, λοιπόν, ότι παλεύετε για μια χαμένη υπόθεση; Δε βλέπετε ότι ο καπιταλισμός ζει και βασιλεύει, ότι ξεπερνάει τις αλλεπάλληλες κρίσεις του και στεριώνει ολοένα περισσότερο σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο;

Δεν βλέπετε, ότι η σοσιαλιστική επανάσταση απέτυχε παταγωδώς στη Ρωσία, ότι η αστική τάξη -με άλλη μορφή- ξαναπήρε τα ηνία στα χέρια της και μάλιστα βαδίζει σήμερα σε μια αποκατάσταση και των τυπικών ακόμα χαρακτηριστικών του κλασσικού καπιταλισμού;

Δν βλέπετε ότι η Κίνα, που για πολλούς ήταν το τελευταίο αποκούμπι, βαδίζει ολοφάνερα στον ίδιο δρόμο;

Δεν βλέπετε τη σύγκλιση ανάμεσα στις υπερδυνάμεις και την παγκόσμια ειρήνη που ετοιμάζονται να εμπεδώσουν;

Γιατί λοιπόν επιμένετε να φωνάζετε στους λαούς για επαναστάσεις και σοσιαλισμούς, να τους καλείτε σε άκοπες θυσίες, όταν η ιστορία αποδείχνει το μάταιο των προσπαθειών τους; Άντι να τους καλείται να θυσιαστούν για ένα άπιστο όνειρο, γιατί δεν τους προσφέρετε θετικούς πραγματοποίησμους στόχους, μέσα στα πλαίσια της παγκόσμιας δεδομένης τάξης πραγμάτων, που θα καλυπτερέψουν χειροπιαστά και άμεσα τους όρους της ζωής τους;

Δεν το κάνετε αυτό, γιατί δεν είστε ΡΕΑΛΙΣΤΕΣ, αλλά αθεράπευτοι ΟΥΤΟΠΙΣΤΕΣ, γιατί δεν σας κινεί η ΛΟΓΙΚΗ και η ΕΠΙΣΤΗΜΗ, αλλά το ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ και η ΓΑΡΟΡΜΗΣΗ.

Είστε στην ουαία καθυστερημένοι, κοιτάζετε πίσω και όχι μπροστά, γι' αυτό και οι πολλοί αρνούνται να σας ακολουθήσουν, γι' αυτό και μείνατε τόσο λίγοι, μέχρις ότου εξαφανιστείτε τελειωτικά».

Απέναντι σ' αυτήν την πρόκληση, οφείλουμε

να δίνουμε μια σταθερή και αρχειακή απάντηση. Οφείλουμε να ξεκαθαρίζουμε -πρώτα απ' όλα με τη συνείδησή μας- ότι δεν είμαστε «επαναστάτες από συνήθεια», ότι δε σταθμεύουμε στην Επαναστατική Αριστερά από ένα γενικό αίσθημα αμφισθήτησης και άρνησης των πάντων, ότι δεν είμαστε «αυτοί που λένε πάντα όχι», από κάποια υποσυνείδηπη φοβία, μήπως λερώσουμε το «καθαρό μέτωπό» μας. Κάπι τέτοιο θα είχε ελατήρια άκρως υποκειμενιστικά, στην ουσία εγωιστικά. Υπάρχει εξ άλλου αυτός ο χώρος ανθρώπων, ο «παντού και πάντοτε αντιεξουαστικός», που στα λόγια υπηρετεί τους εκμεταλλευόμενους, αλλά στην πραγματικότητα υπηρετεί μόνο και ικανοποιεί την υπάρξιακή αγωνία των ατόμων που τον συγκροτούν.

Όσοι έχουν υπερβεί πην ατομική οπτική, όσοι μιλούν για τα συμφέροντα των μαζών και για τα πανανθρώπινα ιδανικά, δεν είναι γιατί κινούνται από αόριστα «ηθικά» ελατήρια, αλλά γιατί πατάνε πολύ σταθερά ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΕΑΛΙΣΜΟΥ». Γιατί ενστερνίζονται αληθινά τον ιστορικό και διαλεκτικό υλισμό. Ακριβώς, ενάντια σ' αυτήν τη γενική επιστήμη, στρέφουν τα πυρά τους άμεσα οι αστοί και έμμεσα οι της «επίσημης αριστεράς». Όμως, η ίδια η ζωή επιβεβαίωνε την ισχύ αυτής της επιστήμης.

Η κοινωνία δεν έπαψε να χωρίζεται σε τάξεις, πάνω στη βάση των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής. Αντίθετα, ο χωρισμός αυτός δυνάμωσε, η απόσταση ανάμεσα στον πόλο της μονοπωλιακής αστικής τάξης και στον πόλο της εργατικής τάξης μεγάλωσε.

Ο κόσμος δεν έπαψε να χωρίζεται σε ιμπεριαλισμό και καταπίεζόμενα από αυτόν έθνη. Αντίθετα, η καταπίεση και αφαίμαξη του Τρίτου Κόσμου εντάθηκε, μέσα από νέες μορφές αποικιοκρατίας.

Ο ίδιος ο ιμπεριαλισμός, δέν έπαψε να χωρίζεται σε αλληλοσπαρασόμενα στρατόπεδα.

Οι κρίσεις (αποτέλεσμα της σύγκρουσης παραγωγικών δυνάμεων - παραγωγικών σχέσεων, οικονομικής βάσης - εποικοδομήματος) δεν σταμάτησαν, αλλά μετασχηματίστηκαν σε μια γενική βαθειά κρίση του καπιταλιστικού κόσμου.

Επίκαιρα Ιδεολογικά ΘΕΜΑΤΑ

Μιλάνε για «αστικοποίηση» της εργατικής τάξης, για κοινωνία της υπερκατανάλωσης, για «νέα διεθνή τάξη πραγμάτων», με συνεννόηση ανάμεσα στις υπερδυνάμεις και βοήθεια στα υπανάπτυκτα έθνη.

Όλα αυτά είναι απάτες και ασφισμάτα, πρόκειται για τους ευσεβείς πόθους και τις ουτοπίες όσων αρνούνται να δουν την έκρηξη, στην οποία οδηγείται το σύστημα που εκπροσωπούν και υπερασπίζονται.

Η αλήθεια είναι, πως η εξαθλίωση της εργατικής τάξης και των άλλων εκμεταλλευόμενών τάξεων, γενικά εντείνεται, όπως ακριβώς είχε προβλέψει ο Μαρξ. Κι αυτό γιατί εντείνεται η δυσαναλογία ανάμεσα στις αυξανόμενες – από τις ίδιες τις διαδικασίες του συστήματος παραγώγης - ανάγκες της εργατικής τάξης (ανάγκες οικονομικές, εκπαιδευτικές, υγειονομικές, περιβαλλοντολογικές, πολιτιστικές, πνευματικές) και στην ικανοποίηση των αναγκών αυτών.

Οι αστοί απομονώνουν μια πλευρά από τις ανάγκες αυτές, «τις οικονομικές απολαβές», πιστοποιώντας για άλλη μια φορά, ότι αντιμετωπίζουν τον εργαζόμενο σαν ζώο που σκέφτεται με το στομάχι.

Αποσιωπούν όμως ότι η αύξηση των οικονομικών απολαβών των εργαζομένων είναι μερική και σε ορισμένες μόνον περιόδους, που εξουδετερώνεται μάλιστα με χίλια τεχνάσματα.

Αποσιωπούν ότι ακόμα και η στοιχειώδης αυτή μερική και εφήμερη οικονομική καλυτέρευση, κερδήθηκε με σκληρούς και αιματηρούς αγώνες, ακόμα και σαν αποτέλεσμα επαναστατικού αγώνα.

Αλλά, το κυριότερο, **αποσιωπούν** ότι αυτή η οικονομική καλυτέρευση, όπου και εάν συμβαίνει, είναι αδύνατον να αντισταθμίσει την χειρότερευση των βασικών πλευρών της διαβίωσης του εργαζόμενου λαού.

Δεν αντισταθμίζει το στρίμωγμα των εργαζομένων σε ολοένα αθλιότερα σπίτια - κλουβιά, σε ολοένα αθλιότερες πόλεις.

Δεν αντισταθμίζει την αυξανόμενη εντατικοποίηση της εργασίας και την αποξένωσή τους από τα προϊόντα που δημιουργούν.

Δεν αντισταθμίζει την εξάπλωση των παλιών και νέων σωματικών και ψυχικών ασθενειών που θερίζουν τους εργαζόμενους,

ούτε το συνωστισμό τους στους διαδρόμους των βρωμερών λαϊκών νοσοκομείων.

Δεν αντισταθμίζει τις στρατιές των ανέργων, την περιθωριοποίηση της νεολαίας, τα ναρκωτικά και την εγκληματικότητα, τα «γκέτο» της N. Υόρκης και του Λονδίνου.

Δεν αντισταθμίζει την απονέκρωση της κουλτούρας, το φτώχεμα της γλώσσας, το βιασμό των λαϊκών και εθνικών αξιών.

Να λοιπόν τι ονομάζουν «κοινωνική ευημερία»: τη γενική αποκτήνωση των εργαζομένων τάξεων, πάνω στην οποία ευελπιστούν να θεμελιώσουν τη «χιλιόχρονη» βασιλεία της πιο διεθναρμένης άρχουσας τάξης, ανάμεσα στις τάξεις που γνώρισε η ανθρωπότητα.

Μιλάνε για «παροχή βοήθειας» στις υπαντικτυκτες χώρες, όταν είναι πασίγνωστό ότι πρόκειται για ολόπλευρη υποδούλωση και καταλήστευση των χωρών αυτών.

Οι νεοαποικιοκράτες-Αμερικάνοι, Ρώσοι, Δυτικοευρωπαίοι, Ιάπωνες- αντιμετωπίζουν τον τρίτο κόσμο ακριβώς με την ιμπεριαλιστική επεκτακτικότητα που περιέγραψε ο Λένιν.

Εισάγουν εκεί τα κεφάλαια τους, γιατί βρίσκουν πάμφτην εργατική δύναμη, αφαιρούν τις πολύτιμες πρώτες ύλες των χωρών αυτών, βρίσκουν νέες αγορές για τα αζήτητα προϊόντα τους, τις υποδουλώνουν οικονομικά (με δάνεια και εξοπλισμό) και πολιτικά (επεμβαίνοντας άμεσα ή έμμεσα στα εσωτερικά τους).

Τα αποτελέσματα δεν μπορεί παρά να είναι τραγικά για τους λαούς του τρίτου κόσμου. Η πλειοψηφία του πληθυσμού στη Λατινική Αμερική, Αφρική και Ασία, ζει κάτω από το όριο της φτώχειας. Η ιμπεριαλιστική επέκταση στον Τρίτο Κόσμο εξηγεί γιατί λιμοκτονεί ο λαός της Αιθιοπίας, μιας χώρας πάμπλουτης σε πολύτιμα ορυκτά, εξηγεί γιατί λιμοκτονεί ο λαός της Ινδίας, που κατά τ' άλλα διαθέτει και πυρηνικό αντιδραστήρα, για να μην αναφέρουμε τόσα και τόσα άλλα παραδείγματα.

Βέβαια υπάρχει αναμφισβήτητα σήμερα ύφεση στου παγκόσμιου κινήματος. Αυτό είναι μια αντικειμενική διαπίστωση και σηματοδοτείται κεντρικά από τις εξελίξεις στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες, εξελίξεις που είχαν αποφασιστική επίδραση στο εργατικό κίνημα των καπιταλιστικών χωρών, όσο και στο εθνικό - απελευθερωτικό κίνημα του τρίτου κόσμου.

Αυτές οι εξελίξεις, αποτελούν και το μεγάλο «ατόν» στη θριαμβολογία των αντιμαρξιστών. Όλοι επισείουν το εκτρωματικό παράδειγμα της σημερινής Σοβιετικής Ένωσης, οι μεν κραυγάζοντας ότι η σοσιαλιστική επανάσταση «οδήγησε σε έναν καινούργιο καπιταλισμό», οι δε προτρέποντας «αυτός είναι ο σοσιαλισμός, χωνέψτε το».

Έτοις ή αλλοιώς, όλοι αυτοί απευθύνονται σε καθυστερημένες πλευρές της συνείδησης των λαών, όπως είναι η επιδίωξη της εύκολης νίκης και η μικροαστική ανυπομονησία, αντιλήψεις βέβαια που έχουν τη δίκαιη πηγή τους, μέσα στα βάσανα της καπιταλιστικής καθημερινότητας. Σκοπός τους είναι να πείσουν τους καπιτελόμενους, ή ότι ο σοσιαλισμός είναι μια χαμένη υπόθεση ή να δεχτούν σα σοσιαλισμό το νέο αστικό καθεστώς της παλινόρθωσης.

Όμως, η συνείδηση των λαών διαθέτει και τις προηγμένες πλευρές της, που πρέπει να ενισχύονται. Την επίγνωση, δηλαδή, για σκληρό και μακρόχρονο αγώνα, ενάντια στις εκμεταλλεύτριες τάξεις. Οι λαοί γνωρίζουν πολύ καλά,

από την ίδια την ιστορική τους πείρα, ότι το έργο της ανατροπής ενός ολόκληρου κοινωνικοο-κονομικού συστήματος, δεν είναι έργο μιας ιστορικής στιγμής, αλλά μιας ολόκληρης ιστορικής περιόδου.

Για να μη γυρίσουμε πολύ πιο στην ιστορία, πόσοι αιώνες, πόσες θυσίες και αίμα, πόσες νίκες και ήττες, πόσες παλινορθώσεις δεν χρειάστηκαν, για ν' απαλλαγεί η κοινωνία από τους φεουδάρχες και τους βασιλιάδες, για να θριαμβεύσει και να εμπεδωθεί το αστικό καθεστώς και ο καπιταλισμός; Παρά όμως τις ακριβοπληρωμένες ήττες τους, οι προοδευτικές τάξεις μέσα στη φεουδαρχία, αντικειμενικά, ούτε στιγμή δε σταμάτησαν τη σκληρή πάλη, αλλά εφορμούσαν ξανά και ξανά, σοφότερες μετά από κάθε ήττα. Καμάτησε απογοήτευση, καμάτησε παλινόρθωση δεν μπόρεσε να σταματήσει το ιστορικό κύμα που ανέτρεψε τη φεουδαρχία.

Και εάν αυτό ισχύει για μια τάξη σαν την αστική, δεν ισχύει πολύ περισσότερο για την εργατική τάξη, που έχει να επιδείξει απαράμιλλους και πρωτοφανέρωτους ταξικούς αγώνες και επαναστάσεις;

Έτσι ακριβώς είναι τα πράγματα. Εδώ και 80 χρόνια ζούμε στην «εποχή του ιμπεριαλισμού και της προλεταριακής επανάστασης». Η Οκτωβριανή Επανάσταση, ήταν μονάχα ένας σταθμός μιας τρανής νίκης και η Παλινόρθωση ένας σταθμός μιας σοβαρής ήττας, στον παγκόσμιο προλεταριακό επαναστατικό αγώνα. Νικητήριος σταθμός ήταν και Η Πολιτιστική Επανάσταση στην Κίνα, που πήρε υπόψη την πείρα από τις νέες μεθόδους της αστικής τάξης. Πόσο ασφαλείδιοποίησε ο Μάο Τσετούνγκ την εργατική τάξη, όταν έλεγε ότι «θα χρειαστούν πολλές Πολιτιστικές Επαναστάσεις», θέλοντας να δύσει ένα μέτρο, για τη σκληρότητα και το μακρόχρονο του αγώνα.

Κάτω από αυτήν την οπτική πρέπει να αντιμετωπίζουμε τη σημερινή φάση του κινήματος. Είναι μια φάση μετά από σοβαρές ήττες, φάση περισυλλογής και νέας ωρίμανσης των καπαπέζομενων μαζών, φάση που κυοφορεί ένα νέο κύκλο επαναστατικών αγώνων, για νίκες που θα ξεπερνούν -σε έκταση και βάθος- την ίδια την Οκτωβριανή Επανάσταση, την ίδια την Πολιτιστική Επανάσταση της Κίνας. Γιατί, τώρα ο εχθρός είναι ακόμα πιο απογυμνωμένος από τις εφεδρείες και τα τεχνάσματά του, το προλεταριατό ακόμα πιο βασανισμένο, πιο έμπειρο, πιο ώριμο.

Πού και πότε; Δε θα κατρακυλήσουμε στο ρόλο του Νοστράδαμου, για να προφητεύσουμε επαναστάσεις και κατακλυσμούς. Οι παλιοί και νέοι αστοί κάθονται πάνω σε καζάνια που βράζουν, έχοντας με τη βία κλείσει το καπάκι. Πώς να μαντέψουμε πότε και ποιά θα εκτιναχθούν;

Αναγνωρίζοντας τους νόμους κίνησης του καπιταλιστικού συστήματος, θα πρέπει να ανιχνεύσουμε τις επικείμενες συγκρούσεις, όπου και όταν διαγράφονται, σε αντίθεση με τους «ισχυρούς της ημέρας», που τους τυφλώνει η ίδια η ταξική τους θέση και οι αντιδραστικές - αντιεπιστημονικές θεωρητικές τους αντιλήψεις.

Ασπασία Δεμερούητη Αγγελική Φατούρου

Επίκαιρα Ιδεολογικά ΘΕΜΑΤΑ

ΤΩΡΑ και στην Ευρώπη (Συνασπισμός)
Με το βλέμμα στο μέλλον (Νέα Δημοκρατία)
Αξίζουμε μία καλύτερη Ελλάδα (Νέα Δημοκρατία)
Καλημέρα Ευρώπη (Νέα Δημοκρατία)
Απόφαση για το μέλλον (ΠΑΣΟΚ)
Το ΠΑΣΟΚ είναι ΕΔΩ
Καιρός είναι (Κόμμα Φιλελευθέρων)

Γαρνιρισμένο με παιδάκια που χτίζουν (αθωότητα - δημιουργία), με τεχνοκρατικούς νατουραλισμούς (μηχανικά άλογα με νέους) που συμβολίζουν δύναμη, αλλά και την επιστροφή στη φύση, με ανθισμένες κόκκινες κερασιές σε γαλάζιο φόντο (σύγκλιση του μπλε με το κόκκινο), με χαζοχαρούμενα πρόσωπα και κυρίως «μέλλον» και «Ευρώπη», αλλά και τον οραματιστή πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ να δείχνει με το χέρι τους τρεις μεγάλους σταθμούς 1992, 1996 και 2000 (δεν έχω καταλάβει ακριβώς γιατί οι δύο τελευταίοι είναι σταθμοί - για δύος ασχολούνται με την αφίσα αυτό είναι κλεμένο από αφίσα της ανατολής).

Εν πάσει περιπτώσει, με τα παραπάνω άκρως περιεκτικά συνθήματα διεξήχθησαν οι εκλογές του Ιουνίου και με παρόμοια αναμένονται οι Νοεμβριανές.

Μια πρόχειρη σκέψη είναι να αβήσεις τις υπογραφές και να δεις πως, στην πλειοψηφία τους, τα κεντρικά συνθήματα μπορούν εύκολα να υιοθετηθούν από τους «αντιπάλους». Η διαφορά είναι στην «ούγια», που όπως αντιλαβάνεσθε δεν είναι διαφορά.

Περάσαμε, λοιπόν, σε μία ολοκληρωτική απο-ιδεολογικοίση των πολιτικών και κοινωνικών λόγων, που μπορούν να συμπυκνώνονται σε συνθήματα;

Βριοκόμαστε σε μία αρχή, όπου οι μεγά-

λες διαφημιστικές εταιρίες αλα Σώγιερ - Χάμιλτον και οι αντίστοιχες ντόπιες θ' αναλαμβάνουν τη διαφημιστική εκστρατεία των κομμάτων και στη συνέχεια ανάλογες θυγατρικές θα εκπληρώνουν το «χρέος» της αφισοκόλλησης:

Μοναδικές «παραφωνίες» σ' όλο αυτό το βαβουράρικο πολύχρωμο, αλλά στο βάθος ίδιο από την άποψη του περιεχόμενου, σκηνικό οι οργανώσεις και τα κόμματα της «άλλης» Αριστεράς, που επέμειναν «πρωτόγονα» να διεξάγουν την εκλογική και αντιεκλογική τους καμπάνια με αφίσες και συνθήματα περιεχομένου. Άνιαος αγώνας! Ιθαγενείς εναντίον αποικιοκρατών.

Η βασική διαπίστωση είναι, πως τα μεγάλα αστικά κόμματα, παίρνοντας υπ' ώψη τους και το ευρωπαϊκό διαφημιστικό κλίμα, αποφάσισαν αυτού του χαρακτήρα την απολιτική καμπάνια και μάλλον έτοι θα πορευτούν. Ο ψηφοφόρος πολίτης δεν χρειάζεται να μάθει τις «κεντρικές θέσεις» για «κεντρικά ζητήματα», όπως είναι η οικονομία, η ανεξαρτησία, το περιβάλλον, η παιδεία, ο διεθνισμός, η υγεία κ.λπ.

Το σύνθημα γίνεται τόσο πλατύ, για να είναι κατ' αρχήν εύπεπτο, να μην ερεθίζει το μάτι και το νου, ο θεατής να αισθάνεται βολικά μέσα σ' αυτό. Από αυτήν την άποψη, η αφίσα με το Ναπολέοντα που έβγαλε η Νέα Δημοκρατία κρίθηκε ερεθιστική και γρήγορα αποσύρθηκε, για να μπει στη θέση της το σε απαλούς τόνους «ενωμένοι - κερδιαμένοι». Ποιός διαφωνεί;

Το δεύτερο ζήτημα αφορά το γιγαντισμό των διαφημιστικών αφισών σ' όλο το μήκος των κεντρικών αρτηριών και δρόμων. Η επανάληψη βοηθάει στην απομνημόνευση και αυτή με τη σειρά της βοηθάει το ενσυνείδητο και το υποσυνείδητο να χωνεύει την πληροφορία.

Is the
medium
the message;

Το απο-ιδεολογικοποιημένο, δηλαδή το ξεπλυμένο, σύνθημα δε δεσμεύει μετεκλογικά το κόμμα. Πώς να σε δεσμεύει το σύνθημα «το ΠΑΣΟΚ είναι εδώ», που υποδηλώνει βέβαια γενική σταθερότητα, εγγύηση για τους φίλους και φόβο για τους εχθρούς, ή η υπόμνηση της «συνασπισμένης αριστεράς» πως οι δουλειές πλαταίνουν «τώρα και στην Ευρώπη»;

[Ακόμα βέβαια υπάρχει στους τοίχους το γνωστό «ΟΧΙ στην ΕΟΚ - ναι στην αλλαγή», όπου το θετικό σκέλος του είναι ασφές, χωρίς να σημαίνει το ίδιο και για το αρνητικό.]

Το σύνθημα είναι όμως συμπύκνωση, άλλοτε ανεπιτυχής - άλλοτε έξυπνη, είναι τμήμα της προπαγάνδας κομμάτων, φορέων, κινημάτων. Από αυτήν την άποψη ή θα πρέπει να δεχτούμε ότι είναι το καταστάλαγμα μιας πολιτικής γραμμής που είναι αντι-ιδεολογική ή ότι τα κόμματα φροντίζουν επιμελώς να την αποκρύψουν. Άλλα το σύνθημα είναι ταυτόχρονα, είτε το θέλουμε - είτε όχι, διαπαιδαγωγητικό μέσο, αποτελεί από μόνο του στόχο και επιδίωξη.

Θα πρέπει να υποθέσουμε πως οι φοστήρες του έθνους βρήκαν τις συγκλιτικές τους βάσεις και λένε όλοι τα ίδια, πως οι ίδιοι διαφημιστές ανέλαβαν την επιχείρησή τους, πως παίζουν πλέον με τους όρους της μαζικής καταναλωτικής αγοράς ή πως μας περνάνε για κορόϊδα;

'Όπως και νάχει το πράγμα και επειδή ακόμα εξακολουθώ να πιστεύω πως «το μέσον δεν είναι το μήνυμα», κατάθετω την αγωνία μου και την αντίθεσή μου με το επιχειρούμενο αβήσιμο των διαχωριστικών γραμμών και την ισοπέδωση των συνθημάτων.

Μαίρη Σάρογκα

Η τέχνη του να μπορείς «να βλέπεις»

Οι κοσμογονικές αλλαγές σε παγκόσμια και τοπική κλίμακα τροφοδότησαν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης μ' έναν όγκο εικόνων και πληροφοριών και τοποθέτησαν τον αναγνώστη, ακροατή, θεατή μπροστά σε νέα εξαιρετικής σημασίας ερωτήματα. Η προβολή - εκπομπή, όμως, δε γίνεται και δεν θα μπορούσε να γίνεται μ' έναν απλό και αθώο τρόπο, αλλά υποκρύπτει και αποκρύπτει την αλήθεια ή τμήματά της.

Σε συνεχείς, λόγου χάριν, παρουσιάσεις της «περεστρόικα», της συγκυβέρνησης, των ανακατατάξεων στην αριστερά, οι δημοσιογραφικές ομάδες και τα εκδοτικά συγκροτήματα χρησιμοποιούν στην ουσία τη φράση: «Ιδού η αλήθεια, γονατίστε μπροστά της».

Η αλήθεια είναι, πως από τη δημιουργία του γεγονότος έως την εκπομπή - πρόσληψη είχαν παρεμβληθεί άγνωστες αιτίες που παρασιωπήθηκαν, η αυξομείωση των επιδράσεών τους, το συγκεκριμένο φίλτραρισμα (σπιλιζάρισμα), ο τρόπος της παρουσίασης, ακόμα και οι λεπτές αποχρώσεις των εκφράσεων του εκφωνητή - ομιλητή.

Μ' άλλα λόγια, είδαμε και ακούσαμε αυτά που μπόρεσε ή θέλησε να δεί ο μεταφορέας της πληροφορίας· όσο και αν το παραπάνω συμπέρασμα ξενίζει, νομίζω ότι είναι - τουλάχιστον - βάση για συζήτηση.

Ο Βίκτωρ Ουγκώ, στο έργο του «Ουλιαμ Σαιζπηρ» είχε παρατηρήσει πως: «είναι ολοφάνερο ότι η ιστορία πρέπει να ξαναφτιαχτεί. Ως τώρα γραφόνταν από την άθλια σκοπιά των γεγονότων. Είναι καπρός να γραφεί από την σκοπιά των αρχών». Ο Ουγκώ, βέβαια, έχει εδώ στόχο να καυτηριάσει την αφηγηματική ιστοριογραφία του θετικισμού, η οποία παρουσιάζει ως γεγονός αυτό που φάνηκε ή αυτό που δηλώθηκε και προτείνει «αρχές» από τη σκοπιά της αστικής κριτικής.

Νομίζω, όμως, πως χρειάζεται να προχωρήσουμε παραπέρα. Δηλαδή να υπογραμμίσουμε την ανάγκη της κριτικής στη

σύγχρονη και παλαιότερη ιστοριογραφία, την ανάγκη της κριτικής απέναντι στη συσσωρευμένη και ανεξέλεγκτη πληροφοριοδότηση.

Δεν θάχει κανείς σοβαρός μελετητής αντίρρηση στην αρχή, πως ό,τι γράφεται και λέγεται επηρεάζεται από τη συγκεκριμένη κοινωνική δομή, δηλαδή παίρνει σάρκα και οστά από τις σχέσεις μέσα στις οποίες αναπτύσσεται και υπηρετεί (οικονομία, κοινωνικές σχέσεις, πολιτική, ιδεολογία κλπ.).

Εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία να επισημανθεί, όμως, είναι η ανάγκη «της τέχνης του βλέπειν και ακούειν», μ' άλλα λόγια η οικοδόμηση του ιδιαίτερου εκείνου κριτηρίου της αυτίληψης με τ' αυτά και τα μάτια των τάξεων και στρωμάτων της αντίστασης στη βαρβαρότητα και την εκμετάλλευση.

Οι αρχαίοι Ρωμαίοι έλεγαν «cogito ergo sum» (σκέφτομαι, άρα υπάρχω), το οποίο αντικαταστάθηκε στα χρόνια της αστικής ανόδου από το ισχυρότερο «dubito ergo sum» (αμφιβάλλω, άρα υπάρχω).

Στις μέρες μας, ποιό είναι το κριτήριο για την αμφιβολία, την αμφισβήτηση, και με τί πρακτικές αυτό συνδέεται; Και ειδικότερα, πώς το «αίσθημα» της αμφιβολίας χρησιμοποιείται σαν ασφαλές φίλτρο, απέναντι στον ορυμαγδό της προπαγάνδας - πληροφόρησης;

Ένας έξυπνος τρόπος για να χειραγωγήσεις ανθρώπους και ομάδες, είναι να τους δημιουργήσεις «ψευδή συνείδηση». Ισως είναι ο πλέον ασφαλής δρόμος για την κυρίαρχη ιδεολογία και τάξη, αφού η καταστολή δημιουργεί αυτίσταση και κοινωνικές παρενέργειες. Το παραπάνω επιτυγχάνεται με την πολιτική και ιδεολογική μεταμόσχευση στο σώμα των δυνάμεων της εργασίας, της υεολαίας κλπ., ξένων προς αυτές «αισθητηρίων οργάνων», έτσι που ν' ακούει, να βλέπει, ν' αντιλαμβάνεται τις ήδη ελεγχόμενες εικόνες, παραστάσεις και

πληροφορίες. Ποιός άλλωστε αρνείται ότι το 90% της ροής της πληροφόρησης ελέγχεται από μονοπαλιακά συγκροτήματα; (και λίγο λέω...)»

Με το συγκεκριμένο έλεγχο η κυρίαρχη ιδεολογία όχι μόνο διοχετεύει εμπράγματα στοιχεία και «σπαρταριστό υλικό» στις μάζες, αλλά -το κυριότερο- δημιουργεί τις δικές της αξιολογικές κλίμακες και μεθοδολογικές αναλύσεις σ' αυτές, έτσι που να σκέφτονται «πριν απ' αυτήν γι' αυτήν».

Ταυτόχρονα, η μερική ή γενικότερη απουσία μαζικού κινήματος δημιουργεί ακόμα δυσχερέστερους όρους για την ανατροπή των αρνητικών δεδομένων και συσχετισμών.

Με τί μάτια θ' αντικρύσουμε την πραγματικότητα και πόσο αισθανόμαστε και «λειτουργούμε» σαν δύναμη ανατροπής της;

Ο Αραγκόν, σε μία ομιλία του (23.4.1959) με θέμα «Πρέπει να λέμε τα πράγματα με τ' όνομά τους», υπογραμίζει: «εμένα η αλήθεια δεν μου αποκαλύφθηκε στα βαφτίσια μου, δεν την βρήκα ούτε από τον πατέρα μου, ούτε απ' την κοινωνική τάξη της οικογένειάς μου. . . έτσι νοιώθω σεβασμό γιαυτούς που δεν ξέρουν, γιαυτούς που φάχνουν, που ψηλαφούν, που σκοντάφτουν, η ικανότητα του να βλέπεις είναι ασήμαντο όταν δεν την έχουν κι οι άλλοι».

Η ατομική εν-όραση, λοιπόν, είναι ασήμαντη, όταν δεν είσαι σε θέση να οργανώσεις την μαζική εν-ατένιση και δράση. Να δημιουργήσεις τους γενικούς όρους για να δεις μαζί με τους άλλους· αλλοιώτικά μπορεί να καταντήσεις σαν τους μονόφθαλμους οδηγούς των χιλιάδων τυφλών, ύστερα από τις μάχες του μεσαίωνα...

Αλλά, το να βλέπει κάποιος σήμερα είναι τέχνη, γιατί χρειάζεται να διακρίνει μέσα από τον όγκο των παραστάσεων τη λεπτομέρεια, να έχει τη δυνατότητα και το κριτήριο, μέσα από τον πλούτο της φωτογραφικής και λεκτικής αφθονίας, να διακρίνει και να οργανώσει την κριτική του.

Τα μέσα της «μαζικής ενημέρωσης» παρουσιάζουν τα γεγονότα μ' έναν εξαίσιο νατουραλιστικό τρόπο, «μας δίνουν μία φέτα της ζωής». . . Έχουν τη δυνατότητα, που τους παρέχει η δύναμη της εικόνας, να επιβάλλουν τη δική τους λεπτομέρεια στο σύνολο, ακόμα να καθιερώσουν τη δυναστική τυρανία του δέντρου πάνω στο δάσος, αποκρύβοντας πολλές φορές όλο το δάσος.

Αλλά εμείς; Με τί ακουστικά θ' αφουγκραστούμε, με ποιά αισθητήρια όργανα θα πλησιάσουμε, όχι «τη γενική και απόλυτη αλήθεια» που δεν υπάρχει άλλωστε, αλ-

Συνέχεια στη σελ. 34

«Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ» ΤΟΥ Ε.Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

‘Η ΤΥΠΟΠΟΙΩΝΤΑΣ... ΤΗ ΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ’

«Μονολιθικότητα στη σκέψη και τη δράση δε σημαίνει τίποτα άλλο, παρά τυφλή πίστη και πειθαρχία πτωμάτων»

Κάρλ Μάρξ

[Η συμμαχία της ουσιαλδημοκρατίας και της Διεθνούς των εργατών (1877)]

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Είναι φανερή η προσπάθεια που καταβάλλεται, τα τελευταία χρόνια, από το ΥΠΕΠΘ να συνδεθεί η «Έκθεση Ιδεών» με τα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και ιδιαίτερα με το δοκίμιο. Μάλιστα, στο βιβλίο της Γ' Λυκείου περιλαμβάνονται συνολικά δεκαπέντε δοκίμια ελλήνων συγγραφέων. Το γεγονός αυτό θα μας άφηνε σχετικά ή παγερά αδιάφορους, αν η δοκίμιο-μανία που έχει πλήξει καθηγητές (φιλολόγους) και μαθητές δε δημιουργούσε επικίνδυνες αυταπάτες για τη δυνατότητα που δίνεται για ουσιαστικό προβληματισμό και ελεύθερη έκφραση των απόψεων στο μάθημα της Έκθεσης.

Αν και δεν έχουμε την πρόθεση να ασκήσουμε μια συνολική κριτική για τα δοκίμια της Γ' Λυκείου, όμως αξίζει να σημειώσουμε ότι απ' αυτά μόνο δύο-τρία ανήκουν σε μαρξιστές συγγραφείς και μάλιστα λογοκριμένα!!! Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι και από το δοκίμιο του Θ. Λιανού «Η διαφήμιση και ο ρόλος της» και από της Ε. Ριντ «Η μηχανή μαζικής προπαγάνδας» λογοκρίθηκαν εκείνα τα σημεία που τονίζουν την αναγκαιότητα ανατροπής του καπιταλιστικού συστήματος.

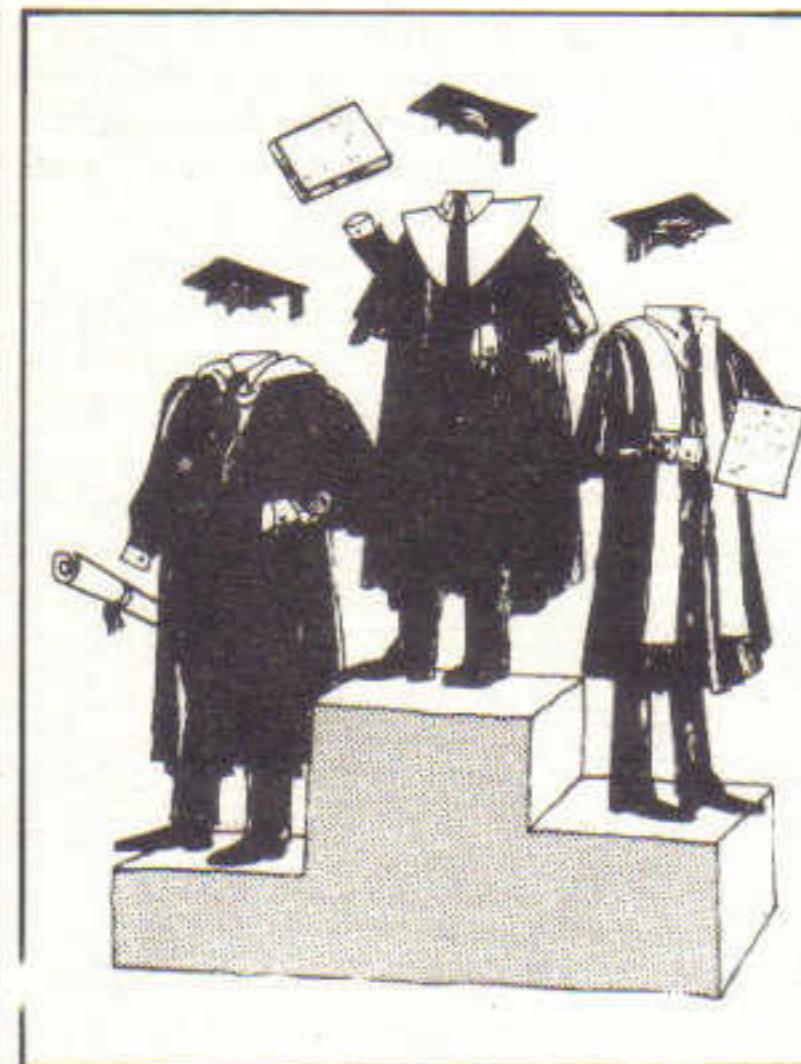
Το πρώτο -κατά σειρά- δοκίμιο είναι η «Τέχνη του επιχειρήματος» του Ε.Π. Παπανούτσου. Κι αυτό -ιωσ- όχι τυχαία, αφού δίνεται η κατεύθυνση να διδάσκεται και πρώτο, με ακούνα «βοηθήσει» τους μαθητές στην επιχειρηματολογία τους για το μάθημα της Έκθεσης.

Όπως θα δείξουμε στη συνέχεια, όχι μόνο δε συντελεί στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών και στην τεκμηρίωση των απόψεων τους, αλλά σπρώχνει στην τυποποίηση της σκέψης και στην αναπαραγωγή των επικρατέστερων απόψεων και ιδεών, που συνθέτουν αυτό που ονομάζουμε κυριαρχητική ιδεολογία.¹

A. ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΥΠΙΚΗ ΛΟΓΙΚΗ

1. Ορισμός

Ο Ε.Π. Παπανούτσος στην πρώτη παράγραφο του δοκιμίου ορίζει το επιχείρημα, σύμφωνα με

την Τυπική Λογική, ως «διαλογισμό ή σειράν αλληλένδετων διαλογισμών, που συντίθεται για ν' αποδειχεί την αλήθεια ή το ψεύδος μιας πρότασης (μιας διαπιστωσης, μιας υπόθεσης, ενός ισχυρισμού κ.λπ.)».² Όπως φαίνεται στον παραπάνω ορισμό, αλλά και στο έργο του συγγραφέα «Λογική» και συγκεκριμένα στη ενότητα «Το επιχείρημα και η δομή του», αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στα εξωτερικά χαρακτηριστικά του επιχειρήματος δηλ. στη μορφή του.

«I. Είναι ένα κλειστό σύστημα, διατεταγμένο σύνολο προτάσεων, με αρχή και τέλος αφετηρίαν έχει ορισμένες εντυπώσεις ή σκέψεις, διαπιστώσεις ή υποθέσεις, και τέρμα το συμπέρασμα, δηλαδή την πρόταση που πρέπει να αποδειχτεί.

II. Οι προτάσεις που οδηγούν στο συμπέρασμα συνδέονται στενά η μία με την άλλη δηλαδή έχουν κάποιον ή κάποιους όρους κοινούς που γίνονται η γέφυρα για τη μετάβαση από τη μία πρόταση στην άλλη (από την προηγούμενη στην επόμενη)».

«... Διαλογίζομαι λοιπόν σημαίνει: στοχαζόμενος διαπεραιώνομαι, διαβαίνω από μία πρόταση σε άλλη -όχι όμως σε οποιαδήποτε, αλλά σ' εκείνη και μόνο σ' εκείνη που αποτελεί τη λογική της ακολουθίας».³

(Οι υπογραμμίσεις είναι του συγγραφέα)

Εξετάζοντας προσεκτικά τα παραπάνω, μπορούμε να παρατηρήσουμε, ότι η στενή σύνδεση

των προτάσεων, ακόμα και αν εξασφαλίζει μια ομαλή πορεία από την αρχή (θέση...) μέχρι το τέρμα (συμπέρασμα) δεν κατοχυρώνει πάντα την εγκυρότητα του επιχειρήματος. Κι αυτό γιατί η στενή σύνδεση των προτάσεων -άψογη τυπικά- δε διασφαλίζει και τη στενή σχέση του επιχειρήματος με την πραγματικότητα. Με άλλα λόγια, δε μας ενδιαφέρει τόσο η τυπική βάση (= στενή σύνδεση των προτάσεων) του επιχειρήματος, όσο κυρίως η ουσιαστική βάση του, δηλ. η σχέση των προτάσεων με την πραγματικότητα.⁴

2. Η αρχή του επιχειρήματος

Σύμφωνα με τον Ε. Π. Παπανούτσο, η αρχή του επιχειρήματος «θα είναι μια αναμφισβήτητη παροδεγμένη (αυτονόητη ή αποδειγμένη ήδη) πρόταση, και το τέλος εκείνη ακριβώς που με τους διαλογισμούς μας επιδιώξαμε να τη βεβαιώσουμε ως «αληθή», ή να την απορρίψουμε ως «ψευδή».

Η παραπάνω άποψη για την αρχή του επιχειρήματος:

(a) Μας... γυρίζει στην εποχή της Αναγέννησης, όπου «η λογική θεωρούνταν ως στήριγμα των συνηθειών της σχολαστικής σκέψης, ως λογική της «τυποποιημένης νόησης» που καθιερώνει τη σχηματοποίηση των συναγωγών, στις οποίες οι προκείμενες καθορίζονται από την αυθεντία της πίστης κι όχι της γνώσης».⁵

(β) Πρόκειται για μια αξιωματική μέθοδο συλλογισμού και όχι για αποδεικτική. Κι αυτό γιατί ένας τέτοιος συλλογισμός βασίζεται σε αξιώματα που θεωρούνται -χωρίς, τις περισσότερες φορές, να είναι- ως αιώνιες και αναμφισβήτητες αλήθειες. Επομένως, αν δε γίνεται αποδεκτή η αρχή του επιχειρήματος, τότε όλο το επιχείρημα κλονίζεται.

(γ) Δίνει την εντύπωση, ότι η αποδεικτική διαδικασία και η θεμελίωση των απόψεων είναι κάτι απλό! Δε μένει παρά να υιοθετήσουμε όλοι... τις αιώνιες και αναμφισβήτητες αξίες και αλήθειες της αστικής φύλοσοφίας και επιστήμης, για να μπορέσουμε να εξηγήσουμε την πραγματικότητα. Όμως, η πραγματικότητα δεν είναι στατική και αμετακίνητη, αλλά σύνθετη και πολύπλοκη, επομένως, τόσο η κατανόηση όσο και κυρίως η κίνηση της, η αλλαγή της, είναι μια διαδικασία κοπιαστική, αδιάκοπη, αντιφατική.

Αν και από παλιά για τους ιδεαλιστές η αλήθεια νοούνταν ως αιώνια και αναλλοίωτη, σήμερα έχουν προχωρήσει... μισό βήμα μπροστά. Τη θεωρούν «εσωτερικά συνεπές σύστημα». Έτσι, συγκεκριμενοποιείται η θέση του Λάιμπνιτς

για τη «διάκριση μεταξύ πραγματικής και λογικής αλήθειας».

(δ) Μας θυμίζει τη στερεοτυπική επιχειρηματολογία⁸ που είναι παρεμφερής με την αξιωματική. Πρόκειται για τα επιχειρήματα που στηρίζονται σε κάποιο ή κάποια στερεότυπα. Ο όρος στερεότυπο –σύμφωνα με τον Αμερικανό κοινωνιολόγο W. Lippmann– χρησιμοποιήθηκε «για να περιγράψει αυτές τις ιδέες, τις εικόνες, που είναι έτοιμες μέσα στο κεφάλι μας και παρεμποδίζουν τη λειτουργία της κρίσης, γιατί υπάρχει μια εκ των προτέρων διαμορφωμένη κρίση».⁹

Έτοιμοι πάντα τα στερεότυπα:

(δ1) Οδηγούν την πλειοψηφία των ατόμων σε κριτική που δε στηρίζεται στα πραγματικά γεγονότα και καταστάσεις, αλλά στις δικές τους παραστάσεις, που έχουν δημιουργηθεί πριν από αυτά. Γι' αυτό, και παραμορφώνουν και διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα.

(δ2) Επιβάλλονται με τους μηχανισμούς της κοινωνικοποίησης και αποτελούν στοιχεία του εκάστοτε συστήματος ιδεών, αξιών, κανόνων κ.λπ. Πρόκειται στην ουσία για την εισβολή της κυριαρχης ιδεολογίας (της ιδεολογίας της κυριαρχης τάξης).

(δ3) Οδηγούν, συνήθως, στο σχηματισμό μιας αρνητικής γνώμης και το χειρότερο στην υιοθέτηση μιας αρνητικής στάσης (προκατάληψη) απέναντι σε κοινωνικά γεγονότα και κοινωνικά σύνολα. Αποτελούν, με άλλα λόγια, το υπόβαθρο στο οποίο στηρίζεται κάθε είδους ρατσισμός, ο οποίος και νομιμοποιείται με τη στερεοτυπική επιχειρηματολογία.

3. Η αξία του επιχειρήματος

Στο δοκίμιο αναφέρεται ότι «η αξία ενός επιχειρήματος είναι η πειστική του δύναμη. Κατασκευάζεται για να πείσει... και μέτρι της αξίας του είναι το κατά πόσο πέτυχε το σκοπό του – έπεισε τους αμφιβάλλοντες ή όχι, και αν τους έπεισε, είναι τέλεια ή ατελής ακόμη η νίκη του».¹⁰

Διαφωνώντας ριζικά με την παραπάνω άποψη, θα μπορούσαμε –βάσιμα– να ισχυριστούμε:

(α) Είναι συνηθισμένο και εξηγήσιμο το φαινόμενο, επιχειρήματα που διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα, να είναι αποδεκτά από ευρύτατα σύνολα ατόμων.

(β) Για παράδειγμα τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν –στις περισσότερες περιπτώσεις– οι πολιτικοί, αλλοιώνουν με αριστουργηματικό τρόπο την αλήθεια –πρόκειται για παραλογισμούς– κι όμως η πειστική τους δύναμη είναι μεγάλη.

Κι αυτό οφείλεται:

(β1) Στο ότι προσπαθούν να κεντρίσουν το συναισθηματικό κόσμο των ακροατών ή των αναγνωστών τους και όχι τη νόηση. Βέβαια, η πειστικότητα του πολιτικού λόγου απορρέει γενικότερα από τον κατάλληλο χειρισμό της ιδεολογικής γλώσσας, που έχει ορισμένα μορφικά χαρακτηριστικά. Και σύμφωνα με την A. Φραγκούδακη: «Τα χαρακτηριστικά αυτά (...) είναι από τα πιο συχνά και συνηθισμένα, είναι οι παγίδες που εμφανίζονται συστηματικά στο λόγο των εκπροσώπων κάθε μορφής εξουσίας, πολιτικής ή μορφωτικής. Είναι μορφικές ιδιότητες,

τρόποι χειρισμού των επισήμων παραλλαγών της γλώσσας, που προσδίδουν στον πομπό εγκυρότητα και νομιμότητα, χωρίς αυτή να πηγάζει από το ρητό περιεχόμενο των λεγομένων του, που ακόμα εξασφαλίζουν στον πομπό το μονόλογο, επιβάλλοντας σιωπή στους δέκτες»¹¹ (οι υπογραμμίσεις είναι δικές μου).

(β2) Στη χρησιμοποίηση λέξεων και φράσεων που εκτός από τη συναισθηματική τους φόρτιση έχουν και μια ηθική διάσταση. Λέξεις που πέρα από τη σημασία τους σχετίζονται ή και ταυτίζονται με αξίες (έθνος, παράδοση, λαός κ.λπ.).

«Χάρη στις λέξεις αξίες μπορεί να περιέχει το μήνυμα κραυγαλέα αντίφαση και να γίνεται δεκτό σα συλλογισμός, μπορεί να περιέχει ταυτολογία, ανακολουθία, ακόμα και παραλογισμό και αυτό να μη γίνεται αυτόματα αντιληπτό, μπορεί να μην έχει καθόλου νόημα και να γίνεται δεκτό σαν κανονική πληροφορία. Η αξία που περιέχουν οι λέξεις αρκεί από μόνη της για να έχουν τέτοια μηνύματα αποδεικτική δύναμη, άσχετη με το νόημα, επειδή η ηθική διάσταση, απόλυτα δεσμευτική, αντικαθιστά το νόημα. Οι λέξεις αξίες, με άλλα λόγια, κατασκευάζουν μηνύματα άτρωτα σε κάθε χειρισμό»¹² (οι υπογραμμίσεις είναι δικές μου).

(β2) Στον απλοϊκό τρόπο σκέψης της πλειοψηφίας των ατόμων, που καλλιεργείται από τους μηχανισμούς της κοινωνικοποίησης και κοινωνικού ελέγχου (εκπαίδευση, μέσα μαζικής ενημέρωσης κ.λπ.) και την κυριαρχη τάξη που τους ελέγχει.

4. Από τη Θεωρία ... στην πράξη

Μετά το δοκίμιο, οι συγγραφείς του βιβλίου των Νέων Ελληνικών, ζητούν από τους, ... μημένους (;) πια στην τυπική επιχειρηματολογία, μαθητές, να εξασκηθούν με γραπτές εργασίες, υποστηρίζοντας ή ανασκευάζοντας ορισμένες θέσεις.

Μια από αυτές είναι: «Η εισβολή της μηχανής στη ζωή μας αποτελεί ευλογία αλλά και κατάρα».

Ας προσέξουμε την επιχειρηματολογία, από ένα «βιοθητικό» βιβλίο των Νέων Ελληνικών, με την οποία θεμελιώνεται η θέση ότι «η εισβολή της μηχανής στη ζωή μας αποτελεί ευλογία»:

«1) Για τον άνθρωπο η κατάκτηση της ευδαιμονίας αποτελεί ευλογία.

2) Η απαλλαγή από το μόχθο συντελεί στην ευδαιμονία.

3) Η αύξηση των αγαθών της ζωής συμπληρώνει την ευδαιμονία.

4) Η μηχανή απαλλάσσει τον άνθρωπο από το μόχθο της εργασίας.

5) Η μηχανή συντελεί στην ευδαιμονία. Μερικό συμπέρασμα από τις προτάσεις (2) και (4).

6) Η μηχανή αυξάνει την παραγωγή αγαθών.

7) Η μηχανή συμπληρώνει την ανθρώπινη ευδαιμονία. Άλλο μερικό συμπέρασμα από τις προτάσεις (3) και (6).

8) Η μηχανή στη σύγχρονη ζωή αποτελεί ευλογία. Τελικό συμπέρασμα από τις προτάσεις (1), (5) και (7), ο.ε.δ. (όπερ έδει δείξαι).¹³

Σκόπιμα παραθέτουμε το παραπάνω επιχειρήμα, δε νομίζουμε ότι χρειάζονται άλλα παρα-

δείγματα - εφαρμογές, επειδή το παραπάνω παράδειγμα ... αξιοποιεί την «Τέχνη του επιχειρήματος». Εξάλλου και η επιχειρηματολογία των μαθητών, συνήθως, κινείται στην ίδια κατεύθυνση (ιδιότυπη λογική της 'Εκθεσης Ιδεών').

Τυπικά εξετάζοντας το παραπάνω επιχειρήμα θα μπορούσαμε να το χαρακτηρίσουμε ορθό. Με την έννοια ότι διαθέτει τα εξωτερικά γνωρίσματα σύμφωνα με την Τυπική Λογική. Όμως από ουσιαστική άποψη δεν είναι έγκυρο, γιατί όχι απλά δεν αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα, αλλά την παραπομπή στο έσχατο, σημείο. Κι αυτό γιατί:

(α) Θεωρεί τον άνθρωπο ως έννοια εξωιστική και εξω-κοινωνική. Στην έννοια άνθρωπος περιλαμβάνει όλους τους ανθρώπους, έχω από τα πλαίσια των συγκεκριμένων κοινωνικών τους σχέσεων. Όμως ο άνθρωπος υπάρχει και ενεργεί μέσα σε ιστορικούς και κοινωνικούς καθορισμούς. Σύμφωνα με το Μαρξ «...η ουδία του ανθρώπου δεν είναι μια αφαίρεση που ενυπάρχει στο απομονωμένο άτομο. Στην πραγματικότητα, είναι το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων».

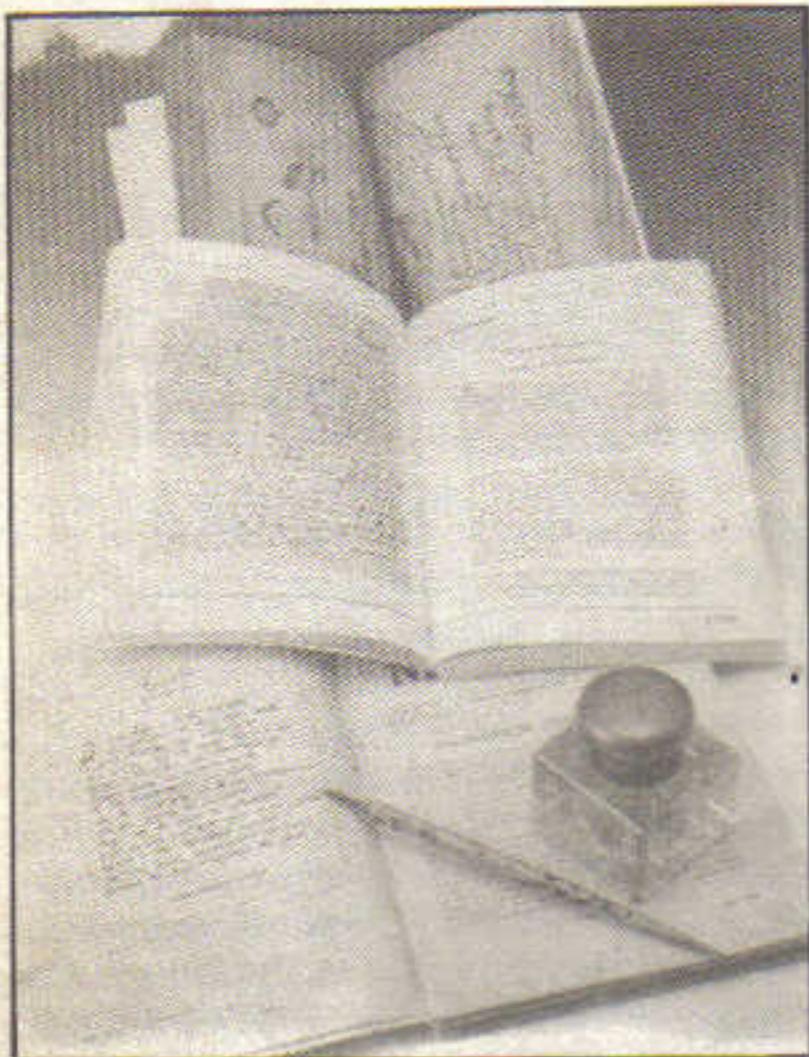
(β) Από αυτήν την άποψη υπάρχουν άνθρωποι που είναι κάτοχοι των μέσων παραγωγής – των μηχανών (αστική τάξη), άλλοι που έχουν γνώσεις σχετικά μ' αυτές (τεχνοκράτες) και άλλοι που δεν είναι κάτοχοι των μηχανών, αλλά πουλούν την εργατική τους δύναμη (προλετάριοι) στους κατόχους των μηχανών (μέσων παραγωγής) κ.λπ.

Επομένως στην κεφαλαιοκρατική κοινωνία η εισβολή της μηχανής δεν έχει τα ίδια αποτελέσματα για όλους τους ανθρώπους.

Οι καπιταλιστές, με μοναδικό κίνητρο το κέρδος, πασχίζουν για την εντατική χρήση των μηχανών και την αύξηση της παραγωγικότητας. Όμως «η αύξηση της πραγματικότητας και τη ανώτερη απόδοση αγοράζονται με την καταστροφή και την απώλεια της εργατικής δύναμης».¹⁴ Γιατί σε καπιταλιστικές συνθήκες παραγωγής ο εργαζόμενος αλλοτριώνεται, υποβαθμίζεται σε αντικείμενο. Η μαζική παραγωγή εμπορευμάτων συνεπάγεται τη φθορά των πραγμάτων και των ανθρώπων.

Από την άλλη μεριά και η ανασκευή της παραπάνω θέσης και η υποστήριξη της αντίθετης άποψης, η εισβολή της μηχανής στη ζωή μας αποτελεί κατάρα, οδηγεί σε παραλογισμούς. Γιατί υιοθετεί τον ίδιο τρόπο σκέψης με τους υποστηρικτές της προηγούμενης θέσης. Πρόκειται, δηλαδή, για τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος που θεωρούν την τεχνολογία (και την επιστήμη) ως ουδέτερη (θετική ή αρνητική δύναμη για όλους τους ανθρώπους), ανεξάρτητη από τις συνθήκες μέσα στις οποίες αναπτύσσεται. Αγνούν πεισματικά ότι η κατεύθυνση, οι σκοποί και τα αποτελέσματα της επιστήμης δεν προσδιορίζονται γενικά και αόριστα από τον άνθρωπο, αλλά από το συγκεκριμένο στάδιο ανάπτυξης και τον τρόπο παραγωγής και οργάν

ρητικού μοντέλου για την επιχειρηματολογία τους γενικότερα και ειδικότερα στην Έκθεση Ιδεών, συντελεί στη νάρκωση της κριτικής ικανότητας και ακέψης και στην υιοθέτηση ενός τυποποιημένου και απλοίκου τρόπου ακέψης.

B. ...ΕΠΙΧΕΙΡΩΝΤΑΣ ΝΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

1. Μια άλλη «λογική» για το επιχείρημα

Επιχείρημα είναι μια πρόταση ή σύνολο αλληλουνδεδεμένων προτάσεων που προβάλλεται προς επιβεβαίωση της εγγυρότητας ή μη μιας άλλης πρότασης - αποψης. Σύμφωνα με τον ορισμό, το επιχείρημα «προβάλλεται προς επιβεβαίωση»¹⁶ και δεν επιβεβαιώνει οριστικά και απόλυτα μια αποψη. Με άλλα λόγια «Δεν είναι μια τελειωμένη αλήθεια, ένας παγιωμένος λόγος, αλλά μια προσπάθεια, μα κίνηση».¹⁷

2. Η αξία του επιχειρήματος

Με βάση τον ορισμό, η συγκρότηση του επιχειρήματος εξαρτάται από:

(α) Τη στενή σχέση μεταξύ των προτάσεων, των ιδεών («αύνολο αλληλουνδεδεμένων προτάσεων»).

(β) Τη σχέση των ιδεών με την πραγματικότητα. Μόνο που χρειάζεται να ξεκαθαρίσουμε ότι η δεύτερη σχέση (β) προσδιορίζει και την πρώτη (α) και όχι το αντίστροφο, όπως υποστηρίζει η Τυπική Λογική. Απ' αυτήν την άποψη κανένα επιχείρημα -όσο κι αν είναι τυπικά ολοκληρωμένο- δεν έχει αξία, αν δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Έγκυρο επιχείρημα είναι εκείνο που αποδίδει πιστά την πραγματικότητα, που την αντικαθεφτίζει.¹⁸

Αυτή είναι και η ουσία του όρου «απόδειξη». Πρόκειται για διαδικασία (μέθοδο) προσέγγισης της αλήθειας και της θεμελιώσης της ορθότητας μιας πρότασης. Και αλήθεια σημαίνει «την αντιστοιχία με ένα ορισμένο τμήμα της αντικειμενικής πραγματικότητας».¹⁹

3. «Οι φιλόσοφοι μονάχα εξηγούσαν με διάφορους τρόπους τον κόσμο, το ζήτημα όμως είναι να τον αλλάξουμε».²⁰

(α) Η αρχή του επιχειρήματος είναι μια άποψη απαλλαγμένη από την αυθαιρεσία και τον υποκειμενισμό, που προσπαθεί να προσεγγίσει την αλήθεια, χωρίς αυταπάτες ότι πάντα το πετυχαίνει και δε χρειάζεται παραπέρα διερεύνηση, κατανοώντας ότι δε είναι και τόσο εύκολη η προσέγγιση της αλήθειας και της πραγματικότητας, ίδιαίτερα της κοινωνικής. Γιατί αυτή δεν είναι απλή και ομοιόμορφη, αλλά σύνθετη και ποικιλόμορφη. Με άλλα λόγια, η πραγματικότητα διέπεται από τις εσωτερικές της αντιθέσεις και η αποκάλυψη της προϋποθέτει το συνεχές ξεπέρασμα των λαθών. Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι συχνά σχηματίζουμε μια απατηλή εικόνα της πραγματικότητας στο μυαλό μας, που οφείλεται σε ποικίλους παράγοντες, τόσο υποκειμενικούς, όσο και αντικειμενικούς (η κοινωνική θέση του ατόμου, τα προσωπικά συμφέροντα, η ιδεολογία του κ.λπ.).

(β) Άν η κατανόηση της αλήθειας είναι μια κοινωνική και αδιάκοπη διαδικασία, αυτό δε σημαίνει ότι μπορούμε να δεχτούμε ως έγκυρη οποιαδήποτε άποψη που χαρακτηρίζεται από συλλογιστική αυθαιρεσία, και τον υποκειμενισμό που διαστρέφει την πραγματικότητα.

(β1) Είναι παράλογη π.χ. η υποστήριξη ρατσιστικών απόψεων (οι μαύροι είναι κατώτεροι, λιγότερο ευφυείς από τους λευκούς κ.λπ.) ή ο μηδενισμός της επίδρασης που ασκούν οι κοινωνικές συνθήκες στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου. Κι αυτό γιατί η επιστήμη, σήμερα, αποδεικνύει το αντίθετο. Εξηγεί ότι οι διάφορες ρατσιστικές διακρίσεις δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και απορρέουν από φυλετικές προκαταλήψεις. Εξάλλου οι ιστορικές - κοινωνικές συνθήκες συνέβαλαν ώστε το πολιτιστικό επίπεδο κάποιων φυλών ή λαών να θεωρείται ανώτερο από άλλους και όχι οι βιολογικοί παράγοντες. Και για να έρθουμε στο δεύτερο παράδειγμα, η επιστήμη αποφαίνεται, ότι η ιστορική εξέλιξη δεν καθορίζεται ούτε από το μεμονωμένο άτομο (ψυχολογισμός), ούτε από την κοινωνία (κοινωνιολογισμός), αλλά από τη διαλεκτική σχέση ατόμου και κοινωνίας.

(β2) Και πολύ περισσότερο δεν είναι δυνατόν να αποδεχθούμε ότι «οποιοδήποτε πράγμα είναι γενικά αποδεκτό, είναι η αντικειμενική αλήθεια».²¹ Γιατί τότε, με το μανδύα της αντικειμενικής αλήθειας μπορούν να παρουσιαστούν κάθε είδους θρησκευτικές απόψεις, δεισιδαιμονίες και προλήψεις, αφού είναι αποδεκτές από την πλειοψηφία.

(β3) Τέλος, η άρνηση της αντικειμενικής αλήθειας οδηγεί όχι μόνο στον υποκειμενισμό, αλλά και στον αγνωστικισμό. Έτσι τα πάντα σχετικοποιούνται, κάθε επιστημονική θέση και θεωρία «a priori» απορρίπτεται, αφού είναι αδύνατο να καθοριστεί η αντιστοιχία ανάμεσα στη γνώση και την πραγματικότητα. Όσο κι αν τα διάφορα κάθε επιστημονικής αλήθειας είναι σχετικά, μπορούμε να βασιστούμε σ' αυτήν χωρίς να τη θεωρούμε στατική και απόλυτη.

(γ) Δεν υπάρχουν καθολικοί και άτεγκτοι νόμοι που να μας οδηγούν να κατανοήσουμε μια για πάντα την αλήθεια. Κι αυτό γιατί: η ανάπτυξη των γνώσεων και της επιστήμης προσδιορίζεται από τις ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες. Απ' αυτήν την άποψη, η επιστήμη «δεν είναι αποθήκη έτοιμων και τελειωμένων αληθειών,²² και πολύ χαρακτηριστικά ο Λένιν τόνιζε, ότι ο διαλεκτικός υλισμός «... παραδέχεται τη σχετικότητα όλων των γνώσεων μας, όχι με την έννοια της άρνησης της αντικειμενικής αλήθειας, αλλά με την έννοια του ιστορικού καθορισμού των ορίων προσέγγισης των γνώσεων μας προς αυτήν την αλήθεια».²³

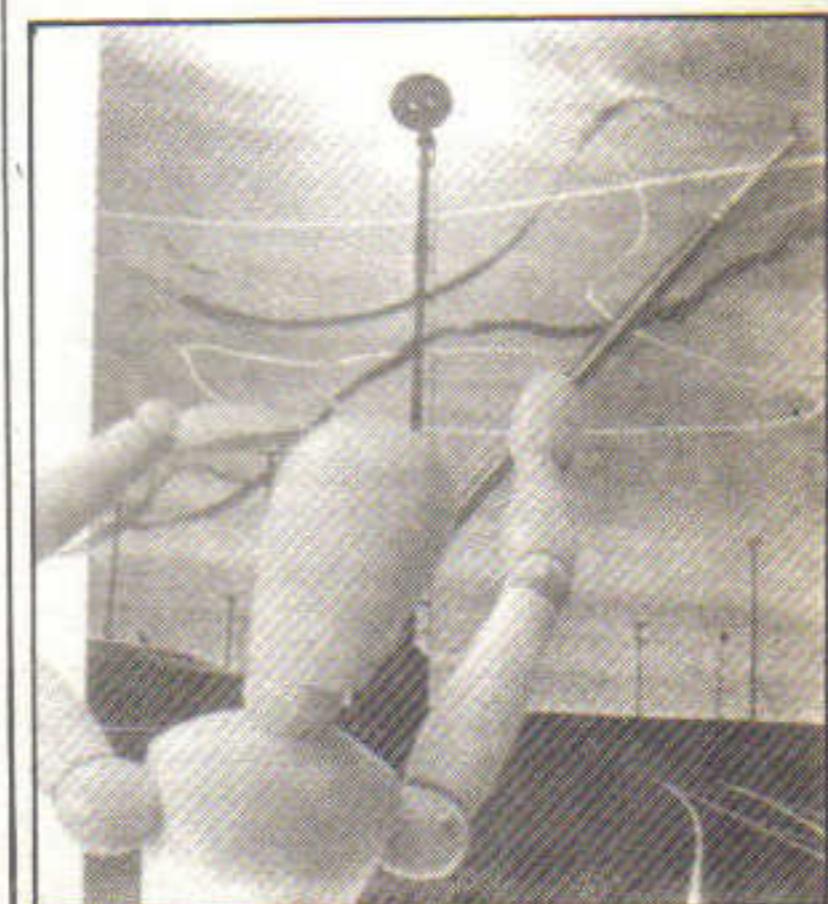
(δ) Τέλος, η -κάπως αναλυτική- αναφορά στη σχέση: αντιληψη, γνώση, επιχειρηματολογία - αλήθεια, πραγματικότητα, έγινε για να δείξουμε ότι το πρόβλημα της επιχειρηματολογίας για το μαθητή και το δάσκαλο δεν είναι ανακάλυψη μιας τεχνικής που θα τους βοηθήσει -θεωρητικά- στη αστήρ χρήση του λόγου, που να χαρακτηρίζεται από την αλοκληρωμένη και θεμελιωμένη παρουσία των απόψεων. Το πρόβλημα είναι -ξεπερνώντας τον απλοϊκό τρόπο ακέψης- να οξύνουμε την κριτική μας ικανότητα, να επιβεβαιώσουμε την ορθότητα των απόψεων μας με τη δράση μας. Γιατί το ζήτημα της κατάχτησης της αλήθειας δεν είναι θεωρητικό αλλά πρακτικό.

Εύστοχα ο Ένγκελς παρατηρούσε ότι: «Η επιτυχία των πράξεών μας αποδείχνει τη συμφωνία (αντιστοιχία) των αντιλήψεών μας με την αντικειμενική φύση των πραγμάτων που αντιλαμβανόμαστε».

Ανακεφαλαιώνοντας, επισημαίνουμε:

1. Δεν είναι σωστό να κρίνεται η αξία ενός επιχειρήματος μόνο με βάση τα εξωτερικά του χαρακτηριστικά. Η σχέση των πράξεων με την πραγματικότητα ενδιαφέρει περισσότερο. (Μας ενδιαφέρει λοιπόν η δυναμική σχέση και όχι το τυπολογικό στοχείο).

2. Το επιχείρημα που στηρίζεται σε «κοινά αποδεκτές» απόψεις, σε αξιώματα, προκαταλήψεις και στερεότυπα -συνήθωσδεν καταλήγει σε τεκμηριωμένα συμπεράσματα. Απλά αναπαράγει απόψεις και αντιλήψεις που αποτελούν μέρος της κυριαρχητικής ιδεολογίας και δεν αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα.

3. Αναπαράγονται θέσεις αναχρονιστικές, αντιεπιστημονικές, που νομιμοποιούν κάθε είδους «ρατσιστικές» απόψεις και συμπεριφορές, με μόνο έρεισμα την πειστική δύναμη.

4. Η πειστική δύναμη του επιχειρήματος δεν μετριέται ποσοτικά. Φυσικό είναι η απόψεις και οι ιδέες της κυρίαρχης τάξης να είναι πιο πειστικές, αφού έχει όλα τα μέσα και τους μηχανισμούς επιβολής τους.

5. Το επιχείρημα αποτελεί προσπάθεια

για επιβεβαίωση απόψεων και θέσεων. Δεν είναι μα τελειωμένη αλήθεια.

6. Έγκυρο είναι το επιχείρημα που αποδίδει - αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα, στην προσπάθεια της ανατροπής της.

7. Η πραγματικότητα δεν είναι απλή και ομοιόμορφη, αλλά σύνθετη και ποικιλόμορφη.

8. Αυτό δε δικαιολογεί τη στροφή προς τον αγνωστικισμό ή στον υποκειμενισμό και την αυθαιρεσία.

9. Οι γνώσεις μας στις οποίες μπορούμε να βασίσουμε τα επιχειρήματά μας είναι σχετικές, από την άποψη ότι προσδιορίζονται από τις ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες.

10. Η ορθότητα των απόψεών μας δεν είναι «φιλοσοφικό» - ακαδημαϊκό πρόβλημα. Επιβεβαιώνεται από την πράξη, για το μετασχηματισμό της πραγματικότητας.

Γιώργος Καββαδίας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1) Η «έκθεση ιδεών» είναι το προνομιακό μάθημα αναπαραγωγής και εμπέδωσης της κυρίαρχης ιδεολογίας, Γ. Καββαδίας «Ο ρόλος της Έκθεσης Ιδεών», «αντιτετράδια της εκπαίδευσης», τ. 1.

2) Ε. Π. Παπανούτσος, «Η Τέχνη του επιχειρήματος», Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Γ' Λυκείου (ΟΕΔΒ).

3) Ε. Π. Παπανούτσος, «Το επιχείρημα και η δομή του», «Λογική», εκδόσεις Δωδώνη.

4) Α. Τζόλας, «Η επιχειρηματολογία στην Έκθεση. Τύπος, ουσία και παράγοντες που την καθορίζουν», περιοδ. «Φιλόλογος», τ. 48.

5) Ε. Π. Παπανούτσος, «Η Τέχνη του επιχειρήματος».

6) Φιλοσοφικό Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό, Λ. Φ.

Ηλιασθ - Π. Η. Φεντοσέγιεφ (πης Ακαδημίας επιστημών της ΕΣΣΔ), «Λογική τυπική», τόμος 3, εκδ. Καπόπουλος.

7) Το ίδιο, «Αλήθεια», τόμος 1.

8) α) Αθ. Κ. Κιτσάκης, «Τα δοκίμια του Λυκείου», «Στερεότυπα και επιχειρηματολογία» σελ. 94 - 95. β) Γ. Καββαδίας «Ο ρόλος της Έκθεσης Ιδεών», «αντιτετράδια της εκπαίδευσης» τ. 1.

9) Καινωνιολογία, Γ' Λυκείου, ομάδα συγγραφέων, Ο.Ε.Δ.Β.

10) Ε. Π. Παπανούτσος, το ίδιο.

11) Α. Φραγκουδάκη, «Γλώσσα και ιδεολογία», εκδόσεις Οδυσσέας.

12) Α. Φραγκουδάκη, το ίδιο.

13) Κ.Ν. Πετρόπουλος, «Ερμηνευτικές Αναλύσεις Νεοελληνικών Κειμένων για την Τρίτη Λυκείου», εκδόσεις Πατάκη.

14) Κ. Μαρξ. «Το κεφάλαιο», τ. 2.

15) Κ. Μαρξ. Το απόσπασμα παραθέτει ο Ε. Μπιτσάκης στο: «Φιλοσοφία του ανθρώπου», εκδ. Ι. Ζαχαρόπουλος.

16) Φιλοσοφικό Λεξικό, το ίδιο, «επιχείρημα», τ. 2.

17) Γ. Καψάλης - Ε. Μπαρδαμάσκου: «Θεωρία και Πράξη στην Έκθεση - Δοκίμιο» εκδ. Gutenberg.

18) Άλ. Τζόλας, το ίδιο.

19) Φιλοσοφικό Λεξικό, το ίδιο, «Απόδειξη στη Λογική», τ. 1.

20) Κ. Μαρξ, «Θέσεις για τον Φόβερμπαχ».

21) Μπογκτάνωφ. Το απόσπασμα παρατίθεται στο: ΜΑΟ ΤΣΕΤΟΥΓΚ «Για το διαλεκτικό υλισμό - Χωρίς αντιθέσεις δεν υπάρχει ζωή», εκδ. Α/συνέχεια.

22) Φιλοσοφικό Λεξικό, το ίδιο, «Αλήθεια», τ. 1.

23) Λένιν Β. Ι., 'Απαντα, τ. 18.

μη πως

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟ ΖΩΝΤΑΝΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΑΝΤΙΡΕΥΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΠΑΣΟΚ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΑΣΟΚ ΕΠΟΧΗ

Η ΑΙΓΑΛΗ ΑΡΙΤΕΡΑ ΣΤΟΝ ΑΙΤΕΡΕΙΟ ΤΗΣ ΕΟΚ

ΔΥΔΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ: Αρίστη και τάσεις

8-9

Θωμάς Γ. Κρητικός
Graphic Artist - Γραφίστας
Tel. (01)8623156

Kritikos

Η τέχνη του να μπορείς «να βλέπεις»

Συνέχεια από σελ. 30

λά τις χιλιάδες αλήθειες του κόσμου της εργασίας.

Φοβάμαι, πως -μπροστά στις ανακατατάξεις και στο βομβαρδισμό των ειδήσεων- παρουσιάζονται οι εξής τάσεις στο «στρατόπεδο» της εργασίας, της νεολαίας, του πολιτισμού:

■ Να γενικευτεί ο αγνωστικισμός, είτε στη σωκρατική του διάσταση («έν οίδα, ότι ουδέν οίδα»), είτε στην θεολογική του μορφή («Πίστις εστίν ελπίζομένων υπόστασις και έλεγχος πραγμάτων ού βλεπομένων», Απ. Παύλος).

■ Να απολυτοποιηθεί ένα είδος κοσμοπολίτικου αναχωρητισμού και «ώχαδερφισμού», που μπορεί να συνοψιστεί και στη γνωστή φράση «don't worry, be happy», ιδιαίτερα στη νεολαία.

Έτοιμης - να οργανωθεί η μειοψηφική αντίσταση μέσα στο ίδιο το πολιτικό - κοι-

νωνικό κίνημα, να δούμε και ν' ακούσουμε με την αισιοδοξία όχι μόνο των εικόνων του παρελθόντος, αλλά κυρίως του αισιόδοξου μέλλοντος.

Χρειάζεται να σχεδιάσουμε, με τέχνη και ζωηρότητα, την κριτική της αφθονίας και της λεπτομέρειας και να εντάξουμε τη δεύτερη στην γενική ιστορική και κοινωνική κίνηση. «Και όμως κινείται». Κίνηση που σημαίνει τρικυμία και ανατροπή από την πλευρά της στενοχώριας και ασφυξίας που δημιουργεί το βόλεμα και ο εφησυχασμός. Είναι ολόσωστο πως «το κοινό παράπονο όλων των βολεμένων είναι η τρικυμία». Δεν χρειάζεται, λοιπόν, με τα μάτια της αντίστασης και του κοινωνικού κινήματος, ν' αποκρυπτογραφούμε τους κώδικες, ν' αντλούμε την αισιοδοξία μας από την ηθική του μέλλοντος, δεν χρειάζεται μ' αυτά τα μάτια και τις χέρια να επιδιώξουμε τη «γενικευμένη αταξία»;

Θανάσης Τσιριγάτης

Γενικές εξετάσεις (Πανελλήνιες)

Η ΚΟΡΥΦΗ ΤΟΥ ΠΑΓΟΒΟΥΝΟΥ ΣΤΟ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Η'

Οι Γενικές εξετάσεις θεωρούνται ότι είναι ο βασικός μηχανισμός της κυριαρχησίας τάξης, που επιτρέπει να αποκλειστούν, δύο γίνεται περισσότερο, τα παιδιά των κατώτερων –οικονομικά και κοινωνικά– στρωμάτων, από την Ανώτατη Εκπαίδευση. Αλλεπάλληλες έρευνες¹ και μελέτες² έχουν κάνει φανερό, ότι η συμμετοχή των προνομιούχων στρωμάτων στις Ανώτατες Σχολές είναι σε ποσοστά και αναλογικά αρκετά υψηλότερη απ' ό, τι θάπτεται να είναι σύμφωνα με την αναλογία τους στον πληθυσμό. Παράλληλα, η συμμετοχή των παιδιών από τα πιο ασθενή οικονομικά στρώματα στις Ανώτατες Σχολές είναι από ελάχιστη έως μηδενική. Η ανισότητα αυτή φαίνεται εντονότερα όταν εξετάσουμε τα ποσοστά συμμετοχής των μη προνομιούχων στρωμάτων στις λεγόμενες καλές σχολές, π.χ. στην Ιατρική, στις Καλές Τέχνες, σε τμήματα του Πολυτεχνείου κ.λπ. Στις σχολές αυτές τα παιδιά των χειρωνακτών (αγρότες - εργάτες) εκπροσωπούνται με πολύ μικρά ποσοστά, σε σχέση πάντα με την παρουσία τους στην κοινωνία. Για παράδειγμα, πάνω από το 25% των φοιτητών της Ιατρικής ανήκουν στα πιο προνομιούχα στρώματα, που αντιπροσωπεύουν μόνο το 6% του πληθυσμού. Αυτό σημαίνει πως όσα Ανώτατα Ιδρύματα δίνουν στους πτυχιούχους διπλώματα οικονομικής ισχύος κύρους και εξουσίας ασκούν –με βάση τις Γενικές Εξετάσεις– ακόμη πιο σκληρή επιλογή, που στην ουσία απλά και αυγκεκριμένα αναπαράγει τις κοινωνικές τάξεις, τους φορείς της εξουσίας και τους εκμεταλλευόμενους.

Όμως οι Γενικές Εξετάσεις δεν είναι ο μοναδικός, επιλεκτικός μηχανισμός του εκπαιδευτικού συστήματος. Κι αυτό φαίνεται καθαρότερα όταν εξετάσουμε μια άλλη πτυχή, άγνωστη – αθέατη, του θεσμού των εξετάσεων. Είναι η περίπτωση εκείνη όπου οι ίδιες οι εξετάσεις, ο ίδιος ο θεσμός τους, ο θόρυβος που γίνεται γύρω από αυτές, αποκρύβουν τον αποκλεισμό κάποιων αυγκεκριμένων ομάδων μαθητών χωρίς καν εξετάσεις.

Αναφερόμαστε σ' όλους εκείνους τους μαθητές που φαίνεται ότι εγκατέλειψαν με τη θέλησή τους τις σπουδές, που ο κόσμος έλεγε ότι «δεν τάπαιρναν τα γράμματα» κι οι ίδιοι παραδέχονται ότι «τα γράμματα δεν είναι γι' αυτούς», για όλους εκείνους που δεν παρουσιάστηκαν ποτέ σαν υποψήφιοι στις εξετάσεις για ανώτερες σπουδές.

Ας παρακολουθήσουμε την εξέλιξη της ροής μιας γενιάς μαθητών από την Α' Δημοτικού μέχρι την Γ' Λυκείου, στα σχολικά έτη 1967/68 - 1978/79 (την εκπαιδευτική τους δηλ. ιστορία).

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΤΑΞΗ	ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ
1967/68	A' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	167.930
1968/69	B' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	157.004
1969/70	Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	155.102
1970/71	Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	149.646
1971/72	Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	146.678
1972/73	ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	142.070
1973/74	A' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	110.814
1974/75	B' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	100.091
1975/76	Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	93.280
1976/77	A' ΛΥΚΕΙΟΥ	87.247
1977/78	B' ΛΥΚΕΙΟΥ	79.082
1978/79	Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ	69.094 ²

πως ο θεσμός των εξετάσεων αποκρύβει τον αποκλεισμό των παιδιών των μη προνομιούχων στρωμάτων, χωρίς εξετάσεις

Από τους 168 χιλ. μαθητές που γράφτηκαν το 1967/68 στην Α' Δημοτικού, μόνο οι 70.000 περίπου μέρος στις εξετάσεις και διεκδίκησαν μια θέση στα Α.Ε.Ι. Από αυτούς, μπήκαν στα ΑΕΙ περίπου 12.000.

Σε κάθε 2,4 μαθητές που γράφτηκαν στην Α' Δημοτικού, μόνον ένας πήρε μέρος στις Γενικές Εξετάσεις για τα ΑΕΙ και σε κάθε 14 μαθητές που γράφτηκαν στην Α' Δημοτικού, μόνον ένας πέρασε στις εξετάσεις για τα Α.ΕΙ.

Η πρώτη παρατήρηση που εύκολα μπορούμε να κάνουμε είναι, ότι η επίσημη διαδικασία επιλογής αρχίζει από την πρώτη στιγμή που το παιδί εντάσσεται στο σχολικό σύστημα και συνεχίζεται σ' όλες τις τάξεις για να ολοκληρωθεί με τις Γενικές Εξετάσεις.³ Οι Γενικές Εξετάσεις είναι η κορυφή του παγόβουνου, σ' ένα μηχανισμό που συνειδητά σκοπεύει στην υπερεπιλογή των μαθητών.

Η δεύτερη παρατήρηση αποσαφηνίζει τους στόχους του μηχανισμού των συστημάτων επιλογής. Είναι αποδεδειγμένο με αριθμούς και ποσοστά, σε πολλαπλές έρευνες και μελέτες, ότι η συντριπτική πλειοψηφία των 100 χιλιάδων παιδιών που δεν έφτασαν ποτέ στις Γενικές Εξετάσεις –αφού «εγκατέλειψαν» το σχολείο σε κάποια φάση του– ανήκουν σε πολύ συγκεκριμένα κοινωνικά στρώματα. Κυρίως οι μαθητές οικογενειών με χαμηλό και προπαντός με μη τακτικό εισόδημα, τα παιδιά των μεταναστών εργατών, τα παιδιά στα απομακρυσμένα χωριά,⁴ νά ποιοί εκπροσωπούνται στη στρατιά των παιδιών που εγκαταλείπουν το σχολείο.

Άλλα στοιχεία της ΕΣΥΕ⁵ και η ανάλυσή τους δείχνουν:

* Οι έλληνες ηλικίας 15 χρόνων και άνω που δεν τελείωσαν το δημοτικό σχολείο είναι 1.025.403, ενώ αυτοί που δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση είναι 701.056. Η συντριπτική πλειοψηφία τους είναι γυναίκες, αγρότες και εργάτες, κοινωνικά και πολιτιστικά υποβαθμισμένων περιοχών της χώρας.

Σε άλλη έρευνα που έγινε το 1977,⁶ οι μαθητές κάτοχοι απολυτηρίου δημοτικού που δεν παρουσιάστηκαν στις εισιτήριες εξετάσεις του Γυμνασίου, είναι στη μεγάλη τους πλειοψηφία κάτοικοι των πιο αδικημένων περιοχών της χώρας.

Δέκα χρόνια αργότερα, έρευνα που έγινε στο Νομό Ευρυτανίας το σχολ. έτος 1986/87 αποκαλύπτει, ότι σε 1010 εγγεγραμμένους μαθητές Γυμνασίων διέκοψαν 215, ποσοστό 21,5%!⁷

Ένα πρώτο συμπέρασμα που βγαίνει αβίαστα είναι, ότι τα παιδιά οικογενειών που ο αρχηγός του νοικοκυριού είναι χειρώνακτας – αγρότης, εργάτης – άνεργος, εκτός ενεργού πληθυσμού, μακρά από αστικό κέντρο, έχουν περισσότερες πιθανότητες να μην τελείωσουν ποτέ το σχολείο, νικημένοι από έναν αθέατο μηχανισμό διατήρησης και αναπαραγωγής των κοινωνικών στρωμάτων, που λειτουργεί πάντα σαν εμπόδιο για τα παιδιά των οικονομικά και κοινωνικά υποβαθμισμένων στρωμάτων. Κοντολογής, το να γεννηθεί κανείς κορίτσι, σ' ένα ορεινό περιθωριακό χωριό, από φτωχική οικογένεια, δεν αποτελεί καλό οιωνό για τήρηση της υποχρεωτικής φοίτησης στο σχολείο...

Αλλά, ας έρθουμε πάλι στον αρχικό πίνακα της εξέλιξης της ροής των μαθητών. Παρατηρούμε, πως η αποκοπή τους από το σχολείο διαβαθμίζεται χρονικά και πραγματοποιείται σιγά - σιγά. Παλιότερα είχαμε τις απανωτές εξετάσεις (από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, από το Γυμνάσιο στο Λύκειο, διπλές εξετάσεις Φλεβάρη - Ιούνη κ.λπ.). Οι εξετάσεις και ο τρόπος βαθμολόγησης υπήρξαν εκείνη την εποχή το φανερό τμήμα του μηχανισμού που επέτρεπε τον αποκλεισμό των παιδιών των λαϊκών στρωμάτων από το προχώρημα στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα⁸ και πολύ περιο-

σότερο που έκαβε κάθε πρόσφαση στα ΑΕΙ. Οι «λύσεις» που δόθηκαν πριν αρκετά χρόνια με την κατάργηση των αλλεπάλληλων εξετάσεων και η πιο πρόσφατη κατάργηση της βαθμολογίας στο δημοτικό και η αναγκαστική μετάβαση από τη μια τάξη στην άλλη, απέδειξαν ότι το εκπαιδευτικό σύστημα, και χωρίς ακόμη τις εξετάσεις, βασίζεται σ' ένα μηχανισμό σχεδόν ανελέητο, όπου η υπερεπιλογή σε βάρος των οικονομικά στερημένων στρωμάτων και η αναπαραγωγή της κοινωνικής ανισότητας γίνεται εγγενές χαρακτηριστικό του σχολικού θεαματού.

Ο αποκλεισμός τώρα γίνεται με διαβαθμίσεις σοφές και ασφά αποκρυμμένες.⁹ Γι' αυτό το ακοπό, στοιχεία του σχολείου συναρμόζονται αθέατα μαζί, για να οδηγήσουν τους μαθητές από τα μη προνομιούχα κοινωνικά στρώματα σε μια «προοδευτική παραίτηση».

Οι μαθητές αυτοί δε θα πάρουν, απ' όλα τα χρόνια της σχολικής τους ζωής, τίποτε άλλο από την πεποίθηση της ακαταλληλότητάς τους, της αναξιότητάς τους.

Ολόκληροι πληθυσμοί παιδιών και εφήβων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά, καλούνται να αναμετρηθούν κατά τη διάρκεια της σχολικής τους ζωής με συμμαθητές πολύ πιο ευνοημένους απ' αυτούς και μάλιστα σ' ένα περιβάλλον που τους είναι όχι μόνο ξένο, αλλά πολλές φορές και εχθρικό. Υποβάλλονται στα ίδια σχολικά κριτήρια, άνωσα στη βάση τους υποκείμενα.

Τα παιδιά αυτά δεν είναι καθόλου προετοιμασμένα να πάρουν μέρος σ' ένα εκπαιδευτικό σύστημα, στο οποίο η «παιδεία» που προσφέρεται είναι συγγενική μόνο στην «παιδεία» των παιδιών των προνομιούχων στρωμάτων, έτσι ώστε τα «άλλα» παιδιά να μην μπορούν παρά με περισσό μόχθο να αποκτήσουν αυτό, που στους γιους της ανώτερης ομάδας είναι δοσμένο, δηλαδή το στυλ, την καλαιοθησία, το πνεύμα, τις ιδιότητες και τις ικανότητες που μοιάζουν τόσο φυσικές και τόσο χαρισματικές στα μέλη της προνομιούχας τάξης, επειδή ακριβώς αποτελούν την «παιδεία - κουλτούρα της», με άλλα λόγια το «στυλ - σχέσης» με τη συγκεκριμένη παρεχόμενη από το σχολείο παιδεία. Παράλληλα, συνήθειες και προγυμνάσεις άμεσα χρησιμοποιούμενες στα σχολικά καθήκοντα, τους είναι άγνωστες. Ανάμεσα στα μορφωτικά εμπόδια, τα πιο μεγάλα, τα πιο επίβουλα είναι εκείνα που οφείλονται στη γλώσσα του σχολείου, που ενώ έχει άμεση σχέση με τη μητρική γλώσσα των παιδιών που προέρχονται από τα προνομιούχα στρώματα, αντίθετα πολύ απέχει από τη γλώσσα που μιλούν τα παιδιά των λαϊκών στρωμάτων. Η γλωσσική εκπαίδευση παίρνει τη μορφή της γλωσσικής λογοκριασίας,¹⁰ καθώς το σχολείο υποβιβάζει στην κατηγορία του «λάθους» όλες τις άλλες ομιλούμενες παραλλαγές της εθνικής γλώσσας (τις γεωγραφικές και τις λαϊκές κοινωνικές διαλέκτους), που είναι μητρικές γλώσσες αρκετών «βραδυπόρούντων» μαθητών. Καθώς ο δάσκαλος έχει εκπαιδευθεί ώστε να πιστεύει ότι η σχολική γλώσσα είναι η

μόνη ορθή εκδοχή του λόγου, αντιλαμβάνεται πων απουσία άνεσης στην επίσημη επικοινωνία, τους αργότερους ρυθμούς εξοικείωσης με τις γλωσσικές απαιτήσεις του σχολείου, σαν χαμηλότερη νοητική ικανότητα, σα λιγότερη έφεση για μάθηση των μαθητών από μη προνομιούχα κοινωνικά στρώματα.

Ο Μπέιζιλ Μπερνστίν¹² θεωρεί ότι «η αγνόηση της γλωσσικής διαφοράς από το σχολείο, προκαθορίζει τη σχολική αποτυχία των συγκεκριμένων μαθητών».

Η ίδια η ύλη και το περιεχόμενο των μαθημάτων αποθαρρύνει το ενδιαφέρον των παιδιών των μη προνομιούχων στρωμάτων και αγγίζει αποκλειστικά τα παιδιά των κυρίαρχων τάξεων, ενώ και αυτές οι γνώσεις που προσφέρονται και ο τρόπος που διοχετεύονται αποτελούν ένα ακόμη στοιχείο του μηχανισμού διατήρησης και αναπαραγωγής του ισχύοντος κοινωνικού συστήματος.

Η κατανομή των σχολείων, από την άλλη μεριά, ακολουθεί την κοινωνική σύνθεση των συνοικιών, καθώς και τη διαίρεση αστικών και αγροτικών περιοχών. Είναι βέβαια δύσκολο να προσφερθούν όλες οι δυνατότητες σ' ένα διάσπαρτο πληθυσμό, ωστόσο για τις αγροτικές περιοχές υπάρχει, από τη μεριά της πολιτείας, πάντα η εύκολη λύση: προσφορά μόνο στοιχειωδών εκπαιδευτικών μονάδων, μιας και «προβλέπεται» ότι τα παιδιά των αγροτών - εργατών θα γίνουν κι αυτά είτε αγρότες είτε ανειδίκευτοι μισθωτοί στο κοντινότερο αστικό κέντρο¹³.

Το σχολείο συμβάλλει συγχρόνως στο να σπρώχνει τα παιδιά των μη προνομιούχων στρωμάτων μέσα στο πεπρωμένο που η ίδια η κοινωνία τους επιφυλάσσει, οδηγώντας τα στο να εκλαμβάνουν σαν φυσικές ανικανότητες τις ιδιότητες που είναι απλώς αποτέλεσμα της κατώτερης οικονομικής - κοινωνικής τους θέσης και πείθοντάς τας, έτσι, ότι υπεύθυνη για την κοινωνική τους μοίρα είναι η ατομική τους φύση που τις λείπουν τα φυσικά χαρίσματα.

Οι μαθητές αυτοί, καθώς ζουν με τις σωρευμένες ενδείξεις της κακής επίδοσής τους, με φιλοδοξίες αυστηρά προσαρμοσμένες στις αντικειμενικές πραγματικότητες, εξαναγκάζονται σε παραίτηση και πείθονται για τη νομιμότητα του αποκλεισμού τους, αφού εμποδίζονται να διακρίνουν τις αρχές, στο όνομα των οποίων το ίδιο το σχολείο τους αποπέμπει.

Οι με ευνοημένες καταστάσεις (μαθητές λαϊκών στρωμάτων, απομακρυμένων περιοχών) μεταμορφώνονται -χάρη στους σχολικούς μηχανισμούς- σε ανεπιτηδειόπτη, ασχετοσύνη, κατωτερότητα φυσική. Με αφετηρία αποτυχίες που μαζεύονται σιγά - σιγά και έχουν αυσαρευτικά αποτελέσματα οι μαθητές αυτοί, καθορίζουν τις φιλοδοξίες τους με βάση τις αντικειμενικές συνθήκες που αποκλείουν την πιθανότητα του αδύνατου να επιτευχθεί.

Χρήστος Κάτσικας

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Άννα Φραγκουδάκη, «Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης», σελ. 103.
2. ΕΣΥΕ (1982).
3. I. Πυργιωτάκη, «Κοινωνικοποίηση και εκπαιδευτικές ανισότητες», Γρηγόρης, σελ. 150.
4. M. Τζανή, «Εμπόδια στην εφαρμογή και τη γέννηση της υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης», 1ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο, Αθήνα 1987, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.
5. ΕΣΥΕ (απογραφή 1981).
6. Θ. Μυλωνάς, «Η αναπαραγωγή των κοινωνικών τάξεων μέσα από τους σχολικούς μηχανισμούς», Γρηγόρης 1982.
7. Στρ. Κορομηλάς, «Θέσεις και εφαρμογές για την αντιψετώπιση του
- αναλφαβητισμού στην υποχρεωτική εκπ/ση».
8. M. Τζανή, «Σχολική Επιτυχία, ζήτημα ταξικής προέλευσης και κουλτούρας», Αθήνα 1983, σελ. 28.
9. Ζωρζ Σνύντερ, «Σχολείο, τάξη και πάλη των τάξεων», Ζαχαρόπουλος, 1981.
10. Πιερ Μπουρντέ, «Το συντηρητικό σχολείο» (Φραγκουδάκη, «Κοινωνιολογία της Εκπ/σης»).
11. Άννα Φραγκουδάκη, «Γλώσσα και ιδεολογία» σελ. 116, Οδυσσέας.
12. Μπέιζιλ Μπερνστίν, «Κοινωνική τάξη και γλωσσική ανάπτυξη».
13. Βιβλιάν Καμπέρ - ζαματί, «Οι εκπαιδευτικοί και ο κοινωνικός καταμερισμός στο σχολείο σήμερα».

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ, ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το άρθρο αυτό αναλύει, προβάλλει και προτείνει κάποιες μεθοδολογικές αρχές, παιδαγωγικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές κατευθύνσεις, που θα μπορούσαν να αναβαθμίσουν ή να βελτιώσουν τη διδασκαλία των Φυσικών στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

1. Οι Φυσικές επιστήμες (Φ.Ε.), ενταγμένες στο διδακτικό - σχολικό τους πλαίσιο, δεν μπορούν να περιορίζονται στα όρια μιας στατικής και ακαδημαϊκής θεώρησης. Γιατί κατακτώνται παιδαγωγικά, μέσα από δραστηριότητες που πολύμορφα και πολυδιάστατα προσπαθούν να προσεγγίσουν, να εμπνεύσουν, αλλά και να αλλάξουν την πραγματικότητα. Κι αυτή η προσπάθεια καταβάλλεται πάντα, μέσα από το πλέγμα των κοινωνικών και ιστορικών σχέσεων και εξελίξεων, που καθορίζει η ενιαία διαλεκτική αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση ανθρώπου, κοινωνίας και Φύσης. Αυτό σημαίνει ότι τα **Αναλυτικά Προγράμματα** πρέπει να βασίζονται τόσο στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντα του μαθητή, όσο και στις ανάγκες της κοινωνίας, στην οποία αυτός θα ζήσει σαν πολίτης. Γι' αυτό πρέπει να δίνουν έμφαση σε **σύνθετες δραστηριότητες**, που αναπτύσσουν την προσωπικότητά του και πρωθυΐνων την κοινωνικοποίησή του. Συνεπώς, τα Αναλυτικά Προγράμματα (Α.Π.) δεν μπορούν να αποτελούν άκαμπτα, στατικά, στεγνά και φορμαλιστικά θεματολόγια αναγραφής της διδακτέας ύλης, αλλά ευέλικτα, λειτουργικά και μεθοδολογικά μέσα, που διαμορφώνονται από τη δυναμική και αμφίδρομη σχέση δασκάλου - μαθητή και διαπερνώνται από μία ενιαία αντίληψη για τη συγκρότηση, λειτουργία και ενόπτητα της φύσης.

2. Μία τέτοια κατεύθυνση στα Α.Π., ασφαλώς απαιτεί την ένταξη των ιστορικο - πολιτικών και κοινωνικο - οικονομικών διαστάσεων και επιδράσεων των Φ.Ε. στις διδακτι-

κές διαδικασίες προσφοράς τους. Δηλαδή, χρειάζεται να συνδέονται οι μεθολογίες και το περιεχόμενο των διδακτικών βιβλίων των Φυσικών, με τις ιστορικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες και συγκυρίες, που ευθύνονται για τη βελτίωση ή και την υποβάθμιση της ποιότητας της ανθρώπινης ζωής. Μία τέτοια προσέγγιση επιχειρείται στη συγγραφή των διδακτικών βιβλίων Φυσικών του Ε.Π.Λ. Ωστόσο, χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στη σύνθεση του περιεχομένου τους, ώστε συνολικά να πετυχαίνεται η ομογενοποίηση και εναρμόνιση ανάμεσα στα καθαρά γνωστικά και στα καθαρά κοινωνικο - ιστορικά στοιχεία που απαρτίζουν το περιεχόμενό τους.

3. Οι παραπάνω παραδοχές και προοπτικές, προβάλλουν την ανάγκη ενεργοποίησης μιας πρότασης για την **ενιαιοποιημένη διδασκαλία των Φ.Ε. στο Γυμνασιακό κύκλο**, που και παλιότερα είχε γίνει στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και αποτελεί και σήμερα παιδαγωγικό αίτημα και χρήσιμη παιδαγωγική θεώρηση, που ενισχύει και την αντίληψη για την ενόπτητα και αλληλουχία των Φυσικών φαινομένων. Το ενιαιοποιημένο αυτό μοντέλο ενσωμάτωσης και διδασκαλίας της Φυσικής, Χημείας και Βιολογίας σ' ένα μάθημα στο Γυμνασιακό Σχολείο, τελικά ευνοεί και την ανάπτυξη της δι-επιστημονικής έρευνας και σκέψης, που είναι απαραίτητη, τόσο στη διαδικασία κατάκτησης και ολοκλήρωσης της γνώσης, όσο και στην αναζήτηση λύσεων για τα κοινωνικά προβλήματα, όπως είναι η ρύπανση, η υγεία, η πυρηνική ενέργεια κ.ά. Παράλληλα, με το διδακτικό αυτό σχήμα αποφεύγονται οι επικαλύψεις, διευρύνεται και θεμελιώνεται η γνώση και η λειτουργικότητα του δασκάλου - Φυσικών και γίνεται δικαιότερη, ανετότερη και αντιπροσωπευτικότερη η αξιολογητική διαδικασία της σχολικής επίδοσης.

4. Ο καθαρά περιαμετικός και ερευνητικός χαρακτήρας της μαθησιακής διαδικα-

σίας όλων των γνωστικών αντικειμένων που συγκροτούν την ολότητα των Φ.Ε. είναι, δήμερα περισσότερο παρά ποτέ, γεγονός αναντίρρητο και αδιαφίλοντο. Είναι δηλαδή διαπιστωμένο, ότι η κατάκτηση της γνώσης πετυχάνεται μόνο μέσα από εκπαιδευτικές διαδικασίες που ερευνούν και αναλύουν την πραγματικότητα, με σκοπό όχι μόνο να την κατανοήσουν, αλλά και —παρεμβαίνοντας κριτικά— να τη μεταβάλουν ή και να τη βελτιώσουν. Από την άλλη πλευρά, σήμερα, έχει αναγνωριστεί ότι η επιμονή στο θεωρητικό προσανατολισμό της γνώσης, οδήγησε το εκπαιδευτικό μας σύστημα στην χρεωκοπία του.

Συνεπώς, και η διδασκαλία των Φ.Ε. οφείλει, μέσα από την υπάρχουσα σκληρή υλικοτεχνική σχολική πραγματικότητα, να εντάσσει στις μεθοδολογίες της το **ανακαλυπτικό - καθοδηγητικό πειραματισμό** που πέρα για πέρα στήριζε τον ιστορικό, διαλεκτικό, επιστημονικό τρόπο που ο άνθρωπος επινόησε, φτάνοντας στη σημερινή φάση της τεχνοεπιστημονικής του επανάστασης. Ψυχή της μάθησης, επομένως, είναι η **εργαστηριακή τάξη** που όχι μόνο ανακαλύπτει, επιβεβαιώνει και θεμελιώνει γνώσεις, μα και αναπτύσσει δεξιότητες, κλίσεις, ταλέντα, και ακόμη μέσα —από τη συλλογική εργασία και το **ομαδικό πνεύμα**— διαμορφώνει στάσεις, συμπεριφορές και σχέσεις αλληλεξάρτησης. Γιατί εξάλλου στόχος των Φ.Ε. είναι, μέσα από την ανάπτυξη των πρακτικών δεξιοτήτων, και η αντιμετώπιση προβλημάτων της καθημερινής ζωής και η προσαρμογή στη σημερινή πολύπλοκη τεχνολογική καθημερινότητα.

Όλα αυτά δείχνουν ότι είναι πάντα επίκαιρη, αναγκαία και χρήσιμη η **ανακαλυπτική - πειραματική μεθοδολογία διδασκαλίας των Φ.Ε. στο Γυμνάσιο** και η καλλιέργεια της διαλεκτικής - ερευνητικής - επιστημονικής διαδικασίας και σκέψης στο Λύκειο, που προχωρεί πέρα από την κατανόηση και την ερμηνεία, στη σύνθεση και αξιολόγηση των στοιχείων που

συγκροτούν την πραγματικότητα.

5. Σήμερα, στις δύσκολες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες διαβίωσης, κανείς δεν αφιούμεται την ανάγκη κάλυψης των αναγκών του μαθητή για μία δημιουργική, επαγγελματική εργασία. Στο βαθμό όμως που μεγιστοποιείται η λειτουργική αυτή διάσταση, η εκπαίδευση κινδυνεύει να εκφυλιστεί σ' έναν απλό μηχανισμό κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας, που ασφαλώς θα αναπαράγει συνεχώς και την κυριαρχητική ιδεολογία της οποιασδήποτε άρχουσας τάξης. Λαβαίνοντας υπόψη και τον **αγχώδη ρόλο των μαθημάτων Δέσμης**, τόσο στη λειτουργία του σχολείου, όσο και στις ευαίσθητες σχέσεις μαθητών, γονέων και δασκάλων, δεν μπορούμε να δεχτούμε ότι η διδασκαλία των Φ.Ε. στο Λύκειο προσδιορίζεται μόνο από το στενό επαγγελματικό της ενδιαφέρον. Γιατί έτσι αναφορύνται όλες οι προηγούμενες παραδοχές που δίκαια ισχυρίζονται ότι **η διδασκαλία των Φ.Ε. πρέπει στο Λύκειο να επεκτείνεται και στη διερεύνηση, αλληλοσυνσχέτιση και αλληλεξάρτηση των γεγονότων, φαινομένων και εννοιών, που συνθέτουν την ενιαία και αδιαίρετη γνώση των Φ.Ε.**

6. Το σχολείο πρέπει να συνδέεται με το φυσικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Η παρατήρηση, η ανάλυση, η μελέτη, η σύνθεση και η αξιοποίηση του συνολικού περιβάλλοντος αποτελούν σοβαρά κοινωνικά και μεθοδολογικά στοιχεία της διδακτικής και παιδαγωγικής πράξης στις ερευνητικές διαδικασίες μάθησης των Φ.Ε. Γι' αυτό, αξιόλογη μεθοδολογική πορεία μάθησης παραμένει η κατά ομάδες συνεργατική απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων, μέσα από συστηματικά συγκροτημένες σεμιναριακές συζητήσεις και υπεύθυνα οργανωμένες ερευνητικές επισκέψεις σε εργασιακούς και παραγωγικούς χώρους. Έτσι τελικά προτείνεται όπως οι μέθοδοι διδασκαλίας των Φ.Ε. συνδέονται με τις περιβαλλοντικές, τεχνητές, ανθρώπινες και παραγωγικές πηγές πληροφόρησης που αντλούνται από το άμεσο συνολικό περιβάλλον. Η πρόταση αυτή τελικά οδηγεί στην ανάγκη στήριξης, προώθησης και εξάπλωσης των ενεργητικών και βιωματικών μεθόδων διδασκαλίας, που έχουν ήδη αρχίσει να εφαρμόζονται και στον τόπο μας και κάνουν εντονότερη την απαραίτητη σχέση ανάμεσα στο σχολείο και στον κοινωνικό περίγυρο. Τέτοιες εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές κατευθύνσεις είναι η διαδικασία της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, το πρόγραμμα «Τεχνολογία και Παραγωγή» στο Ε.Π.Λ., η διεπιστημονική προσέγγιση της «Αγωγής Υγείας», η οικολογική παιδεία όπως προσφέρεται στη Β' τάξη του Ε.Π.Λ. κ.ά.

7. Για να λειτουργήσουν όμως αποδοτικά οι ενεργητικές πορείες μάθησης, πρέπει τα διδακτικά βιβλία να πάφουν να είναι τυπικά σχολικά εγχειρίδια. Το διδακτικό βιβλίο Φυσικής δεν είναι το αποκλειστικό, παραδοσιακό εγχειρίδιο με τη μνημονική χρήση, που αποτελεί αρχή και τέλος κάθε δοσμένης γνώσης, εφαρμογής και αξιολόγησης. Δεν μπορεί να είναι ένα βιβλίο που ελέγχει την αποστήθιση εννοιών, ορισμών ή τύπων, που εγκλωβίζει τη σκέψη σε τυποποιημένες νοητικές διεργασίες, χωρίς να ελέγχει την κριτική σκέψη, το συλλογικό πνεύ-

μα, την ερευνητική διάθεση ή τις δημιουργικές ικανότητες. Απλά, το διδακτικό βιβλίο Φυσικών πρέπει να είναι καθοδηγητικό βοήθημα που χρησιμοποιείται σαν εργαλείο ενεργητικής μάθησης, ένα βιβλίο αναφοράς, που οδηγεί σε πλατιά και συνθετική αναζήτηση, χρήση και εκμετάλλευση των φυσικών, τεχνητών και ανθρώπινων πηγών πληροφόρησης.

8. Τελευταία, στον τόπο μας, έχει αρχίσει ένας έντονος διάλογος με ζωηρά στοιχεία αντιπαράθεσης για τη χρησιμότητα και εφαρμογή των νέων τεχνολογιών (υπολογιστές, προγραμματισμένη διδασκαλία κ.ά.) στο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Ήδη, αυτόνομο μάθημα πληροφορικής λειτουργεί στη Β' τάξη των Ε.Π.Λ. Ανεξάρτητα πάντως από τα επιχειρήματα για την οφειλμότητα και τη θέση τους στα Αναλυτικά Προγράμματα, χρειάζεται να δοκιμαστούν οι νέες αυτές εκπαιδευτικές τεχνολογίες και στο χώρο των Φ.Ε. και να επισημανθεί ο ρόλος τους στη μαθησιακή διαδικασία κατάκτησης και εμπέδωσης της γνώσης. Θα πρέπει όμως να μελετηθεί ο ρόλος τους τόσο στην ισορροπία της εκπαιδευτικής σχέσης, όσο και στην ποιότητα της μάθησης και μέσα από αυτές τις διαπιστώσεις να μεθοδευτεί ο τρόπος εισαγωγής των Η/Υ στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Όλα αυτά βέβαια στηρίζονται στην παραδοχή, ότι η χρήση των Η/Υ δεν αποτελεί αυτοσκοπό στο σχολικό μας σύστημα, αλλά παράμετρο βελτίωσης της μαθησιακής διαδικασίας. Γι' αυτό και η εισαγωγή τους στο σχολείο, δε θα πρέπει να στηρίζεται μόνο στην καθαρά λειτουργική τους γνώση, μα και να επεκτείνεται στον εντοπισμό των κοινωνικών, παραγωγικών, εργασιακών και παιδαγωγικών προβλημάτων που μπορούν να δημιουργήσουν. Η γνώση και η ευαισθητοποίηση για όλο αυτό το σύνθετο πλέγμα είναι αναγκαία, για την ένταξη των νέων μας σε μία τεχνολογική κοινωνία, που χαρακτηρίζεται από όλο και περισσότερες και συνθετότερες τεχνολογίες και από τις επιπτώσεις τους στην κοινωνική, εργασιακή και εκπαιδευτική διαδικασία. Έτσι τελικά αυτό που προτείνεται είναι: **η διδασκαλία των Η/Υ να συνδέεται οργανικά με την επεξεργασία του περιεχομένου των Φ.Ε.**, πάντα σε μία θεώρηση, που θα ελαχιστοποιεί τη χρήση τους σαν αυτοσκοπού και θα εξαλείψει τον κίνδυνο της απομόνωσης και της απ-ανθρωποποιημένης εξάρτησης από την ηλεκτρονική υ-

πολογιστική μηχανή. Ωστόσο, πέρα από τις όποιες επισημάνσεις, χρήσιμη θα ήταν για τον τόπο μας και η δυνατότητα της χρήσης τους για μειονεκτικά ή άλλα άτομα και συνεπώς η διερεύνηση του ρόλου που μπορούν να παίξουν στη μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων.

9. Τέλος, η Αξιολόγηση της Σχολικής Επίδοσης, ειδικά για τις Φ.Ε., αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της παιδαγωγικής δράσης και οφείλει να είναι συνεχής, μακρόπνοη, συνθετική, ολιστική και όχι αποσπασματική και να λαβαίνει υπόψη της: α) την ανάγκη για κριτική σκέψη και ερευνητική διάθεση και β) οπωδήποτε τις κοινωνικές συνθήκες που διαμορφώνουν την απομικηση. Ακόμη, η συνολική λειτουργία της Αξιολόγησης να ελέγχει απαραίτητα όχι μόνο τη γνωστική συμπεριφορά του μαθητή, μέσα από διάφορα και προκαθορισμένα κριτήρια, αλλά και την πραγμάτωση των βραχυπρόθεσμών στόχων που κατευθύνουν και ολοκληρώνουν τη διδασκαλία των Φ.Ε. Έτσι, τελικά, η αξιολόγηση του μαθητή δεν μπορεί να συμπίμπει με την απλή βαθμολόγηση, γιατί συνεκτιμά αναλογικά δημιουργικές δεξιότητες, όπως η μεθοδικότητα, η επικοινωνία, η έμπνευση, η εφευρετικότητα και η εκμετάλλευση των πηγών πληροφόρησης, πάντα σε σχέση με την προσφορά του μαθητή στη διδακτική ατμόσφαιρα της εργαστηριακής τάξης, την πορεία που ακολουθεί και την προσπάθεια που καταβάλλει. Όλα αυτά, βέβαια, θα πρέπει να συνδυάζονται και με τη γνώση των κοινωνικο-οικονομικών συγκυριών και συναισθηματικών και ψυχολογικών ιδιαίτεροτήτων που επηρεάζουν την σπόδιοτη του μαθητή.

Οι παραπάνω αναλύσεις, εκτιμήσεις, κατευθύνσεις, προσεγγίσεις και προτάσεις, δεν αποτελούν κάποιες πρωτότυπες, εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές ενοράσεις. Απλά αυτές εκπορεύονται από μία κατειλιμένη κοινωνικο-εκπαιδευτική αρχή, που δεν περιορίζει τη μάθηση των Φ.Ε. στη σχολική αίθουσα, αλλά την αναπτύσσει και την επεκτείνει έξω από το τυπικό σχολικό χώρο, στη Φύση, στην παραγωγή και ακόμη στην ίδια την κοινωνική πραγματικότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. ΑΡΤΕΜΗΣ ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ. Διαδικασίες μάθησης Φυσικών Επιστημών μέσα και έξω από το σχολείο. Στο τεύχος 32/1987 του περιοδ. «ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ».
2. ΑΡΤΕΜΗΣ ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ. Η αξιολόγηση του μαθητή στις Φυσικές επιστήμες από εργαστο-αγροτικές περιοχές. Στις «ΑΠΟΨΕΙΣ» του τεύχους 108/1997 του περιοδικού «ΦΥΣΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ».
3. ΑΡΤΕΜΗΣ ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ. Οι επιπτώσεις της πληροφορικής στην εκπαιδευτική και παραγωγική διαδικασία. Στις «ΑΠΟΨΕΙΣ» του τεύχους 96/1985 του περιορικού «ΦΥΣΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ».
4. ΚΟΚΚΟΤΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ. Η ενοποίηση της διδασκαλίας των Φυσικών στο Γυμνάσιο. Στο τεύχος 8/1982 του περιοδ. «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ».
5. ΠΑΠΑΣΤΑΜΑΤΟΥ ΝΙΚΟΣ. Η πειραματική διδασκαλία στο Γυμνάσιο. Στο τεύχος 23 - 24/1984 του περιοδ. «ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ».

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΤΕΧΝΗΣ

«Αυτό που από την αρχή θεωρούσα καθήκον μου —και όσο ο καιρός περνά η πεποίθησή μου αυτή εβραιώνεται— έγκειται στην υποχρέωσή μου να σας μεταδώσω σε θεωρητικό επίπεδο όλες τις γνώσεις και εμπειρίες που έχω αποκτήσει στο εικαστικό πεδίο... Βρίσκομαι εδώ, μπροστά σας, δείχνοντάς σας το έργο μου, αποδιοργανώνοντας και αναλύοντάς το στα βασικά μέρη που το συνθέτουν. Το παραδίω σας σα να ήταν παιχνίδι, έτοιμος να σας δώσω δίκιο ακόμη κι αν το καταστρέψετε προσπαθώντας να δείτε πως είναι φτιαγμένο...»

Είναι τα λόγια, όχι του ζωγράφου, αλλά του εκπαιδευτικού Πάουλ Κλέε προς τους νέους σπουδαστές, στο μάθημα της Δευτέρας 3ης Ιουλίου 1922.

Εμείς θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού τέχνης, είναι:

Αφ' ενός, να μάθει το παιδί να «βάζει τάξη» στο ρεύμα της ζωής να το μάθει δηλαδή το πώς μέσα από τη συνεχή και ακατάπαυστη ροή χρωμάτων και σχημάτων, μέσα από την ακατάστατη διαδοχή εικόνων και εμπειριών που τρέχει γύρω του, θα επιλέγει μία σπιγμή για να την ακινητοποιήσει μέσα στο έργο του. Αφ' ετέρου, να δώσει στο παιδί τα μέσα έκφρασης της επιλογής του αυτής, να «εξηγήσει» δηλαδή μέσα πάντοτε από τη δημιουργική πράξη και να βοηθήσει το παιδί να καταλάβει με βιωματικό τρόπο, δημιουργώντας το ίδιο τις βασικές έννοιες και λειτουργίες των εικαστικών τεχνών.

ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

«Φύσις κρύπτεσθαι φίλει. Αρμονία αφανής φανερής κρείττων»¹

Η Φύση, χάρη στον άπειρο πλούτο και τη συνεχή εναλλαγή, αποτελεί την ίδια πάντα ανεξάντλητη πηγή οπτικών και διανοητικών ερεθισμάτων για τον άνθρωπο και τον καθιστά ικανό να γεννά ολοένα καινούριες αισθητικές μορφές.

Όμως, όπως γράφει ο γερμανός φιλόσοφος Φρίντριχ Σέλλινγκ:

«Παντού πρωτοσυναντούμε τη φύση με μία, λίγο ή πολύ, αδιαπέραστη και επτασφράγιστη μορφή. Είναι σαν εκείνη τη σοβαρή και σωπηρή ομορφιά, που δεν ελκύει την προσοχή με φανταχτερά γνωρίσματα, που δεν την προσέχει το βλέμμα του κοινού ανθρώπου. Πρέπει λοπόν να προχωρήσουμε πέρα από τη μορφή, να διεισδύσουμε σε βάθος για να ξανακερδίσουμε την αντιληφτιμότητα, τη ζωντάνια και την αλήθεια της. Πραγματικά, ακόμη και από τις πιο ωραίες μορφές, τι απομένει αν εξαλείψουμε τη λειτουργική δύναμη, απόρροια της διανόησης; Τίποτε άλλο παρά μόνο καθαρά επουσιώδεις ιδιότητες, όπως η έκταση και η χωρική σχέση»².

1. «Η φύση αγαπά να κρύβεται. Η κρυφή αρμονία είναι πιο ισχυρή από τη φανερή». Ρήση του Ηράκλειου.

2. «Η σχέση των πλαστικών τεχνών με τη φύση». Φρίντριχ Σέλλινγκ Εκδόσεις Έρασμος 1978.

Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κάθε μορφή τέχνης απευθύνεται σε μία τουλάχιστον από τις αισθήσεις του ανθρώπου και έχει τη ρίζα της στα αντίστοιχα αισθητηριακά ερεθίσματα που υπάρχουν γύρω του. Επομένως, η πρώτη αιτία κάθε δημιουργικής δραστηριότητάς του, βρίσκεται στην αισθητή πραγματικότητα που τον περιβάλλει: σ' αυτό που εκτυλίσσεται γύρω του και υποκύπτει στις αισθήσεις του και που με μία λέξη μπορούμε να ονομάσουμε Φύση.

Πραγματικά, το μεγάλο δάσκαλο της Τέχνης αείστις τις εποχές, μπορούμε να τον ταυτίσουμε με τη Φύση, γιατί η πολλαπλότητα στη συγκρότησή της, της επιτρέπει να παρουσιάζεται πάντα με νέα μορφή σαν το μυθικό Πρωτεά και να επιδέχεται άπειρες αναλύσεις και ανασυνθέσεις. Τόσες, όσοι και οι άνθρωποι που τη βιώνουν. Ο κάθε ένας από εμάς κάνει την προσωπική του επιλογή στοιχείων, σύμφωνα με το βαθμό εξάσκησης της παραπρητικότητάς του, τις εμπειρίες του, την πνευματική και συναισθηματική του διαμόρφωση.

Τη μόχια όμως αυτή «πραγματικότητα» που αποσπούμε από τη Φύση, μόνο ο καλλιτέχνης είναι σε θέση να εκφράσει ολοκληρωμένα με αισθητικά ενδιαφέροντα τρόπο και να καταστήσει κοινωνούς του προσωπικού του οράματος και άλλους.

Εκφράζοντας το όραμά του, την ιδέα του, ο καλλιτέχνης ακινητοποιεί στο χρόνο ορισμένα στοιχεία της πραγματικότητας αυτής, γιατί αυτή, εκτυλίσσεται με μεγάλη χρονική πυκνότητα. Εδώ, βρίσκεται η ερμηνεία της μοναδικότητας του έργου τέχνης, αλλά ταυτόχρονα και των αλλαγών της μορφής στην ιστορική τους διάσταση, δηλαδή, της αλλαγής των στυλ.

Η Τέχνη είναι έκφραση και ερμηνεία της πραγματικότητας. Ακόμη και στον αιώνα μας, που η Τέχνη φαινομενικά απαρνείται το δεσμό της με τη Φύση εξ αιτίας της έλλειψης θεματογραφικού περιεχομένου του έργου τέχνης, και πάλι στο βάθος, η Φύση παραμένει το πρότυπο, στην αφηρημένη, τη μη θεματική μορφή της. Για παράδειγμα, η ατονική μουσική, καθώς και η ζωγραφική του ανοικτού χρωματικού πεδίου μπορεί να μην έχουν «θέμα», αλλά και οι ήχοι της μιας και τα χρώματα της άλλης, ανάγονται σε ήχους και χρώματα της Φύσης. Η μεν μουσική δεν μπορεί να παραγνωρίσει τα όρια που περιοριστικά της θέτει η ικανότητα του ανθρώπου να αντιταχθεί σε σχέση με την ένταση, τη συχνότητα, το ύψος του ήχου, η δε ζωγραφική δεν μπορεί ποτέ να συνθέσει ζωγραφικά έργα «αόρατα» για το ανθρώπινο μάτι.

Σε τελική ανάλυση, εφ' όσουν δημιουργός και αποδέκτης του έργου τέχνης είναι ο άνθρωπος, το μέτρο των φυσικών του δυνατοτήτων θα αποτελεί το ακραίο όριο των πειραματισμών της Τέχνης, το όριο που πάντα θα βρίσκεται μέσα στα πλαίσια που η Φύση ορίζει και επομένως, ο δεσμός του καλλιτέχνη με τη Φύση θα παραμείνει ακατάλυτος.

Εξάλλου, η πρώτη αισθητική εντύπωση του ανθρώπου παράγεται από τη Φύση. Για το λόγο αυτό, το μέτρο σύγκρισης του έργου τέχνης από την πλευρά του θεατή, είναι η αισθητή πραγματικότητα και μέσα από μία αμφιδρομή σχέση, η επαφή του με την τέχνη, τον βοηθά να αγαπήσει και να κατανοήσει καλύτερα

τη Φύση.

Συνοφίζοντας, μπορούμε να πούμε συμπερασματικά:

a. Προϋπόθεση και πρωταρχική αιτία κάθε καλλιτεχνικής δημιουργίας είναι η γύρω μας αισθητή πραγματικότητα.

b. Η αισθητική θεώρηση του καλλιτέχνη σε σχέση με τη Φύση, καθώς και η χρήση των εκφραστικών του μέσων, κάτω από την αλληλεπίδραση συγκεκριμένων καλλιτεχνικών και κοινωνικο-πολιτικών παραγόντων αλλάζει, προσδίδοντας στην τέχνη κάθε πολιτιστικής περιόδου διαφορετική μορφή, το ιδιαίτερο πολιτιστικό της πρόσωπο.

ΨΥΧΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

A. Η ανάπτυξη της παραστατικής σκέψης

Το γενικότερο ψυχοπαιδαγωγικό σκοπό της παροχής εικαστικής παιδείας πρέπει να τον δούμε στη βαθύτερη λειτουργία της, που είναι η ανάπτυξη της παραστατικής ικανότητας του παιδιού.

Οι εικόνες των πραγμάτων που διατηρούνται στο νου μας όταν τα αντικείμενα είναι απόντα, οι χαραγμένες βαθειά μέσα μας νοερές «εικόνες», που μπορούν κάθε στιγμή να ανακληθούν χωρίς την εξωτερική διέγερση των αισθητηρίων οργάνων μας, αποτελούν το βάθρο επάνω στο οποίο χτίζονται νέες δομές. Το θεμέλιο για τη δημιουργική γνώση σε όλους τους τομείς της μάθησης, είτε αυτή αφορά στην επιστήμη, είτε στην Τέχνη.

Η παράσταση και η νοητική εικόνα σημαδοδοτούν την έναρξη της διανοητικής ζωής του ανθρώπου που, στην ιστορική της διάσταση, μέσα στις χιλιετίες, όρθωσε το θαυμαστό οικοδόμημα της λογικής επιστημονικής σκέψης και της ευγενικής καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Και δεν υπάρχει ανθρώπινη δραστηριότητα που να αποτελεί συνεχή άσκηση, που να βρίσκεται πιο στενά συνυφασμένη με την παραστατική ικανότητα, από την εικαστική δημιουργία.

Την ανάγκη λοιπόν από γενική άποψη, παροχής εικαστικής παιδείας, πρέπει να τη συνδέουμε με τη νέα ποιοτική διάσταση που μέσα από αυτήν, κατακτά η νοητική ικανότητα του παιδιού. Να την δούμε σαν απαραίτητο μέσο για τη διεύρυνση της αντιληπτικής του ικανότητας, γενικότερα.

B. Ο σχηματισμός ολοκληρωμένης προσωπικότητας

Η δημιουργική διαδικασία περιλαμβάνει:

a) τη φάση της νοητικής σύλληψης διαφορετική για κάθε παιδί, ακόμη και όταν το θέμα είναι κοινό ή υπάρχει συγκεκριμένο μοντέλο (πρότυπο).

β) τη μεθόδευση για την «οπτικοποίηση» του οράματος

γ) την υλοποίηση του έργου μέσα από τη δημιουργική πράξη.

Ειδικότερα, η συστηματική και σε ωστές βά-

σεις εικαστική δραστηριότητα:

Συνηθίζει το παιδί στην αναλυτική και συνθετική σκέψη, καθώς η ίδια η διαδικασία της δημιουργίας αποτελεί συνεχή ανάλυση και σύνθεση δεδομένων.

Το μαθάίνει να οργανώνει και να ταξινομεί τις εμπειρίες του.

Ενισχύει την έφεσή του για πειραματισμό και έρευνα, καθώς του προσφέρονται μέσω της τέχνης άπειρες δυνατότητες προσωπικών επιλογών.

Το βοηθά να θεμελιώνει γέφυρες ανάμεσα στη Φύση που τό περιβάλλει και περνά μέσα από τις αισθήσεις του και τον πνευματικό του κόσμο που τρέφεται και αναπτύσσεται από τις βιώσεις αυτές.

Συμβάλλει στην ανάπτυξη ελεύθερου και δημοκρατικού πνεύματος, επειδή η προσωπική έκφραση του κάθε παιδιού μέσα από το έργο του γίνεται σεβαστή από το σύνολο της τάξης.

Μέσα από τη σύνθετη αυτή λειτουργία δίνεται στο παιδί η δυνατότητα να γνωρίσει τον εαυτό του, και να επιτύχει την αυτοπραγμάτωση, πράγμα που αποτελεί τον απώτερο στόχο της εκπαίδευσης.

Γ. Η διασφάλιση της ψυχικής και πνευματικής ισορροπίας του παιδιού

Η καλλιτεχνική απασχόληση συνεγείρει κάθε πτυχή της παιδικής προσωπικότητας, δραστηριοποιώντας σωματικές, πνευματικές και ψυχικές λειτουργίες. Ειδικότερα στον τομέα της ψυχικής υγείας του παιδιού, αποτελεί παράγοντα εκτόνωσης και ψυχολογικής εξισορρόπησης μέσω της εδωτερίκευσης, της έκφρασης, τυχόν πιεστικών ψυχολογικών καταστάσεων ή της έκφρασης τραυματικών εμπειριών, επιτρέποντας την ομαλή συναισθηματική του αρίμανση.

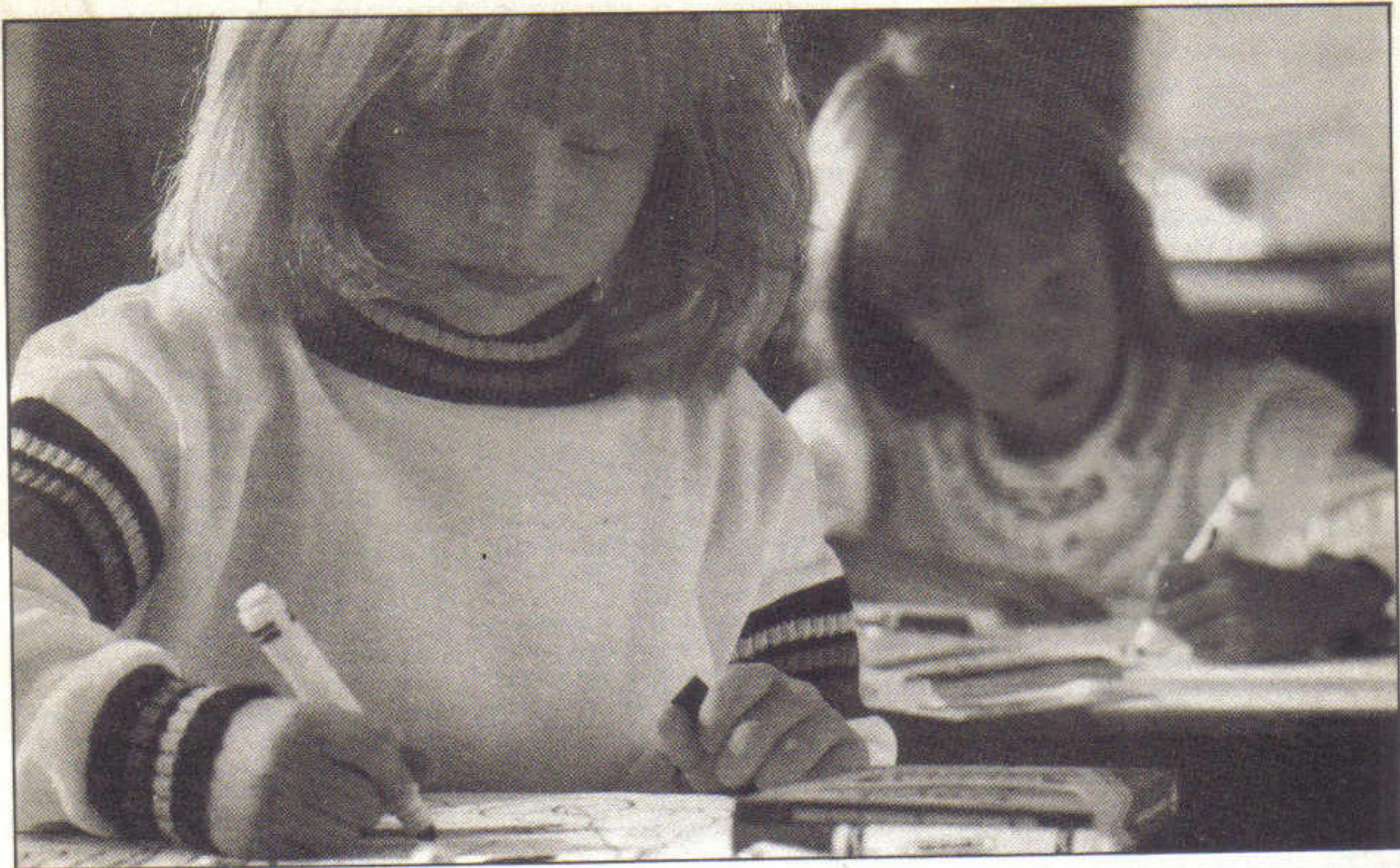
Συνοφίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι η καλλιτεχνική αγωγή συμβάλλει στους γενικότερους ψυχοπαιδαγωγικούς στόχους που είναι:

α) η ανάπτυξη οξείας αντιληψης, β) κριτικής ικανότητας, γ) ευαισθησίας, δ) δημιουργικής σκέψης, ε) ισορροπημένου συναισθηματικού και πνευματικού κόσμου, με σκοπό τη δημιουργία ολοκληρωμένων απόμων με αυτογνωσία, προσωπική θεώρηση και όραμα για το πώς πρέπει να είναι ο κόσμος και ποια η θέση τους μέσα σε αυτόν.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η βασική διαφορά των δημιουργικών μαθημάτων από τα γνωσιολογικά έγκειται ακριβώς στην εργαστηριακή - βιωματική μορφή της γνώσης που παρέχουν. Επομένως, η διασκαλία του μαθήματος πρέπει να στηρίζεται στη βασική αρχή, ότι εκτός από έκφραση και επικοινωνία, τα δημιουργικά μαθήματα αποτελούν αυτόνομη ενότητα με τα δικά της ιδιόμορφα - λόγω της διαφορετικής φύσης της τέχνης - χαρακτηριστικά, καθώς και τη δική της ορολογία, που αφορά στη θεωρία, τις τεχνικές και την αισθητική ανάλυση.

Κύριο στόχο της έχει την ανάπτυξη των δημιουργικών εκφραστικών δυνατοτήτων που ενυπάρχουν στο κάθε παιδί, μέσα από τη συστη-

ματική ασκηση και την καλλιέργεια του νου και των αισθήσεων.

Η Εικαστική Αγωγή σαν αυτοτελές αντικείμενο ενταγμένο μέσα στην ενιαία εκπαιδευτική λειτουργία, αποβλέπει στην εκπλήρωση τριών βασικών επιδιώξεων:

A. Στη γνωριμία του μαθητή με την εικαστική γλώσσα και στην απόκτηση των βασικών γνώσεων δομής και λειτουργίας της, διαμέσου της ευρύτερης δυνατής εργαστηριακής εξάσκησης, καθώς και τη σύνδεση των βασικών εικαστικών εννοιών (ρυθμού, κίνησης, χρωματικών ιδιοτήτων της συμπληρωματικότητας, θερμότητας - φυχρότητας κ.λπ.) με τη γύρω του ορατή πραγματικότητα.

B. Στην ανάπτυξη ικανοτήτων οι οποίες: α) είναι **έμφυτες** στον άνθρωπο αλλά αδρανούν δεν καλλιεργούνται, όπως π.χ. η παρατηρητικότητα και η φαντασία. β) είναι **επίκτητες** και αφορούν στη χρήση των υλικών, τον πειραματισμό με διάφορες τεχνικές και κατασκευές κ.λπ.

Η ανάπτυξη των έμφυτων και επίκτητων ικανοτήτων των παιδιών δεν αποτελεί αυτοσκοπό για την Εικαστική Αγωγή, αλλά **τους δύο δρόμους κατανόησης και έκφρασης** που μέσα από μία αμφίδρομη πορεία οδηγούν στο αποτέλεσμα¹, δηλαδή το πρωτότυπο και αισθητικά ενδιαφέρον εικαστικό έργο.

Μέσα από την παρατήρηση της γύρω του ορατής πραγματικότητας, με τη συλλογή πολλών ταυτόχρονα πληροφοριών για το σχήμα, το χρώμα, το όγκο, το χώρο, το παιδί αποκτά πληρέστερη επικοινωνία με το περιβάλλον και διευκολύνεται να εκφράζει τις εμπειρίες του αυτές με προσωπικό και πρωτότυπο τρόπο.

Γ. Στην απόκτηση προσωπικού αισθητικού κριτηρίου και την ικανότητα αισθητικής συγκίνησης που είναι αποτέλεσμα της κατανόησης του έργου τέχνης, καθώς και την απόλαυση κάθε εκδήλωσης του ωραίου στη ζωή και τη φύση.

ΜΟΡΦΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Επειδή η δημιουργική διαδικασία συνενώνει στάδια καθαρά πνευματικής δραστηριότητας τα οποία διαδέχονται φάσεις τεχνικής εκτέλεσης, ακόμη και χειρωνακτικού χαρακτήρα (κατασκευές κ.λπ.), είναι φυσικό να ασκεί δεξιότητες που καλύπτουν ένα εξαιρετικά εκτεταμένο φάσμα.

Όταν ο καλλιτέχνης εκπαιδευτικός εισηγείται μια δραστηριότητα στην τάξη, θα πρέπει να ξέρει ποιες ικανότητες του παιδιού κατά κύριο λόγο γυμνάζονται.

Οι πλέον «αφηρημένες», αν επιτρέπεται η έκφραση, μορφές δημιουργικών δραστηριοτήτων -επειδή υπηρετούν μόνο αισθητικούς σκοπούς χωρίς «πρακτική» χρησιμότητα- είναι η Ζωγραφική και η Γλυπτική, που διευρύνουν το πεδίο της μάθησης με γνώσεις αισθητηριακές, προσδιδόντάς του νέα ποιοτική διάσταση.

Εάν λοιπόν το προεξάρχον στοιχείο είναι η **ενόραση**, ο εκπαιδευτικός δεν θα απαιτήσει την αριότητα της εκτέλεσης γιατί κινητοποιείται ο φυσικός κόσμος του παιδιού, ο κόσμος της φαντασίας και του ονείρου και οι δυοκολίες είναι ήδη μεγάλες.

Στις δραστηριότητες όμως που υπάγονται στις εφαρμοσμένες τέχνες, τις τέχνες δηλαδή που έχουν μία πρακτική χρησιμότητα, ίσης σημασίας προς το δημιουργικό μέρος είναι και το μέρος της εκτέλεσης.

Εδώ το βάρος δίδεται στη μεθοδικότητα, στην προσοχή και συνέπεια, στην αριότητα της εκτέλεσης: ιδιότητες δηλαδή γενικά χρήσιμες σε όλα τα μαθήματα, αλλά και στην επαγγελματική σταδιοδρομία του νέου ανθρώπου.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Η μεθοδολογία του μαθήματος πρέπει να βασίζεται στην αρχή της **ερευνητικής - δημιουργικής μάθησης**, και επομένως στην ελεύθερη και ανεξάρτητη έκφραση της προσωπικότητας του μαθητή.

Φυσικά, το ίδιο δικαίωμα αναγνωρίζεται στον εκπαιδευτικό τέχνης σε ό,τι αφορά στην επίλογή των δραστηριοτήτων, υλικών και ενοτήτων, σύμφωνα με τις αντικειμενικές συνθήκες που υπάρχουν στο κάθε σχολείο, το επίπεδο της τάξης, ως προς τις προϋπάρχουσες εμπειρίες.

Ο σημαντικότερος παράγοντας ενεργοποίησης του μαθητή είναι η τόνωση της εμπιστοσύνης στον εαυτό του. Για το λόγο αυτό απαιτείται η δημιουργία μέσα στην τάξη από τον εκπαιδευτικό εκείνων των ευνοϊκών συνθηκών, εκεί-

1. Δες κεφ. Η παρατήρηση της φύσης, σελ. 161 του βιβλίου του Σινιάκ «Από τον Ευγένιο Ντελακρουά στο Νέο - εμπρεσσιονισμό».

νου του ιδιαίτερου κλίματος που βασίζεται στην ευγένεια και το αεβασμό προς την παιδική προσπάθεια.

Το διάγραμμα της διδασκαλίας διαρθρώνεται σε τρία στάδια:

α) της παρώθησης στη δημιουργία (μέσω διαλόγου π.χ. που στοχεύει στην ανάκληση αποτικών μνημών που αφορούν στο σχήμα, το χρώμα, τον όγκο, τον ιδιαίτερο χαρακτήρα κάθε μορφής κ.λπ.), για να διατηρούμε ζωντανή την ένταση της παρατήρησης που υπάρχει στις μικρές ηλικίες και να μην αφήσουμε την έννοια να υπερκαλύψει την εικόνα καθώς το παιδί μεγαλώνει,

β) της δημιουργικής - εργαστηριακής πραγμάτωσης,

γ) της εξέτασης του αποτελέσματος σε ατομικό επίπεδο και στο επίπεδο της τάξης και της συζήτησης γύρω από αυτό.

Βασικές προϋπόθεσεις για την επιτυχία της διδασκαλίας μας είναι:

α) Ο προγραμματισμός της ύλης που θα διδαχθεί κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους και η προετοιμασία του χώρου και των υλικών που θα χρειασθούν.

β) Η αναγνώριση των ατομικών διαφορών από διδάσκοντα και διδασκομένους δηλαδή η αποδοχή του γεγονότος ότι ο βαθμός απόδοσης του κάθε ανθρώπου στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα (και επομένως και στην τέχνη) μπορεί να διαφέρει.

γ) Η ανάγκη αισθητικής πολυφωνίας μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας. Ο κάθε άνθρωπος βλέπει τα ίδια πράγματα με διαφορετικό τρόπο και αυτό αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για το μάθημα. Ανάπτυξη του ίδιου θέματος κατά τριάντα χρονών διαφορετικούς τρόπους, αποτελεί πολύτιμη διδαχή «χωρίς διδασκαλία».

δ) Η ανάπτυξη της ευαισθησίας του μαθητή απέναντι στα υλικά (γιατί η επιτυχής εικαστική έκφραση ενός οράματος είναι συχνά συνάρτηση της επιτυχημένης επιλογής του υλικού της τεχνικής κ.λπ.).

Το «μετωπικό μάθημα» και η μονόδρομη επικοινωνία πρέπει σε κάθε περίπτωση να αποφέυγονται.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Από πλευράς αξιολόγησης, πρέπει:

α) να δίδεται σημασία περισσότερο στη διαδικασία και λιγότερο στο αποτέλεσμα,

β) να συνεκτιμάται το ενδιαφέρον και η συγκέντρωση του μαθητή, η δυσκολία του εγχειρήματος, η ατομική πρόοδος που έχει επιτελέσθει από την αρχή των μαθημάτων και τέλος.

γ) να λαμβάνεται υπόψιν το τελικό αποτέλεσμα και η ευχέρεια στη χρήση της εικαστικής γλώσσας γιατί, σε τελική ανάλυση, είναι απαραίτητη, η καταξίωση των καλλιτεχνικών κλίσεων και ενδιαφέροντων μέσα στον προσανατολισμένο προς «πρακτικές» γνώσεις, εκπαιδευτικό μας σύστημα.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Στις περίφημες «Επιστολές για την αισθητική εκπαίδευση του ανθρώπου» ο Σύλλεπτος προσδιορίζει το ρόλο της καλλιτεχνικής παιδείας με αυ-

τά τα λόγια: «Είναι η πνευματική δραστηριότητα που βρίσκεται σε άμεση σχέση με την υψηλότερη μορφή ευτυχίας, και σε πολύ στενή συνάφεια με την ίδια την ηθική ευγένεια της ανθρώπινης φύσης».

Οι χειρισμοί του εκπαιδευτικού σε ό,τι αφορά στην άσκηση της καλλιτεχνικής δραστηριότητας στην τάξη, πρέπει πάντοτε να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί και να ανταποκρίνονται στο επίπεδο ωριμότητας της τάξης, αλλά και κάθε παιδιού χωριστά, όσο αυτό είναι δυνατό. Αυτό βέβαια σημαίνει ότι οι νέες δραστηριότητες που προτείνονται, θα πρέπει να βασίζονται σε δεξιότητες και εμπειρίες που έχουν ήδη κατακτηθεί σε προηγούμενα μαθήματα και ότι ο εκπαιδευτικός θα εξαπομικεύει, όπου αυτό είναι αναγκαίο, τη διδασκαλία του.

Η εισαγωγή κάθε καινούριας εικαστικής έννοιας, γίνεται πάντα μέσα από την πράξη και συνοδεύεται συμπερασματικά από τη θεωρία. Η θεωρία θα πρέπει να αποτελεί την επιβεβαίωση της δημιουργικής πράξης και να προκύπτει μέσα από αυτήν.

Για την εμπέδωση της κάθε εικαστικής έννοιας, γίνονται πολλές διαφορετικές, φαινομενικές, ασκήσεις (δίνουμε δηλαδή διάφορα θέματα, διαφορετικά κάθε φορά υλικά και διαφορετική εκτέλεση), αλλά ο στόχος παραμένει ο ίδιος: η κατανόηση, μάθηση και εμπέδωση της νέας διδακτικής ενότητας μέσα από την ευχαρίστηση που προσφέρει στο παιδί η δημιουργική πράξη.

Η ευρηματικότητα στον τομέα των υλικών δεν θα πρέπει να μας παρασύρει και να ξεχνάμε το στόχο της διδασκαλίας μας, που θα πρέπει να είναι απ' την πλευρά μας απόλυτα ξεκαθαρισμένος και συγκεκριμένος. Αυτό δηλαδή που για το μαθητή θα είναι χαρούμενη ανακάλυψη και θα φαίνεται τυχαίο, για τον καλλιτέχνη - εκπαιδευτικό θα πρέπει να είναι απλά και μόνο ένα συγκεκριμένο στάδιο, μια φάση, που θα τον οδηγεί κάθε φορά και ποτέ κοντά στο στόχο.

Η τακτική στη διδασκαλία και εφαρμογή της τέχνης στο σχολείο, μπορούμε να πούμε ότι συνοφίζεται μέσα στις φράσεις:

* Ενότητα των προσπαθειών του εκπαιδευτικού ως προς το στόχο.

* Συστηματική άσκηση του μαθητή για την εμπέδωση των νέων εικαστικών έννοιών.

* Ποικιλία στα μέσα και τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται κάθε φορά.

Το παιδί πρέπει να μάθει να βλέπει πραγματικά ό,τι υπάρχει γύρω του και να είναι σε θέση να ανακαλέσει τις εικόνες αυτές όταν θέλει να τις ζωγραφίσει.

Πρέπει δηλαδή να μάθει να συλλαμβάνει αμέσως το βασικό σχήμα ή το ιδιαίτερο στοιχείο που χαρακτηρίζει ένα ζώο, ένα αντικείμενο ή έναν άνθρωπο, έτσι ώστε να μπορεί να ανακαλέσει οπτικά, μέσα από ένα είδος οπτικής μνήμης την εικόνα και να την αποδώσει με λίγες γραμμές με το δικό του, προσωπικό τρόπο έκφρασης, που μπορεί να είναι διαφορετικός από εκείνον των συμμαθητών ή και του δασκάλου του.

Για το λόγο αυτό δε θα πρέπει να καταφεύ-

γουμε αποκλειστικά στη φαντασία του μαθητή, αλλά, παρά τις δύσκολες αντικειμενικά συνθήκες διδασκαλίας, να στρέφουμε όσο μπορούμε το βλέμμα του προς το φυσικό του περίγυρο που αποτελεί ανεξάντλητη πηγή οπτικών ερεθισμάτων.

Στόχος μας είναι, μέσα από τη συστηματική άσκηση, να βοηθήσουμε το παιδί να αναπτύξει τη δημιουργική του ικανότητα και να επιτύχει βαθμαία την αβίαστη εικαστική έκφραση, μειώνοντας την απόσταση ανάμεσα στο επιθυμητό και το εφικτό, ανάμεσα στο «θέλω να φτιάξω» και το «μπορώ να φτιάξω».

Η άσκηση του ματιού, του χεριού και του μαλαού, πρέπει να είναι συστηματική, αλλά όχι καταναγκαστική και κοπιαστική. Πρέπει να γίνεται με χαρά και ευχαρίστηση, γιατί η δημιουργία είναι χαρά και ευχαρίστηση.

Θα αποτελεί κατάκτησή μας η συνειδητοποίηση από το μαθητή, της διαφοράς που υπάρχει ανάμεσα στη φύση των άλλων μαθημάτων που αποσκοπούν στην παροχή γνώσεων, και στα οποία ο ρόλος του είναι, ας πούμε, παθητικός, και στο δημιουργικό χαρακτήρα του δικού μας μαθήματος, όπου απαραίτητη προϋπόθεση είναι να αυτενεργεί.

Ο σημαντικότερος παράγοντας ενεργοποίησης του μαθητή, είναι η τόνωση της εμπιστοσύνης στον εαυτό του. Για το λόγο αυτό, είναι απαραίτητο να τονίζουμε από την αρχή των μαθημάτων, ότι κάθε προσωπική έκφραση είναι, όχι μόνο αποδεκτή, αλλά και επιθυμητή. Η μαγική φράση που «λύνει» το παιδικό χέρι είναι «να είσαι σίγουρος ότι μπορείς».

Η νοητική δραστηριότητα που οδηγεί μέσα από τη δημιουργική διαδικασία στην πραγμάτωση του παιδικού έργου, ανεξάρτητα από την καλλιτεχνική αξία που έχει αυτό καθ' εαυτό, είναι η ίδια με εκείνη που καρπό της έχει το έρχο τέχνης το φτιαγμένο από έναν καλλιτέχνη. Γι' αυτό απαιτεί τη δημιουργία μέσα στην τάξη, από τον εκπαιδευτικό, εκείνου του ιδιαίτερου κλίματος που είναι απαραίτητο για την άνθιση της παιδικής έκφρασης.

Μόνο μέσα σ' αυτό το κλίμα, όπου η ελευθερία του ενός παιδιού σταματά εκεί όπου αρχίζει να θίγεται η προσωπικότητα του συμμαθητή του, μπορεί ο κάθε μαθητής να δοκιμάσει κάπι καινούριο, χωρίς να φοβάται ότι θα τον κοροϊδέψουν.

Δημιουργία είναι να φέρεις σε φως κάπι που πριν δεν υπήρχε, που είναι εντελώς καινούριο. Είναι λοιπόν ιδιαίτερα σημαντικό να εγκαταλείπει το παιδί τον κατακτημένο χώρο, αυτό που ήδη ξέρει, και να κάνει βήματα σε περιοχές άγνωστες ακόμη. Τότε μόνο έχουμε πρόσδο. Άλλοιώς το παιδί επαναλαμβάνεται.

Τέλος, την ουσιαστικότερη συμβολή στην άσκηση των διδακτικών μας καθηκόντων μας παρέχει η συνειδητοποίηση από την πλευρά των μαθητών της αλήθειας ότι η αισθητική καλλιέργεια δεν επιτυγχάνεται μόνο με την παροχή καλλιτεχνικής παιδείας, όσο άρτια και αν είναι αυτή. Είναι υπόθεση ολόκληρης ζωής και, εκτός από τη συμμετοχή στην αισθητική απόλαυση, είναι η μόνη που μπορεί να μας εξασφαλίσει αυτήν την αυτοπέρβλητη αισθητη πλη

Τα Σεμινάρια της Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων

Από την Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων διοργανώθηκαν σεμινάρια, στις 4 - 9 Σεπτέμβρη στο Γνευματικό Κέντρο Αθήνας (Ευελπίδων).

Στα σεμινάρια αυτά πήραν μέρος 350 περίπου καλλιτέχνες εκπαιδευτικοί από Αθήνα και επαρχία. Τα σεμινάρια περιλάμβαναν εισηγήσεις πάνω στα προβλήματα της διδακτικής διαδικασίας της εκπαίδευσης τέχνης και ακολουθούσε συζήτηση.

Μερικά από τα θέματα που αναπτύχθηκαν ήταν: «Θεμελιακό μάθημα της Τέχνης στο Γυμνάσιο», «Εικαστική επέμβαση στο χώρο του σχολείου», «Το ιερό στην τέχνη», «Εικαστικοί πειραματισμοί στην ποίηση», «Η επίδραση της διδασκαλίας της τέχνης σε παιδιά με ειδικές ανάγκες», «Συνθετική εικόνα», «Το θεατρικό παιχνίδι», «Τέχνη και παιδαγωγική - Σχέσεις και αναλογίες», «Τρόποι διδασκαλίας του μαθήματος με τη βοήθεια των σλάϊντς» κ.ά.

Τα φετεινά σεμινάρια φιλοξένησαν δύο εκπαιδευτικούς τέχνης της Κύπρου. Τον Χρήστο Συμεωνίδη εκπρόσωπο του συνδέσμου καθηγητών τέχνης και τεχνικού σχεδίου της Κύπρου και τον Ανδρέα Σαββίδη επιθεωρητή Δημοτικής Εκπαίδευσης Κύπρου.

Στη διάρκεια των σεμιναρίων λειτουργούσε έκθεση ζωγραφικής μαθητών της Κύπρου. Οι ομιλίες των Εισηγητών για τη «διδασκαλία των καλλιτεχνικών στα Δημοτικά και Γυμνάσια της Κύπρου» ήταν εποικοδομητικές. Αναπτύχθηκαν προβληματισμοί για το πώς πρέπει να διδάσκεται το μάθημα, ποιοί είναι οι στόχοι μας και ποιά τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα.

Κατά τη διάρκεια της εβδομάδας των σεμιναρίων έγινε εκλογοπολογιστική συνέλευση και οι εκλογές για την ανάδειξη νέου Δ.Σ. της Ένωσης, όπου πήραν μέρος και καθηγητές που ήρθαν από την επαρχία.

Δημοσιεύουμε παρακάτω τη σύντομη ομιλία, άνοιγμα των εργασιών των σεμιναρίων, της προέδρου της Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων, Ζωής Χατζή:

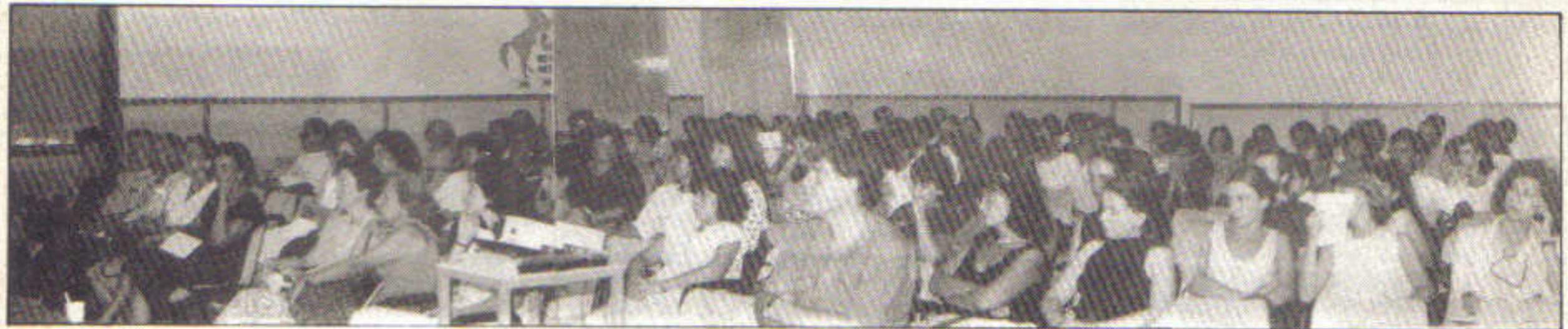

Το νέο Δ.Σ. της ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ, που προέκυψε από τις εκλογές της 8ης Σεπτεμβρίου 1989, συγκροτήθηκε σε σώμα με την παρακάτω σύνθεση:

ΖΩΗ ΧΑΤΖΗ Πρόεδρος
ΝΙΚΟΣ ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ Αντιπρόεδρος
ΣΤΕΛΛΑ ΔΗΜΟΥ Γραμματέας
ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΡΥΣΤΙΝΟΣ Ταμίας
ΟΛΓΑ ΖΙΡΩ Μέλος
ΝΙΚΟΣ ΠΙΑΝΝΑΚΗΣ Μέλος
ΞΕΝΙΑ ΑΡΑΠΑΚΗ Μέλος

Την εξελεγκτική επιτροπή αποτελούν:

ΜΑΡΘΑ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΟΥ - ΜΑΡΙΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ - ΕΛΕΝΗ ΔΑΒΙΔΑ

«Ανοίγοντας τις εργασίες μας, που έχουν θέμα τη διερεύνηση και τη αυζήτηση διαφόρων προβλημάτων της εκπαίδευσης τέχνης, εκ μέρους του Δ.Σ. της Ένωσης Κ.Κ.Μ., πρώτα - πρώτα θέλω να καλωσορίσω όλους τους συναδέλφους που παρευρίσκονται στην αίθουσα αυτή, και ιδιαίτερα τους νεοδιορισμένους στην εκπαίδευση, καθώς και όσους έχουν έρθει από την επαρχία.

Η προσέλευσή μας εδώ, για να συμμετάσχουμε σ' ένα διάλογο για τα θέματα της εκπαίδευσης τέχνης, αποτελεί προϊόν ανάγκης για επικοινωνία, αλληλοενημέρωση και επιμόρφωση. Ταυτόχρονα πιστοποιεί την ενεργητική θέση των εικαστικών καλλιτεχνών στην όλη εκπαιδευτική διαδικασία. Είμαστε εδώ, γιατί θέλουμε να μεταβάλλουμε στο σχολείο το καθεστώς εκείνο, που απαιτεί από μας μια τυπική στην ουσία εκπλήρωση διδακτικών υποχρεώσεων και να το αντικαταστήσουμε -σ' όποιον δαθμό εξαρτάται από εμάς- με ένα καθεστώς δημιουργικής παρουσίας, με μια δουλειά που να σπρώχνει τα πράγματα πολύ πιο πέρα από τα συρρικνωμένα και φτωχά πλαίσια που έχουν ορίσει οι αρμόδιοι για την εκπαίδευση τέχνης.

Φέτος, είναι η 7η κατά σειρά χρονιά, που η Ένωσή μας πραγματοποιεί τέτοιου είδους σεμινάρια.

Αυτό αποτελεί από τη μια μεριά, μια κατάκτηση της Ένωσης και μια κατοχύρωση των σεμιναρίων μας, που πρακτικά τείνουν να εξελίχθουν σε ένα μόνιμο θεσμό μέσα στην όλη διαδικασία της εκπαίδευσης τέχνης και της εκπαιδευτικής καλλιτεχνικής επιμόρφωσης. Άλλα ένα θεσμό με ιδιαιτερότητα, που έχει σα βασικό του γνώρισμα ότι είναι προϊόν όχι της από «τα πάνω» επιβολής, όχι της προσαρμογής της εκπαίδευσης τέχνης σε τυπικές υποχρεώσεις που επιβάλλει η πολιτεία, αλλά αντίθετα προϊόν

της συλλογικής διάθεσης των εκπαιδευτικών καλλιτεχνών, της κοινής επιθυμίας τους να ανταλλάξουν γνώμες, ακέψεις και προβληματισμούς, να μεταφέρουν εμπειρίες και να αλληλοδοηθούν στο έργο τους, έργο το οποίο η πολιτεία -παρά τις φραστικές κατά καιρούς διακρύξεις της- εξακολουθεί πάντα να υποτιμά και να διατηρεί υποβαθισμένο, αναξιοποίητο και περιθωριακό.

Τα ετήσια επομένων σεμινάρια μας, επαναλαμβανόμενα φέτος για 7η συνεχή χρονιά, μπορούμε να πούμε πως έχουν αποκτήσει ήδη από την άποψη αυτή, μια καθιέρωση.

Ωστόσο, παρά το ότι η πολιτεία έχει αποδεχθεί την καθιέρωση των σεμιναρίων μας -είτε γιατί ως ένα σημείο διαισθάνεται και αυτή την χρησιμότητά τους, είτε γιατί δεν είναι και εύκολο να παρέμβει αποτρεπτικά σε παρόμοιες διαδικασίες και να κατευθύνει με γραφειοκρατικούς ελέγχους την κίνηση των ιδεών στον τομέα της εκπαίδευσης τέχνης- γεγονός παραμένει, ότι η πολιτεία εξακολουθεί να αρνείται την ικανοποίηση ενός δικαιολογημένου αιτήματος, δηλαδή να χορηγεί όχι απλά άδεια απουσίας από τα σχολεία, αλλά και τα έξοδα διακίνησης τουλάχιστον των συναδέλφων της επαρχίας που θα ήθελαν να παρευρεθούν στα σεμινάρια μας. Και αυτό παραμένει συνεπώς ένα ζήτημα στο οποίο απαιτείται να επανέλθουμε, ώστε να ασκηθεί η αναγκαία πίεση για να λυθεί και να ξεπεραστεί στο μέλλον.

Μιλήσαμε ως τώρα για το γεγονός ότι τα σεμινάρια μας έχουν πια καθιερωθεί και λειτουργούν στην πράξη λίγο - πολύ σαν ένας θεσμός. Αν αυτό είναι από τη μια μεριά μια κατάκτηση κι ένα αναμφισβήτητο όφελος για την υπόθεση της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, είναι ταυτόχρονα κι ένα ζήτημα που οφείλουμε να το δούμε έτοι, ώστε να μην τυποποιηθούν τα σεμινάρια μας και καταλήξουμε σε μια απλή ετήσια α-

ναπαραγωγή των ιδιων και των ιδιων πραγμάτων.

Για την ακρίβεια δεν πρόκειται, αν θέλουμε να κυριολεκτήσουμε, για «σεμινάρια», αλλά για κάτι πολύ χρησιμότερο, για μια ευρύτερη συζήτηση θεμάτων και ειδικών πλευρών της εκπαίδευσης τέχνης, για μια γενική ανταλλαγή απόψεων πάνω στα προβλήματα της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης.

Στα σεμινάρια μας θα αναπτυχθούν, όπως κάθε χρόνο, απόψεις που θίγουν διάφορες πτυχές προβλημάτων και που δε θα μας βρουν πάντα υποχρεωτικά όλους σύμφωνους.

Μα πρέπει όλοι να συμφωνήσουμε, ότι έχουμε να ωφεληθούμε και από τις απόψεις που θα θεωρούσαμε μη σωστές, έστω και μόνο για το λόγο ότι μπαίνουν σε δημόσιο έλεγχο και μας επιπρέπεται έτοι να κρίνουμε ανοιχτά, ώστε να γίνεται πλατύτερη ζύμωση για το τί είναι σωστό και τί λαθεμένο στην εκπαίδευση τέχνης.

Αυτήν τη γενική ανταλλαγή απόψεων, πρέπει να μπορούμε να την ωθήσουμε σε όσο το δυνατόν πιο υψηλό επίπεδο, να κάνουμε τα σεμινάρια μας οργανωμένα, πιο συστηματικά, περισσότερο επιστημονικά ελεγμένα, με δυό λόγια δύο γίνεται πιο ενδιαφέροντα, τόσο από την άποψη της θεματολογίας, δύο και από την άποψη της τεκμηρίωσης των δύων διατυπώνονται, είτε από τους εισηγητές, είτε από τους άλλους συναδέλφους. Και ταυτόχρονα να τα κάνουμε πιο ζωντανά, και πάντως σε κάθε περίπτωση, δύο γίνεται, λιγότερο μια διδασκαλία από «καθέδρας». Τα φετεινά μας σεμινάρια, οργανώθηκαν με μοντέλο τα προηγούμενα. Πιστεύουμε πως θα έχουν αναμφισβήτητα να προσφέρουν πράγματα, όπως και τα προηγούμενα. Άλλα, είναι καιρός να δούμε τώρα σε κάποια φάση των αυζήτησεών μας, πιθανές ελλείψεις και να σκεφτούμε και να προτείνουμε από τώρα κι όλας τη μορφή, το περιεχόμενο και το αντικείμενο των «σεμιναρίων» μας για τον επόμενο χρόνο».

11ΗΜΕΡΗ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ... ΜΕ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ!

Επίσκεψη στην Πίζα

Η Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων διοργάνωσε στη διάρκεια του καλοκαιριού –από 15 μέχρι 26 Ιουλίου 1989– εκδρομή στην Ιταλία (Ρώμη - Φλωρεντία - Νεάπολη). Σ' αυτήν συμμετείχαν, εκτός από τα μέλη της ένωσης, και καθηγητές άλλων ειδικοτήτων.

Ο καλλιτεχνικός προσανατολισμός της εκδρομής είχε σα συνέπεια ένα ταχύρρυθμο και εξαντλητικό... σεμινάριο στα μουσεία και τους ναούς των πόλεων που επισκεφτήκαμε. Όμως, παρ' όλη την κούραση, τις μικρογκρίνιες και τα πρακτικά προβλήματα (πρακτορεία κ.λπ.) οι διαφορετικές στιγμές ήταν περισσότερες.

Γιατί δεν ήταν μόνο που απολαύσαμε μια πληθώρα σημαντικών έργων τέχνης, αλλά και που διασκεδάσαμε και γνωριστήκαμε καλύτερα μεταξύ μας –και με καινούριους συναδέλφους– μέσα από το καθημερινό πρόγραμμα της εκδρομής (επισκέψεις, βόλτες, φαγητό, χορός, κ.ά.).

Έτσι δεν ήταν τυχαίο που μετά την επιστροφή μας στην Ελλάδα νιώσαμε την ανάγκη να ξαναβρεθούμε. Κανονίσαμε λοιπόν ένα ραντεβού σε ... ουζερί στο λόφο του Στρέφη στις αρχές του Σεπτέμβρη, όπου ανταλλάξαμε φωτογραφίες απ' την εκδρομή. Και επειδή διαπιστώσαμε ότι η καλλιτεχνική μας όρεξη έχει ανοίξει πια για τα καλά, αποφασίσαμε να ξανασυναντηθούμε στο Κέντρο Μελετών Ακρόπολης –είμαστε φιλομαθείς βλέπετε– για να (ξανα)μελετήσουμε από κοντά τον Παρθενώνα, εκμεταλλευόμενοι τη δυνατότητα που μας δίνουν τα εκπαιδευτικά προγράμματα που διοργανώνονται στο κέντρο.

Ζωή Χατζή

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Για τη σωστή αξιοποίηση των τεράστιων δυνατοτήτων που προσφέρει η άμεση επαφή του μαθητή με τα δημιουργήματα και την Τέχνη του παρελθόντος, απαιτείται η ουσιαστική σύνδεση με το Μουσείο. Παρά τις πρακτικές, τεχνικές κ.ά. δυσκολίες, που παρουσιάζονται κάτω από τις τωρινές συνθήκες και όρους εργασίας των εκπαιδευτικών στο σχολείο, η δουλειά σύνδεσης των καλλιτεχνικών μαθημάτων —και όχι μόνον αυτών— με το Μουσείο, είναι αναγκαίο να πρωθηθεί και να συστηματοποιηθεί παραπέρα.

Η Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων θεωρεί τον ουσιαστικά παραμελημένο και αναξιοποίητο αυτόν τομέα ένα σοβαρό πράγματι κρίκο για την όλη εκπαίδευση και ειδικά για την καλλιτεχνική εκπαίδευση. Ορισμένα εκπαιδευτικά προγράμματα που αναπτύσσονται με δική τους πρωτοβουλία διάφορα μουσεία και αρχαιολογικοί χώροι, παρουσιάζουν ήδη ενδιαφέρον από πολλές απόψεις. Μέσα από μια ποι συγκεκριμένη συνεργασία των καλλιτεχνών εκπαιδευτικών —και όχι μόνον αυτών— η σύνδεση με τα Μουσεία θα μπορούσε να ενισχύσει πολύπλευρα την (καλλιτεχνική) εκπαίδευση.

Για μια πρώτη γνωριμία με τα εκπαιδευτικά προγράμματα, η Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων προτείνει, στα μέλη της και σε εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων, συνάντηση στο Κέντρο Μελετών Ακρόπολης (Μακρυγιάννη 2-4) την Κυριακή 22 Οκτωβρίου 1989, ώρα 10 π.μ.

Την ξενάγηση θα κάνει η Κορνηλία Χατζηασλάνη - Αρχιτέκτων - Αρχαιολόγος, υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην Ακρόπολη και στο Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Στις 26 Σεπτεμβρίου 1987, τριακόσια χρόνια ακριβώς από την ημέρα που οι βόμβες των στρατευμάτων του Μοροζίνι κατέστρεψαν τον Παρθενώνα το 1687, η Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων εγκαινίασε ένα νέο κτίριο, που βρίσκεται στο χώρο του οικοπέδου Μακρυγιάννη, το Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως. Το κτίριο αυτό είναι το εκπαιδευτικό κέντρο της Εφορείας, ένας χώρος προετοιμασίας για τους επισκέπτες της Ακροπόλεως και προπαντός για τα σχολεία, ένας χώρος επικοινωνίας με ένα ευρύτερο κοινό που ενδιαφέρεται να ενημερωθεί σε διάφορα αρχαιολογικά, ιστορικά και άλλα καλλιτεχνικά θέματα και τέλος ένα κέντρο για την προώθηση μελετών σχετικών με την Ακρόπολη και τα μνημεία της.

Τα εργαστήρια για μαθητές και τα εκπαιδευτικά προγράμματα της Α' ΕΠΚΑ αναπτύσσονται αναλυτικά στα σεμινάρια για εκπαιδευτικούς που οργανώνει η Εφορεία. Τα σεμινάρια γίνονται μια φορά το μήνα ή πιο συχνά εφόσον το ζητήσουν τουλάχιστον 10 εκ-

παιδευτικοί. Ημερομηνίες σεμιναρίων 1990: Τετάρτη 17.1 - 7.2 - 8.3 σπις 6 μ.μ.

Ένα σεμινάριο περιλαμβάνει: Ξενάγηση στην Ακρόπολη και στο Κέντρο Μελετών. Σε περίπτωση μεγάλης συμμετοχής, αυτή γίνεται στην αίθουσα διαλέξεων με προβολή διαφανειών.

Αναλυτική περιγραφή των ειδικών προγραμμάτων:

1. Μία μέρα στο Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως. Σάββατο 25 Νοεμβρίου 1989, 10.00 έως 14.00. Συμμετέχουν περίπου 1.000 άτομα.
2. Μία μέρα στην Ακρόπολη: Το πρόγραμμα γίνεται σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, 4-5-6 Απριλίου 1990, συμμετέχουν περίπου 2.500 μαθητές.
3. Συμμετοχή και εκμάθηση της λειτουργίας των εργαστηρίων.

Τα εργαστήρια γίνονται με την απόλυτη ευθύνη του εκπαιδευτικού.

A. Εργαστήριο Λιθοξοϊκής.

B. Εργαστήριο Χύτευσης Εκμαγείου.

C. Εργαστήριο Σύνθεσης της Ζωφόρου του Παρθενώνος.

Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να δουν έκθεση εντύπου υλικού για την Ακρόπολη, καθώς και υλικό από το αρχείο μας με αντίστοιχα προγράμματα από ξένα Μουσεία. Μπορούν να πάρουν το ενημερωτικό υλικό που τους χορηγούμε και να παρακολουθήσουν όποια βιντεοκασέτα επιθυμούν από το αρχείο μας.

Επειδή πιστεύουμε ότι η σωστή απόδοση του τεράστιου εκπαιδευτικού δυναμικού των Ελληνικών Μουσείων επιτυγχάνεται μέσα από τη συνεργασία πολλών ειδικών, κυρίως όμως Αρχαιολόγων, Εκπαιδευτικών και Αισθητικών της Τέχνης, πιστεύουμε ότι συναντήσεις αυτού του τύπου θα καλυτερέψουν τις πιθανότητες μεγαλύτερης αφέλειας των μαθητών.

Υπεύθυνη: Κορνηλία Χατζασλάνη τηλ. 9239186

Στο περιοδικό «ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ» Νο 5 περιλαμβάνονται κείμενα που μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για ένα σοβαρό προβληματισμό, με στόχο την παραπέρα προώθηση της σύνδεσης, με έναν σωστό τρόπο, του σχολείου με το μουσείο.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΕΝΩΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΟΥ ΘΑ ΒΡΕΙΤΕ ΤΗΝ
«ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ»

Κεντρική διάθεση: Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων Μ. Εκπαίδευσης, Ζωή Χατζή, Παπαναστασίου 49, 10445 ΑΘΗΝΑ, τηλ. 8321783. Το τεύχος πωλείται 500 δρχ. Η αντικαταβολή επιβαρύνει την τιμή.

Κεντρικά βιβλιοπωλεία:

ΑΘΗΝΑ: «ΕΣΤΙΑ» Σόλωνος 60, «ΘΕΜΕΛΙΟ» Σόλωνος 84, «ΔΩΔΩΝΗ» Ασκληπιού 3, «ΓΡΗΓΟΡΗ» Σόλωνος 71, «ΜΕΛΙΣΣΑ» Ιπποκράτους και Ναυαρίνου 10, «ΑΙΟΛΟΣ» Σόλωνος 114, «GUTEMBERG» Σόλωνος 103.

ΠΕΙΡΑΙΑΣ: «ΓΡΑΦΙΔΑ» Αλκιβιάδου 121-123.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Π. ΡΑΓΙΑ» Τσιμισκή 41.

ΞΕΝΑΓΗΣΗ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 22 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1989, 10.00 π.μ.

10.00 Συνάντηση στο Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως Μακριγιάννη 2.

10 - 10.30 Ξενάγηση στο Κε. Μ.Α.

10.30 - 10.45 Παρουσίαση των εκπαιδευτικών δυνατοτήτων για καθηγητές στο Κε.Μ.Α. και στην Ακρόπολη.

10.45 - 11.00 Ελεύθερη περιήγηση στο Κέντρο Μελετών.

11.00 Αναχώρηση για την Ακρόπολη.

11.30 - 12.15 Ξενάγηση στην Ακρόπολη.

12.15 - 13.00 Ελεύθερη περιήγηση στην Ακρόπολη.

«ΑΙ ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΡΕΤΑΙ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ.

Είναι. Α' Η Ρώμη

Β' Η Αρτιότης
Γ' Το Κάλλος
και Δ' Η Υγεία»¹

«... Ό, π και αν μανθάνωμεν, λέγει ο διδάσκαλος, δια των αισθήσεων το μανθάνωμεν· και αν μας ἐλλειπον αι αισθήσεις, ημείς δεν ημπορούσαμεν να ηξεύρωμεν τίποτε· αλλ' εμέλλομεν να είμεθα αναισθητοι, καθώς είναι αι πέτραι...» (2).

Μέσα από τις στήλες, πάλι λοιπόν, του ίδιου περιοδικού κι ακολουθώντας πορεία παράλληλη στην προβληματική μας (σε σχέση μ' ένα παρεμφερές -στις γενικές γραμμές του- θέμα, το οποίο μας απασχόλησε και στο 5ο του τεύχος υπό τον τίτλο: «Σύντομα σχόλια πάνω στο περιεχόμενο κάποιων παλιών σχολικών Αναγνωστικών βιβλίων»), θα προσπαθήσουμε κι ετούτη, τη νέα φορά, να επεκτείνουμε τις σκέψεις μας οι οποίες αφορούν το **ανθρώπινο σώμα** και ιδίως τον τρόπο με τον οποίο μας «παρουσιάζεται» μέσα από τα κείμενα αυτών των λεγόμενων «μέσων» ή «օργάνων» που χρησιμοποιεί ο θεαμάς της Εκπαίδευσης, προκειμένου να διαιωνίσει την κυριαρχη -της κάθε εποχής- ιδεολογία. Δηλαδή, θ' ασχοληθούμε ξανά με τα βιβλία που ονομάζουμε «Σχολικά» και πιο συγκεκριμένα με τα ίδια πάλι Αλφαριθμητάρια, του ίδιου αιώνα (19ος), καθώς και χώρου (Ελληνικό Βασίλειο, αλλά και ευρύτερη Ελληνική Διασπορά της εποχής εκείνης).

Το έναυσμα αυτής της, κατά κάποιον τρόπο, «συνέχειας» των σκέψεων μας και της στενότερης προσέγγισης ενός θέματος το οποίο αποτελεί αντικείμενο κάποιων προσωπικών μας ενδιαφέροντων, έδωσε το ίδιο το Περιοδικό τώρα, μιας και αφιέρωσε το προηγούμενο τεύχος του στην «Ειδική Αγωγή», τομέα πρόσφατου ενδιαφέροντος -στα πλαίσια της Δημόσιας Εκπαίδευσης- τόσο εκ μέρους της Ελληνικής Κοινωνίας, όσο και ιδίως της Πολιτείας, τον τελευταίο καιρό.

Το υλικό που θα χρησιμοποιήσουμε, ως αναφέραμε και ανωτέρω, θα είναι το ίδιο με την προηγούμενη φορά, με μόνες παραλλαγές του -οι οποίες και είναι σκόπιμο να αναφερθούντις παρακάτω:

α) παρουσιάζεται περισσότερο διευρυμένο χρονικά (τώρα καλύπτει και την τελευταία 20ετία του 19ου αιώνα),

β) εμπλουτίζεται ποσοτικά (και όχι μόνον γιατί προστέθηκαν και τα βιβλία της εν λόγω 20ετίας), αλλά γιατί στο μεταξύ η έρευνα απέφερε

και τα νέα της οφέλη, αφού εντοπίστηκαν και άλλα βιβλία σχετικά, τα οποία και αύξησαν τον συνολικό αριθμό της του 19ου αιώνα σε Αλφαριθμητάρια προσωπικής συλλογής μας (διευρύνθηκαν λοιπόν, δια του τρόπου αυτού, τόσο τα ποσοτικά - υλιστικά, όσο και τα κοινωνικά - ιδεολογικά όρια αυτής της μελέτης) και

γ) περνάμε σε μιαν άλλου είδους προσέγγιση του θέματος από «άλλον δρόμο» θα λέγαμε τη φορά ετούτη, αφού δεν θα επιμείνουμε τόσο στην παρουσίαση και τον τρόπο λειτουργίας των ανθρωπίνων σωματικών -αλλά και πνευματικών- αναπτηριών, όσο στον ίδιο τον αντίοδά της: στο **ακέραιο ανθρώπινο σώμα** λοιπόν και στον νέο τρόπο της «παρουσίασής» του μέσα από το ίδιο σχολικό έντυπο υλικό (πράγμα και που θα αποτελέσει το αντίβαρο της προγενέστερης κατάθεσης πληροφοριών, αφού μας α-

πασχόλησε έως εδώ μονάχα το ανάπτηρο της «ελλαττωματικό» ανθρώπινο σώμα).

Ας αφήσουμε όμως τη μακρυγορία να επικεντρωθεί στον στόχο της πα, με μία μικρή μονάχα παρέκλιση ακόμα, καθώς αφείλουμε να προσθέσουμε πως, ενώ δεν θα μιλήσουμε άλλο διεξοδικά, θα αναφερθούμε ωστόσο -αναγκαία- επιγραμματικά στις **ιδιομορφίες** του υλικού μας.

- Αλφαριθμητάριο σημαίνει ταυτόχρονα και βιβλίο Αναγνωστικό (τουλάχιστον έως τα 1880).

- Πρόκειται για βιβλίο εξόχως σημαντικό, από πλευράς «εισαγωγής» του μικρού παιδιού ή μαθητή στον κόσμο ο οποίος το περιβάλλει (το «πέρασμα» δηλ. αυτό, που μας επισήμανε ήδη με τον τρόπο της και η Françoise DOLTO, από τον κόσμο της άγνοιας, «στον δρόμο της κουλτούρας» (3). Οπως ήδη όμως δηλώσαμε, δεν θα φλυαρήσουμε άλλο επί αυτών...

Ωστόσο, εάν οι προγενέστερες επισημάνσεις μας απαλλάσσουνε από το αφιέρωμα πολύσειρων τυπογραφικών αράδων, για να δοθούν οι πιθανώς απαραίτητες επεξηγήσεις σε όσα σημεία δείχνουν να το απαιτούν, τίποτε δεν μας απαλλάσσει από κάποια άλλη -προκαταβολική- του λόγου μας κατάθεση, σχετικά με το σχήμα ή την πορεία που θα ακολουθήσει η σκέψη μας, η οποία μέλλεται να αρθρωθεί εδωπέρα.

Ο λόγος είναι, λοιπόν, για το νέο υφάδι του τρόπου παρουσίασης αυτού που στη συνέχεια πρόκειται αναγνωστικά να μας απασχολήσει και, ο δρόμος μας αυτή τη φορά προτίθεται να είναι πιο ξεκάθαρος, «λογικότερος», ίσως, στη νέα παράθεση τόσο των πολυάριθμων πληροφοριών που έχουν ήδη για το θέμα μας συλλέξει, όσο και για τον ανάλογό τους σχολιασμό.

Έτσι, από την καινούργια των δεδομένων μας συγκομιδή, θα παραθέσουμε (επιλεκτικά, το τονίζουμε, και στις γενικές γράμμες τους) τα όσα αφορούν:

α) ακέραιο ανθρώπινο σώμα.

β) τις αισθήσεις του (δεν θα επιμείνουμε ιδιαίτερα πάνω σ' αυτό, αφού μας κάλυψε με επάρκεια δεδομένων η προηγούμενη μόλις προσέγγισή μας)

γ) την Θρησκευτική άποψη περί των ανωτέρω, η οποία και μέσα από τα κείμενα αυτά παρουσιάζει την χαρακτηριστική επί του θέματος κοινομαντιληψή της

δ) τα σχόλια τα σχετικά με τις δύο πλέρια αντίθετες πλευρές (ακέραια - ελαττωματική) της υλικής υπόστασης του ανθρώπου (ζεύγος πολύ, κατά τη γνώμη μας, λειτουργικό μέσα από αυτήν την αντιθετικότητά του και

ε) την προσπάθεια ανεύρεσης μιας πιθανής σύνδεσης ανάμεσα στις δύο ολότελα αντίθετες αυτές πλευρές (έτσι όπως τα κείμενα σ' αυτό πιθανά θα μας οδηγήσουν).

Στο πρώτο τμήμα λοιπόν της έκθεσης των δεδομένων μας επισημαίνονται τα εξής, όσον αφορά τον τρόπο που παρουσιάζονται τα στοιχεία μέσα στα βιβλία που μας απασχολούν:

I. Γενικά τα συναντάει κανείς υπό την μορφή «ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ»

- αυτογνωσίας:

«ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ: Περί ανθρώπου Ερώτησις: Τί είσαι εσύ;
Απόκρισις: Είμαι άνθρωπος.

Ερ. Τί είναι άνθρωπος;

Απ. Ένα ζών Λογικόν, εκ ψυχής και σώματος σύνθετος και πάσης μαθήσεως δεκτικός.

Ερ. Από τι είναι ο άνθρωπος κατασκευασμένος;

Απ. Από ένα σώμα υλικόν, οργανικόν και θυντόν, οπού αποθηκεύει...» (4)

ή επί το θρησκευτικότερον «Τέσσαρα μαθήματα πρέπει να μάθει ο άνθρωπος κατ' αρχάς εις την παρούσαν ζωήν.

α. Πρέπει να γνωρίσει τον εαυτόν του από τη πράγμα είναι πλασμένος πόθεν κατά φύσιν προέρχεται...» (5) κ.λπ.

- απαρίθμησης των μερών του σώματός μας:

«Περί τινών μερών του ανθρώπου: Η κεφαλή, τα μαλλιά, το μέτωπον, τα μελήγκια, τα ομμάτια, τα οφρύδια... η σιαγών, το κατασάγων..., το στήθος, τα πλευρά, η ράχη, το μετάφρενον..., ο μηρός, το γόνον...» (6)

- εντύπωσις των ονομάτων (σαν ένα είδος εκμάθησης «ορολογίας των διαφόρων μερών από τα οποία αποτελείται η υλική υπόσταση μας:

«...Ο άνθρωπος, η σαρξ, το σώμα, η κεφαλή, η κόμη (τα μαλλιά), το κρανίον, ο εγκέφαλος (ο μυελός), το πρόσωπον, το μέτωπον, οι οφθαλμοί (τα ομμάτια)..., η παρειά (το μάγουλον)..., η ριν (η μύτη)..., το ήπαρ (σικότι)..., η μάλη (η μασχάλη)..., ο πους (το ποδάρι)..., τα οστά (τα κόκκαλα)..., η φλεξ (η φλέβα)...» (7) κ.ά.

- Επεξηγήσεων σχετικών με τις πέντε αισθήσεις του ανθρώπου: «... Ο άνθρωπος έχει πέντε αισθήσεις όρασιν, ακοήν, οσφρησιν, γεύσιν και αφήν...» (8) ή άλλως παραπλέον «... Η αισθησις των μεν οφθαλμών λέγεται ὄρασις, των δε ωτών Ακοή, της δε μύτης οσφρησις...» (9) κλπ.

- ανάλυσης περί του τι μπορούμε να κάνουμε με τις αισθήσεις αυτές του σώματός μας: «...Βλέπομεν με τα ομμάτια, ακούομεν με τα ωτία, μυριζόμεθα με την μύτην την λεπτοτάτην αφήν έχει ο άνθρωπος εις τας άκρας των δακτύλων» (10).

- ανάπτυξης περί του τι συμβαίνει όταν είναι οι αισθήσεις μας ελαττωματικές ή παντελώς μας λείπουν:

«...Προσέχετε, Παιδιά, να μη βλάψητε τα ομμάτιά σας... Ο τυφλός άνθρωπος είναι πολλά δυστυχής. Πόσα ωραία πράγματα δεν βλέπει... και ο κωφός είναι δυστυχής... Πόσα καλά διηγήματα δεν ακούει! ...» (11).

Και στο σημείο ακριβώς αυτό περνάμε σε κάτι πολύ σημαντικό.

II) στην υπογράμμιση (έμμεση ή άμεση λίγο ενδιαφέρει) της σπουδαιότητας που έχει για τον άνθρωπο η ακεραιότητα του σώματός του (καθώς όλα τα προηγούμενα «Μαθήματα» δείχνουν να λειτουργούν σαν μια μικρή -και πιθανώς ικανοποιητική- εισαγωγή επάνω στο «κυρίως θέμα»).

Έτσι, οι αισθήσεις μας (στην ακεραιότητά τους) παρουσιάζονται να είναι:

- «...ωάν πέντε θύραις οπού εμβάζουσιν με τον Νουν και εις την ψυχήν τα φαινόμενα πράγματα και τα ανακρίνει κατά το δοκούν, ορθώς δηλ. ή εσφαμένως..» (12) ή αλλοιώς.

«... ώστε το αισθητικόν είναι ωάν, ένα όργανον του Νοός επειδή ο Νους δεν στοχάζεται μήτε ενθυμάται εκείνο οπού δεν έγγιξεν ή δεν ήκουσεν, μήτε ίδε ποτέ δια των αισθήσεών του...» (13).

- ως οι φύλακες της ίδιας της ακεραιότητας του σώματος (άρα, και κατ' επέκτασιν, και του ίδιου του εαυτού τους).

«Ο Άνθρωπος έχει τας Αισθήσεις αυτού οπού του χρησιμεύουσι δια να γνωρίζη τα φαινόμενα πράγματα, και να ζητή εκείνα οπού τον αφελούσι, και να αποφεύγη τα βλαβερά και να κάνη όσα εκείνα οπού να διαφυλάττεται και να ζη άβλαβώς οδηγούμενος από τας Αισθήσεις του...» (14).

- ως αδιαφυλονίκητη πηγή γνώσης:

«Ο, τι και αν μανθάνωμεν, λέγη ο διδάσκαλος, δια των αισθήσεων το μανθάνωμεν...» (15) (όπως μας δηγείται και η πρότασή της εισαγωγής μας).

- ως εχέγγυο εξεύρεσης εργασίας:

«..[ο άνθρωπος] με τον εξαιρετον οργανισμόν του σώματός του, αισθάνεται, συλλογίζεται, συμπεραίνει, εφευρίσκει, εργάζεται...» (16).

Επιπλέον, η αρτιότητα (μαζί με κάμποσα άλλα χαρακτηριστικά) του σώματός μας

- αποτελεί αρετή:

«Αι τέσσαρες γενικαί αρχαί του Σώματος Διδάσκαλος]: Ποίαι είναι αι γενικαί αρεται του Σώματος:

Μ[αθητής]: Είναι Α' Η Ρώμη. Β' Η Αρτιότης. Γ' το Κάλλος και Δ' η Υγεία» (17), οι δε «ενάρετοι» εκ φύσεως χαρακτήρες», ως μας μαθαίνουν τα βιβλία, είναι:

«...Το Πνεύμα το επιπήδειο, η τόλμη, η καλή Παρρησία του Προσώπου, η Ανδρεία του σώματος και η Ωραιότης...» (18).

- συμβάλλει δε, με τη σειρά της κι αυτή, στο εξωτερικό ανθρώπινο κάλλος:

«Ελέγκω ήτον ένα κορίτο πολλά εύμορφον, είχεν ωραία μάτια, ένα στόμα εύμορφον, και όψεις αξιολόγους, εν ενί λόγω ήταν ένα ευμορφότατον κορίτοι δι' αυτήν του την ευμορφίαν έγινεν τόσον υπερήφανον, ώστε δεν ημπόρει να ιδή τα άλλα κορίταια, δος είχον και ένα ψεγάδι, ή εις το πρόσωπό των, ή εις το κορμί των, αλλά πάντοτε τα επειρέπαιζαν, και πάντοτε τα εστραβούπταζε με μίαν μεγάλην καταφρόνηση...» (19) και όταν τυχόν μας λείψει κάποια από τις προηγούμενες «αρετές», αντικαθίσταται με (πολλές) άλλες:

«...η Σοφή, αδελφή της μικροτέρα, ήτον ασχημη, αλλ' ήταν καλόγνωμη, επιμελής και πνευματώδης, και ήξευρε να διαβάζῃ... υπέφερνε την αρρωστίαν της [ευλογία] με υπομονήν... και την εζήτησαν δια νύφην από ένα καλόν μέρος, διότι ήτον πνευματώδης, προκομένη και καλής ψυχής...» (20) ή και το ωραιότερο ακόμη:

«..Ε, δε και είσαι άσχημος εις το κάλλος, Στόλιαέ το μ' αρετάς ως ουδείς άλλος...» (21).

Τι θα συνέβαινε όμως «...εάν μας έλλειπον αι αισθήσεις...», πέρα από την απάντηση που δύθηκε - διδάσκαλικά προηγουμένων;

Τότε θα είμασταν: άρρωστοι, ανάπτροι, ελαττωματικοί, ημιαεροί, πεπτηρωμένοι, με ψεγάδια... και άλλα τέτοια παρόμοια και πολύ «επεξηγηματικά» ταυτοχρόνως. Καιρός όμως να δώσουμε, μέσα από λίγες γράμμες, την εικόνα και την αντιμετώπιση του «ελαττωματικού» στο σώμα του ανθρώπου.

Έτσι, όπως τα παραδείγματα που παραθέσαμε στην προηγούμενη επί του αυτού θέματος προσέγγισή μας μας διδάσκουν, πρόκειται:

προκαλεί: τον φόβο, την αποστροφή, τον αίκτο, την ελεμημοσύνη, την πλήρη κοινωνική απόρριψη αυτών των «ημισερών» ονομαζόμενων ατόμων...

Η μόνη αναπτηρία που όμως θα είναι κοινωνικά σεβαστή και, κατά κάποιο τρόπο, «αποδεκτή» από τους Άλλους, θα είναι αυτή η οποία πρέρχεται από τα τραύματα του πολέμου, όπως η παρακάτω «ιστοριούλα» θα μας δημηγορθεί:

«Ο Ξύλινος Πους»

«Μίαν φοράν τα παιδιά ενός χωρίου έπαιζον έξω εις τον δρόμον. Τότε επέρασεν από εκεί εις χωλός γέρων, διστις είχε τον ένα πόδα ξύλινον. Εν από τα παιδιά, το οποίον ελέγετο Ηλίας, επήγαινεν απ' οπίσια από τον γέροντα και περιεπάτει και αυτός, όπως ο γέρων. Τα άλλα παιδιά εγέλων. Ο γέρων δεν είξευρε δια τι εγέλων τα παιδιά. Έξαφνα γυρίζει και βλέπει το παιδίον, το οποίον τον περιεγέλα. Εδάκρυσεν ο γέρων και είπεν εις αυτό με δάκρυα εις τους οφθαλμούς. «Με περιγελάς, παιδίον μου, διότι έχω τον ένα πόδα ξύλινον και δεν ειμπορώ να περιπατήσω; Και εγώ μίαν φοράν είχον τους δύο πόδας μου, όπως και συ. Άλλα μία σαφίρα εις το πόλεμον, όταν ήμην στρατιώτης, με επήρε τον ένα πόδα και έγεινα χωλός. Είνε πολύ κακά τα παιδιά, τα οποία περιγελώσι τους γέροντες και τους χωλούς ανθρώπους. εντροπή σας! Δεν φοβείσθε τον Θεόν; Και έφυγεν ο γέρων πολύ λυπημένος. Όλα τα παιδιά ελυπήθησαν πολύ τον γέροντα και μετενόησαν δια την κακήν των πράξιν. Επέπληξαν δε πολύ τον Ηλίαν, διστις ποτέ δεν ετόλμησε πλέον να περιγελάσει κανένα ανθρώπον...» (22).

Ας περάσουμε όμως και στη θρησκευτική ή θηθικοφιλοσοφική αντίληψη γύρω από το ακέραιο, αλλά και άρρωστο ή ανάπτηρο ταυτοχρόνως ανθρώπινο σώμα.

Σύμφωνα με τα δεδομένα και αυτών των σχετικών πηγών ο άνθρωπος, καταρχήν, χαρακτηρίζεται από τα παρακάτω:

– είναι... «Ενα ζώον Λογικόν, εκ ψυχής και ωματος σύνθετος, και πάστης μαθήσεως δεκτικός...» (23).

– έχει μία κατασκευή ωραία:

«Ερ. Ποίον είναι το ευγενέστερον πλάσμα του Θεού εις την Γην;

Απ. Ο άνθρωπος, ο οποίος επλάσθη με ωραίαν κατασκευήν και με λογικήν ψυχήν...» (24).

– έχει προέλευση γήινη ή χοϊκή:

«Ερ. Από τι είναι το σώμα πλασμένον;

Απ. Το έπλασεν ο Θεός από τα δ' Στοιχεία του Κόσμου. Από Γην, από Νερόν, από Αέραν, και από Φωτίαν, ή μόνον από Γην, δια τούτο λέγεται ο άνθρωπος χοϊκός κατά το σώμα, και γήινος...» (25).

αποτελείται βέβαια από μία «νοερά, ελευθέρα, πνευματική ουσία» (26) που είναι η ψυχή, η οποία

«...ενώνεται με το σώμα και το κυβερνά εις την θέλησιν της...» (27)

[γι' αυτό και ένα απ' τα χαρακτηριστικά της θα είναι άλλωστε και το «Ηγεμονικόν προς το Σώμα» (28)].

Παρακολουθώντας όμως τα κείμενα, εξακολουθεί κανένας να μαθαίνει, πως

– το ανθρώπινο σώμα είναι ένας θεάρεστος υπηρέτης ψυχής: «... θέλημα της ψυχής» (29) ο οποίος την βοηθά στις κρίσεις της και τους στοχασμούς της:

«...[η ψυχή] στοχάζεται, και... κάνει κρίσιν καθ' εσυτήν εις τα πράγματα με την συνεργείαν των εξωτερικών πέντε αισθήσεων...» (30), καθώς επίσης:

– προσφέρει, με την σειρά του κι αυτό, στην αγαθή κατάσταση του ανθρώπου:

«Ερ. Πώς η καθαρότης η πάστρα του ωματος, των ενδυμάτων και της κατοικίας συμφέρει εις την αγαθήν κατάστασιν του ανθρώπου:

Απ... [η καθαρότης] δροσίζει το αίμα και όλον το σώμα και προξενεί την ζωηρότητα εις τον νουν και εις τας αισθήσεις...» (31) και στη συνέχεια

«... περίφημοι ιατροί παρεπήρησαν και έγραψαν περί τούτου, ότι όσοι είναι προσεκτικοί εις την καθαρότητα του ωματού των... είναι γενικώς ολιγώτερον υποκείμενοι εις τας αρρωστίας... Προς τούτοις αυτή η αρετή ηθικώς δίδει τον καλόν χαρακτήρα, και κανόνα, και την ευταξίαν, και ευσημοσύνην με τον άνθρωπον, τα οποία είναι αρχαί και σημεία της ευτυχίας εις την παρούσαν ζωήν...» (32).

– έται λοιπόν περνάμε και στους κανόνες ευσημοσύνης, στους οποίους υπόκειται ο άνθρωπος· γι' αυτό:

«... Μή μακρύνεσσαι, παιδί μου, από τους κανόνες της ευσημοσύνης. Πρέπει να φροντίζῃς δια την υγείαν Σου. Έσο πάντοτε εγκρατής και η μεγάλη καθαρότης φυλάπτει την υγείαν. Γύμνασις, Καθαριότης και Εγκράτεια και η Φροντίς εκάστης ηλικίας, ακένωτοι υγιείας πηγαί...» (33).

– για κάθε βλάβη του επίσης ευθυνόμαστε, μιας και αυτό αποτελεί αμαρτία ή και παράβαση Εντολής θείας:

«...Δεν φθάνει δε, ότι όσοι δεν προσέχουν εις την Υγείαν των υποφέρουν πολλάς Αρρωστίας και οι περισσότεροι αποθνήσκουν παράκαιρα· αλλά κολάζεται και η ψυχή των, επειδή παραβαίνουσι την Εντολήν του Θεού, όστις μας προστάζει ρητώς, δια να διαφυλάττωμεν και συντηρώμεν την Υγείαν μας...» (34).

«Μάθετε, αγαπητοί μου Μαθηταί! ότι εις την έξουσίαν μας είναι να αρρωστώμεν, ή να είμεθα υγιείς και σας λέγω, ότι, οπόταν αρρωστά τόσον το σώμα μας, καθώς και η ψυχή μας, η αιτία είμεθα ημείς. Μη νομίσητε ποτέ, ότι ο Θεός προξενεί τας αρρωστίας, ή τας δυστυχίας, εις τον άνθρωπον· αλλά μάλιστα αυτός θέλει, ότι ο άνθρωπος να ήναι πάντοτε υγιής και ευτυχής· διότι τότε ο άνθρωπος ημπορεί να εργάζηται φιλόπονως και να αποκτά τα προς το ζην αναγκαία...» (35) από την άλλη όμως

«...Διατί ο άνθρωπος είναι υποκείμενος εις τας αρρωστίας; Ή επειδή παρώργισε τον Θεόν με αμαρτίας, ο δε Θεός ως εύσπλαγχνος θέλει να τον φέρει εις μετάνοιαν και εις ενθύμησιν του θανάτου με την αρρωστίαν ή πολλάκις εξ απροσεξίας, και κακής διαίτης του ανθρώπου, ή και εκ της φυσικής αδυνάτου συγκρίσεως του ανθρωπίνου ωματος· ότι εάν ο άνθρωπος δεν αρρωστούσε ποτέ, έμενεν αθάνατος και αιώνιος εις τούτον τον μάταιον κόσμον βασανιζό-

μενος...» (36).

– έται, το σώμα μας αποφεύγουμε να το βλάπτουμε μεν, προσέχουμε δε να μη βλάψουμε ούτε το σώμα των άλλων: «... και γενικώς κάθε πράγμα, το οποίον δεν βλάπτει μήτε σε μήτε τους άλλους ημπορείς και συ να διασκεδάσεις μ' αυτό φυλάττων τους ακολούθους κανόνας...» (37).

– για όλα ίσως αυτά, τα προαναφερθέντα, το σώμα συμβαίνει να γίνεται αντικείμενο ευλογίας, διαφύλαξης ή πρόνοιας εκ μέρους του Θεού, όπως πολλές προσευχές μας το δειχνουν:

«... Κύριε και Θεέ του ελέους και των οικτηριμών... ευλόγησον ημών τας ψυχάς και τα σώματα...» (38)

«... Χάρις τω Θεώ! εύχομαι να σε διαφύλαττη πάντοτε υγή και αβλαβή...» (39)

«... [Κύριε] ευλόγησον ημών τας ψυχάς και τα σώματα...» (40).

Υπάρχει όμως και η κρίσιμη περίπτωση, όπου ήδη έχει επέλθει η βλάβη ή η σωματική αρρώστεια και τότε

– χρέος έχουμε να ελεσούμε τον πάσχοντα, τον πεπτηρωμένον, τον δυστυχούντα...

«... Εργα της Αγαθότητος και φιλανθρωπίας:

ΣΩΜΑΤΙΚΑ

... Να επιμελούμεθα τους αρρώστους ή τυφλούς ή χωλούς...» (41)

«... Εσο εύσπλαγχνος και φιλελέήμον προς τους δυστυχούντας, και μάλιστα όταν οι τοιούτοι ώσι γέροντες, άρρωστοι, ανάπτηροι...» (42) κ.τ.λ.

Συντομεύοντας, δεν θα πρέπει να παραλείψουμε όμως και κάποιαν αναφορά σε μία άλλη του ωματος λειτουργία. Το γεγονός δηλ. πως, όντας ενωμένο με την ψυχή,

– συμπαρασύρει προς την τρυφήν ή την αμαρτία:

«Κόσμε ψεύστη, και πλάνε πώς πάντας διαφθείρεις, και από πέντ' αισθήσεις, με οιδηράς αλύσεις, τραβάς εδώ, κ' εκεί!» (43)

ή την ακόμη ευγλωττότερη εκείνη διήγηση περι ψυχής σώματος - κόσμου και θεού, από την οποία παραθέτουμε το τέλος:

«... Η συμφωνία του κουτζού και του τυφλού δείχνει ότι το σώμα και η ψυχή κάμνουν το κακόν ή το καλόν θέλει και οι δύο γρέπει να απολαύσουν την ανταμοιβήν» (44).

Τέλος, το σώμα, -οφείλει να αποφεύγει τις κακές ορέξεις του-, πρέπει από την άλλη να είναι

φιλεργο:

«... ο φιλεργός έχοντας τον νουν του, εις τας φροντίδας των υποθέσεών του, και γυμνάζοντας το σώμα του εις τας καθημερινάς εργασίας του, δεν είναι υποκείμενος εις ατάκτους και εμπαθείς ορέξεις· είναι πάν

κατάπαισιν των έργων και φροντιδών του απολαμβάνει την ζωοτροφίαν του και τον ύπνον με ευχαριστησιν και ηδονήν, και αυξάνει πάντοτε την ζωηρότητα της ψυχής του, και την δύναμιν του σώματός του...»(45).

Χάρη στην ιδιότητα όμως αυτή φτάνουμε και στο πλέον κρίσιμο, όπως πιστεύουμε, σημειό. Σ' αυτό δηλ. που σχετίζεται με την ανθρώπινη **εργασία**, την εξεύρεσή της, την προβολή της αρετής της «αοκνίας» μέσα από τα ίδια πάντοτε κείμενα των μελετώμενων βιβλίων. Έτσι, μέσα από μία αντιπροσωπευτική τους συλλογή, βλέπουμε τα παρακάτω:

«Μάθημα Θ'
Ο Καλός παις με πτωχούς γονείς

Τομή α'. Το καλόν πτωχόπουλον βλέπων το φως, σηκώνεται πολλά ταχύ και σχεδόν όλην την ημέραν κάμνει το κατά δύναμιν του, δια να συμβοηθήσει τον πατέρα και την μάναν του. Δεν ομοιάζει τα οκνηρά και κακοήθη παιδιά... Εγώ πρέπει και να μάθω να αριθμώ, διότι αφού είμαι άνδρας, θέλω έχει πολλά πράγματα να λογαριάζω, δια το εργόχειρόν μου, και δι' όσα αγοράσω. Ιως και θέλω έχει να κάμω και να υπογράψω ομολογίας, καθώς ο πατήρ μου και ίσως θέλω βαστάξει κανένα εργαστήριο...»

Τομή β'. Ο μικρός Στέφανος, ο οποίος ήταν υιός βοσκού, ήτον τοιούτος. Όταν ετελείωσε τα μαθήματά του, αυτός δεν ήτο συνηθισμένος να μένη παιζώντας εις την στράταν, αλλά πάντοτε επήγαινε δρομαίως εις το σπήτι διότι αυτός ήθελε να ιδή τους γονείς του, και να βαστά το μικρόν παιδάκι... Με λέγουν ότι ακόμη ζή ο καλός ούτος παις, και ότι εις το σπήτι είναι πολλά άοκνος. Έχει φροντίδα δια τα μικρότερά του αδέλφια, ή σπείρει σπόρον εις το περιβόλι. Ενίστε όμως πτηγαίνει με τον πατέρα του εις την εργασίαν· και τότε, με όλον ότι είναι εν τόσον μικράκι, αυτός δουλεύει σχεδόν ωσάν ένας άνδρας. Όταν έπειτα γυρίζει εις το γεύμα, λέγει.... Εγώ χαίρομαι ότι ημπορώ να κοπιάζω· και θαρρώ, ότι μετά ολίγον καιρόν, εγώ θέλω είμαι ικανός να κερδήσω άσπρα δια τα φορέματά μου, ναι, και δια τα φαγητά μου ακόμη. Εγώ είμαι πτωχός, βέβαια αλλά εν ω είμαι καλός, στοχάζομαι ότι κανένας δεν είναι ευτυχέστερος από εμέ, το πτωχόν βοσκόπουλον.

Εύγε, καλέ μου Στέφανε! Εγώ ελπίζω ότι θέλεις εύρει πολλούς μιμητάς, μεταξύ των μικρών σου γνωρίμων...»(46).

«Διονύσιος]: Δεν ηξεύρω, αδελφέ Σπυρίδων! πι να στοχασθώ με εσέ. Συ ηξεύρεις πολύ καλά, πόσον είναι μικρά η πατρική μας κατάστασις· ηξεύρεις, ότι δεν ημπορούμεν να ζήσωμεν, χωρίς να εργασθώμεν· και χωρίς να επιμεληθώμεν να μάθωμεν πρώτον ολίγα γράμματα και έπειτα να ενασχοληθώμεν εις καμμίαν τέχνην, δεν δυνάμεθα να κερδίζωμεν τα προς το ζην αναγκαία...»(47) και αφού έχει ήδη γίνει φανερή

η «πρόκριση» του διδύμου γνώση - εργασία, συνεχίζει παρακάτω το κείμενο:

«Διον: ...πλην με την διαφοράν, ότι ενώ όλοι ελπίζομεν εις αυτόν [Θεόν] μολοντούτο και όλοι εργαζόμεθα, άλλοι καταγινόμενοι με τας μαθήσεις, άλλοι εις τας τέχνας, άλλοι εις το εμπόριον, και άλλοι εις άλλα, και τέλος πάντων ο καθείς εις ό, τι κλίνη και είναι επιδεκτικός δια να μάθη...»(48) και αλλού.

«...Ενθυμού, ότι είσαι πένης και ότι με τον κόπον σου και με τον ιδρώτα σου πρέπει να αποκτάς τα προς το ζην αναγκαία...»(49).

«... Και εγώ [ο διδάσκαλος] γηπούσα τα Παιγνίδια όταν είμουν μικρός... με τον καιρόν όμως, όταν έγινα πέντε χρονών, άρχισε να μοι αρέσκη καλήτερα το να αναγινώσκω, γράφω, και να εργάζωμαι, παρά το να παιζω μωρά παιγνίδια...»(50).

Κι έτσι, προβάλλεται μεν έως εδώ η αρετή - φιλοπονία, διδονται δε «πύρινες» Συμβουλές, ώστε να αποφεύγεται η κακία - οκνηρία:

«...Στοχασθήτε, παιδες μους! ότι, εάν από αυτάς τας συμβουλάς μου μακρυνθήτε και πέστε εις την οκνηρίαν και τρυφήν, όχι μόνον τον εαυτόν σας βλάπτετε, αλλά και την ανθρωπότητα αδικείτε. Η πατρίς σας τότε θέλει σας έχει επάνω της ως οχληρόν βάρος· οι συγγενείς σας και φίλοι θέλουν συστέλλονται να αναφέρουν το όνομά σας έμπροσθεν των άλλων ανθρώπων, και δεν θέλουν σας συναναστρέφονται, αλλά θέλουν σας μιασί και βδελύπτονται... Εάν του εναντίον δεχθήτε αυτάς με προθυμίαν και αγάπην... τότε θέλετε αγαπάσθε από τους συγγενείς σας και φίλους, τότε η Πατρίς σας θέλει σας έχει ως παράδειγμα της αρετής και της φρονήσεως και δεν θέλει λείπει πάντοτε να σας μεταχειρίζεται ως όργανα και μέσα εις τας δημοσίας ανάγκας της, και να σας βραβεύῃ τιμώσα τας εναρέτους πράξεις σας με δημόσια επιγγέλματα...»(51).

Όσο γι' αυτόν που είναι οκνηρός:

«...δεν ηξεύρεις ότι θέλεις ζη ύποπτος εις την κοινωνίαν των άλλων ανθρώπων, ως μη έχων ουδεμίαν ενασχόλησιν εις κανέναν εργόχειρον· και ότι θέλεις διάγει δουλικώς και καταφρονημένως; Εξ εναντίας, ανίσως καταγίνεσαι εις καμμίαν επιχείρησιν και μάθης τινά τέχνην, ή θελήσεις να καταγίνεσαι με επιμέλειαν, εις την σπουδήν σου, ότι θέλεις ευχαριστεί και τους γονείς σου, και ιδικήν σου ευδαιμονίαν θέλεις ετοιμάσει;...»(52).

Καί λίγα ακόμη, τελευταία, γύρω από το ζεύγος οκνηρία - φιλοπονία:

«... Ακούων πάντοτε τον πατέρα μου να λέγη, ότι η προκοπή μόνη κάμνει τον άνθρωπον να είναι άνθρωπος, και χωρίς της προκοπής είναι ζών με δύο πόδας· δια τούτο συχνάζω εις το σχολείον...»(53).

«...Η δε οκνηρία αποκαταστάνει τον άνθρωπον να φέρηται ως τυφλός εις όλα τα ελαττώματα· να μείνη αμαθής και ανόητος, να κατκήκηται από αηδίαν και ανορεξίαν...»(54).

«...Η οκνηρία είναι κακία, ...διότι το ανάλογον φορτίον των οκνηρών πολιτών πίπτει επάνω εις τους άλλους...»(55).

«Γνωμικά και παραγγέλματα.

Ο οκνηρός άνθρωπος είναι βάρος της γης
Η αργία είναι διδάσκαλος πάσης κακίας..

Η τέχνη παντού τρέφει τον άνθρωπον
Με τον κόπον αποκτάται η ανάπαιασις,
και η υγεία του σώματος...»(56)

«...Απόφευγε την οκνηρίαν· διότι αυτή αφίνει γυμνόν τον άνθρωπον. Ως τις δεν θέλει να κοπάζει, και να εργάζεται δεν πρέπει ούτε να τρώγη...»(57).

Παρόλα αυτά όμως η Παιδαγωγική δεν έχει, ακόμα, πει την τελευταία της λέξη. Προκειμένου να εξασφαλίσει την διατήρηση και διαφύλαξη του ακεραίου σώματος (να διαφύγει, από την άλλη, τις αναπτρίες), θα περάσει σε συχνότατες και διεξοδικότατες «Συμβουλές» προς τα παιδιά· και επειδή ακριβώς πρόκειται δια «μικράκια», με έντονη την τάση λοιπόν προς το παιχνίδι, οι συμβουλές θα αποβλέψουν (εύλογα), ιδίως προς τα εκεί, καθώς επίσης και στις μικρές, καθημερινές τους πράξεις και εργασίες.

Ας παρακολουθήσουμε όμως από κοντά και αυτή την Παιδαγωγική «στέγη» η οποία και θα άρχιζε από μία εύγλωττη και πρώιμη μέσα στον αιώνα (1817) παρέμβαση:

«... Σεις τα μικρά παιδιά, δεν καταλαμβάνετε, τι πράγμα σας αφελεί· και τι σας βλάπτει...»(58).

Ν' αφήσουμε λοιπόν, στη συνέχεια, δια στόματος Παιδαγωγών - Ενηλίκων, τα αρμόδια κείμενα να μιλήσουν.

«... Μαθών να αναγινώσκω ορθώς και καλώς τα οκτώ μέρη του λόγου, ήτοι τας ομιλίας, έλαβον παρά του διδασκάλου ταύτας τας συμβουλαίς· να προσέχω εις το περιπάτημα· να μη πηδώως μωρός· να μη παιζω μαχαίρας, (με μαχαίρια) δικράνοις, (με πειρώνια) και ψαλιδίοις, (με ψαλιδία)· διότι εύκολόν εστι να σπάσω την κεφαλήν μου, να βλαφθώ εις κανένα ομμάτι, να πληγώσω καμμίαν χείρα μου, να βλάψω κανένα βραχιόνα, ή να βραύσω (τσακίων) κανένα οστούν, και έπειτα, να δοκιμάζω πόνους, δύναμαι δ' έπειτα και να αρρωστήσω· όθεν ενθυμούμενος αείποτε τας συμβουλάς του Διδασκάλου, γίνομαι κατά πάντα προσεκτικός...»(59).

«... Να προσέχης όμως να μη παθαίνης ως εκείνα τα παιδιά, να βλάπτης δηλαδή το σώμα σου, ή να πίπτης εις κακάς συνηθείας εξ απροσεξίας· διότι πολλά παιγνίδια, τα οποία εις την ηλικίαν σας τα στοχάζεσθε αθώα, σας προξενούν μετά ταύτα τον αφανισμόν σας.

Δια να μην υποπέσης λοιπόν και συ εις καμμίαν κακήν συνήθειαν, και βλαφθής από αυτά τα παιγνίδια, έχω σκοπόν να σε ειπώ τι πρέπει να αποφεύγης...»(60)

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ

A
Οικιακά Τινά Χρήσιμα
a'

Οι αγαπητοί μου γονείς μοι συμβουλεύουσι πάντοτε να προσέχω εις τα κινήματά μου. Πρέπει, μοι λέγουσι, να είμαι προσεκτικός εις το πήδημα, και εις το τρέξιμον. Όταν περπατώ, μοι λέγουσι, πρέπει να προσέχω, δια να μη προσκόψω εις τι. Πρέπει, λέγουσι, να μην παιζω με μαχαίρια, με τα περόνια, και με τα ψαλλιδιά. Όταν παιζω, μοι λέγουσι, πρέπει να προσέχω περισσότερον να μη ατακτώ. Επειδή λέγουσιν ότι, όταν παιζω άτακτα, ημπορώ να κτυπήσω εύκολα τι μέλος του σώματός μου· και να πάθω τινά πλήρωσιν εις αυτό. Όταν παιζω άτακτ

ρώ να εκβάλω τα ομμάτιά μου· να συντρίψω την χείρα μου, ή τον πόδα μου· να εκτοπίσω τινά κλειδώσιν. 'Όταν πάθω τι τοιούτον, είναι φανερόν, ότι μέλλω να υποφέρω πολλούς και δριμείς πόνους· και, φυλάξοι ο Θεός! ημπορώ να μείνω πεπτηρωμένος εις τι μέλος του σώματός μου δια πάντα. Πόση δυστυχία είναι εις τον άνθρωπον, όταν είναι τυφλός, ή χολός, ή εστερημένος τινός μέλους του σώματός του! Εγώ λοιπόν, καταλαμβάνων ότι αι συμβουλαί αύται των γονέων μου είναι προς ωφέλειάν μου, απεφάσισα να γείνω στο εξής προσεκτικός, όταν παιζώ δια να μη πάθω τι τοιούτον. Επειδή είναι φανερόν ότι, δύοι δεν προσέχουσι παιζόντες, οι τοιούτοι πολλάκις πίπτουσιν εις τοιαύτας δυστυχίας απροόπτως...»(61).

«... Το φρόνιμον παιδίον, ενασχολούμενον πάντοτε εις χρηστά και ωφέλιμα πράγματα παιζει πολλά ολίγον, και μόνον προς γύμνασιν και άσκησιν του σώματος...»(62).

«... Προτίμα τα παιγνίδια όσα γυμνάζουν το σώμα σου...»(63).

«... Όταν παιζω άτακτα ημπορώ να εκβάλλω τα ομμάτιά μου, να συντρίψω την χείρα μου, ή τον πόδα μου, ή να εκτοπίσω τινά κλειδώσιν. 'Όταν πάθω τι τοιούτον, είναι φανερόν, ότι μέλλω να υποφέρω πολλούς και δριμείς πόνους· και φυλάξοι ο Θεός!... Είναι φανερόν, ότι δύοι παιδες δεν προσέχουσι παιζόντες, οι τοιούτοι πολλάκις πίπτουσιν εις τοιαύτας δυστυχίας...»(64).

«... Προσέχετε, Παιδία, να μη βλάψητε τα ομμάτιά σας. 'Όταν είναι σκοτία, μην αναγινώσκετε· διότι τούτο.... Και η κόνις βλάπτει όχι ολίγον τα ομμάτια· δια τούτο αποφεύγετε... πολύ βλαβερόν είναι εις τα ομμάτια και το... να γράφητε εις ένα χαρτίον, το οποίον φωτίζεται από τον ήλιον. 'Οστις κυτάζει πολύ εις το λαμπρόν φως του ήλιου φθείρει τα ομμάτια, και εμπορεί τελευταίον να τυφλωθεί. Ο τυφλός άνθρωπος είναι πολλά δυστυχής...»(65) Και πολλά άλλα τέτοια και ήδη τόσο γνωστά μας, πλέον...

Τελειώνοντας όμως εδώ και το προσωπικό μας αφιέρωμα στην «Ειδική Αγωγή», το οποίο φανερά ακολούθησε το «δικό του δρόμο», αισθανόμαστε την υποχρέωση να περάσουμε και σε μερικές ακόμη -αναγκαίες- ομολογίες.

Αναμφίβολως, έχουμε πλήρη συναίσθηση πως η σύνολη εικόνα των απόψεων που παρουσιάσαμε (μέσα από ιστορικές πηγές εκταινευτικών κειμένων του 19ου αιώνα) σχετικά με το ανθρώπινο σώμα, έχει πολλά κενά και ελλείψεις (από το παζλ αυτό λείπουνε πολλά ακόμη κομμάτια), ενώ από την άλλη ενδέχεται λόγω πρωτοπορικής παρέμβασης (αενάως προκύπτοντες «κίνδυνοι» όπου τυχόν εκτίθεται υποκειμενική σκέψη) να «παραπομήθηκε» ή, αντιθέτως, και να μην «επεκτάθηκε» όπως θα έπρεπε (μικρή και η εμβέλεια μιας και μόνης ατομικής σκέψης) πάνω στον άδειο χώρο της λευκής αελίδας....

Ωστόσο, παρόλα τα άνω -και πολλά άλλα- ισως- μειονεκτήματα, προέκυψαν και αρκετά σημεία ενδιαφέροντα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μπορούν να προσελκύσουνε την προσοχή μας.

Πρώτα απ' όλα πιστοποιήθηκε μία μεγάλη ενασχόληση σχετιζόμενη με το ανθρώπινο σώμα (και στην ακέραια και στην ελαττωματική κατάσταση που μπορεί κανείς να το απαντήσει) και στη συνέχεια, αφ' εαυτού, φανερώθηκε και ο

τρόπος που χρησιμοποιήσει η Παιδαγωγική της εποχής σκέψη για να προσεγγίσει το θέμα της, σε πολλαπλά μάλιστα επίπεδα (είναι αξιοσημείωτο να το πούμε).

Έτσι, αφού «πρόκρινε» το θέμα για ενασχόληση (και θα είχε ασφαλώς τους δικούς της ιστορικούς λόγους για να το κάνει εποχή, για παράδειγμα, έντονης χειρωνακτικής εργασίας), στη συνέχεια εργάστηκε στα πολλαπλά αυτά επίπεδα, για να το «παρουσιάσει».

- Ακέραιο σώμα (μέρη, ονόματα, αισθήσεις, λειτουργίες του...) και, το κυριότερο, προβολή του.

- Ανάπτυρο σώμα (εικόνα και τρόπος αντιμετώπισης) με φανερή την τάση κατωτεροποίησης, απομόνωσης και απόρριψης του.

- Θρησκευτική της εποχής αντίληψη (σύνδεση της ψυχής με το σώμα, σωματικές «αρετές», βλάβες - αμαρτίες...) με κύριο στόχο την εξιδανίκευση του ακεραιού σώματος και την υποβολή συναισθημάτων ελέους προς την αναπτηρία.

- προβολή αξιών σχετιζόμενων με το ακέραιο μονάχα και υγιές σώμα (εργασία, φιλεργία, ασκνία και αποφυγή από την άλλη ανάλογων «απαξιών» όπως επί παραδείγματι η αργία).

- παρέμβαση, τέλος, με Παιδαγωγικές συμβουλές (διατήρησης αφενός της ακεραιότητας της υλικής μας υπόστασης, αποφυγή της όποιας του -και ιδίως επίκτητης- αναπτηρίας).

Ο περισσότερος λόγος αρθρώθηκε λοιπόν, ως γίνεται φανερό, για το «αρτιμελές» ανθρώπινο σώμα (λογικό, αφού αυτό είναι που χρειάζεται η εποχή να προβάλλει, καθώς και να το προσασπίσει) δεν θα παραλείψει όμως και την ε-

νασχόληση με τον αντίποδα του τετράπτυχου «ρώμη - αρτιότητα - κάλλος - υγεία», δηλ. την «αδυναμία - πήρωση - ασχήμια - αρρώστεια», δείχνοντας με την ίδια σαφήνεια και την ανάλογη του εικόνα (και... τρόπο αντιμετώπισης) που του προετοίμασε, αυτόν δηλαδή της «παντοτεινής» δυστυχίας, όπως και της κατωτεροποίησης, της απομόνωσης, της πλήρους απόρριψης του ελαττωματικού στο σώμα του (και στο πνεύμα του) ανθρώπου.

Ταιριάζει λοιπόν, κατά τη γνώμη μας, καλά εδωπέρα, να περάσουμε και σε μία παλιότερη πρόταση, γύρω από το θέμα της ενασχόλησης και των σημερινών Αναγνωστικών βιβλίων, υπό τας «ρήσεις» όμως και τα πορίσματα της Σύγχρονης Παιδαγωγικής σκέψης, που τίποτε δεν έχει να κάνει πια με την απόρριψη ή και απομόνωση των ελαττωματικών ή «αποκλινόντων (κατά τη σύγχρονη ορολογία ονομαζομένων) ατόμων.

Αφήνοντας ανοιχτό, λοιπόν, τόσο τον προβληματισμό, δύο και τον διάλογο, τον σχετικό με το σύνολο ανωτέρω θέμα, θα κλείσουμε -για να ολοκληρώσουμε και τον κύκλο μας- με μία ακόμη παραπομπή από αυτά τα «παλιά», σχολικά, ελληνικά Αναγνωστικά βιβλία».

«... Ευρίσκονται εις πολλούς τόπους, καθώς εδώ εις την Βιένναν, σχολεία, όπου οι βουβοί διδάσκονται, και γίνονται χρήσιμοι* άνθρωποι...»(66).

Ο κύβος λοιπόν «ερρίφθη», και από πολύ παλιά, στα πλαίσια και της Εκπαιδευτικής απαλήρωσης...

Παρίσι

Τάνια Μαλαμίδου
* Όλες οι υπογραμμίσεις των κειμένων είναι δικές μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. «Το Μέγα Αλφαβητάριον...» Μιχαήλ Παπα Γεωργίου του Σιατιστέως, Ενετίσαν 1806, Παρά Πάνω Θεοδοσίου τω εξ Ιωαννίνων, σελ. 37.
2. «Στοιχεία Παιδαγωγίας...» υπό Δημ. Γκανή..., 3η έκδ., Εν Αθήναις, παρά τω τυπογραφείω Κ. Γκαρπολά και Σ., 1838, σελ. 14.
3. «La cause des enfants» Francoise DOLTO, éditions Robert Laffont, S.A., Paris, 1985, σ. 226.
4. «Ποικίλη Διδασκαλία, ήτοι Αλφαβητάριον Ευμαθείας...» παρά του εν ιερεύσι Πολυζών Κοντού..., εν Βιέννη 1803, Παρά Γεωργίων Βεντώτη, σελ. 3.
5. «Στοιχεία Παιδαγωγίας...» op. cit., σελ. 66.
6. «Αλφαβητάριον Απλοελληνικόν...». Συντεθέν υπό Β.Π. Ευθυμίου, εν Βιέννη της Αυστρίας, εν τη Ελληνική τυπογραφία Γ. Βενδώτη, 1807, σελ. 16-17.
7. «Ελληνικόν Αλφαβητάριον...» Εν Βιέννη, εκ του Ελλ. τυπογραφείου δε Χιρφέλδ, 1816, σελ. 19-20.
8. «Πρωτοπειρία Απλοελληνική...» υπό Δημ. N. Δαρβάρεως, εν Βιέννη της Αυστρίας, εκ της τυπογραφίας Αντ. Αικαύλου, 1818, σελ. 22.
9. «Πρωτοπειρία Απλοελληνική...», εν Οδησσώ, 1828, σελ. 37.
10. «Πρωτοπειρία Απλοελληνική...», υπό Δ.Ν. Δαρβάρεως, op. cit. σελ. 22-23.
11. «idem, σελ. 23.
12. «Ποικίλη Διδασκαλία...» op. cit., σελ. 18-19.
13. «idem, σελ. 21.
14. «idem.
15. «Στοιχεία Παιδαγωγίας...» op. cit. σελ. 14.
16. «Ποικίλη Διδασκαλία ήτοι Αλφαβητάριον ευμαθείας...». Πολυζών Κοντού, Εν Βιέννη, της Αυστρίας, εκ του τυπογραφείου Ιωαν. Βαρθαί Σβεκίου, 1818, σελ. 90.
17. «Το Μέγα Αλφαβητάριον...» Εν Βαύδα, Εν τη τυπογραφία του Γκανδιδάκτηρίου, 1818, σελ. 55.
18. «Ποικίλη Διδασκαλία...» Π. Κοντού, 1818, op. cit., σελ. 83.
19. «Παιδαγωγός των Νέων ή Νέον Αλφαβητάριον...» συντεθέν παρά Ιωάννου Κόκκων Σμυρναίου, Εν Κων/πόλει, 1817, σελ. 65.
20. «idem.
21. «Πρωτοπειρία Απλοελληνική...» Δ.Ν. Δαρβάρεως, op. cit. σελ. 21.
22. «Ελληνικόν Αλφαβητάριον» υπό Χαρισίου Παπαμάρκου, έκδ. 2α, εν Αθήναις, εκ του τυπογραφείου των καταστημάτων Ανέστη Κωνσταντινίδου, 1891, σελ. 75.
23. «Ποικίλη Διδασκαλία...» Π. Κοντού, 1803, op. ψιτ., σελ. 3.
24. «Ποικίλη Διδασκαλία...» Π. Κοντού, 1818, op. cit., σελ. 36.
25. idem, σελ. 83.
26. «Ποικίλη Διδασκαλία...» Π. Κοντού, 1803, σελ. 5.
27. idem.
28. idem.
29. idem σελ. 3.
30. «idem σελ. 5.
31. «Ποικίλη Διδασκαλία...» Π. Κοντού, 1818, op. cit. σελ. 73.
32. idem, σελ. 74.
33. «Πρωτοπειρία Απλοελληνική...» Εν Οδησσώ, 1828, σελ. 33.
34. «Νέον Αλφαβητάριον...» υπό Γεωργίου του Ρουσιάδου, εν Πέστη της Ουγγαρίας, 1829, παρά τη ευγενεί I.M. Τράππνερ από Καρόλου, σελ. 61.
35. «Παιδαγωγική Βιβλιοθήκη Αλφαβητάριον...» Εν Αθήναις, εκ της τυπογραφίας I. Φιλήμονος, 1836, σελ. 33.
36. «Ποικίλη Διδασκαλία...» Π. Κοντού, 1818, op. cit., σελ. 169.
37. «Παιδαγωγία Νέα...» I. Κόκκωνος, Σμυρναίου, έκδ. 21, Εν Πέστη, παρά τη ευγενεί Τράππνες Κάρολου, 1836, σελ. 33.
38. «Νέον Αλφαβητάριον...». Εν Βιέννη της Αυστρίας, τύποις Ιωάννου Καρόλου Σχουενδέρου, 1801, σελ. 50.
39. «Πρωτοπειρία Απλοελληνική...» Δ. Δαρβάρεως, op. cit., σελ. 435.
40. «Νηπιακόν Αλφαβητάριον...» υπό Π. Α. Ραυτοπούλου, Εν Ερμουπόλει, εκ της τυπογραφίας Γ.Α. Μελισταγούς και Κ. Δημίδου, 1836, σελ. 47.
41. «Ποικίλη Διδασκαλία...» Π. Κοντού, 1803, op. cit., σελ. XXIX.
42. «Νέον Αλφαβητάριον...» Γεωργίου του Ρουσιάδου, op. cit. σελ. 48.
43. «Ποικίλη Διδασκαλία...» Π. Κοντού, 1818, op. cit., σελ. 192.
44. «Αλφαβητάριαν μικρόν...» Εν Βιέννη της Αυστρίας, Εν τη ελληνική τυπογραφία, Γεωργίου Βενδώτη, 1816.
45. «Ποικίλη Διδασκαλία...» Π. Κοντού, 1818, op. cit., σελ. 72-73.
46. «Παιδαγωγική Βιβλιοθήκη...» op. cit. σελ. 21.
47. 000idem, σελ. 22.
48. «idem, σελ. 25.
49. «idem, σελ. 25.
50. «Νέον Αλφαβητάριον...» Γεωργίου του Ρουσιάδου, op. cit. σελ. 19.
51. «Παιδαγωγική Βιβλιοθήκη...» op. cit. σελ. 34-35.
52. idem, σελ. 35.
53. «Στοιχεία Παιδαγωγίας...» op. cit. σελ. 13.
54. idem, σελ. 69.
55. «Απλούν Αλφαβητάριον δια τα παιδία...», έκδ. 4η, Εν Σμύρνης, εκ της Αμερικανικής τυπογραφίας..., 1834, σελ. 93-94.
56. «Νηπιακόν Αλφ...» op. cit. σελ. 43-45.
57. «Αλφ. Νέον...» υπό Δ. Ιωαννοπούλου Σμυρναίου..., εν Ναυπλίῳ, εκ της τυπογραφίας Κ. Τόμπρα και Κ. Ιωαννίδου, 1836, σελ. 45.
58. «Παιδαγωγός των Νέων ή Νέον Αλφαβητάριον...» op. cit. σελ. 27.
59. «Ελληνικόν Αλφαβητάριον» Εν Βιέννη, εκ του ελληνικού τυπογραφείου δε Χιρφέλδ, 1816, σελ. 29.
60. «Παιδαγωγός των Νέων ή Νέον Αλφαβητάριον...» op. cit. σελ. 67.
61. «Παιδαγωγικά μαθήματα... Αλφαβητάριον...» op. cit. σελ. 19-20.
62. «Σύντομον Αλφαβητάριον...» I. Χωματιανού, Εν Πάτραις, εκ του τμήματος της τυπογραφίας Κ. Τόμπρα και Κ. Ιωαννίδου, 1837, σελ. 65.
63. idem, σελ. 41.
64. «Στοιχεία Παιδαγωγίας...» op. cit. σελ. 10.
65. «Πρωτοπειρία Απλοελληνική...» Δ. Δαρβάρεως, op. cit. σελ. 22.
66. idem, σελ. 23.

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΩΝ 200 ΧΡΟΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α'

1. ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Η έφοδος στη Βαστίλη, στις 14 Ιουλίου του 1789, σήμανε το ξέσπασμα της Γαλλικής Επανάστασης και άνοιγε μια νέα σελίδα της παγκόσμιας ιστορίας. Είχε προηγηθεί η συνέλευση των τριών τάξεων στο τέλος Ιουνίου και η διακήρυξη της ότι εκπροσωπεί το έθνος. Τα γεγονότα που ακολούθησαν ήταν ραγδαία: Η σύγκλιση της Συντακτικής Εθνοσυνέλευσης, η κατάργηση της ελέω Θεού μοναρχίας, το ξέσπασμα του θρησκευτικού πολέμου (Μάιος 1791), η φυγή στη Βαρέν και η σύλληψη του βασιλιά (Ιούνιος 1791), η Νομοθετική Εθνοσυνέλευση (1 Οκτω-

βρίου 1791), η κήρυξη του πολέμου της Γαλλίας ενάντια στη συνασπισμένη αντίδραση της Ευρώπης (20.4.92), η κατάληψη του Κεραμεικού και η ανακήρυξη της Δημοκρατίας (10 Αυγούστου του '92), η δημιουργία της Συμβατικής αμέσως μετά, η νίκη του Βαλμύ (Σεπτέμβριος '92), η δίκη και ο θάνατος του βασιλιά (21.1.93), το ξέσπασμα της αντεπανάστασης με την εξέγερση στη Βανδέα (Μάρτιος '93), η νέα επίθεση της φεουδαρχικής Ευρώπης ενάντια στην Επανάσταση (άνοιξη του '93), η πτώση των Γιρονδίνων, η δολοφονία του Μαρά, η συγκρότηση της Επαναστατικής κυβέρνησης και της Επιτροπής Κοινής Σωτηρίας (Σεπτέμβριος

'93), η Τρομοκρατία, η απόκρουση των εισβολέων και η συντριβή της αντεπανάστασης, η πτώση του Δαντών, η πτώση του Ροβεσπιέρου (9η Θερμιδώρ), η θερμιδωριανή περίοδος της Συμβατικής, το Διευθυντήριο (Οκτώβριος '95), η εκστρατεία στην Ιταλία, το κίνημα του Μπαμπέφ (1793), η κατάργηση του Διευθυντηρίου (Νοέμβριος 1799) και ο Ναπολέων.

Μέσα σ' αυτήν τη θυελλώδη δεκαετία, η όψη της Γαλλίας και όλης της Ευρώπης άλλαξε τόσο, όσο δεν είχε αλλάξει αιώνες ολόκληρος. «Ήταν μια υπέροχη ανατολή που χάραξε πάνω από την Ευρώπη» σύμφωνα με τα λόγια του Χέγκελ.

2. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Η Γαλλική Επανάσταση ήταν ένα κοσμοϊστορικό γεγονός, το μεγαλύτερο μέχρι τότε, στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια ιστορία των Νεωτέρων Χρόνων, που χρειάστηκε να περάσουν πολλές δεκαετίες για να αποτιμηθεί συνολικά.

* Η ανατροπή του παληού καθεστώτος.

Το καθεστώς αυτό ήταν ένα φεουδαρχικό καθεστώς, σε πλήρη παρακμή, με πολιτική του έκφραση μια ελέω Θεού μοναρχία. Οι κλασσικές σχέσεις παραγωγής της φεουδαρχικής εποχής είχαν ήδη σχεδόν εκλείψει. Η δουλοπαροικία είχε σχεδόν εξαφανιστεί. Οι αμεταβίβαστες ιδιοκτησίες δουλοπαροίκων ήταν πολύ λίγες (Βουργουνδία, Ιούρα, Νίβερναι). Οι φεουδάρχες είχαν χάσει τα δημόσια λειτουργήματα που ασκούσαν στην περιοχή τους, αφού αυτά είχαν περάσει στα χέρια των αντιπροσώπων του Βασιλιά.

Η καλλιεργήσιμη γη συνδεόταν με τους φεουδάρχες μέσω των φεουδαρχικών προσόδων, που εισπράττονταν άλλοτε σε είδος και άλλοτε σε χρήμα. Παράλληλα, είχαν εμφανιστεί και αναπτυχθεί, βασικά στις πόλεις, οι καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής. Το εμπόριο είχε μεγάλη άνθηση, στο βορρά αναπτυσσόταν η παραγωγή ατσάλιού, στη Λυών τα εργοστάσια μεταξώτων απασχολούσαν 60.000 εργάτες. Ωστόσο, οι συντεχνίες εμπόδιζαν την ανάπτυξη της παραγωγής, και ενώ οι παραγωγοί –που πάνω τους βασιζόταν η ζωή της κοινωνίας– αύξαναν τη δύναμη τους, η εργασία εξακολουθούσε να θεωρείται στίγμα, σύμφωνα με τους οριαμούς του ισχύοντα κώδικα.

Παρόμοια, εμποδίζόταν η ανάπτυξη του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής στην ύπαιθρο. Η αξία της γαιοκτησίας του ανώτερου μόνο στρώματος των ευγενών γαιοκτημόνων θα ξεπεράσει τα 4 δισ. λιβρέες, όταν αυτή θα εκποιηθεί την περίοδο της Συμβατικής. Η τάξη αυτή ήταν μια παρασπική κοινωνική ομάδα, που ζούσε με τις προσόδους και τις βασιλικές επιχορηγήσεις. Το υπάρχον νομικό σύστημα και αναρίθμητα φεουδαρχικά προνόμια εξυπηρετούσαν τα συμφέροντα της τάξης των ευγενών και καταπίεζαν αυτά των άλλων τάξεων. Η Εκκλησία ήταν μια κυρίαρχη κοινωνική δύναμη. Η έρευνα καταπίεζόταν και μπορούσε να διωχθεί, με την κατηγορία της υπονόμευσης της ασφάλειας του βασιλείου. «Η γιγάντια σκούπα της Γαλλικής Επανάστασης του 18ου αιώνα», λέει ο Μάρξ, «σάρωσε όλα αυτά τα λείψανα περασμένων εποχών, και ξεκαθάρισε έτοι ταυτόχρονα το κοινωνικό έδαφος από τα τελευταία εμπόδια για το χτίσιμο του οικοδομήματος του σύγχρονου κράτους...». Στην ύπαιθρο, λέει αλλού ο Μάρξ, η Επανάσταση μετέβαλε τους αγρότες από μισθούλοπάροικους σε ελεύθερους ιδιοκτήτες της γης. Ο χαρακτήρας της Επανάστασης καθόρισε και την εξέλιξή της: Αφού ανέτρεψε το παρακμασμένο πολιτικό και κοινωνικό καθεστώς, άνοιξε τον δρόμο στην πλέρια ανάπτυξη των αστικών σχέσεων παραγωγής και των παραγωγικών δυνάμεων.

* Οι ιδέες της Επανάστασης.

Πριν από κάθε μεγάλη Επανάσταση στην ιστορία προηγείται μια περίοδος εμφάνισης και

διάδοσης των ιδεών της, μια περίοδος που προπαγανδίζεται η αναγκαιότητά της και που προετοιμάζεται και στη σφαίρα της ιδεολογίας το έδαφος για την επικράτηση της. Για τη Γαλλική Επανάσταση η περίοδος αυτή ήταν ο Διαφωτισμός. Εξέχοντες εκπρόσωποι αυτού του ρεύματος ήταν ο Zav Zak Ρουσώ, που στο έργο του το «Κοινωνικό Συμβόλαιο» ανέπτυξε τη θεωρία της ισότητας των ανθρώπων, όπως βέβαια την αντιλαμβανόταν η τάξη του, ο Μοντεσκιέ με το «Πνεύμα των Νόμων» και ο Βολταίρος. Τεράστια επίδραση στην πάλη των ιδεών έπαιξε το ρεύμα του φιλοσοφικού υλισμού του 17ου και 18ου αιώνα. Οι πιο σπουδαίοι εκπρόσωποι του ήταν Γάλλοι. Ο Λαμετρί που διατύπωσε το συμπέρασμα ότι «ο άνθρωπος είναι μηχανή», ο Ελβέτιος το βιβλίο του οποίου «Για το Πνεύμα» κάηκε με διαταγή του βασιλιά (1758), και οι εγκυλοπαιδιστές Χόλμπαχ και Ντιντερό. Αυτοί έγραψαν και έκδοσαν, με τη βοήθεια και του Νταλαμπέρ, την περίφημη «Εγκυλοπαίδεια», που καταδιώχθηκε άγρια από το κράτος και τους Ιησουΐτες. «Αν υπήρξε κάποιος που αφιέρωσε όλη τη ζωή του με ενθουσιασμό στην αλήθεια και στο δίκαιο –με τη σωστή έννοια αυτών των λέξεων πάντα– αυτός ήταν ο Ντιντερό», έγραψε ο Ένγκελ. Οι έξοχοι αυτοί διανοητές θεμελίωσαν την κοσμοθεωρία της επαναστατικής αστικής τάξης, που ήταν ο μηχανιστικός υλισμός. Χτύπησαν τον ιδεαλισμό και τη θρησκεία και απέδειξαν ότι ανάμεσα στην ύλη και το πνεύμα, το πρωτεύον είναι η ύλη. Ωστόσο, η θεωρία τους αδύνατούσε να συλλάβει τα πράγματα στην εξέλιξή τους και υποτιμούσε το ρόλο της συνείδησης, γι' αυτό και ήταν μηχανιστική. Ακόμη δεν επέκτειναν την εφαρμογή του υλισμού στην κοινωνία, αλλά τον εφάρμοζαν μόνο στη φύση.

Η Γαλλική Επανάσταση έκανε σημαία της το τρίπτυχο «Ελευθερία - Ισότητα - Αδερφοσάύνη». Κάθε τάξη δίνει στις έννοιες αυτές το δίκαιο της περιεχόμενο. Η Γαλλική αστική τάξη τους έδωσε ένα περιεχόμενο σύμφωνο με τα ταξικά της συμφέροντα. Περιεχόμενο προοδευτικό, εκείνη την εποχή, αλλά συγχρόνως περιορισμένο. Η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του πολίτη αποτελούσε τη φιλοσοφική κατήχηση της νέας κυριαρχητικής τάξης. Διακήρυξε σα φυσικά και απαράγραπτα δικαιώματα τη λευτεριά, την ισότητα, την απονομή της δικαιοισύνης από ορικώτα δικαιαστήρια. Ωστόσο, η ισότητα που αναγνώριζε ήταν περιορισμένη: ισότητα μπροστά στο Νόμο, στους φόρους, κατάργηση των προνομίων και δικαιώματα σε όλους να κατέχουν δημόσιες θέσεις αρκεί να έχουν τις απαραίτητες ικανότητες. Ήταν, δεν έθιγε τις ριζές της κοινωνικής ανισότητας και ούτε μπορούσε να την καταργήσει. Αργότερα, η «ισότητα» της αστικής τάξης θα αποκτήσει έναν ολότελα τυπικό χαρακτήρα. Η ιδιοκτησία διακηρύχτηκε απαράγραπτο δικαίωμα, παρ' όλο που η ίδια η επανάσταση δημιούργησε τη φεουδαρχική και την εκκλησιαστική ιδιοκτησία. Το κληρονομικό Δίκαιο θεωρήθηκε απαραβίαστο. Αναγνωρίστηκε η θρησκευτική ελευθερία, αλλά όχι πλήρως, αφού ο Καθολικισμός εξακολουθούσε να είναι επίσημη θρησκεία. Η πλήρης ανεξιθρησκεία θα κατακτηθεί αργότερα με το προχώρημα της Επανάστασης. Η ελευθερία του συνέρχεσθαι και

του εκφράζεσθαι δια του λόγου και του τύπου αναγνωρίζοταν αλλά με περιορισμούς. Τέλος, η Διακήρυξη αναγνώριζε το δικαίωμα της αντιστασης ενάντια στην καταπίεση κι έτοιμης δικαιώνει την εξέγερση που είχε θριαμβεύσει, χωρίς να φοβάται μήπως δικαιώσει άλλες, μελλοντικές εξεγέρσεις.

* Τα μέτρα της Επανάστασης.

Η Επανάσταση κατάργησε τη φεουδαρχική ιδιοκτησία. Αυτό όμως δεν έγινε με πληρότητα ευθύς εξ αρχής, μα ύστερα από σκληρή πάλη και αυτό γιατί μια μερίδα της αστικής τάξης ήθελε το συμβιβασμό με τους ευγενείς γαιοκτήμονες. Στην περίοδο της Συντακτικής, η φεουδαρχική ιδιοκτησία και δικαιώματα, εν μέρει μόνο είχαν καταργηθεί και με αποζημιώσεις, ενώ η μεγάλη μάζα των αγροτών παρέμειναν άκληροι, γιατί δεν μπορούσαν να αγοράσουν τη γη στις τιμές που εκποιούνταν. Ακόμη τα χρήτους δεν είχαν καταργηθεί και έπρεπε να αποδεικνύονταν ότι δεν χρωστούν τίποτα. Ριζικά μέτρα για την απελευθέρωση της γης πάρθηκαν από τη Νομοθετική Εθνοσυνέλευση μόλις τον Ιούνιο του 1792, μετά από εισήγηση του Ιακωβίου Κουτόν. Η πιο ριζοσπαστική μερίδα της αστικής τάξης ήθελε ένα τέτοιο μέτρο, γιατί έβλεπε την υποστήριξη της μάζας των αγροτών σαν απαραίτητη προϋπόθεση για τη νίκη πάνω στον εξωτερικό εχθρό. Η πρόταση του Κουτόν έγινε δεκτή στο σύνολό της την 10η Αυγούστου του '92 και αφού συντρίφθηκε η αντισταση των Συνταγματικών (Feuillants). Με βάση το νόμο αυτόν καταργούνταν χωρίς αποζημίωση τα φεουδαρχικά δικαιώματα, εκτός από εκείνα που βασίζονταν σε πραγματική μεταβίβαση κυριότητας των κτημάτων στους καλλιεργητές με έγγραφο τίτλο. Η οριστική εξάλειψη του φεουδαρχικού καθεστώτος έγινε τον επόμενο χρόνο (1793) από τη Συμβατική, μετά από πρόταση του Ροβεσπιέρου και αφού πρώτα είχαν πέσει οι Γιρονδίνοι, η «δεξιά» πτέρυγα της Συμβατικής.

Αυτή βασίστηκε σε τρεις νόμους: 1) Το νόμο της 3ης Ιουνίου για την πώληση της κτηματικής περιουσίας των εμιγκρέδων, 2) Το νόμο της 10ης Ιουνίου για τον τρόπο διανομής των κοινωνικών κτημάτων και 3) Το νόμο της 17ης Ιουλίου, που ολοκλήρωνε τη συντριβή της φεουδαρχίας, καταργώντας χωρίς αποζημίωση τα δικαιώματα και τις οφειλές που σπριζούνταν στους αρχικούς τίτλους. Το 1825, στην περίοδο της Παλινόρθωσης, τότε που γαιοκτήμονες και ευγενείς γύρισαν και μπήκαν στην Εθνοσυνέλευση, φτάχτηκε ένας νόμος που αποζημίωγε με το ποσό του 1 δισ. φράγκων τους αριστοκράτες εμιγκρέδες που χάσανε τις περιουσίες τους από την Επανάσταση. Τα βάρη της αποζημίωσης πέσανε στις πλάτες της αγροτιάς και της φτωχολογίας της πόλης (βλ. Κ. Μάρξ: Ο Εμφύλιος Πόλεμος στη Γαλλία).

* Παράλληλα με την εξάλειψη της φεουδαρχίας η Επανάσταση κατάργησε, το 1791, το σύστημα των συντεχνιών και διακήρυξε την ελευθερία της εργασίας.

* Από την αρχή καταργήθηκαν από τη Συντακτική τα προνόμια των ευγενών και οι λεγόμενες «κοινωνικές καταστάσεις», δηλαδή

ντακτικής κατάργησε τα προνόμια της καταγωγής, καθιέρωσε εκείνα που βασίζονταν στον πλούτο: Το σύνταγμα αυτό (1791) θέσπισε τη διάκριση ανάμεσα σε «ενεργούς» και σε «παθητικούς» πολίτες, που βασίζονταν στο κριτήριο της ιδιοκτησίας. Με βάση αυτό, όσοι δεν ήταν σε θέση να πληρώνουν έναν ελάχιστο άμεσο φόρο αποκλείονταν από τη συμμετοχή στα κοινά, δεν είχαν το δικαίωμα να εκλέγουν και να εκλέγονται, ούτε να συμμετέχουν στην Εθνοφυλακή και να φέρουν όπλα. Αποκλείονταν έτσι από το εκλογικό σώμα περίπου το μισό του ενήλικου άρρενος πληθυσμού (οι γυναίκες δεν είχαν έτσι κι αλλοιώς τέτοια δικαιώματα). Αυτή η ανοικτά ταξική διάκριση στα πολιτικά δικαιώματα καταργήθηκε πριν τις εκλογές για τη Συμβατική (Αύγουστος του '92).

Ακόμη, το σύνταγμα του 1791 θέσπισε τη διάκριση των κεντρικών εξουσιών. Το σύνταγμα της Συμβατικής του 1793, που ήταν το πιο δημοκρατικό απ' όλα, κατοχύρωσε την καθολική και άμεση ψηφοφορία, θέσπισε την εκλογή των βουλευτών με απόλυτη πλειοψηφία και την εξάρτηση των υπουργών από την Εθνοσυνέλευση. Όμως ύστερα από την πτώση του Ροβεστιέρου, η Συμβατική της Θερμιδοριανής περιόδου, που ήταν περίοδος χτυπήματος του δημοκρατικού κινήματος, περιορίζει ξανά το εκλογικό δικαίωμα, με πιο αυστηρά κριτήρια απ' αυτά της Συντακτικής. Η οριστική κατάκτηση αυτού του στοιχειώδους πολιτικού δικαιώματος από το λαό ήρθε πολύ αργότερα.

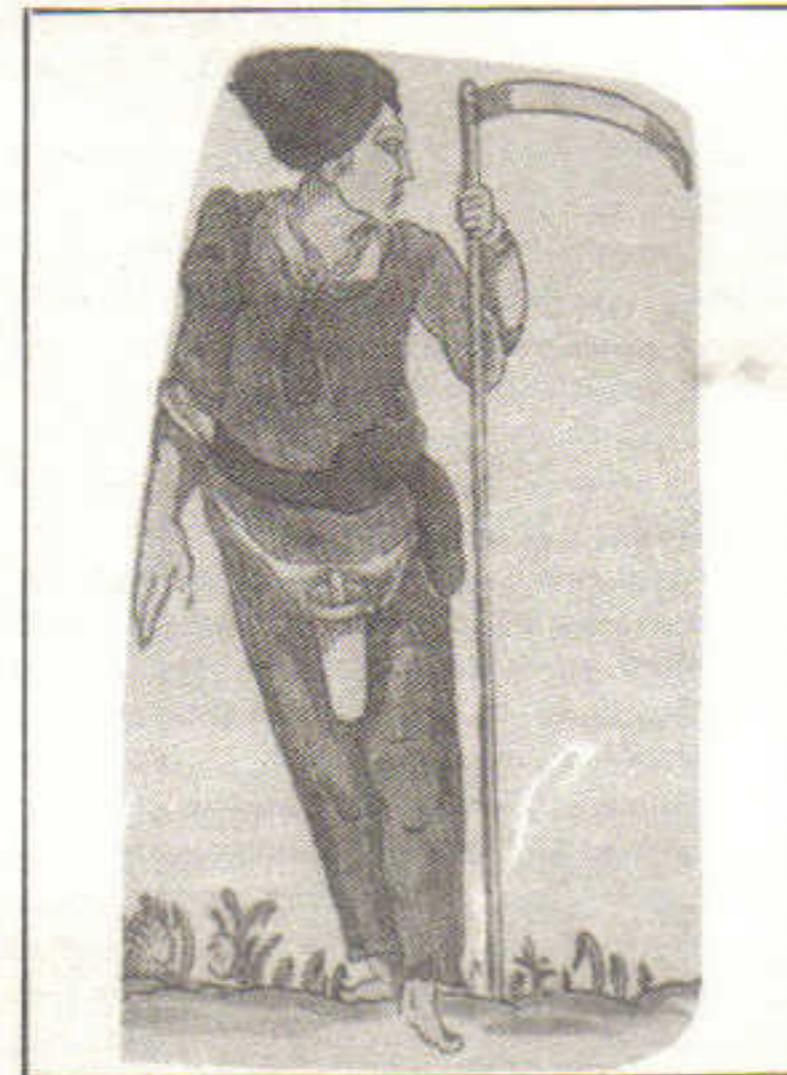
* Η θρησκεία και η Εκκλησία

Πριν την Επανάσταση, η Εκκλησία ήταν μια κυρίαρχη ιδεολογική και κοινωνική δύναμη. Είχε τεράστια ακίνητη ιδιοκτησία, γαιοκτησία στην οποία ασκούσε φεουδαρχικά δικαιώματα, προνόμια, έπαιρνε φόρους και επιχορηγήσεις. Διέθετε χιλιάδες μοναστήρια, θρησκευτικά σχολεία και άλλες ανώτερες σχολές. Έπαιζε πρωτεύοντα και καθοδηγητικό ρόλο στην Εκπαίδευση. Η Επανάσταση αρχικά κλόνισε και ύστερα εκμπόδινε αυτή τη δύναμη της Εκκλησίας. Το σύνταγμα της Συντακτικής θέσπισε την ανεξιθρησκεία. Ωστόσο, αν και δεν αναγνώριζε επίσημη θρησκεία του κράτους, ο καθολικισμός ήταν το μόνο δόγμα που επιχορηγούνταν απ' αυτό. Ένα από τα πρώτα μέτρα σχετικά με την Εκκλησία ήταν να καταργήσει τους δεσμούς της με το Βατικανό και να την κάνει έτσι Εθνική. Καταργήθηκαν οι Σύνοδοι και οι φόροι στη Ρώμη. Καταγγέλθηκε το κονκορδάτο και δόθηκε πολιτικό σύνταγμα στον κλήρο. Τα εκκλησιαστικά κτήματα πουλήθηκαν και τα περισσότερα μοναστήρια έκλεισαν. Σ' αυτά τα μέτρα, μια σημαντική μερίδα των κληρικών –οι λεγόμενοι «ανυπότακτοι» – αντέδρασαν, έχοντας και την υποστήριξη του Πάπα, που είχε καταδικάσει σαν ασεβή, σε μυστική σύνοδο, τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ξέσπασε έτσι, το Μάιο του 1791, ο θρησκευτικός πόλεμος. Αργότερα ο αντιδραστικός κλήρος θα συμμετάσχει ενεργά στην αντεπαναστατική εξέγερση της Βανδέας και θα αντιμετωπιστεί ανάλογα από την Επανάσταση.

Μετά τον Αύγουστο του '92 το κράτος αποφάσισε το διαχωρισμό των μυστηρίων από τις ληξιαρχικές πράξεις, επέτρεψε το γάμο κληρικών και νομιμοποίησε το διαζύγιο. Στο Παρίσι η

Κομμούνα (Δημοτική αρχή) απαγόρευσε τις δημόσιες λιτανείες και διακήρυξε πως η θρησκεία είναι υπόθεση ιδιωτική.

Με την ανάδειξη της Συμβατικής, η επανάσταση προχώρα στην πλήρη αποθρησκευτικοποίηση του κράτους. Καταργείται το Ιουλιανό ημερολόγιο και καθιερώνεται σαν αρχή της νέας χρονολογίας η ημερομηνία ανακήρυξης της Δημοκρατίας (10.8.1792). Οι ονομασίες των μηνών καταργούνται και δίνονται νέες, βασισμένες στις εποχές και τις ανάλογες παραγωγικές δραστηριότητες στην ύπαιθρο, (Αλωνάρης, Θεριστής, Βροχάρης, Σποριάς κ.λπ.). Στην περίοδο της Τρομοκρατίας καταργούνται όλες οι θρησκευτικές γιορτές και τελετές και η χριστιανική λατρεία, και εισάγεται η λατρεία του Υπερτάτου Όντος. Αντί της Κυριακής καθιερώνεται η Δεκάτη ημέρα, που αφιερώνεται στην εξύμνηση μιας πολιτικής ή κοινωνικής αρετής. Θεσπίζεται ο γιορτασμός εθνικών και πολιτικών επετείων. Η θρησκευτική λατρεία αντικαθίσταται από την «πατριωτική λατρεία».

* Η Εκπαίδευση, η Επιστήμη και ο Πολιτισμός - Η στρατιωτική θεωρία.

Στην περίοδο της μοναρχίας, οι προοδευτικές ιδέες και θεωρίες, η κουλτούρα της ανερχόμενης αστικής τάξης, καταπιέζονταν και διώκονταν. Η έρευνα το ίδιο. Είναι γνωστή η υπόθεση του αλεξικέραυνου, για την εγκατάσταση του οποίου στο απίτι του κάποιος επιστήμονας διώχθηκε, με την κατηγορία ότι έβαζε σε κίνδυνο την ισχύουσα κοινωνική τάξη (!) και τον οποίον υπερασπίστηκε στο δικαστήριο ο Ροβεστιέρος. Η εκπαίδευση βρισκόταν στα χέρια της Καθολικής Εκκλησίας και το κυρίαρχο δόγμα στην ανατροφή των νέων ήταν ο Ιησουϊτισμός. Η Επανάσταση απελευθέρωσε τις πνευματικές δυνάμεις του έθνους. Πήρε την εκπαίδευση από τα χέρια της Εκκλησίας και ενθάρρυνε την ανάπτυξη της έρευνας, της τέχνης και της κουλτούρας. Οι Ακαδημίες καταργήθηκαν σαν ιδρύματα αντιδραστικά και στη θέση τους ιδρύθηκαν τα Ινστιτούτα. Το σύνταγμα της Συμβατικής πρόβλεπε δημόσια κοινή εκπαίδευ-

ση για όλους. Ο νόμος της 5ης του Νοεμβρίου καθιέρωνε σαν υποχρεωτική την στοιχειώδη εκπαίδευση. Στην εκπαίδευση δόθηκε η κατεύθυνση της προπαγάνδας των επαναστατικών ιδεών και της καλλιέργειας των δημοκρατικών φρονημάτων. Η επιστήμη και η τεχνική μπήκαν στην υπηρεσία της Επανάστασης και του Έθνους. Ο μεγάλος γάλλος μαθηματικός και μηχανικός Καρνό, γνωστός από το περιφέρμο έργο του «Δοκίμιο περί των μηχανών», στάλθηκε από την Επιτροπή Κοινής Σωτηρίας σαν αντιπρόσωπος στις στρατιές, με αποστολή να τις οργανώσει στη βάση μιας ανώτερης στρατιωτικής τεχνικής και τακτικής. Μια σειρά από σπουδαίους επιστήμονες και μηχανικούς βάλανε τις γνώσεις τους στην υπηρεσία του έθνους και κατέσπειαν τελικά το γαλλικό στρατό ανώτερο στην τακτική και τις μεθόδους μάχης απ' όλους τους συγχρόνους του. Ο Μονζ, που έγραψε το εγχειρίδιο για την «Τέχνη κατασκευής κανονιών». Ο μαθηματικός Βαντερόμοντ, ο Σαπ, που εφεύρε τον οπτικό τηλέγραφο και πολλοί άλλοι. Αναπτύχθηκε η μεταλλουργία και επινοήθηκε το αερόστατο. Η Γαλλική Σχολή Μηχανικής που έφτιαξε η επανάσταση δημιούργησε μια έξοχη παράδοση και αναδείχτηκε η καλύτερη στον κόσμο.

* Ο σχηματισμός του έθνους και η διάδοση των ιδεών της επανάστασης.

* Στο ιστορικό ρεύμα του σχηματισμού των σύγχρονων εθνών, που συνδέεται με την εμφάνιση και άνοδο της αστικής τάξης, εξέχοντα ρόλο έπαιξε η Γαλλική Επανάσταση. Μέσα στη φωτιά της διαμορφώθηκε και αποκρυσταλλώθηκε η εθνική συνείδηση των Γάλλων, δημιουργήθηκε η αστική ενότητα του έθνους. Το έθνος αγκάλιαζε τα συμφέροντα όλων των τάξεων που είχαν συμφέροντα από την Επανάσταση. Αντίθετα, η μοναρχία και η τάξη των ευγενών αντιπαρέθεσαν τα συμφέροντά τους σ' αυτά του Γαλλικού Έθνους. Ο βασιλιάς ήρθε σε συννεύοντη με τους αυτοκράτορες της φεουδαρχικής Ευρώπης για να αποκαταστήσει τον θρόνο του.

Η συνασπισμένη φεουδαλική αντιδραση, πλαισιωμένη από τους εμιγκρέδες, επιτέθηκε στην Επαναστατική Γαλλία, γιατί σ' αυτήν έβλεπε ένα θανάσιμο κίνδυνο για τη δικιά της εξουσία. Στη θέση του Λουδοβίκου, οι αυτοκράτορες και οι βασιλιάδες έβλεπαν τους εαυτούς τους.

Ακόμη και η Αγγλία, η πρώτη χώρα της αστικής επανάστασης, στράφηκε ενάντια στη Γαλλία και όταν την εξουσία στη Γαλλία πήρε η ποριζοσπαστική μερίδα της αστικής τάξης, ο Πιττ έσπειλε στρατεύματα να καταλάβουν τη Λυών και να στριέουν την αντεπανάσταση.

Οι λαϊκές μάζες και η νεολαία ανταποκρίθηκαν με ενθουσιασμό στο κάλεσμα για τη αντηρία της επανάστασης και της πατρίδας. Κατά χιλιάδες έφευγαν για το μέτωπο, ψάλλοντας τη Μασσαλιώτιδα. Στις 14 Απριλίου 1792, λίγες μέρες πριν το ξέσπασμα των εχθροπραξιών, η Νομοθετική Εθνοσυνέλευση προέβη σε μια ιστορική διακήρυξη: «Το Γαλλικό Έθνος δηλώνει ότι δε θα επιχειρήσει οποιονδήποτε πόλεμο με την πρόθεση να κάμει κατακτήσεις, και δε θα χρησιμοποιήσει ποτέ τις δυνάμεις του κατά της ελευθερίας άλλου λαού».

αστική κοινωνία της Γαλλίας ένα κατάλληλο και σύμφωνο με την εποχή περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή ήπειρο ...»

Μεγάλη επίδραση άσκησαν οι επαναστατικές ιδέες και στους υποδουλωμένους λαούς της Ευρώπης, και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια, όπου τα έθνη στέναζαν κάτω από τον Οθωμανικό ζυγό και στην ίδια τη χώρα μας όπου λίγα χρόνια αργότερα ξέσπασε η Επανάσταση του '21.

Ο αντίλαλος όμως της Επανάστασης και οι ίδεες της έφυγαν από τα σύνορα της Ευρώπης και έφτασαν μέχρι τη Λατινική Αμερική. Το εθνικοαπελευθερωτικό - επαναστατικό κίνημα του Σιμόν Μπολιβάρ εμπνεύσθηκε στον αγώνα του ενάντια στην Ισπανική κυριαρχία και επικαλέστηκε τις ίδεες της Γαλλικής Επανάστασης.

Ένα τελευταίο ζήτημα, συνδεδεμένο με τη διεθνιστική πλευρά της Επανάστασης είναι το αποικιακό. Η Γαλλία ήδη πριν το ξέσπασμα της Επανάστασης ήταν μια μεγάλη αποικιακή δύναμη. Ο απόχρος της και οι ίδεες της έφτασαν και στις αποικίες. Από την άλλη, οι χώρες αυτές ήταν πολύ καθυστερημένες και δεν υπήρχαν εκεί αστικές τάξεις που θα έπαιρναν αυτές τις ίδεες για να τις κάνουν σημαία του έθνους τους.

Εκείνη την εποχή είχε ξεσπάσει μία μεγάλη εξέγερση του λαού της Αίτης ενάντια στη Γαλλική κυριαρχία. Η διοίκηση των αποικιακών στρατευμάτων ήταν πιστή στο βασιλικό. Η Επαναστατική κυβέρνηση έστειλε πράκτορές της για να υποκινήσουν εξέγερση στο στρατό και ήρθαν σ' επαφή με τους ηγέτες του ντόπιου κινήματος, υποσχόμενοι την ελευθερία. Είναι αλήθεια ότι επί Συμβατικής στην περίοδο της Τρομοκρατίας, υπήρξε σχέδιο νόμου που το πρότειναν οι Ιακωβίνοι με βάση το οποίο θα παραχωρούσαν ανεξαρτησία σε όλες τις αποικίες. Ωστόσο, αυτό δεν ψηφίστηκε ποτέ. Η αστική τάξη, στο σύνολό της σχεδόν, δεν εννοούσε να εφαρμόσει τις ίδεες της Ελευθερίας και της Δημοκρατίας απέναντι στους αποικιοκρατούμενους λαούς. Οι χώρες αυτές, από αποικίες του βασιλείου, θα γίνονταν αποικίες της καπιταλιστικής Γαλλίας. Η ώρα τους δεν είχε έρθει ακόμη...

* Οι πολιτικές παρατάξεις και κόμματα

Είναι γνωστό ότι οι κλασσικοί πολιτικοί όροι «αριστερά» και «δεξιά» γεννήθηκαν μέσα στην Επαναστατική Εθνοσυνέλευση, από τις θέσεις που κατείχαν στα έδρανά της οι πιο ριζοσπαστικές και οι πιο συντηρητικές μερίδες της. Το ίδιο και οι όροι «πεδινοί» και «ορεινοί». Οι πεδινοί και οι ορεινοί δεν ήταν πολιτικά κόμματα, αλλά παρατάξεις, που η σύνθεσή τους άλλαζε με το προχώρημα της Επανάστασης, που η ψυχή της ήταν μέχρι τέλους οι Ιακωβίνοι. Οι λέσχες ήταν πολιτικές οργανώσεις, που και σ' αυτές όμως η σύνθεση δεν ήταν σταθερή. Έτοι, η αριστερή πτέρυγα των Γιρονδίνων ανήκε αρχικά στη λέσχη των Ιακωβίνων, αλλά αργότερα βρέθηκε δεξιά της. Τα βασικά πολιτικά κόμματα στη διάρκεια της Επανάστασης ήταν οι Συνταγματικοί, οι Γιρονδίνοι και οι Ιακωβίνοι.

Το κόμμα των Συνταγματικών εκπροσωπούσε τα συμφέροντα της συντηρητικής μερίδας της

ανώτερης μπουρζουαζίας και της φιλελεύθερης αριστοκρατίας. Ήθελε συνταγματική βασιλεία και έκφραζε το συμβίβασμό με τη μοναρχία και τη φεουδαρχία. Επιφανείς αρχηγοί τους ήταν ο Μιραμπώ, ο Ντυπόρ και ο Λαφαγιέτ. Είχαν μεγάλη δύναμη στη Συντακτική Εθνοσυνέλευση, αλλά την έχασαν στη Νομοθετική και εξαφανίστηκαν στη Συμβατική.

Το κόμμα των Γιρονδίνων, ή της Γιρόνδης από το όνομα της ομόνυμης επαρχίας, αντιπροσώπευε τα συμφέροντα της φιλελεύθερης μερίδας της μπουρζουαζίας και συγκέντρωνε την υποστήριξη μιας μεγάλης κατηγορίας μεγαλεμπόρων, βιομηχάνων, τραπεζιτών και εφοπλιστών. Οι Γιρονδίνοι κυριαρχούσαν στη Νομοθετική, αλλά η δύναμη τους υποχώρησε πολύ στη Συμβατική. Επιφανείας ηγέτες τους ήταν οι Ρολάν, Μπρισσόδ, Βερνιώ, Πετιόν, Μπιζό, Ζανσονέ και άλλοι. Μέχρις ενός σημείου υποστήριξαν σταθερά την Επανάσταση, αλλά αργότερα ήρθαν σε σύμπραξη με τους αριστοκράτες. Κάτω από τη σημαία της προστασίας των επαρχιών για αυτονομία και ομοσπονδιοποίηση, αντιτάχθηκαν στην Ιακωβίνικη κυβέρνηση και τις επαναστατικές μάζες που την ακολουθούσαν. 21 ηγέτες τους καταδικάστηκαν σε θάνατο από την επαναστατικό δικαστήριο στις 30 Οκτωβρίου 1793.

Οι Ιακωβίνοι αντιπροσώπευαν τα συμφέροντα της πιο συνεπούς και επαναστατικής μερίδας της αστικής τάξης, κυρίως των μικροαστών. Συγκέντρωναν ακόμα την υποστήριξη της λαϊκής φτωχολογίας και των εργατών των πόλεων (Αβράκωτοι), καθώς και του μεγαλύτερου τμήματος της φτωχής αγροτιάς. Επιφανείς αρχηγοί τους ήταν ο Ροβεσπιέρος, ο Μαρά, ο Δαντών (Μαρά και Δαντών ανήκαν στη συγγενική λέσχη των Κορδελλιέρων), ο Ντεμουλέν, ο Σαιν Ζυστ, ο Κουτόν, ο Λε Μπα και άλλοι. Απ' αυτούς, ο Μαρά θα διλοφονηθεί από την Σαρλότ Κορντάι οπαδό των Γιρονδίνων, ο Δαντών και Ντεμουλέν μαζί με άλλους (τους λεγόμενους επιεικείς) θα καταδικαστούν σε θάνατο από την επαναστατικό δικαστήριο, με την κατηγορία της υπονόμευσης της Επανάστασης και της συννενόησης με τον εχθρό. Ο Ροβεσπιέρος και οι άλλοι θα καροτομηθούν στις 9 Θερμιδώρ. Ο πυρήνας των Ιακωβίνων γύρω από το Ροβεσπιέρο ήταν η ψυχή της Επαναστατικής Δικτατορίας, που πέτυχε τη συντριβή της αντεπανάστασης και των εξωτερικών εχθρών.

Έτοι, όπως γράφει ο Μαρξ, «ύστερα από την κυριαρχία των Συνταγματικών ακολούθησε η κυριαρχία των Γιρονδίνων κι ύστερα από την κυριαρχία των γιρονδίνων η κυριαρχία των Ιακωβίνων. Καθένα από τα κόμματα αυτά στηρίζεται στο πιο προδευτικό κόμμα. Μόλις το καθένα απ' αυτά οδηγήσει την Επανάσταση αρκετά μακριά, τόσο που να μη μπορεί να την ακολουθήσει παραπέρα, κι ακόμα λιγότερο να προηγηθεί απ' αυτήν, παραμερίζεται από τον τολμηρότερο σύμμαχο που βρίσκεται πίσω του και στέλνεται στη λαιμητόμο. Η επανάσταση κινείται έτοι σε ανοδική γραμμή».

Μέσα στους Ιακωβίνους υπήρχε και η λεγόμενη αριστερή πτέρυγα, με επικεφαλής τον Εμπέρτ, που θα καρατομηθεί κι αυτός μετά το Δαντών. Άλλοι Εμπερτιστές ήταν ο Μπιλώ Βαρέν και ο Κολλό ντ' Ερμπουά. Απευθύνονταν

Συγχρόνως η Επανάσταση διακήρυξε, ότι ακούπος της είναι να απελευθερώσει τους άλλους λαούς από τα δεσμά της φεουδαρχίας: «Θάταν ανώφελο ν' αποκρύψουμε τις αρχές μας και τους ακοπούς της πορείας μας: οι τύραννοι τους ξέρουν πια ... Μόλις μπαίνουμε σε μια χώρα, η πρώτη μας δουλειά είναι να δίνουμε μεις το σύνθημα της εξέγερσης». Οι γαλλικές νίκες βασίστηκαν σε μεγάλο βαθμό στην απροθυμία των στρατιωτών του αντιπάλου να πολεμήσουν για τους ηγεμόνες τους και στην ευνοϊκή ανταπόκριση μερίδας τουλάχιστον του πληθυσμού των χωρών τους απέναντι στις διακηρύξεις και τις ίδεες της Επανάστασης. Βασίστηκαν ακόμη στη συγκρότηση του επαναστατικού στρατού και το μαχητικό του πνεύμα. Από το '93 ο στρατός αυτός αποτελείται από παλιούς στρατιώτες και από εθελοντές σε μικτές μονάδες. Οι κατώτεροι εκλέγανε τους ανωτέρους τους. Την εποπτεία των μονάδων είχαν πολιτικοί επίτροποι με επικεφαλής του Σαιν Ζυστ, που τους δίριζε η Επιτροπή Κοινής Σωτηρίας. Αντίθετα, οι εχθρικοί στρατοί χρησιμοποιούσαν σε μεγάλο βαθμό μασθοφόρους, όπως και ο Λουδοβίκος που είχε ελβετούς μασθοφόρους για να υπερασπίζονται τον θρόνο του.

Στα μέσα του 1794 ο εχθρός είχε οριστικά αποκρουστεί σ' όλα τα μέτωπα και οι στρατιές της Γαλλικής Δημοκρατίας είχαν μεταφέρει τον πόλεμο ξανά στα εχθρικά εδάφη. Αργότερα, ο Ναπολέων θα τον μεταφέρει σ' όλη την Ευρώπη, κάνοντάς τον τελικά κατακτητικό. Ωστόσο, ο πρώτος πόλεμος του Ναπολέοντα, όπως η εκστρατεία της Ιταλίας (1796) είχαν ιστορικά προδευτικό χαρακτήρα. Λύτρωσαν τους κολλήγους από τα δεσμά της φεουδαρχίας και διέδωσαν τις ίδεες της Επανάστασης. Όπως λέει ο Μαρξ «ο Ναπολέων ... έξω από τα Γαλλικά σύνορα αάρωσε παντού τους φεουδαρχικούς σχηματισμούς, στο μέτρο που αυτό ήταν αναγκαίο για να δημιουργήσει για την

κυρίως στους Αβράκωτους του Παριού. Η πολιτική αριστερή τάση εκφράζοταν τότε από τους λεγόμενους «Λιασσασμένους», με ηγέτες τον Zak Pou, το Σωμέτ και το Θεόφιλο Λεκλέρ. Το κίνημά τους εύρισκε υποστήριξη ανάμεσα στη φτωχολογία. Τέλος, στο Παρίσι είχε συγκροτηθεί η Κομμούνα που ήταν η Δημοτική αρχή. Η επαναστατική Κομμούνα αντιπροσώπευε τα συμφέροντα του φτωχού λαού. Οργάνωνε τις μάζες του Παρισιού λαού και πρωτοστάτησε σ' όλες τις μεγάλες συγκρούσεις, όπως στην κατάληψη του Κεραμεικού (10η Αυγούστου). Σπήριξε μέχρι τέλους την πολιτική επαναστατική τάση μέσα στην Εθνοσυνέλευση.

* Ο ρόλος των γυναικών

Αν και η Επανάσταση άνοιξε αντικειμενικά το δρόμο για την ένταξή τους στην παραγωγική ζωή και για την κοινωνική χειριστήση τους (με την αστική σημασία του όρου), η ίδια δεν τους παραχώρησε τότε δικαιώματα. Αυτά ήρθαν σαν καρπός μακρόχρονης πάλης μέσα στην αστική κοινωνία. Παρ' όλα αυτά, οι γυναίκες του λαού πρωτοστάτησαν στις κινητοποιήσεις, βγήκαν κι αυτές για πρώτη φορά στο προσκήνιο της ιστορίας. Είναι γνωστό, ότι η αναταραχή που οδήγησε στην έφοδο στη Βασιλλή, ξεκίνησε από μια διαδήλωση γυναικών του Παρισιού για το ψωμί.

Επίσης, συμμετείχαν στην κατάληψη των ανακτόρων του Κεραμεικού και σε πολλές άλλες κινητοποιήσεις και εξεγέρσεις, στο Παρίσι και τις επαρχίες. Στους ταξικούς αγώνες που ακολούθησαν ολόκληρο τον 19ο αιώνα, οι γυναίκες συμμετείχαν ενεργά και μέσα σ' αυτούς χειραφετήθηκαν κι απόκτησαν συνείδηση των ταξικών τους συμφερόντων.

* Το Προλεταριάτο και οι ιδέες του Κομμουνισμού.

Αν και κάποια στοιχειώδης βιομηχανία είχε αρχίσει να συγκροτείται στη Γαλλία όταν ξέσπασε η Επανάσταση, ωστόσο το προλεταριάτο ήταν ακόμη πολύ αδύναμο αριθμητικά και ποιοτικά και δεν είχε συνείδηση της ταξικής του θέσης. Μή έχοντας δικιά του πολιτική έκφραση ακολουθούσε και υποστήριζε την αστική τάξη. Ακόμη και οι εκλογές ήταν καθαρή σχέδιον υπόθεση των αστών: αν και στις εκλογές για την Συμβατική είχε καταργηθεί η διάκριση ενεργών - παθητικών πολιτών, η προσέλευση των εργατών και της φτωχολογίας στις κάλπες ήταν πολύ μικρή. Μέσα στη Συμβατική, την πολιτική από τις Εθνοσυνέλευσης, σε σύνολο 750 βουλευτών, δύο μόνο ήταν εργάτες. Ωστόσο, αν και σε μια πρώιμη μορφή, η ταξική πάλη εκδηλώθηκε ορισμένες φορές χαρακτηριστικά και από τις πρώτες μέρες της Επανάστασης. Αυτό έγινε στη Λυών τον Ιούλιο του '89 και σε αρκετές επαρχίες και επαρχιακές πόλεις, όπου φτωχοί τεχνίτες μαζί με χωριακούς στράφηκαν στη μόνο ενάντια στους φεουδάρχες, αλλά και ενάντια στους εμπόρους κερδοσκόπους και τους αστούς ιδιοκτήτες που τους απομιζούσαν. Ενωμένοι χωρικοί και εργάτες πολεμούσαν εναντίον της μπουρζουάζιας που είχε συμμαχήσει με τους ευγενείς. Οι εξεγέρσεις αυτές καταστάθηκαν από την Εθνοφρουρά, από την οποία σε πολλές περιπτώσεις είχαν αποκλειστεί

οι προλεταρίοι. Τον Ιούνιο του 1791, μετά από ένα κύμα απεργιών, η Συντακτική ψηφίζει το νόμο Σαπελιέ, που τιμωρεί αυστηρά σαν αδίκημα κάθε συνασπισμό εργατών που διεκδικεί από τα αφεντικά ίσα μεροκάματα για όλους· κι αυτό παρά την αντίθεση των Ιακωβίνων. Η αναταραχή επεκτείνεται, ενώ οι εφημερίδες του Λαφαγιέτ καταγγέλουν «τους αναρχικούς που επιβούλευονται την ιδιοκτησία».

Πριν την 9η Θερμιδώρου υπήρχαν ορισμένοι ηγέτες μέσα στη λέσχη των Ιακωβίνων, στην Κομμούνα και αλλού, που ενστικτωδώς πρόβαλαν και υπεράσπιζαν με αθένος τα στοιχειώδη δικαιώματα και συμφέροντα των εργατών και της φτωχολογίας. Ωστόσο, εκείνος που πιο ολοκληρωμένα τα έκφρασε και παρουσίασε τις διεκδικήσεις του προλεταριάτου ήταν ο Γράχος Μπαμπέφ, ο πρόδρομος του κομμουνισμού. Ο Μπαμπέφ ήταν ο πρώτος που δεν αρκέστηκε στη διατύπωση της ιδέας της ισότητας και στη θεωρητική κριτική του θεσμού της ατομικής ιδιοκτησίας, αλλά συγκρότησε συγκεκριμένο πολιτικό πρόγραμμα ανατροπής της αστικής Δημοκρατίας και εγκαθίδρυσης της κοινοκτημοσύνης. Ο Μπαμπέφ πρέσβευε μια κοινωνία απόλυτης ισότητας, όπου όλοι οι άνθρωποι θα συμμετείχαν στην παραγωγή θα εναλλάσσονταν στις βαριές δουλειές. Κανένας δε θα επιτρέποταν να εκφράζει γνώμες αντίθετες προς την αρχή της ισότητας. Για την πραγματοποίηση του προγράμματός του, ο Μπαμπέφ ίδρυσε μια μυστική οργάνωση με 16 χιλιάδες μέλη, την «Εταιρεία των Ιωνών» (1795), στην οποία συμμετείχαν και πολλοί παληοί Δημοκρατικοί μέλη της λέσχης των Ιακωβίνων, κι έβγαλε την εφημερίδα «Το Βήμα του Λαού». Η Εταιρεία είχε σκοπό την κατάληψη της εξουσίας με συνωμοτικό τρόπο. Τον Απρίλιο του 1796 κυκλοφόρησε στο Παρίσι το «Μανιφέστο των Ιωνών», που ήταν η Προγραμματική Διακήρυξη της Οργάνωσης. Ωστόσο, το Διευθυντήριο που παρακολουθούσε τις κινήσεις των επαναστατών, χτύπησε αιφνιδιαστικά και συνέλαβε τους ηγέτες τους. Την άνοιξη του '97 ο Μπαμπέφ ανέβηκε στη λαιψτόμο. «Οι πρώτες απόπειρες που έκανε το προλεταριάτο» -γράφει το Κομμ. Μανιφέστο- «για να επιβάλλει τα δικά τους ταξικά συμφέροντα, σε μιαν εποχή που η φεουδαρχική κοινωνία γκρεμίζταν, αποτύχανε κατανάγκη, κι αυτό γιατί από τη μια μεριά το προλεταριάτο βρισκόταν ακόμη σε εμβρυώδη μορφή και από την άλλη γιατί του έλειπαν οι υλικοί όροι της απελευθέρωσής του, όροι που δημιουργούνται ίσα ίσα μόνο μέσα στην αστική εποχή». Ωστόσο, στο σχέδιο του «Μανιφέστου των Ιωνών» υπάρχει μια έξοχη φράση που αντηγεί προφητικά: «Η Γαλλική Επανάσταση δεν είναι παρά ο προάγγελος μιας άλλης, πολύ μεγαλύτερης, πολύ πιο σοβαρής, που θάναι η τελευταία».

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

Η ίδια η ιστορική πείρα της Γαλλικής Επανάστασης οδηγεί σε ορισμένα, παγκόσμιας αξίας, γενικά συμπεράσματα, που οι κατοπινές Επαναστάσεις, αν και διαφορετικού χαρακτήρα, επιβεβαιώνουν με τον πιο αδιαμφισβήτητο τρόπο:

- Για την ξέσπαση και την επιτυχία μιας επα-

νάστασης απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ωριμανση των υλικών όρων.

- Πρέπει να έχει προετοιμαστεί το έδαφος και στη σφαίρα της ιδεολογίας.

- Την επανάσταση πην καθοδηγεί πάντα μια κοινωνική τάξη, σε συμμαχία με άλλες τάξεις και στρώματα, και για τα δικά της -πάνω απ' όλα- συμφέροντα.

- Η επανάσταση συναντά τη λυσσαλέα αντίδραση των αντιδραστικών κοινωνικών τάξεων στο εσωτερικό και των συμμάχων τους στο εξωτερικό. Για να την κάμψει, είναι αναγκαίο να εφαρμόσει επάνω τους την επαναστατική βία και την τρομοκρατία σαν ένα προσωρινό καθεστώς. Στο γνωστό του «Γράμμα προς τους Αμερικανούς Εργάτες» ο Λένιν λέει, πως η μπουρζουάζια ενώ άσκησε την επαναστατική τρομοκρατία ενάντια στην τάξη των φεουδαρχών, τώρα που έγινε αντιδραστική, αρνείται στο προλεταριάτο το δικαίωμα να εφαρμόσει τη δική του τρομοκρατία επάνω της. Οι αντιδραστικοί ξεσηκώνουν πάντα τον κόσμο ενάντια στις «ακρότητες» και τα αναπόφευκτα λάθη της επανάστασης. Όμως η επανάσταση, λέει ο Μάο, δεν είναι γιορτή ούτε δεξίωση όπου όλα μπορούν να γίνουν με προσεκτικό, ευγενικό και χαριτωμένο στυλ, με τους καλούς τρόπους. «Η Επανάσταση είναι μια πράξη βίας με την οποία μια τάξη ανατρέπει μιαν άλλη».

- Η επανάσταση στριζεται πάντα στις μάζες και τη δράση τους. Αυτές είναι η κινητήρια δύναμη της Ιστορίας. Δεν νοείται επανάσταση χωρίς τις μάζες. Παραπέρα, οι κοινωνικά πιο καταπιεσμένες τάξεις και στρώματα είναι γενικά οι πιο σταθεροί και ριζοσπαστικοί υποστηρικτές της.

- Μια μεριδια των επαναστατικών δυνάμεων τείνει να συμβιβαστεί ή και προδίνει την επανάσταση. Κι αυτό δεν αφορά μόνο συγκεκριμένες κοινωνικές δυνάμεις μέσα στο επαναστατικό στρατόπεδο, αλλά και τον ίδιο τον πιο συνεπή πυρήνα του που τη διεξάγει και την καθοδηγεί.

- Μια επανάσταση έχει πολλές φορές πιωγυρίσματα. Ο δρόμος της ποτέ δεν είναι ευθύγραμμος. (Αυτό στην Γαλλία συνέβη με το Θερμιδώρο και μετά το 1815 με την παλινόρθωση των Βουρβώνων).

- Ένας στρατός επαναστατικός, που προέρχεται από το λαό και πολεμάει με ενθουσιασμό για μια δικαιη υπόθεση, μπορεί να νικήσει στρατούς με ανώτερη οργάνωση, πείρα και επαγγελματισμό, που δεν πιστεύουν στην υπόθεση για την οποία πολεμούν. Στον πόλεμο, ο πιο αποφασιστικός παράγοντας είναι ο άνθρωπος.

- Οι μεγάλοι άνδρες είναι δημιουργήματα των ιστορικών συνθηκών και όχι το αντιστρόφο.

ΜΕΡΟΣ Β'

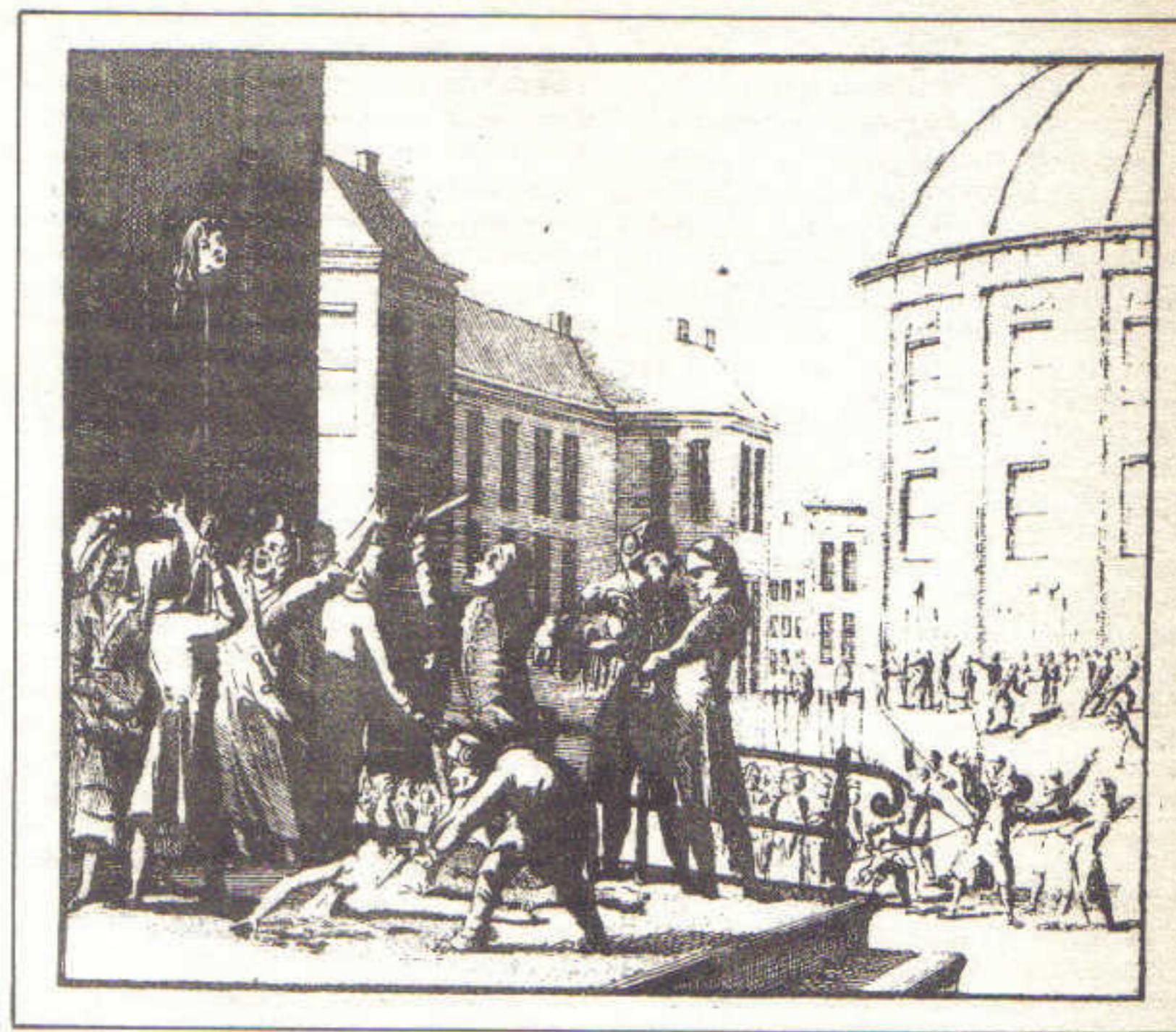
4. Ο ΦΕΤΕΙΝΟΣ ΓΙΟΡΤΑΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΓΑΛΛΙΑ

Είναι γνωστό ότι η 14η Ιουλίου είναι Εθνική γιορτή της Γαλλίας. Ο φετεινός όμως γιορτασμός που συνέπεσε με τα 200 χρόνια (σ.α. οι επετειακές εκδηλώσεις θα διαρκέσουν ολόκληρο το 1989), είχε αρχίσει από τις αρχές του χρόνου και ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Το στοιχείο που κυριάρχησε, ωστόσο, δεν ήταν η αποτίμηση μιας ιστορικής περιόδου που άλλαξε τη μοίρα της Γαλλίας, αλλά το υπερθέαμα, οι φανφάρες και η εμπορικοποίηση των πάντων. Διαφημίσεις, βιτρίνες, αναμνηστικές σαμπάνιες, πυροτεχνήματα και αερόστατα. Να πώς περιέγραψε ανταπόκριση του τύπου τον Μάιο από το Παρίσι την «εορταστική» κίνηση: «Σηγά - σηγά η επέτειος παίρνει δυναμική ώθηση. Πρώτ' απ' όλα με τα διάφορα αντικείμενα - ενθύμια, που κατακλύζουν τις βιτρίνες των καταστημάτων με τα εθνικά χρώματα της Γαλλίας. Κάθε είδους «γκάτζετ» - μπλουζάκια, κονκάρδες, μπρελόκ, κούκλες, περιτυλίγματα πακέτων, ακόμα και εσώρουχα λανσάρονται με τη μόδα των χρωμάτων της Γαλλίας ή με αναφορές στη Γαλλική Επανάσταση...» Ο βομβαρδισμός της αγοράς συνδυάστηκε μ' ένα βομβαρδισμό ήχου και θεάματος, με χιλιάδες προβολείς και κομπάρσους. Στις τελετές, τις δεξιώσεις και τις παρελάσεις, μεγάλα λόγια ειπώθηκαν και θα ειπωθούν. Στη μεγάλη παρέλαση της 14ης στο πεδίο των Ηλισίων ο Μιτεράν ήταν σίγουρα πολύ περήφανος. Άλλωστε η χώρα τις έχει ανάγκη τις φανφάρες και τις παράτες...

Η 200η επέτειος βρίσκεται μια Γαλλία ιμπεριαλιστική, μ' έναν μονοπωλιακό καπιταλισμό σε παρακμή. Η αστική της τάξη, από επανδρωτική, πρωτοπόρα σ' όλον τον κόσμο, γεμάτη ορμή, έχει εδώ και πάρα πολλά χρόνια γίνει αντιδραστική, ακιά του παληού εαυτού της. Η αποικιακή αυτοκρατορία έχει εδώ και τρεις δεκαετίες καταρρεύσει, αλλά η σημερινή Γαλλία, μια ιμπεριαλιστική δύναμη δεύτερης τάξης, εννοεί να θυμίζει στον κόσμο, με το Τσαντ και την Ν. Καληδονία, ότι το αποικιοκρατικό παρελθόν εξακολουθεί να παραμένει όνειρό της.

Βαθειά είναι η κρίση της σημερινής Γαλλικής κοινωνίας. Λίγος μόνον καιρός έχει περάσει από την αποκάλυψη του μεγάλου πολιτικοοικονομικού ακανδάλου Πεσινέ, που κόντεψε να «ακουμπήσει» τον πρόεδρο Φ. Μιτεράν. Η ανεργία μέρα με τη μέρα μεγαλώνει και καταδικάζει σε ανέχεια ένα σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού. Το λούμπεν προλεταριάτο, οι μεθυσμένοι και οι άστεγοι που κοιμούνται στο μετρό και πεθαίνουν δίπλα απ' το Σηκουάνα τις κρύες νύχτες του χειμώνα, δεν έχουν βγει από κάποιο έργο του Βίκτωρα Ουγκώ, είναι η σημερινή τραγική πραγματικότητα στο Παρίσι και τις άλλες πόλεις.

Στις αυνθήκες αυτές εμφανίζεται τώρα απειλητικό το φαινόμενο του φασισμού. Ο εγκληματίας πολέμου Λεπέν, χασάπης του λαού της Αλγερίας και υπ' αριθμ. 1 αστέρας του ευρωπαϊκού φασισμού, επικεφαλής του λεγόμενου «Ε-

θνικού Μετώπου» παίρνει το 10% των ψήφων και καλλιεργεί το ρατσισμό ανάμεσα στα πιο καθυστερημένα τμήματα της γαλλικής κοινωνίας.

Βαθειά κοινωνική και οικονομική κρίση, αποικιοκρατικές επεμβάσεις, τρομοκρατικές ενέργειες των μυστικών υπηρεσιών, σκάνδαλα, ανεργία, ρατσισμός, όλα αυτά μπορούν ίσως, έστω και για λίγο, να κρυφτούν πίσω από την τρίχρωμη σημαία της Γαλλικής Επανάστασης. Θρίαμβος της Ελευθερίας, της Ισότητας και της Αδερφοσύνης!

5. Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ «ΤΗΣ»

Θα ήταν άδικο να λέγαμε ότι οι βιτρίνες και οι παράτες ήταν τα μοναδικά στοιχεία του φετεινού γιορτασμού. Εκδηλώσεις με περιεχόμενο γίνονται επίσης: Ομιλίες, διαλέξεις, συζητήσεις από την τηλεόραση, εκπομπές, θεατρικά έργα, προβολές ταινιών, νέες εκδόσεις με θέμα την Επανάσταση. Πάνω από 200 νέα βιβλία σχετικά με την Επανάσταση εκδόθηκαν φέτος.

Ο γιορτασμός δεν είναι μόνο βιτρίνα, έχει και περιεχόμενο. Άλλα τι περιεχόμενο! Οι αστοί «γιορτάζουν» σήμερα την Επανάσταση για να την θάψουν.

Μια εικόνα της θέσης που έχει η Επανάσταση στη σημερινή Γαλλία μπορεί να έχει κανείς απ' το Παρίσι. Θα περίμενε κάποιος ότι τα μνημεία της Επανάστασης θα βρίσκονταν σε περίοπτη θέση, ότι κεντρικοί δρόμοι και πλατείες θα έφεραν το όνομα πρωταγωνιστών της. Τίποτα απ' αυτά δε συμβαίνει. Τα μνημεία που δεσπόζουν, τα ονόματα στις λεωφόρους, δεν είναι για την

Επανάσταση. Είναι καθολικών αγίων, μεταγενέστερων πολιτικών, στρατηγών και τυχοδιωκτών της αποικιακής αυτοκρατορίας. Πολλά είναι αφιερωμένα στις νίκες του Ναπολέοντα σαν αυτοκράτορα και βέβαια στο Ντε Γκωλ. Υπάρχει η πλατεία Βαστίλλης κοντά στα όρια της περιοχής του μειζονος Παρισιού κι ένα μουσείο της Επανάστασης (το Καρναβαλέ) απομακρυσμένο κι αυτό. Ίσως σε μερικούς απόμερους δρόμους να υπάρχουν τα ονόματα του Μαρά και του Ροβεσπιέρου. Στα δυό πιο μεγάλα και φημισμένα μουσεία, το Λούβρο και το Ντε Ινβαλιντ, σχεδόν τίποτα. Μόνο στο συγκρότημα Ιστορίας του Λούβρου, μια μεγάλη πτέρυγα με πολυάριθμες αιθουσές, υπάρχουν 1-2 δωμάτια για τη Γαλλική Επανάσταση κι εκεί δεσπόζει ο Λαφαγιέτ.

Ας δούμε όμως πώς οι σημερινοί γάλλοι και ξένοι αστοί ιστορικοί, αυγγραφείς, διανοούμενοι και δημοσιογράφοι διαστρεβλώνουν την Ιστορία και προβάλλουν τις αντιιστορικές τους αντιλήψεις. Οι απόψεις ορισμένων απ' αυτούς είναι απλά ένα ουρλιαχτό μίσους ενάντια στη Γαλλική και κάθε Επανάσταση. «Στο βαθμό που υπάρχει μια «στάνταρ» εκδοχή της Γαλλικής Επανάστασης είναι αυτή που διδάχτηκε τα περασμένα 100 χρόνια απη Σορβόνη και αναπτύχθηκε στα σχολικά βιβλία», γράφει ξένο περιοδικό, σε αφίερωμά του για τα 200 χρόνια. Αυτή ήταν η κυριαρχη άποψη των Μαρξιστών Ιστορικών, λέει το περιοδικό. Άλλα σήμερα, συνεχίζει, οι πιο πολλές απ' αυτές τις παραδεδεγμένες ιδέες έχουν υπονομευθεί από τη δουλειά πρόσφατων Ιστορικών. Τι λένε αυτοί; Ορισμένοι λένε, πώς η θεωρία ότι η αστική τάξη καθοδή-

γης την επανάσταση είναι δημούργημα της φαντασίας των παλιών ιστορικών. Κι αυτό γιατί, ενώ το φεουδαρχικό σύστημα είχε πεθάνει πολύ πριν το 1789, η Γαλλία ήταν το πολύ σε προβιομηχανική κατάσταση και αστική τάξη μάλλον δεν υπήρχε! Άλλωστε, προσθέτουν, οι ήρωες της Επανάστασης ήταν κυρίως μικροί δικηγόροι, δημοσιογράφοι και βιοτέχνες (και όχι βιομήχανοι ή τραπεζίτες εννοείται). Άλλοι πάλι, για να υποβιβάσουν τον ιστορικό ρόλο της Επανάστασης στην απελευθέρωση των παραγωγικών δυνάμεων του έθνους, λένε, ότι η Γαλλία ήταν το 1789 μια ακμάζουσα βιομηχανική χώρα (δηλαδή ακριβώς το αντίθετο από τους προηγούμενους) και εκείνο που πέτυχε η Επανάσταση ήταν να επιβραδύνει το ρυθμό ανάπτυξης και να αναδείξει την Αγγλία σε πρώτη βιομηχανική δύναμη του 19ου αιώνα!

Στην πρώτη κατηγορία απ' αυτούς τους ιστορικούς φαίνεται να ανήκει και ο άγγλος καθηγητής Άλφρεντ Κόμπαν, που (στο βιβλίο «Το νόημα της Γαλλικής Επανάστασης») «απέδειξε», ότι η φεουδαρχία είχε πεθάνει ήδη μερικούς αιώνες νωρίτερα.

Η δεύτερη κατηγορία αντιπροσωπεύεται από τον καθηγητή - οικονομολόγο Σαντιγιό, που προσπαθεί να αποδείξει ότι η Επανάσταση αντί για πρόδοση έφερε οικονομική καθυστέρηση κυρίως δε σε σχέση με άλλα βιομηχανικά έθνη όπως η Αγγλία, που αναδείχθηκε σε πρώτη δύναμη του 19ου αιώνα. Ο κ. Σαντιγιό φαίνεται να μη βλέπει άλλους (τους πραγματικούς) λόγους που ανέδειξαν την Αγγλία στην πρώτη θέση των κεφαλαιοκρατικών εθνών του περασμένου αιώνα. «Ξεχνάει» ότι ο καπιταλισμός στην Αγγλία βρισκόταν ήδη πολύ πιο μπροστά απ' ότι στη Γαλλία όταν έγινε η Επανάσταση -ακριβώς γιατί οι Αγγλοί αστοί είχαν κάνει την Επανάστασή τους έναν αιώνα νωρίτερα, και γι' αυτό δεν είναι τυχαίο το ότι η βιομηχανική επανάσταση άρχισε εκεί- και ακόμη «ξεχνάει» ότι την ίδια εποχή που ξεσπούσε η Γαλλική Επανάσταση, η Αγγλία ήταν η μεγαλύτερη αποικιοκρατική δύναμη και ήταν η ληστρική εκμετάλλευση των αποικιών ένας βασικός λόγος που επέτρεψε στα έθνη της Δύσης να πραγματοποιήσουν την πρωταρχική συασθρευση κεφαλαίου, αναγκαία για τη βιομηχανική τους ανάπτυξη. Η κυριαρχη τάξη της Αγγλίας, σε αντίθεση με τα άλλα ευρωπαϊκά βασίλεια, δεν είχε λόγους να φοβάται από το αντιφεουδαρχικό κύμα της Γαλλικής Επανάστασης. Παρ' όλα αυτά, επενέβη τελικά στο πλευρό των αντεπαναστατών, γιατί έβλεπε στη μελλοντική Γαλλία που αναδυόταν μέσα από την Επανάσταση ένα μεγάλο εχθρό και ανταγωνιστή στις κοσμοκρατορικές βλέψεις της.

Ο Ισαρηλινός «στοχαστής» Τάλμον, στο βιβλίο του «οι ρίζες της Ολοκληρωτικής Δημοκρατίας», φορτώνει στο Ρουσσό την κατηγορία του ολοκληρωτισμού: «Παρά τις προθέσεις του», γράφει, «η επιμονή του Ρουσσώ να υποτάσσει τα ατομικά συμφέροντα σ' αυτά της κοινωνίας έχει γενικά παράγει αντίθετα αποτελέσματα. Επέτρεψε σε φασιστικά καθεστώτα να τυραννούν τους πολίτες τους στο όνομα ενός κοινωνικού ή εθνικού ιδανικού. Ενθάρρυνε τις Μαρξιστικές κυβερνήσεις να παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, στο όνομα του γενικού καλού και της συλλογικότητας».

Ο Πιερ Σονώ καθηγητής στη Σορβωνή αναφωνεί: «Γενοκτονία! Η κατάπνιξη της εξέγερσης της Βανδέας ήταν αναλογικά πιο αποτελεσματική από το ολοκάυτωμα... Στα 1793 και 1794 η Συμβατική προσπάθησε να εξοντώσει τον πληθυσμό της Δυτικής Γαλλίας».

Ο πρώην μαρξιστής Φουρέ, από τους διασημότερους σήμερα σύγχρονους ιστορικούς, αφού καταδικάζει την αναγκαιότητα της Τραμοκρατίας, διατυπώνει την άποψη, ότι οι πρώτοι επαναστατικοί παλμοί ήρθαν από την αριστοκρατία και λιγότερο από την αστική τάξη.

Ο «μαρξιστής» M. Βοβέλ, καθηγητής στη Σορβωνή και υπεύθυνος των ακαδημαϊκών δραστηριοτήτων για τα 200 χρόνια, είναι «συμβιαστικός»: «Δεν είναι τίμο να κόβουμε φέτες την Επανάσταση σαν λουκάνικο. Ο Ροβεσπιέρος είναι εξίσου απουδαίος με το Λαφαγιέτ».

Διαφορετικός (αλλά με την αντιστορικότητα σαν κοινό παρονομαστή) είναι και ο τρόπος που τα διάφορα πολιτικά κόμματα προσεγγίζουν τα γεγονότα, με την ευκαιρία της φετεινής επετείου. Άλλη αντίληψη προβάλλουν οι σοσιαλιστές του Μιτεράν, άλλη ερμηνεία δίνουν οι δεξιοί, άλλη προσέγγιση κάνουν οι ακροδεξιοί, άλλη το κομμουνιστικό κόμμα.

Οι ενδιάμεσες απόψεις φαίνεται να ταιρίζουν με τη Γαλλία του Φ. Μιτεράν. Η Επανάσταση είχε και καλές και κακές πλευρές. Άλλα η

έμφαση πρέπει να δοθεί στο 1789, όχι στο 1793, όπως λέει ο πρόεδρος του Γαλλικού Ανωτάτου Δικαστηρίου και στενός φίλος του Μιτεράν: «Η κύρια συμβολή της Επανάστασης ήταν η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».

Οι δεξιοί του Σιράκ έχουν πιο αρνητική στάση. Ο δεξιός βουλευτής Ντε Βιλιέρ από την περιοχή της Βανδέας λέει: «Θέλουμε η κυβέρνηση να αναγνωρίσει, τώρα, ότι στη Βανδέα διαπράχθηκαν εγκλήματα».

Ο λεπέν διαμαρτύρεται γιατί τάχα θεωρείται αντιδραστικός. Αφού αναγνωρίζει, λέει, «τη Δημοκρατία και τους Θεωρούς της». Ο θεωρητικός ωστόσο ιστορικός της ακροδεξιάς και του γαλλικού εθνικισμού Μωρίς Μπορέ, που μεσουράνησε μεταξύ των δύο Παγκοσμίων Πολέμων, αφού απορρίπτει όλα σχεδόν τα επιτεύγματα της Επανάστασης, υμνεί μόνον τα κατορθώματα του γαλλικού στρατού και την αποστολή του -όπως την αντιλαμβάνεται- να επιβάλει τη γαλλική ηγεμονία στην Ευρώπη.

Στη Γαλλία, σήμερα, υπάρχουν κι αυτοί που ανοιχτά καταφέρονται ενάντια στην Επανάσταση και το γιορτασμό της.

Η επίσημη καθολική Εκκλησίας -σήμερα, 200 χρόνια μετά την επανάσταση ελέγχει ακόμη το 16% των γαλλικών σχολείων- έκφρασε ανοικτά τη διαφωνία της για το γιορτασμό, τονίζοντας ότι οι δολοφονίες και η παρακμή ήταν τότε κοι-

νός τόπος. Την επίθεση κατά του γιορτασμού έκανε, με συνέντευξη στη «Μοντ», ο ίδιος ο επικεφαλής της, καρδινάλιος Α. Ντεκουρτρέ.

Αντίδραση προβάλλουν ακόμη οι βασιλικοί (υπάρχουν και τέτοιοι) που θρηνούν την πτώση της μοναρχίας και τις διώξεις των ευγενών!!

Αυτός είναι ο γιορτασμός της Γαλλικής Επανάστασης από την τάξη που την έκανε (για την ακρίβεια από τους απογόνους της). Έχει επιστρατεύσει παλιάτσους, που -με γελοίες θεωρίες- προσπαθούν να κάνουν το άσπρο - μάυρο. Η αποκήρυξη από τη γαλλική αστική τάξη της ίδιας της Επανάστασης που την έφερε στην εξουσία, δείχνει πόσο αντιδραστική έχει γίνει. Αυτή δε θέλει πια -αντίθετα τις φοβάται αφόρα- ούτε επαναστάσεις, ούτε τα φαντάσματά τους.

6. Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ - ΤΟ 1789 ΚΑΙ ΤΟ «ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΝ»

Το ρεύμα αυτό των ιστορικών, γάλλων και ξένων, που θέλει την αναθεώρηση ή και το μηδενικό της κοσμοϊστορικής σημασίας της Γαλλικής Επανάστασης, ενισχύεται σήμερα από το σύνολο της διεθνούς αστικής τάξης. Εφημερίδες, περιοδικά, εκδόσεις, ιστορικά ινστιτούτα, Ακαδημίες, μέσα ενημέρωσης, ταινίες, οικονομολόγοι, παπάδες, πολιτικοί και κόμματα, όλοι έχουν μπει αυτήν τη χρονιά σε κίνηση. Στο στόχαστρο αυτής της εκστρατείας δεν μπαίνει μόνο η Γαλλική Επανάσταση και η ιστορική της καταξίωση. Μπαίνει η ίδια η επιστημονική αντίληψη για την ιστορία συνολικά, ο ιστορικός υλισμός. Επιχειρείται μια ολομέτωπη επίθεση (στο ιστορικό, πολιτικό, οικονομικό και φιλοσοφικό πεδίο) ενάντια στο Μαρξισμό. Μέσω της Γαλλικής το χτύπημα κατευθύνεται και στην Οκτωβριανή και όλες τις προλεταριακές επαναστάσεις παλιότερες και σημερινές. Άλλωστε, η σύνδεση που κάνουν ανάμεσα στη Γαλλική και τις σημερινές επαναστάσεις είναι φαγέρη, δε γίνεται προσπάθεια να αποκρυψεί και έχει οπωδήποτε μια πραγματική βάση, παρά τον αυθαίρετο και χοντροκομμένο τρόπο με τον οποίο γίνεται.

Το Newsweek (20 Φεβρουαρίου '89), σε ειδικό αφιέρωμα για τη Γαλλική Επανάσταση, προβάλλει τις απόψεις πολλών από τους γάλλους και ξένους ιστορικούς που αναφέρθηκαν. Φτάνει στο σημείο να επιχειρηματολογεί με τελείως αλληλοαναφορύμενες απόψεις: Αναφέρομενο στην οικονομία της προεπαναστατικής περιόδου, λέει κάπου ότι η Γαλλία -σύμφωνα με τις «νέες απόψεις»- ήταν το πολύ σε μια «προβιομηχανική κατάσταση», χωρίς αστική τάξη, ενώ μόλις δύο γραμμές παρακάτω και με σκοπό να υποβαθμιστεί ο ρόλος της κοινωνικής ανατροπής στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, η παραπάνω άποψη εξαφανίζεται και τη προεπαναστατική Γαλλία μετατρέπεται σε μια βιομηχανικά ανθούσα χώρα, που το ρυθμό της εκβιομηχάνισης της επιβράδυνε η επανάσταση! Σε τέτοια «επιστημονικά» συμπεράσματα και τέτοια «υπευθυνότητα» απέναντι στο αναγνωστικό τους κοινό οδηγούνται, αυτοί που έχουν βαλθεί να διαστρεβλώσουν την ιστορία και να αποδείξουν το αναπόδεικτο. Η τελική άποψη στην οποία συμπυκνώνεται το αφιέρωμα και με την οποία αυτό κλείνει είναι:

«Και η ίδια η επανάσταση όλο και πιο πολύ φαίνεται σαν αυτό που πράγματι πρέπει να ήταν: μια συγκεχυμένη ανακατωσούρα, απομονωμένων - ξεχωριστών ατόμων, που οδηγούνταν από αδηφαγία, φιλοδοξίες, ιδανικά και σκέπη πείνα, αλλά ιστορική παρόλα αυτά». Το αφιέρωμα συμπληρώνεται από μια σειρά ιστορικών φωτογραφιών με σχόλια απ' όλες τις επαναστάσεις που ακολούθησαν κάτω από τον τίτλο: «Μετά το 1789: Η εποχή των αναστατώσεων», θέλοντας προφανώς να πει ότι η εποχή αυτή παρήλθε πια ανεπιστρεπτή.

Στη χώρα μας το έργο της «εκλαΐκευσης» και της προβολής των «νέων» απόψεων για τη Γαλλική Επανάσταση, το ανέλαβαν μερικοί λίγο ή και καθόλου ειδικοί στην Ιστορία. Ο Γ. Κουμάντος με άρθρο του (Ελευθεροτυπία 21.7.89) κάτω από τον τίτλο «Ο ζωτικός μύθος της επανάστασης» βάζει το ερώτημα (;) μήπως η Επανάσταση έχει στοιχεία μύθου ή και μυθοποιήθηκε η ίδια. Καταδικάζει την «περιπτή βία», τις «ανθρωποθυσίες» και το αίμα που χύθηκε και διατυπώνει την καθόλου επιστημονική υπόθεση: «Μήπως τα πράγματα θα μπορούσε να φτάσουν στο ίδιο αποτέλεσμα με τρόπο λιγότερο οδυνηρό και τελικά ίσως όχι βραδύτερο». Αφού απορρίπτει την «αιτιοκρατική αντίληψη της Ιστορίας» και εισάγει την πιθανολογική (αφού και οι φυσικές επιστήμες, όπως λέει, αρνούνται σήμερα την αιτιότητα) απαντάει θετικά, γιατί «κανείς δεν μπορεί να βεβαιώσει τί θα γινόταν, αν η σοδειά εκείνη τη χρονιά ήταν κάπως λιγότερο καταστροφική ή αν ο βασιλιάς δεχόταν κάποια μείωση των φόρων, ή αν η βασίλισσα είχε κατορθώσει να έχει λιγότερες αντιπάθειες στο λαό».

«Άρκει ένα ποτήρι νερό για να σώσει το βασιλείο από το χαμό!», έλεγαν την εποχή του διαφωτισμού ορισμένοι μηχανιστικοί υλιστές, αυταιτιζόμενοι τελικά στην ερμηνεία της Ιστορίας με τον ιδεαλισμό. Ο «αντιαιτιοκράτης» κύριος Κουμάντος τους επαναλαμβάνει. Τέλος, δεν παραλείπει να κάνει αναφορά και στη Ρωσική Επανάσταση, στην οποία βλέπει τα ίδια χαρακτηριστικά της βίας, της αυθαιρεσίας και του αυταρχισμού.

Ανάμεσα στα έντυπα που αφιέρωσαν αρκετές σελίδες τους στη Γαλλική Επανάσταση ήταν και ο Οικονομικός Ταχυδρόμος. Αν και, υποτίθεται, οικονομικό περιοδικό, ο Ο.Τ. Θεωρεί, ότι μπορεί να έχει άποψη για όλα. Ειδικά δε ο περισπούδαστος κ. Μαρίνος. Σε άρθρο του (13.7.89) κατακέραυνώνει τη Γαλλική Επανάσταση και μαζί της όλες τις επαναστάσεις. Αυτό που φαίνεται ότι αποτελεί και τον κύριο στόχο του είναι η προλεταριακή επανάσταση και ο κομμουνισμός. Η Γαλλική Επανάσταση ήταν ένα σφαγείο, ο Ροβεσπιέρος ένας αδίστακτος τρομοκράτης, αλλά και η Ρωσική Επανάσταση διέπραξε απειράθιμα εγκλήματα. Ο Λένιν ήταν ένας κομπλεξικός που πήρε την εξουσία με πραξικόπεμπτη εγκαθίδρυση καθεστώς πολιτικής τρομοκρατίας και αδίστακτης και εξοντωτικής εκμετάλλευσης του πληθυσμού.

Αφού διακηρύσσει τη γενική αντίθεσή του στη βία, φτάνει στο συμπέρασμα, πως οι επαναστάσεις φέρνουν στην επιφάνεια -δηλαδή στο προσκήνιο- όχι τις λαϊκές μάζες, αλλά τα αποβράσματα των κοινωνιών, ενώ ο ιστορικός τους

ρόλος είναι η καθυστέρηση ή η αποθοδρόμηση αντί για την ευημερία και την πρόοδο.

Βέβαια, δε θα περιμένει κανείς από τον κ. Μαρίνο ποι επιστημονική προσέγγιση. Ούτε όμως θα έπρεπε να πιστέψει κανείς, ότι αυτός και δοσοι εκφράζουν παρόμοιες απόψεις είναι ο παδοί της μη βίας. Σα συνειδητός αντεπαναστάτης είναι απλά εχθρός της επαναστατικής βίας. Υπερασπίζεται τα αποβράσματα που οι επαναστάσεις πνίγουν, και γι' αυτό μιλά ενάντια στα «αποβράσματα των επαναστάσεων».

Αυτά λένε σήμερα οι αστοί στη Δύση, ας δούμε όμως τί λένε και οι «κομμουνιστές». Ο γ.γ. του Κ.Κ.Ι. Ακίλε Οκέτο, αναφερόμενος στη Γαλλική Επανάσταση και τη σχέση της με την Οκτωβριανή, διατυπώνει την πρωτότυπη άποψη, ότι η Οκτωβριανή γεννήθηκε από τη Γαλλική σα μια αντιφεουδαρχική επανάσταση! Από τη Γαλλική Επανάσταση τώρα, ο Οκέτο κρατάει τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αλλά αποκτήρυσσει τον λακωνισμό, γιατί σ' αυτόν «υπήρχαν οι ρίζες του ολοκληρωτισμού». Όσο για την Οκτωβριανή, αυτή έκανε «μια απέλπιδα προσπάθεια να επιβάλλει δια της βίας την καότητη» και αντί να λύσει το πρόβλημα «απομακρύνθηκε από τη λύση του». Τελικά, σύμφωνα με τον κ. Οκέτο, και οι δυο επαναστάσεις -και βέβαια και κάθε άλλη- δεν αποτελούν κλειδιά για το σήμερα, γιατί δεν μπορεί «να λύσει κανείς τα σημερινά προβλήματα με μεθόδους του παρελθόντος» (Εξόρμηση 12.7.89).

Ο Ριζοσπάστης (16.7.89) φιλοξενεί άρθρο του Γάλλου ιστορικού Ν. Λεμαίρ, που αναφέρεται στον Μπαμπέφ και το κίνημα των Ιωαν. Αυτός φαίνεται να μιλάει από την άλλη σκοπιά, του «μαρξιστή» ιστορικού, που στέκεται θετικά απέναντι στην Επανάσταση και το προλεταριάτο (που τα πολιτικά του συμφέροντα για πρώτη φορά εκφράστηκαν από το κίνημα του Μπαμπέφ), για να καταλήξει σε μια καταγγελία του «εξιωτισμού» γενικά και ειδικότερα αυτού που εφαρμόστηκε στις χώρες του σοσιαλισμού:

«Ο κομμουνισμός του Μπαμπέφ, καθώς λείπουν οι οικονομικές βάσεις που προσφέρει η ανάπτυξη της βιομηχανίας, παίρνει τη μορφή ενός αυστηματικού ισοπεδωτισμού, πολύ απομακρυμένος από τους πόθους και τις δυνατότητες μας σύγχρονης κοινωνίας. Η ιστορία του σοσιαλισμού μας κάνει να πάρουμε πλήρη συνείδηση των ολέθριων αποτελεσμάτων που μπορεί να έχει ένας τέτοιος ισοπεδωτισμός όταν εφαρμόζεται σε σύγχρονες κοινωνίες - από τα παραδείγματα της αναγκαστικής κολλεκτιβοποίησης του χωριού στην Ε.Σ.Σ.Δ., της Κινέζικης πολιτιστικής επανάστασης ή ακόμη και της εγκληματικής τρέλλας των Ερυθρών Χμερ».

Είναι πράγματι αξιοπαραπήρητη η εκπληκτική ομοιομορφία των απόψεων αυτών και «κομμουνιστών» σ' αυτό το ζήτημα. Η αναφορά τους στη Γαλλική Επανάσταση μονότονα καταλήγει στην καταδίκη του κομμουνισμού.

Ιδιαίτερο ενδιαφέ

τούρα της: την παλη των ιδεών, την κίνηση των μαζών.

Η επανάσταση κατάργησε τις θρησκευτικές γιορτές και πρόσβαλε τη θρησκεία, έβαλε επιτρόπους στο στρατό, έκανε προπαγάνδα, επιτάξεις, απαλλοτρίωση ιδιοκτησίας, ήθελε την επιστήμη, την παιδεία και την τέχνη στην υπηρεσία της και το διακήρυξε ανοιχτά. Αυτή γέννησε τους πολιτικούς όρους **δεξιά** και **αριστερά**, που σήμερα έχουν βαλθεί να μας πείσουν πως είναι ξεπερασμένοι, αυτή υιοθέτησε τον όρο αντιδραστή (για τη Θερμιδωριανή περίοδο), ενώ σήμερα έχουν βαλθεί να μας πείσουν, πως το αντιδραστικό είναι «προοδευτικό», «σύγχρονο», «ούμφωνο με τις αντιλήψεις της εποχής μας».

Για τους σημερινούς αστούς, η ρήση του Ροβεσπιέρου «**Θέλετε μια επανάσταση χωρίς επανάσταση;**» αντηχεί τρομερά, γιατί δικαιώνει την επαναστατική βία: το πολίτευμα το «**χωρίς ελευθερίες για τους εχθρούς της ελευθερίας**», είναι διακήρυξη ασυμβίβαστη με το απατηλό κήρυγμα της «**δημοκρατίας για όλους**»· η φράση του Σαιν - Ζυσ «**ένας λαός που δεν είναι ευτυχισμένος δεν έχει πατρίδα**» θυμίζει... κομμουνιστικό Μανιφέστο. Φτάνουν στο σημείο να «**χαρίζουν**» την επανάσταση ή την πιο επαναστατική της περίοδο στους Μαρξιστές! Άλλωστε, λένε, «**υπάρχουν λόγοι του Ροβεσπιέρου, μέσα στους οποίους βρίσκεται ολόκληρος ο Λενινισμός**» (Ο.Τ. 13/7/89)!

Τέλος, η διεθνής αστική τάξη καταδικάζει την επανάσταση, γιατί προχώρησε πολύ. Τόσο πολύ που ανέδειξε και σε πολιτικό ακόμα επίπεδο τα πρώτα επαναστατικά σκιρτήματα του προλεταριάτου. Έβγαλε τους Αβράκωτους, την Κομμούνα, τους «**κόκκινους**», του «**λυσαρασμένους**», τον «**ουτοπικό, ισοπεδωτικό, αγροτικό**» κομμουνισμό του Μπαμπέφ. Πρόβλεψε ακόμη και την ιστορική της υπέρβαση από μια μελλοντική «**που θάναι η τελευταία**» (Συλβαίν Μαρεσάλ, «**Σχέδιο Μανιφέστου των Ιωνών**»).

Μα έχει απόλυτο δίκιο, λοιπόν, να την καταδικάζει!

Αποκρηύσεται, η Επανάσταση, αλλά συγχρόνως «**γιορτάζεται**»! Όχι μόνο στη Γαλλία, αλλά σ' όλο τον κόσμο. Με αφορμή την επέτειο των 200 χρόνων η διεθνής αστική τάξη και ο ιμπεριαλισμός γιορτάζει σήμερα το «**τέλος των Επαναστάσεων**». Η αντι-επαναστατική εκστρατεία σε Δύση και Ανατολή έχει ένα συγκρατημένο ιδεολογικό πυρήνα, που η βασική του επιχειρηματολογία συνοψίζεται στα παρακάτω σημεία:

a) Η καταδίκη της βίας γενικά (στην πραγματικότητα της επαναστατικής βίας) και η άρνηση της ιστορικής σημασίας των επαναστάσεων. Επανάσταση απημάίνει: αφαγές, μαζικά εγκλήμα-

τα., εξαχρειωση των ηθών, τρόμος, δυστυχία.

β) Το ανέφικτο των επαναστάσεων. Στο σημερινό κόσμο, τα προβλήματα δεν μπορούν να λυθούν με μεθόδους του παρελθόντος. Η εποχή μας δε «σηκώνει» επαναστάσεις. Έτσι, το αναπόφευκτο της κοινωνικής επανάστασης αντικαθίσταται από το αδύνατο της πραγματοποίησης της.

γ) Το ανέφικτο της εκπλήρωσης των στόχων της επανάστασης. Η επανάσταση, κι αν ακόμη πραγματοποιηθεί, είναι μάταιη, γιατί οι στόχοι της δε θα εκπληρωθούν. Οι Επαναστάσεις πάντα προδίνονται και ως γνωστόν «η επανάσταση τρώει τα παιδιά της». Την επανάσταση την καθοδηγούν, ή τελικά επικρατούν, άνθρωποι με ταπεινά κίνητρα και προσωπικά συμφέροντα. Έτσι, η επανάσταση οδηγεί νομοτελειακά σε «δίκτατορία».

δ) Το άχρηστο και επιζήμιο των επαναστάσεων. Οι επαναστάσεις φέρνουν καταστροφές, οικονομική καθυστέρηση και οπισθοδόμηση. Κι όταν ακόμη φέρουν κάποια πρόσδοτο, αυτή κερδίζεται με τρομερά μεγάλο κόστος, ενώ θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί πιο εύκολα, πιο γρήγορα και ειρηνικά.

Πέρα από την επιχειρηματολογία στη σφαίρα της ιστορίας, της οικονομίας και της πολιτικής επιστήμης, η αντεπαναστατική εκστρατεία επεκτίνεται σε όλες τις σφαίρες του επιστητού: στις θετικές επιστήμες, στη φιλοσοφία, στις επιστήμες της γνώσης και της συνείδησης. Πληθώρα άρθρων και δοκιμών αφιερώνονται στην υποστήριξη των θέσεων αυτών. Προβάλλεται η άποψη, ότι οι επαναστάτες δεν έχουν θέση στην εποχή του διαστήματος και της πληροφορικής. Ανήκουν στην προϊστορία.

Δεν είναι αντικείμενο αυτού του άρθρου – αφιερώματος να σταθεί απέναντι σ' όλη αυτήν τη φύλογοια.

Θα κλείσουμε με μια διαπίστωση: Αν το αντι-επαναστατικό ιδεολογικό ρεύμα εμφανίζεται σήμερα τόσο ισχυρό και ενισχυμένο θα πρέπει να κοιτάξουμε προς την Ανατολή, στις χώρες του «**υπαρκτού σοσιαλισμού**». Ο διεθνής αντι-κομμουνιστικός ιδεολογικός άνεμος που έχει σηκωθεί με τις εξελίξεις σ' αυτές, κάνει τους αντιδραστικούς πιο επιθετικούς και θρασείς, δεν αισθάνονται καν την ανάγκη πολλές φορές να είναι ακριβείς και να θεμελιώνουν τα επιχειρήματά τους. Μερικοί έχουν τραβήξει το σχοινί πολύ μακριά. Θρηνούν τους Τσάρους και τους Λουδοβίκους. Χτυπούν και καταδικάζουν κάθε λαϊκή εξέγερση, κάθε επανάσταση.

Ωστόσο, το 1989 δεν είναι 1789. Όπι... οι κάνουν, οι χώρες τους, ολόκληρος ο κόσμος τους, βρίσκεται σήμερα στο μάτι του κυκλώνα.

νή Επανάσταση σχεδόν σα συνέχεια της Γαλλικής, χωρίς καμμά αναφορά στο ταξικό περιεχόμενο της καθεμιάς: «Ωστόσο αναμφίβολα και τα δύο γεγονότα βαίνουν προς μα κατεύθυνση: Στον εκδημοκρατισμό της κοινωνικής ζωής, στην οικοδόμηση πάνω στις αρχές της τιμιότητας, τής ιασότητας ...» καθιερώνοντας στην πρόσθια την πρόσθια, την ισότητα, την αδελφότητα είναι ένας: συνεργασία, συνανάπτυξη, συνδημοιουργία όλων των λαών και των κρατών που αποτελούν την παγκόσμια κοινότητα». Έτσι, σε αντίθεση με την ίδια τη Γαλλική Επανάσταση που έβλεπε ότι αυτά (με το περιεχόμενο που τους έδινε η αστική τάξη τότε) κατακτώνται με τη βία, ο Γιάκοβολεφ, δίνοντάς τους ένα αταξικό περιεχόμενο, τα βλέπει να πραγματώνονται ειρηνικά, με τη συνεργασία όλων – να ένα «θαυμάσιο» κήρυγμα ταξικής ειρήνης.

Παραπέρα η ταξική του προσέγγιση βλέπει μόνον ομοιότητες, «**ξεχνάει**» τις διαφορές ανάμεσα στις δύο επαναστάσεις.

Πράγματι και οι δύο ήταν κοινοί αστούς κοινωνικές ανατροπές, που κινητοποίησαν τις μάζες, τις έφεραν στο προσκήνιο της ιστορίας και προχώρησαν την ιστορία προς τα μπρος. Ακόμη, η Οκτωβριανή Επανάσταση εκπλήρωσε δευτερεύοντας και αστικοδημοκρατικά - αντιφεουδαρχικά καθήκοντα. Όμως η Γαλλική ήταν μια επανάσταση που την καθοδήγησε η αστική τάξη –μια τάξη εκμεταλλεύτρια– για τα δικά της πάνω απ' όλα στενά ταξικά συμφέροντα, ενώ η Οκτωβριανή ήταν μια επανάσταση των μαζών για τις μάζες, μια κίνηση που για πρώτη φορά στην ιστορία έφερε στην εξουσία μια τάξη που δεν ήταν εκμεταλλεύτρια, με συμφέροντα κοινά όχι μόνον τακτικά, αλλά κυρίως στρατηγικά με την τεράστια πλειονηφilia του πληθυσμού. Είχε λοιπόν έναν ολότελα νέο χαρακτήρα, ένα ποιοτικά ανώτερο περιεχόμενο.

Έτσι, η αντίστοιχη προσέγγιση των αστών της Δύσης συναγωνίζεται αυτή των «**κομμουνιστών**» της Ανατολής. Υπάρχει σ' αυτές μια διαφορά και μια ομοιότητα. Οι πρώτοι (το κυρίαρχο ρεύμα τους) χτυπούν σήμερα ανοιχτά την αστική Γαλλική Επανάσταση, οι δεύτεροι στέκουν «**θετικά**» απέναντι της, αλλά εξομοιώνουν τη «**δική τους**» επανάσταση με τη Γαλλική. Όμως και οι μεν και οι δε αρνούνται το ταξικό περιεχόμενο τόσο της μιας όσο και της άλλης και από κοινού καταδικάζουν την επαναστατική βία και τον «**ουτοπικό**» και «**ιασοπεδωτικό**» σοσιαλισμό.

Η διεθνής αστική τάξη καταδικάζει σήμερα την Επανάσταση των προγόνων της και αυτό δεν είναι ιστορικό παράδοξο. Την καταδικάζει, γιατί φοβάται τον άνεμο της επαναστατικής βίας, που αν ξεσπούσε σήμερα θα στρεφόταν ενάντιά της. Φοβάται να αναγνωρίσει «**το δικαίωμα της αντίστασης ενάντια στην καπιταλιστική επιστροφή**», που τότε αναγνώριζε. Την καταδικάζει, γιατί αποστρέφεται την επιστημονική μέθοδο ανάλυσης της ιστορίας και τα ιστορικά συμπεράσματα που αναδύονται απ' αυτήν. Την καταδικάζει, γιατί η **ίδια εγκατέλειψε τη φιλοσοφία της** και αφού τον μηχανιστικό υλισμό της εκφύλισε σε χυδαίο, κατέληξε σήμερα στον πιο αχαλίνωτο μαύρο ιδεαλισμό. Την καταδικάζει, γιατί απεχθάνεται την πολιτική κουλ-

Μας έγραψαν...

η ισορροπία του τρόμου και ο τρόμος της ισορροπίας

Διαβάζοντας κανείς το Πρόγραμμα για την Παιδεία που έδωσε στη δημοσιότητα πριν από δύο περίπου μήνες η ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, έχει την αίσθηση ότι η συντηρητική παράταξη αγκάλιασε πλέον τους φοιτητές, τους φοιτητικούς συλλόγους ή ακόμα και το φοιτητικό κίνημα και κατά (πολιτική) συνέπεια δε θα διστάσει να έρθει σε αντιπαράθεση με το καθηγητικό κατεστημένο του πολιτικού της χώρου.

Ενώ λοιπόν οι επώνυμοι συντηρητικοί καθηγητές, εκτός από τις γνωστές ανιαρές και ανιερες επαναλήψεις για απηνή αναξιοκρατία σε επιπέδο εκλογών ΔΕΠ, αποδίδουν ταυτόχρονα τεράστιες ευθύνες στη δράση των «κομματικοποιημένων» και τηλε - κατευθυνομένων φοιτητικών παρατάξεων, η επίσημη Ν.Δ. προτιμά τη «σιωπή».

A. Η ΥΠΕΚΦΥΓΗ

1. Το φοιτητικό κίνημα δεν αναφέρεται στους τρεις λόγους της πανεπιστημιακής κρίσης (που κατά τη Ν.Δ. είναι: ο νόμος - πλαίσιο, η έλλειψη προγραμματισμού και η υποχρηματοδότηση).

2. Η ευθύνη των φοιτητικών παρατάξεων εσκεμμένα διαχέεται μέσα σε εκφράσεις όπως π.χ. «η δομή των συλλογικών οργάνων λήψης των αποφάσεων είναι αναποτελεσματική. Με πολυπληθή και κομματικοποιημένα όργανα... οι διαδικασίες αποτελεματώνονται».

3. Δεν καθίσταται σαφές αν οι προτάσεις: «... περισσότερο αποτελεσματική Σύγκλητος» και «... η Γ.Σ. Τμήματος με τη σύνθεση που επιβάλλεται κάθε φορά» υπονοούν αφαίρεση ποσοστού των αντιπροσωπευομένων φοιτητών (δηλ. εκπροσώπων φοιτητικών παρατάξεων) από τα συλλογικά πανεπιστημιακά όργανα.

4. Η καταγγελθείσα πλειστάκις «έκφραση γνώμης» των φοιτητών για τη διδακτική ικανότητα και το δημοκρατικό ήθος των διδασκόντων δεν «στιγματίζεται» πουθενά (ούτε βέβαια καταργείται).

5. Τέλος, το ποσοστό συμμετοχής των φοιτητών στις εκλογές Προέδρου, Κοσμήτορα και Πρύτανη δεν φαίνεται να μειώνεται, αφού μια τέτοια σημαντική μεταρρύθμιση θα έπρεπε να αναγράφεται ρητά στις διακηρύξεις του Προγράμματος της Ν.Δ. (κι όχι να εξυπακούεται).

B. Η ΣΤΟΡΓΗ

Η Ν.Δ., όπου δε σιωπά, καταγγέλει όπου δεν καταγγέλει, εξαγγέλει.

- Εξορκισμός του «κακού».

1. **Καταγγέλει** ως απαράδεκτη την υψηλή αναλογία (26/1) ενεργών (sic) φοιτητών προς (ενεργούς;) διδασκόντες.

2. **Επισημαίνει** τον εκμηδενισμό των κινήτρων για καλές σπουδές και το υψηλό ποσοστό ανεργίας των πτυχιούχων Α.Ε.Ι.

3. **Υπογραμμίζει** την απογοήτευση και την απώθηση που αισθάνεται ο νεοεισερχόμενος φοιτητής λόγω των άσκοπων προγραμμάτων σπουδών (στα οποία βέβαια γνωρίζει ότι ουδείς εξωτικός μπορεί να παρέμβει λόγω του άρθρου 16 του Συντάγματος).

4. **Αναγνωρίζει** ότι η πλειονότητα των φοιτητών δεν μπορεί «εξ αντικειμένου» να αφομοιώσει τα μαθήματα.

5. **Κρίνει καταστρεπτική** την άκριτη συσώρευση γνώσεων (αντί της ποθητής ανάπτυξης της ικανότητας για ανανέωση των γνώσεων).

6. **Εγκαλεί** το Κράτος που μέχρι σήμερα - με τις παρεμβάσεις του - καθόριζε την (κακή) ποιότητα των φοιτητών.

- Προετοιμασία του «καλού»

1. **Εξαγγέλλεται** η ενίσχυση της υλικοτεχνικής υποδομής των Α.Ε.Ι.

2. **Διακηρύσσεται** ότι το δικαίωμα των νέων στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση δεν είναι διαπραγματεύσιμο και ότι η πρόσβαση στα Α.Ε.Ι πρέπει να είναι απρόσκοπη.

3. **Παρέχονται** υποτροφίες στους οικονομικά ασθενέστερους, αλλά με υψηλές επιδόσεις, φοιτητές για να σπουδάσουν σε ιδιωτικά Πανεπιστήμια. (Γενικά η ιδιωτική ανωτάτη εκπαίδευση εμφανίζεται ως φιλο - φοιτητικό μέτρο αφού: πολλαπλασιάζονται οι επιλογές των υποψηφίων, αυξάνεται ο αριθμός των εισακτέων, ανυψώνεται το επίπεδο σπουδών, δεν φεύγουν στο εξωτερικό οι αποτυχόντες κ.λπ.).

4. **Βελτιώνονται** οι προπτυχιακές σπουδές και αρχίζουν αμέσως (θαύμα, θαύμα...) οι μεταπτυχιακές.

5. **Μειώνεται** ο χρόνος διδασκαλίας και αυξάνεται ο χρόνος για μελέτη (φαντάζομαι ότι εννοεί: στις μεγάλες βιβλιοθήκες των ελληνικών -ιδίως περιφερειακών- Α.Ε.Ι).

Νέα Δημοκρατία και φοιτητικό κίνημα:

6. **Ισοτιμούνται** τα Πανεπιστημιακά Τμήματα (καλά με το εξωτερικό. Στο εσωτερικό ποιός θα μας σώσει από το «υπερφίαλο» Κέντρο; Γνωρίζει π.χ. η Ν.Δ. ότι το Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών στην απόφαση της 8.10.1987 «... αναγνωρίζει τα μαθήματα στα οποία έχουν οι (μεταγγραφόμενοι) φοιτητές εξεταστεί με επιτυχία στα περιφερειακά πανεπιστήμα (βλ. Θεσσαλονίκη, Θράκη)... εφόσον κρίνει ότι αυτά είναι ισότιμα με τα αντίστοιχα που διδάσκονται στο Τμήμα»;).

7. **Διδεται** απόλυτη ελευθερία στο φοιτητή να επιλέξει το ποιοτικότερο διδακτικό βοήθημα με την παροχή δωρεάν δελτίου συγγραμμάτων (το «απειλητικό βλέμμα» του διδασκοντος και τη «χαρά» του εκδότη ποιός τα μέτρησε;).

8. **Αναπτύσσονται** σύγχρονες βιβλιοθήκες.

Γ. Η ΜΕΡΙΜΝΑ

Επειδή όλη η παραπάνω «στοργή» θεωρήθηκε αφηρημένη, η Ν.Δ. προχώρησε και σε εξαγγελίες υλικών παροχών.

1. **Πολλαπλασιάζονται** οι κίνες στις φοιτητικές εστίες.

2. **Παρέχεται** στεγαστικό επίδομα στους επιμελείς φοιτητές.

3. **Αυξάνεται** το κουπόνι αίτισης - μέσω της κάρτας αίτισης (Κατόπιν τούτου η ΚΝΕ αναζητεί νέα συνθήματα).

4. **Δίνονται** - για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης- υποτροφίες στους φοιτητές που διακρίνονται για τις επιδόσεις τους και δυσκολεύονται να καλύψουν τις ανάγκες διαβίωσής τους.

Δ. Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΑ

«Η κρίση και η απελπιστική κατάσταση της Ανώτατης Παιδείας», την οποία θεωρεί η Ν.Δ. «κρινή πεποίθηση» και η οποία οφείλεται πρωτίστως στα δομικά και λειτουργικά σκράλματα του νόμου - πλαίσιο και την αναξιοπιστία του πανεπιστημιακού συστήματος, αλλά και «στην υπερβολική εξάρτηση από το Κράτος και την ουσιαστική κατάργηση της αυτοδιοίκησης», θα ξεπεραστούν μόλις τα Α.Ε.Ι. καταστούν «λειτουργικά» από επιχειρησιακή άποψη.

Στο δόμο - λειτουργισμό (που καλά ή κακά προσπάθησε να εφαρμόσει ο νόμος - πλαίσιο) τη Ν.Δ. απαντά με επιχειρησιακά κριτήρια. Και σ' αυτή τη λογική εντάσσονται: η επάνοδος στα μονοπρόσωπα όργανα (κατ' αναλογίαν του Διευθυντικού δικαιώματος), το δικαίωμα εκλογιμότητος κυρίως στους Καθηγητές (κατ' αναλογίαν της εξουσίας των τεχνοκρατών) και η εκλογή Πρυτάνεων βάσει μεμονωμένων υποψηφιοτήτων (κατ' αναλογίαν της Γ.Σ. των μετόχων).

Μας έγραψαν...

Ανεξάρτητα από τον έντονο παρεμβατισμό σε (σημερινές) αρμοδιότητες του Τομέα και του Τμήματος κι ανεξάρτητα από τη διαπίστωση ότι η Ν.Δ. έχει «εγκλωβιστεί» στη δομή που εγκαθίδρυσε ο νόμος - πλαίσιο (την οποία άλλωστε δεν αμφισβητεί, αλλά «επιχειρεί» να διαχειριστεί καλύτερα), η όλη ανάπτυξη των θέσεων που αναφέρονται στους φοιτητές γεννάει και ένα πρόσθετο ερώτημα: πώς θα ξεπεραστεί η αντίδραση της ΔΑΠ/ΝΔΦΚ;

Η αύξηση της δύναμης των εκπροσώπων της προσκείμενης στη Ν.Δ. φοιτητικής παράταξης στα πανεπιστημιακά όργανα, σε συνδυασμό με τα νέα «κεκτημένα» που δημιουργεί στο φοιτητικό κόσμο το Πρόγραμμα για την Παιδεία, οδηγεί αναπόφευκτα σε διεκδίκηση μεγαλύτερης συμμετοχής και περισσότερων δικαιωμάτων.

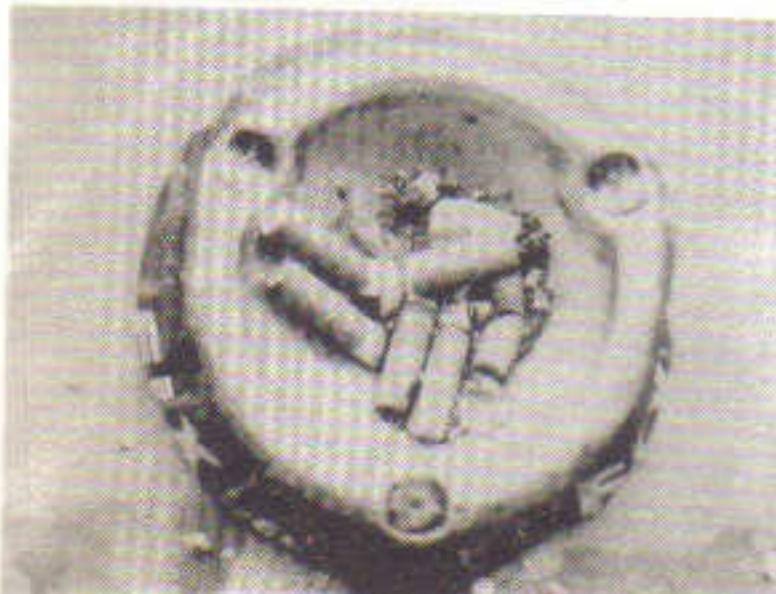
Ακόμα και σ' ένα νεο - φιλελεύθερο Πανεπιστήμιο, ακόμα και σε μια πιο έντονη προετοιμασία για την Ενωμένη Ευρώπη δεν απουσιάζουν τα φαινόμενα σύγκρουσης συντεχνιακών συμφερόντων.

Όσο «καθαρό» είναι για τον γράφοντα ότι το Πρόγραμμα για την Παιδεία της Ν.Δ. έχει συνταχθεί από πανεπιστημιακούς με συνδικαλιστική νοοτροπία (παληό ΕΔΠ!), άλλο τόσο «βέβαιη» είναι η επερχόμενη ρήξη ανάμεσα στους Καθηγητές και τους Λέκτορες του συντηρητικού χώρου και ανάμεσα στη Ν.Δ. ως κόμμα και στη ΔΑΠ/ΝΔΦΚ ως φοιτητική παράταξη.

Ο νόμος - πλαίσιο εκδικείται όσους δεν τον μελετούν, αλλά αρκούνται στο να τον αφορίζουν ή να συκοφαντούν τους συντάκτες του. Ο νόμος - πλαίσιο είναι σαν το εκλογικό σύστημα. Για ν' αλλάξει ο ακαδημαϊκός χάρτης της Ελλάδας δεν φτάνει η βούληση ενός κόμματος ή ενός φορέα.

Χρειάζεται (και οι συνθήκες επιβάλλουν) εκπαιδευτική πολιτική ευρύτερου (πολιτικού) βεληνεκούς και (εθνικής) συναίνεσης.

ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΠΑΝΟΥΣΗΣ
Καθηγητής Νομικής Θράκης

Γράμμα από το Κάιρο...

Αγαπητά αντι-τετράδια

Το γράμμα που σας στέλνουμε, στάλθηκε τον Απρίλιο για δημοσίευση στο περιοδικό της ΟΛΜΕ, γιατί πιστεύαμε ότι οι συνάδελφοι έπρεπε να ενημερωθούν για την κατάσταση που επικρατεί στο «ελληνικό» σχολείο του Καΐρου, αλλά και για το πώς οι εξ Ελλάδος εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζονται εκεί από τους διάφορους φορείς.

Παρ' όλες τις συχνές -και πολυέξοδες- τηλεφωνικές επικοινωνίες μας με το συνάδελφο Σπύρου -εκπροσώπου της ΟΛΜΕ στην τότε επιτροπή αποσπάσεων- όχι μόνο το γράμμα δε δημοσιεύτηκε, αλλά -εμμέσως, πλην σαφώς- ο συναδ. Σπύρου μας συμβούλευσε να υποταχθούμε στον Ηγούμενο Σινά, για να λήξει το θέμα!

Νίκος Γκόβας
Δημήτρης Μαλλιάς
Χρύσανθος Μαρθίδης

Ο έλληνας εκπαιδευτικός που έρχεται από την Ελλάδα στο Κάιρο, εκτός από το πολιτιστικό χάσμα, την υποβαθμισμένη ζωή, τις αντίξεις κλιματολογικές και περιβαλλοντικές συνθήκες, έχει να αντιμετωπίσει και τα εξής προβλήματα:

1. Βίζα και άδεια παραμονής. Για λόγους που ξεφεύγουν από το σκοπό του κειμένου και τους παραλείπουμε, το Γεν. Προξενείο Ελλάδας στο Κάιρο αρνείται να φροντίσει για την άδεια εργασίας μας. Ισχυρίζεται ότι τούτο μπορεί να γίνει μόνο από τον «φορέα εργασίας», δηλαδή την Αμπέτειο Σχολή. Η Σχολή όμως, που σημειωτέον διοικείται από τον ηγούμενο της μονής Σινά, ζητά από τους εκπαιδευτικούς να παρανομήσουν, υπογράφοντας πλαστές μισθολογικές καταστάσεις, για χρήματα που δεν παίρνουν. Εμείς αρνηθήκαμε να προβούμε σε μια τέτοια παράνομη ενέργεια και πέσαμε τον Πρόξενο κ. Χρυσόγελο για τις βίζες, θεωρώντας αδιανότο το γεγονός να στέλνει το ελληνικό κράτος δημοσίου υπαλλήλους στο εξωτερικό και να τους αφήνει να εργάζονται παράνομα. Διότι υπάρχουν συνάδελφοι που είναι στο Κάιρο από το Σεπτέμβριο, με τουριστική βίζα που ανανεώνε-

ται κάθε μήνα και μάλιστα με έξοδα δικά τους. Και βέβαια η τουριστική βίζα απαγορεύει την εργασία. Ο κ. Πρόξενος αρνήθηκε να πάρει θέση στο παραπάνω θέμα, παραπέμποντάς μας άλλοτε στο ΥΠΕΠΘ και άλλοτε στην Αμπέτειο Σχολή. Σε ερώτηση συναδέλφου, αν κινδυνεύει η ασφάλεια και η ελευθερία του σε περίπτωση που οι αιγυπτιακές αρχές ανακαλύψουν τη λαθρεργασία, απάντησε: « Όχι. Το πολύ - πολύ να σε βάλουν στο αεροπλάνο και να σε διώξουν... »!

2. Λειτουργία του Σχολείου. Η Αμπέτειος Σχολή δεν είναι ελληνικό σχολείο! Είναι αναγνωρισμένη αιγυπτιακή ιδιωτική σχολή ιδιοκτησίας της μονής Σινά. Διοικείται από τον ηγούμενο της μονής, ο οποίος και προβάλλεται σαν ιδιοκτήτης. Η σχολή όμως αυτή λειτουργεί χάρη στις παροχές της ελληνικής πολιτείας (εκπαιδευτικό προσωπικό - επιδοτήσεις). Εντούτοις, το κτίριο και ο σχολικός χώρος χαρακτηρίζονται από πλήρη εγκατάλειψη, με αποτέλεσμα να

συνθετούν μια ζοφερή εικόνα. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις συχνές πλημμύρες στο σχολικό χώρο από τα ξεχειλίσματα των υπονόμων! Όπως θα φανεί και από τα παρακάτω, βρισκόμαστε μπροστά σε μια περίπτωση «λεόντειας συμφωνίας».

Ο ηγούμενος του Σινά προεδρεύει όποτε το θελήσει του Συλλόγου των καθηγητών. Δίνει συμβουλές στους καθηγητές για τη δουλειά τους. Τους συνιστά να κάνουν έλεγχο στα πρωτικά είδη των μαθητών. Επικαλείται άλλοτε την αιγυπτιακή και άλλοτε την ελληνική νομοθεσία, ανάλογα πάντα με το στόχο του. Δεν επιτρέπει τη λειτουργία μαθητικών κοινοτήτων. Αξιώνει να μπαίνει στις τάξεις προκειμένου να επιθεωρήσει (!) τους καθηγητές. Επιβάλλει σχεδόν εβδομαδιαίους εκκλησιασμούς, δηλώνοντάς ότι η θεία χάρη επενεργεί στους μαθητές έστω κι αν αυτοί δε θέλουν (αθροιστικά). Λογοκρίνει τή καταργεί (πέρσι) το βιβλίο της Ιστορίας του Ανθρωπίνου Γένους της Α' Λικείου. Καταστρατηγεί το πενθήμερο, επιβάλλοντας αργία την Παρασκευή και την Κυριακή. Θέλει να αναλάβει την προεδρία του «υπό δη-

Μας έγραψαν...

μιούργια» συλλόγου γονέων και κηδεμόνων. Ενοικιάζει αίθουσες της Αμπετείου -διαμορφωμένες σε διαιμερίσματα- μόνο σε εκπαιδευτικούς που αυτός «προτιμά», δε διστάζει να δηλώνει συχνά ότι το σχολείο είναι ιδιωτικό, ότι αυτός είναι ο ιδιοκτήτης και, τέλος, θέτει όρους για να ξαναδεχτεί τους εκπαιδευτικούς από την Ελλάδα, με το επιμύθιο: «Αν σας αρέσει. Αν όχι ...» Πιο συγκεκριμένα, μας έδωσε με τελεσιγραφικό τρόπο να υπογράψουμε ένα έντυπο με τον τίτλο «Αίτησις - Δήλωση», όπου καλούμαστε ουσιαστικά να δηλώσουμε «υποταγή». Το κείμενο θυμίζει εποχή συνταγματαρχών και σας το επισυνάπτουμε για να θαυμάσετε τη γλώσσα, το ύφος και το περιεχόμενό του. Το δυσάρεστο είναι ότι το ΥΠΕΠΘ γνωρίζει όλα τα παραπάνω (τουλάχιστον από το έγγραφό μας) και σιωπά.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, κάθε προσπάθειά μας για μια στοιχειώδη λειτουργία του Συλλόγου αντιμετωπίστηκε με αδιαφορία από μια μερίδα συναδέλφων και με αγωνία και έκπληξη από τον κ. Πρόξενο (συγχέει, προφανώς, την ΟΛΜΕ με το σύλλογο καθηγητών του σχολείου). Τελικά όλες μας οι προσπάθειες καταπολεμήθηκαν με τακτικές υπονόμευσης, παρασκηνίου και ίντριγκας, που μπροστά τους «ωχριά» το «Όνομα του Ρόδου!» Μέσα στο όλο κλίμα επιδιώξαμε συναντήσεις με τον Πρόξενο (προϊστάμενό μας στο Κάιρο), εκθέτοντας την όλη κατάσταση και ζητώντας την παρέμβασή του ως αντιπροσώπου του ΥΠΕΠΘ. Για τα περισσότερα προβλήματα ο κ. Πρόξενος αρνήθη-

κε να πάρει θέση, δίνοντας μάλιστα και δείγματα άγνοιας των εκπαιδευτικών πραγμάτων.

Αντιδρώντας σ' όλα τα παραπάνω αντιμετωπίζουμε πρόβλημα επαναπόσπασης. Ο νόμος ορίζει ότι εμείς κάνουμε αίτηση προς το ΥΠΕΠΘ και ο εδώ προϊστάμενός μας (Πρόξενος) τη συνοδεύει με ανεξάρτητη εισήγηση. Αν δεν υπάρχουν βέβαια πειθαρχικά παραπτώματα, οι συνάδελφοι δεν ανακαλούνται. Εισήγηση στο ΥΠΕΠΘ μπορεί να κάνει και ο φορέας εργασίας (Αμπετείος Σχολή), χωρίς όμως αυτή να έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για την επιτροπή αποσάσεων του ΥΠΕΠΘ. Σπηλαίη προκειμένη περιπτωση εμείς ζητήσαμε την επαναπόσπασή μας από το ΥΠΕΠΘ, αρνηθήκαμε να υπογράψουμε την «Αίτηση - Δήλωση» προς τον ηγούμενο του Σινά, αφού δεν προβλέπεται από το νόμο, εντομερώσαμε τον κ. Πρόξενο και το ΥΠΕΠΘ για όλα αυτά και ... ακόμα περιμένουμε!

Τελικά πληροφορούμαστε ότι η Αμπετείος Σχολή -υποκαθιστώντας το προξενείο- έστειλε αυτή τις αιτήσεις των υπόλοιπων συναδέλφων, καταργεί (!) πέντε θέσεις στο σχολείο για να μην επαναποσπαστούμε εμείς, και φέρεται διατεθειμένη να προσλάβει συμβασιούχους ή ακόμα και μοναχούς (!), απομακρύνοντας το σχολείο όλο και περισσότερο από την ελληνική πραγματικότητα. Εδώ πρέπει να σημειωθεί, ότι ο κ. Πρόξενος μας δήλωσε, ότι επιθυμεί η λειτουργία του σχολείου να πλησιάσει τα ελληνικά πρότυπα. Παρ' όλα αυτά όμως, σ' όλες τις διαδικασίες ο Πρόξενος παίζει απλά το ρόλο του ταχυδρόμου προς το ΥΠΕΠΘ, ή προσπαθεί να μας δικαιολογήσει τις μεθοδεύσεις του ηγουμένου Σινά. Βέβαια, όπως αναφέραμε πιο πάνω, η όλη κατάσταση είναι γνωστή στο ΥΠΕΠΘ από το οποίο αφ' ενός δεν πήραμε καμιά απάντηση, αφ' ετέρου μεθοδεύεται η ανάκλησή μας.

Κάιρο, 13 Απριλίου 1989

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ...

Αγαπητοί συνάδελφοι, στο γράμμα μας περιλάβαμε μόνο μερικές κραυγαλέες περιπτώσεις παρατυπών, που κυρίως αφορούν το εργασιακό μας καθεστώς στο Κάιρο. Αφήσαμε έξω πολλά άλλα θέματα, καθόλου δευτερεύοντα, όπως: ο εξευτελιστικός τρόπος με τον οποίο οι παπάδες του σχολείου μιλούν και συμπεριφέρονται στους καθηγητές, ο επίσης εξευτελιστικός τρόπος με τον οποίο εκδιώχθηκαν κάποιοι αναπληρωτές συνάδελφοι (π.χ. δεν ντυνόσαστε σύμφωνα με τις παραδόσεις !!!) και οι συχνές ανατροπές αποφάσεων του συλλόγου.

Ακόμα, τα παιχνίδια εξουσίας μεταξύ διαφόρων φορέων (Μονή Σινά, Πατριαρχείο, ΕΛ. Κοινότητα, Γονείς, Διπλωματικές αρχές κ.λπ.), τον τρόπο λειτουργίας της διαχειριζόμενης μεγάλη περιουσία Ελληνικής Κοινότητας (π.χ. μόνο ... άντρες συμμετέχουν!), το βασικό ξεπούλημα περιουσιών του πάλαι ποτε ένδοξου ελληνισμού, το ρατσισμό προς τους Αιγύπτιους, τις άθλιες συνθήκες εγκλεισμού μερικών μαθητών μας στο οικοτροφείο (εικόνες απ' τους «Αθλιούς» του Ουγκώ) και πολλά άλλα που θα άξι-

ζαν τουλάχιστον ένα καλό ρεπορτάζ για να βγουν στην επιφάνεια.

Τελικά, όπως θα φαντάζεστε, το ΥΠΕΠΘ υπέκυψε στις απαιτήσεις του Ηγουμένου Σινά, μας άφησε ακάλυπτους (το ίδιο και η ΟΛΜΕ) να υπερασπίζουμε μόνοι μας διαδικασίες που το ίδιο έχει θέσει, επαναλαμβάνοντας μονότονα «βρήτε τα μεταξύ σας» !!!, «ιδιαίτερες συνθήκες» κ.ά. Αποφασίζει δε, με μεγάλη καθυστέρηση (μέσα Ιουλίου) την ανάκληση δύο συνάδελφων, χωρίς να αναφέρει καμιά εξήγηση. Ο δε Ηγουμένος Σινά ψάχνει και βρίσκει αδιόριστους καθηγητές, μέλη θρησκευτικών οργανώσεων, αποστά μοναχούς απ' το Μοναστήρι στο Σχολείο και παρά την επιθυμία και Διπλωματικών ακόμα για πέραμα του σχολείου σε ελληνικά χέρια, απομακρύνει την Αμπετείο όλο και περισσότερο απ' την Ελλάδα του σήμερα. Και βέβαια, το ελληνικό κράτος συνεχίζει να στέλνει λεφτά (πόσα άραγε; Ο κ. Πρόξενος απέφυγε να μας πει), για ένα σχολείο, για το οποίο ο Ηγουμένος Σινά δεν χάνει ευκαιρία να δηλώνει ότι είναι... Αιγυπτιακό, ιδιωτικό και ... δικό Του!

Αύγουστος '89

Αγαπητοί φίλοι

Βρήκα το τελευταίο τεύχος των «αντιτετράδιων» σχεδόν τυχαία στις συγκεντρώσεις των αδιόριστων έξω από το Υπουργείο Παιδείας και χάρηκα γιατί νόμιζα, πως ο χώρος της εκπαίδευσης και ειδικά αυτός της πρωτο-δευτεροβάθμιας καλύπτεται από τα μουσειακού χαρακτήρα φυλλάδια που αποπνέουν ακαδημαϊσμό, εξεζητημένη γλωσσολαγνεία και μπόλικη αυταρέσκεια. Χάρηκα και λυπήθηκα ταυτόχρονα, γιατί τα «αντιτετράδια» δεν φτάνουν στην επαρχία και απ' ότι διαπίστωσα κυρίως διακινούνται χέρι - χέρι και από ορισμένα βιβλιοπωλεί (κακός χειροτεχνισμός στην εποχή του μάρκετινγκ...)

Νομίζω πως χρειάζεται επίσης τολμηρά να οργανώσετε την αποκάλυψη των λεπτομερειών. Η λεπτομέρεια -αυτή η αστική αλλά ωραία εφεύρεση- μπορεί να σε παρασύρει για να χάνεις το δάσος, αλλά ορισμένες φορές αποκαλύπτει θαυμαστά και ωραία πράγματα. Να κυνηγήσετε μια σειρά από ζητήματα που ενδιαφέρουν το κίνημα και καθόλου τους -μετά συγχωρήσεως- πανεπιστημιακούς, όπως π.χ. ιδιωτικές σχολές και σχολεία, ΟΑΕΔ, κανονισμοί στο σχολείο, εθνικές επέτειοι, μιλιταρισμός στα εγχειρίδια, και πλέοντα δος...

Έχει επίσης σημασία να γνωρίζουμε λίγο, πριν γίνουμε ντούροι ευρωπαίοι, τι ακριβώς γίνεται στις υπόλοιπες Εοκικές χώρες, τόσο από την επίσημη πλευρά, δύο και από αυτήν του κινήματος. Η οργάνωση και παρουσίαση μεταφράσεων θα ήταν αξιόλογο υλικό. Τέλος, γιατί να μην παρουσιάζονται τα βιβλία που έχουν σχέση με την εκπαίδευση και να σχολιάζονται ανάλογα. Οι τίτλοι των βιβλίων που είναι στις προθήκες σε ζαλίζουν την επιλογή δεν βλάφτει. Φιλικότατα .

Στάθης Παπαστάμου
Μαθηματικός

Μας έγραψαν...

Δοκίμια για την ποίηση

Παράλληλη μεταπολεμική ποίηση

Μανόλης Αναγνωστάκης - Τίτος Πατρίκιος - Κλείτος Κύρου.
(Και ο προπολεμικός Γ. Σαραντάρης και Λ. Πούλιος της γενιάς του '70)

Οι παραπάνω ποιητές, ποιητές της ίδιας γενιάς, της πρώτης μεταπολεμικής, έχουν πολλά κοινά γνωρίσματα στην ποίησή τους, όπως κι άλλοι ποιητές της ίδιας γενιάς.

Ποιητές των ίδιων οραμάτων, αλλά και διαφεύσεων, διακρίνονται για την ηθική (και) πολιτική τους στάση για τη στάση ζωής γενικότερα. Μπορούμε ακόμα να διακρίνουμε και κάποια κοινή ποιητική, ποιητική στάση, που απορρέει, βέβαια, απ' την ίδια στάση ζωής, απ' αυτό που λέει ο Τίτος Πατρίκιος, αμφίδρομα.

Από τη στάση μου
προς τη ζωή
βγαίνουν
τα ποιήματά μου

Μόλις υπάρξουν
τα ποιήματά μου
μια στάση μου επιβάλλουν
αντίκρυ στη ζωή

(ποίημα ΣΤΑΣΕΙΣ, «Χρόνια της Πέτρας»,
ΜΑΘΗΤΕΙΑ 1952-1962, έκδ. 1963)

Εξειδικεύοντας, μπορούμε να διαπιστώσουμε: κοινό περίπου περιεχόμενο, κοινό ύφος, παράλληλες λέξεις, παράλληλους στίχους.

Στα ποιήματα «ΔΙΑΦΟΡΕΣ» (Μαθητεία, 1963) και «ΠΟΙΗΤΙΚΗ» (Στόχος, 1970) των Πατρίκιου και Αναγνωστάκη αντίστοιχα, μπορούμε να διαπιστώσουμε: Κοινό ύφος (ερωτηματικό, β' πρόσωπο), κοινές - παράλληλες λέξεις [τι, εσύ, χρόνια, λοιπόν και κυρίως τα ρήματα: διακινδύνευσες (Πατρίκιος), πρόδωσες (Αναγνωστάκης), που σχεδόν έχουν το ίδιο νόημα]. Το «τι διακινδύνευσες», του Πατρίκιου έχει την ίδια γεύση, το ίδιο νόημα περίπου, με το «τι δεν πρόδωσες» του Αναγνωστάκη.

Το «τι διακινδύνευσες» έχει την έννοια του συμβιβάστηκες ίσως, ίσως και του «πρόδωσες» (ευρύτερα) κάποια πίστη, οράματα, ιδανικά κ.λπ.

Εκείνα, ωστόσο, που έχουν περισσότερη σημασία είναι το ύφος, το β' πρόσωπο στο οποίο απευθύνονται και ο ερωτηματικός τόνος του ποιήματος. Και στα δύο ποιήματα (που παραθέτονται) υπάρχει η ί

ντονη απορία για τη συμπεριφορά και τη στάση ζωής του άλλου ανθρώπου. Στο τέλος των ποιημάτων βλέπουμε τη συμπεριφορά και τη στάση των ίδιων των ποιητών απέναντι σε μια στιγμή, σε μια κατάσταση (πολιτική κ.λπ.).

*

Το θέμα της ήττας προβάλλουν οι ποιητές Αναγνωστάκης, Πατρίκιος, πάλι με μια ηθική, αξιοπρεπή στάση, στα ποιήματα τους αντίστοιχα: «ΚΙ ΗΘΕΛΕ ΑΚΟΜΗ...» (Η συνέχεια 1953-1954) του Μ.Α. και «ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ» (Το δάσος και τα δέντρα, απ' τη συγκεντρωτική ποιητική συλλογή «Μαθητεία» 1952-1962, έκδ. 1963) του Τ.Π.

Κοινοί τόποι: «Δεν παραδέχτηκα την ήττα...» Μ. Αναγνωστάκης (ποίημα ΚΙ ΗΘΕΛΕ ΑΚΟΜΗ...). «Νικηθήκαμε. Αρνιέματι ακόμα να το παραδεχτώ με μιαν αντίδραση σχεδόν βιολογική...» (ποίημα ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ). Τ. Πατρίκιος. «Όρθως και μόνος σαν και πρώτα περιμένω». (ποίημα ΚΙ ΗΘΕΛΕ ΑΚΟΜΗ) του Μ. Αναγνωστάκη. Κυρίαρχες οι λέξεις «όρθιος και μόνος».

Στίχος που δηλώνει καθαρά τη στάση μετά την ήττα, μα στάση ζωής, ηθική, αξιοπρεπή στάση.

Τα ίδια περίπου εκφράζουν και οι στίχοι του Τ. Πατρίκιου (ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ)

«Τώρα λοιπόν είναι που περισσότερο θα επιμένω, θα ουρλιάζω έστω κι αν μένω μόνος...».

Και στο ποίημα «Μιλώ» (Η Συνέχεια 2, 1955 γραφή, έκδ. 1956) ο Αναγνωστάκης πάλι:

«Όρθιοι και μόνοι μες στη φοβερή ερημιά του πλήθους».

«Όρθιος και μόνος» μετά την ήττα, με τα ενδοκομματικά, λέει ο Μ.Α. «Μόνος» μετά την ήττα, ίσως και με τα ενδοκομματικά, λέει ο Τ.Π.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ
Κ. ΚΥΡΟΥ
Γ. ΣΑΡΑΝΤΑΡΗΣ
Λ. ΠΟΥΛΙΟΣ

Κοινά σημεία ύφους, νοήματος, κοινών - παράλληλων λέξεων διακρίνουμε στον Αναγνωστάκη - Κλείτο Κύρου ποιητές

και οι δύο των ίδιων βιωμάτων, της ίδιας πόλης της Θεσσαλονίκης.

Τα ποιήματα «ΜΙΛΩ» (Συνέχεια 2, γραφή 1955, έκδ. 1956), «ΤΩΡΑ ΜΙΛΩ ΠΑΛΙ...» (Συνέχεια 3, 1962) του Αναγνωστάκη μας οδηγούν αμέσως στο ποίημα «ΚΡΑΥΓΕΣ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ» (1960), έκδ. Απολογία 1966, του Κλείτου Κύρου.

Κυρίαρχο είναι το ρήμα «μιλώ» και στους δύο ποιητές στα ποιήματα που προαναφέρονται (παραθέτονται στο τέλος). Κοινό τόπο το ρήμα «μιλώ» πρωτοβρίσκουμε στο Σαραντάρη, στο ποίημα «Μιλώ», στο ίδιο ύφος, με διαφορετικό νόημα.

• Μιλώ γιατί υπάρχει ένας ουρανός που με ακούει
Μιλώ γιατί μιλούν τα μάτια σου...

8.12.1939

(Γιώργος Σαραντάρης ποιήματα, έκδ. Gutenberg, 1988)

Το ίδιο ύφος, το ίδιο ρήμα «μιλώ», χρησιμοποιεί σε μια άλλη εποχή, κι ο ποιητής της γενιάς του '70, επαναστατημένος, τότε τουλάχιστο, Λευτέρης Πούλιος, στο ποίημα με τον ίδιο τίτλο «Μιλώ».

ΜΙΛΩ

Μιλώ για ανταύγειες μέσα στα σύννεφα

Μιλώ για τη ζωή και το κουτού της ποδάρι

Για κάθε δέντρο του λαού ή της θύελλας...

(Ο Γυμνός Ομιλητής, 1977)

Το ίδιο ύφος, η ηρωϊκή του, αξιοπρεπής στάση του ποιητή Λ. Πούλιου παρατηρείται και στο ποίημά του «Γενικό τραγούδι» (Ο Γυμνός Ομιλητής, 1977).

ΓΕΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Τραγουδώ με ταπεινοφροσύνη του ανθρώπου και τον αγώνα το παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα και τους συντρόφους που αγωνίζονται έξω απ' το κόμμα

Μας έγραψαν...

την προδομένη επανάσταση...

*

Οι παραπάνω επισημάνσεις δεν είναι οι μόνες που μπορεί να κάνει κάποιος. Είναι ενδεικτικές και ίσως οι πιο φανερές. Μια πιο εμβριθής επιμονή ίσως ανακάλυπτε και κάποιες άλλες παραλληλίες, έμμεσα ή υπόγεια υπαρκτές. Πιστεύω, βέβαια, πως κάποια αφέλεια απ' όλα αυτά προκύπτει.

Κώστας Παππάς

* Ο Κώστας Παππάς είναι φιλόλογος, μέλος ομάδας εργασίας των Ν. Ελληνικών του Υπουργείου Παιδείας. Έχει εκδώσει: 1) Παράλληλα νεοελληνικά ποιήματα, εκδ. Γλάρος, 1987 (δοκίμια) 2) Αντώνης Σαμαράκης - το έργο του, εκδ. Σμύλη, 1988.

A' Πατρίκιος — Αναγνωστάκης

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Και τέλος εσύ τι διακινδύνευσες; Τι γνώρισες
πάνω στο ίδιο το πετσί σου απ' τα χρόνια μας;
Πότε αποδέχτηκες το ανέκιλητο χωρίς επιφυλάξεις;
Λοιπόν, πού θεμελιώνεις το δικαιώμα
της στηριζόμενής ή της αμφιβολίας σου;
Μ' ας είναι. Πρέπει να πάμε πέρα απ' τις διαφορές μας.
Και τούτη την κρυφή μου πίστη στην υπεροχή μου
πρέπει να τη συντρίψω.

(Τίτος Πατρίκιος απ' τις «Αντιδικίες»
Τόμος Μαθητεία 1952 - 1962, έκδ. 1963)

ΠΟΙΗΤΙΚΗ

Το πι δεν πρόδωσες εσύ να μου πεις
Εσύ κιοι όμοιοι σου, χρόνια και χρόνια
Ένα προς ένα τα υπάρχοντα σας ξεπουλώντας
Στις διεθνείς αγορές και λαϊκά παζάρια

Για ποια ανθρώπινα ιερά μας εγκαλείτε;

Ε ναι λοιπόν! κηρύγματα και ρητορείες
Σαν πρόκες πρέπει να καρφώνονται οι λέξεις
Να μην τις παίρνει ο άνεμος

(Μανόλης Αναγνωστάκης, Συλλογή «Στόχος» 1970 (1971) - Ποιήματα 1941-1971)

B' Αναγνωστάκης - Κλ. Κύρου

ΜΙΛΩ...

Μιλώ για τα τελευταία σαλπίσματα των νικημένων στρατιωτών
Για τα τελευταία κουρέλια από τα γιορτινά μας φορέματα
Για τα παιδιά μας που πουλάν τσιγάρα στους διαβάτες

Μιλώ για τις ατέλειωτες νύχτες όταν το φως λιγοστεύει τα ξημερώματα...

Ma πο πολύ μιλώ για τους φαράδες

(Μαν. Αναγνωστάκης, Η συνέχεια 2, γραφή 1955, έκδ. 1956)

ΤΩΡΑ ΜΙΛΩ ΠΑΛΙ...

Τώρα μιλώ πάλι σας ένας άνθρωπος που γλίτωσε απ' το λοιμό...

(Μ. Αναγνωστάκης, Συνέχεια 3, 1962)

ΚΡΑΥΓΕΣ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ

Μιλώ με σπασμένη φωνή δεν εκλιπαρώ
Τον σίκτο σας μέσα μου μιλούν χιλιάδες στόματα
που κάποτε φώναζαν οργισμένα στον ήλιο
Μια γενιά που έφελνε τα δικαιώματά της...

(Κλείτος Κύρου,
κραυγές της Νύχτας (1960),
έκδ. Απολογία 1966)

Γ' ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ - ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ

ΚΙ ΗΘΕΛΕ ΑΚΟΜΗ...

Κι ήθελε ακόμη πολύ φως να ξημερώσει. Όμως Εγώ
Δεν παραδέχτηκα την ήττα. Έβλεπα τώρα
Πόσα κρυμμένα τιμαλφή έπρεπε να σώσω...

'Ορθιος και μόνος σαν και πρώτα περιμένω.

(Μ. Αναγνωστάκης, Η συνέχεια 1953 - 1954)

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Τι έγιναν οι νικημένοι;
ποιος σκέφτηκε ποτέ γι' αυτούς
ποιος μας σκέφτηκε;

Νικηθήκαμε. Αρνιέμαι ακόμα να το παραδεχτώ
με μιαν αντίδραση σχεδόν βιολογική.
Αλήθεια, μες στην ήττα πώς αλλάζουν όλα.

άλλοι αντιστέκονται, απομονώνονται, συντρίβονται

- Μας έγραψαν...

Τώρα λοιπόν είναι που περσότερο θα επιμένω, θα ουρλιάζω
έστω κι' αν μένω μόνος, μι' ανίσχυρη μειοψηφία,
έστω κι' αποδιωγμένος, απίγματισμένος, ύποπτος,
γιατί η σάση μου δεν εξαρτήθηκε ποτέ
από κομματικό μισθό ή πόστο
και στο χαράκωμα της επανάστασης
δε με διόρισε ποτέ κανείς...

(Τίτος Πατρίκιος, Το δάσος και τα δέντρα)

Δ' Κλ. Κύρου - Μ. Αναγνωστάκης - Τ. Πατρίκιος.

ΚΡΑΥΓΕΣ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ (I)

Η νύχτα έχει δικές της κραυγές έχει κραυγές πολλές
Τα πουλά που ξεχύνονται από το στόμα σου είναι κι' αυτά
Κραυγές της διασχίζουν όλες τις σκάλες των ήχων

Η νύχτα έχει πολλές κραυγές έχει κραυγές δικές της
Αναρίθμητες κραυγές ο έρωτας έρχεται πιο συχνά
τη νύχτα ο θάνατος έρχεται ακόμα πιο συχνά
τη νύχτα έρχονται τα διάφορα όνειρα σε φυγαδεύουνε
Τη νύχτα το μαχαίρι του φονιά η σάλπιγγα
Της Επανάστασης ακούγονται μόνο τη νύχτα...

(Κλείτος Κύρου, Κραυγές της νύχτας, 1960)

ΤΗ ΝΥΧΤΑ ΕΡΧΟΝΤΑΙ

Στον Κλείτο

Τη νύχτα έρχονται οι μεγάλες αποφάσεις
Τη νύχτα πλάι στην αγαπημένη
στους γλυκούς όρκους πριν από τη συνουσία
... τη νύχτα έρχονται οι μεγάλες αποφάσεις
των μυστικών, τα σχέδια, επαναστάσεων...

Μ. Αναγνωστάκης, Η συνέχεια 3, 1962)

ΣΤΙΧΟΙ - 2

Στίχοι που κραυγάζουν
στίχοι που ορθώνονται τάχα σαν ξιφολόγχες
στίχοι που απειλούν την καθεστηκυία τάξη
... κάνουν ή αναπρέπουν την επανάσταση...

Τίτος Πατρίκιος, Αντιδικίες (Μαθητεία) 1952-1962)

«Τράπουλαι»

Τ' αφεντικά μοιράζουν χρήμα
Σε χαρτοπαίγνιο οι πολλοί
εκτελεστές παρμένων αποφάσεων
Σημαδεμένα (ακούγονται να λένε)
τα χαρτιά...
Ο έλεγχος παράβαση δεν δείχνει
Στο μέτρημα μόνο η τράπουλα λειψή.
Οι ανακρίσεις είπανε αόριστα
στα χέρια κάποιου απ
τα αφεντικά οι άσοι
«κατά λάθος» είχανε βρεθεί.

Παιχνίδι

Σαν είσαι απ' την απέναντι μεριά
Κι αυτοί -παρ' όλες τις
παραλλαγές -ίδιοι
στο στόχο σ' έχουν βάλει
Ερίζουν: είναι δικός μας
Γι' αυτούς υπάρχεις μόνο
μέχρι να πεις το ναι ή το μεγάλο όχι
Δέσμιος.
Και πώς να παιξεις
σε παιχνίδια μιλημένα;

«Γνώση»

'Όταν ξεκάθαρες
φαντάζουν οι αρχές
από μακριά από πρότυπα, ταμπού
και προφυλάξεις.
Στο παιχνίδι της αναζήτησης
το τέλος όλο και πιο μακρινό
όλο και πιο οδυνηρός
ο δρόμος της γνώσης.
Δεν είναι, που φοβάμαι την πορεία.
(Η επιλογή ήταν συνειδητή)
Αυτό, που φοβάμαι είναι
στο τέλος της γνώσης
μήπως παραμονεύει η απόγυνωση

«Πισώπλατω

Οι ψίθυροι γίνανε σιωπή
μετρήσαν την αξία με τα «πρότυπα»
Βρήκαν λειψή την παρεχόμενη ποσότητα
Οι εκφραστές της εμπειρίας
Οι γνώστες της αξίας
μαχαίρι στην καρδιά πισώπλατα

Τα αντιτετράδια της εκπαίδευσης είναι ανοιχτά σε κάθε συνεργασία, κρίση ή επίκριση, μαθητών - σπουδαστών - φοιτητών - εκπαιδευτικών, καθενός που ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη ενός προοδευτικού ριζοσπαστικού πανεκπαιδευτικού κινήματος.

Μας έγραψαν...

Μπορούμε ν' αντισταθούμε με υπευθυνότητα, όχι ο καθένας μόνος του

Η τοξικομανία είναι ίσως το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες «ανεπιυγμένες» κοινωνίες και η χώρα μας δε θα μπορούσε να μείνει απέξω, αν και ακολουθεί με καθυστέρηση 20 χρόνων περίπου, ως προς τα περιστατικά χρήσης ουσιών και θανάτων, αναλογικά με τον πληθυσμό της.

Συγκεκριμένα ο DAVID DEITZ καθηγητής ψυχολογίας και αντιπρόεδρος της παγκόσμιας ένωσης θεραπευτικών κοινοτήτων είχε πεί, στο επιστημονικό συμπόσιο που είχε γίνει στις 31.1.1988 στο εμπορικό και βιομηχανικό επιμελητήριο Αθηνών: «Αν θα μπορούσα για ένα λεπτό να προσφέρω λίγα στοιχεία για τη χώρα που έχει το λυπτρό ιστορικό ότι ηγείται του κόσμου αν θέλετε σε πολλά θέματα παρακμής, αυτή είναι η Αμερική και το θέμα είναι εδώ τα ναρκωτικά. Θα αναφέρω στοιχεία για σας, γιατί κατά κάποιο τρόπο ίσως να είναι μια πρόβλεψη σε σχέση με αυτό που έχετε αλλού, σε άλλα μέρη του κόσμου εκτός Η.Π.Α. Σήμερα λοιπόν 1 στους 5 στην Αμερική ενήλικες ηλικίας 18 - 25 ετών έχει σοβαρό πρόβλημα εξάρτησης από ναρκωτικά. 1 στους 8 ενήλικες ηλικίας 25 - 35 ετών στο εργατικό δυναμικό έχει σοβαρό πρόβλημα χρήσης ναρκωτικών. Τα τελευταία 7 χρόνια, η Αμερική έχει μειώσει τη μέση ηλικία κατά την οποία αρχίζει ένα άτομο την χρήση των ναρκωτικών, και μειώνεται φοβερά η ηλικία αυτή, δηλαδή από τα 17 πέφτει στα 11. Αν τώρα εξετάσουμε τα στοιχεία στην Ελλάδα σήμερα και το ποσοστό ανθρώπων που χρησιμοποιούν ηρωίνη και το ακόμη μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων που χρησιμοποιούν άλλες ουσίες, άλλα ναρκωτικά, θα έπρεπε να βγάλει κανείς συμπέρασμα ότι μοιάζει πάρα πολύ η κατάσταση, με την κατάσταση που έβλεπε κανείς στην Αμερική πριν 20 χρόνια».

Στη χώρα μας είναι καθημερινό πια φαινόμενο να διαβάζουμε στον τύπο ή να ακούμε από το ραδιόφωνο για θανάτους νέων παιδιών από χρήση ναρκωτικών ουσιών. Τόσο στην Αθήνα, όσο και στην επαρχία, το πρόβλημα έχει πάρει τρομερές διαστάσεις και δε θα ήταν τραβηγμένο αν λέγαμε, ότι δεν υπάρχει πόλη ή μεγάλο χωριό που δεν έχει τη δική του «πιάτσα».

Θα ήταν στρουθοκαμηλισμός αν δεν παραδεχτούμε ότι γύρω από τα σχολεία της πόλης μας υπάρχουν έτοιμες «αγορές» και δραστήριοι ντίλερς, που ψάχνουν -και θα βρουν- νέους πελάτες. Πελάτες που η ηλικία τους θα κυμαίνετε από 11 έως 14 χρονών. Πελάτες που σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα θα κάνουν όλες τις ενέργειες για να βρουν το αντίτιμο της δόσης τους. «Και τα φράγκα θα τα βρει ο πιτσιρικάς. Θα κλέψει... δε ξέρω τι άλλο θα κάνει... αλλά θα τα βρει... Έχει μπει πια στο λούκι...» είχε πεί

κάποιο βαπτοράκι στην έρευνα που είχαμε επιμεληθεί με τον συνάδελφο Τ. Τσουμιά για το «Δίαυλο 10» το Μάρτη του '88. Θα κάνει λοιπόν τα πάντα. Ένα παιδάκι 13 - 14 χρόνων και θα έχει πλήθος παράνομες πράξεις στο ενεργητικό του. ΚΛΟΠΗ - ΠΟΡΝΕΙΑ - ΕΜΠΟΡΕΙΑ, γιατί που θα βρεθούν 7 και 10.000 τη μέρα για να «γιανεί» τον ψυχικό και σωματικό του πόνο; Κυνηγήτα - μαχαιρώματα - αστυνομία - και τέλος, ο χειρότερος εχθρός του, ο φόβος, θα τον απειλούν καθημερινά.

Το πρεζάκι είναι ίσως ο πιο αντικειμενικός καθρέπτης της κοινωνίας μας.

Σήμερα, εν έτει 1989, και οι πολιτευτές, οι βουλευτές, οι κομματάρχες, οι «μεγάλοι», προβληματίζονται με τα σκάνδαλα, τις βάσεις, τις αναβάσεις, τις καταβάσεις, την ευρωπαϊκή και σεξουαλική ολοκλήρωση. Το κοινό, οι μάζες, το εκλογικό σώμα για ένα μεγάλο διάστημα είχε στραμμένη την προσοχή του στο κατά πόσο ο επιβήτορας δουλεύει και ερωτοτροπεί, με στύλ και ύφος που αρμόζει σε έναν ηγέτη.

Καρδιακά επεισόδια διότι η μπάλα βρήκε το δοκάρι. Αγωνία για το Ριτζ. Σήμερα, εν έτει 1989, μέχρι τις 13.9. σύδοντα νέα παιδιά έκαναν το τελευταίο «ταξίδι» τους σε κάποιο ξενοδοχείο, σε κάποιο πάρκο, σε κάποιο πεζοδρόμιο. Η κατακόρυφη άνοδος των θανάτων και παράλληλα η πτώση του δείκτη στο μέσο όρο των ηλικιών, είναι ένα ψυχρό αλλά συνάμα αντικειμενικό γεγονός, που πρέπει να μας απασχολήσει και να μας προβληματίσει σοβαρά. Τον καθένα ξεχωριστά και όλους μαζί, στο σύλλογο, στη γειτονιά μας, στο σχολείο.

Είναι πια φανερό ότι η συνδικαλιστική αντιμετώπιση του θέματος έκανε σοβαρή ζημιά και αποπροσανατολίζει συνεχώς τους πολίτες που έχουν την ευαισθησία να προβληματίζονται. Και δεν είναι μόνο αυτό που κάνει τη ζημιά, αλλά και η υποκριτική στάση φορέων «κατά των ναρκωτικών», φορέων που και αυτοί απ' τη μεριά τους κουβαλάνε και πλασάρουν ρηχές και ανώδυνες απόψεις. Άλλωστε είναι αρκετές οι φορές που όψιμα ενδιαφερόμενοι παραγοντίσκοι, μέλη προοδευτικών κινήσεων αντιμετώπισαν το πρόβλημα καταφεύγοντας σε βία κατά των χρηστών, που «Πολιτιστικοί Φορείς». Σύλλογοι Γονέων ή Καθηγητών, διοργάνωναν εκδηλώσεις για την ενημέρωση των μελών τους με μια προχειρότητα που δε δικαιολογείται για ένα τόσο σοβαρό θέμα (υποκρισία); Μ' άλλα λόγια δίνουμε περισσότερο βάρος στην ποιότητα του μουσικού αυγκροτήματος που θα παιξει στις εκδηλώσεις, παρά στην ποιότητα των ομιλητών. «Γιατρό να φέρουμε, ή τουλάχιστον φαρμακοποιό ή κάποιο γνωστό παράγοντα» ή

στην χειρότερη περίπτωση εναποθέτουμε την επιτυχία της εκδήλωσης σε κάποια από τις δεκάδες επιτροπές, επιτροπάτα, συλλόγους και συμβούλια. Η πολιτική της ντουντούκας σε ένα πρόβλημα που περιέχει αβάσταχτο ανθρώπινο πόνο. Το κοινό, οι πολίτες, αγνοούν, φοβούνται, εύχονται απλά «το κακό» να κρατηθεί μακριά από το σπίτι τους. Στο άκουσμα των λέξεων πρέζα, πρεζάκια, θάνατος, βολεύονται, βολευόμαστε, κλείνουμε απλά τα πατζούρια, στρουθοκαμηλισμός, φόβος ή ανευθυνότητα.

Το πολιτικό και πολιτισμικό καθεστώς, είναι σίγουρο πια ότι μπορεί να χαρακτηριστεί σαν μια μηχανή που παράγει ψυχολογικά προβλήματα. Από την άλλη, η οικογένεια και το σχολείο δεν μπορούμε να δεχτούμε ότι δίνουν στο νέο άνθρωπο αντισώματα τέτοια που να τον θωρακίζουν. Άλλωστε, μια κοινωνία που βρίσκεται σε ψυχορά και πασάρει συναισθηματισμούς βιτρίνας, τι περισσότερο θα μπορούσε να δώσει; Οι σχέσεις που διαμορφώνονται καθημερινά στο σπίτι, κατά πόσο είναι αληθινές και ουσιαστικές; Αυτό που λέμε δηλαδή επικοινωνία. Σε πόσα ελληνικά σπίτια η επικοινωνία των μελών δε γίνεται μέσω δορυφορικών κυμάτων, βιντεοταινιών; Σε πόσα ελληνικά σπίτια η πρώτη κυρία δεν είναι Καρολάιν και κατόπιν ακολουθούν αναστημένες χλιες νεκρές; Σε πόσες «καλές οικογένειες» το κυριαρχούσα στοιχείο επαφής που τις χαρακτηρίζει δεν είναι η υποκρισία και ο καθωσπρεπισμός;

Σχέσεις ψεύτικες, υποκριτικές, συμφεροντολογικές, σχέσεις απάνθρωπες. Σχέσεις που δημιουργούν θλίψη, πόνο, φόβο μοναχικότητα, απόριψη. Σχέσεις που με την κενότητά τους δε μπορούν βέβαια να λειτουργήσουν σαν τροχοπέδη σε άτομα επιρρεπή.

Λείπει κάτι ουσιαστικό στη σχέση μέσα στην οικογένεια. Η ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΑΓΑΠΗ. Τι σημαίνει αυτό, μας το λέει μια μητέρα, που σήμερα δίνει τη μάχη μαζί με το παιδί της κατά της τοξικομανίας:

«Δεν είμαστε μέχρι τώρα υπεύθυνοι; Δεν φροντίζαμε τα παιδιά μας; Δεν τα νταντεύαμε, δεν τους δίναμε όλη μας την αγάπη, δεν τα πονάγαμε, δεν τους καλύπταμε όλες τις ανάγκες; Όταν μάθαμε το πρόβλημα του παιδιού μας, δεν νοιαστήκαμε να του δώσουμε ό,τι μας ζητούσε, με την υπόσχεση ότι θα κόψει τα ναρκωτικά; Δεν τρέξαμε να του πληρώσουμε τα χρέη; Όταν αναγκάστηκε να κλέψει; Όταν έκανε το «βαπτοράκι» για να εξασφαλίσει τη δόση του; Δεν τρέξαμε σε Δικηγόρους; Δεν το πήγαμε σε κλινικές και ψυχίατρους; Δεν χαλάσαμε μια ολόκληρη περιουσία για να το σώσουμε; Αν αυτό δεν είναι υπεύθυνη αγάπη, τότε τι είναι, θα ανα-

ρωτήθουν πολλοί.

Θα σας πικράνουμε, φίλες και φίλοι αναγνώστες, αν βρίσκεστε μέσα σ' αυτή την παγίδα. Η απάντηση είναι: ΟΧΙ! Δεν είχατε και δεν έχετε υπεύθυνη αγάπη για το εξαρτημένο σας παιδί, όπως δεν είχαμε κι εμείς όταν δεν γνωρίζαμε ποτέ ναρκομανία, κι όταν δεν είχαμε μάθει τίποτα θετικό για τη θεραπεία της.»

Η γνώση του αντικειμένου, όπως και η επεξεργασία των αιτίων που γεννούν το πρόβλημα της εξάρτησης, πέρα από το στεγνό «για όλα φταίει ο καπιταλισμός», ίσως βοηθήσει στην όχι μεγαλύτερη άμβλυνση του προβλήματος μέσα στα πλαίσια του δοσμένου πολιτικοοικονομικού συστήματος. Σίγουρα, δύο υπάρχει εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, θα υπάρχει ανασφάλεια, ανεργία, εντατικοποίηση, θα υπάρχει για μερικά παιδιά η πρόταση φυγής. Γιατί δύο υπάρχουν πολιτικές που βασίζονται στην αρχή της φθοράς συνειδήσεων, θα υπάρχουν πρέζα, πρεζάκια, πόνος, θάνατος. Το ερώτημα είναι πόσο εμείς βολευόμαστε και εξαρτώμαστε απ' αυτές: Πόσοι από εμάς θα βρίσκονται στη μεριά του αντίβαρου. Γιατί πρέζα δεν είναι μόνο η ηρωίνη. Η πρωίνη απλά ακοτώνει.

ΘΑΝΑΤΟΙ ΑΠΟ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

1980	4
1981	11
1982	17
1983	19
1984	24
1985	33
1986	56
1987	73
1988	75
1989	80 μέχρι 13.9.

[Σημ.: μέχρι 15.9 άλλα 2 παιδιά προστέθηκαν στον θλιβερό αριθμό (82)].

ΠΑ ΤΟ 1989 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΑΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

- 11 ΘΑΝΑΤΟΙ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ
- 15 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
- 21 ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΑΘΗΝΑΣ
- 12 ΔΥΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ
- 3 ΠΕΙΡΑΙΑΣ
- 2 ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ
- 3 ΒΟΡΕΙΑ ΠΡΟΑΣΤΙΑ
- ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΣ ΙΟΥΛΙΟΥ 1989

Κώστας Αρβανίτης
δημοσιογράφος στο «Δίαυλο 10»

Τότε... και τώρα

Διαβάζοντας ένα άρθρο για τη «γενιά του Πολυτεχνείου και των πρώτων μεταδικτατορικών χρόνων» (αντιτετράδια, τ. 5) θυμήθηκα τα γυμνασιακά μου χρόνια που κύλησαν μέσα στη δικτατορία.

Τότε σα μαθητές παίρναμε μέρος στις φοιτητικές κινητοποιήσεις, στην αρχή θαμπωμένοι από το φοιτητικό κίνημα, αργότερα όλο και πιο συνειδητά. Μετά, σαν πρώτοι μεταδικτατορικοί φοιτητές, ενταχθήκαμε σε αριστερές παρατάξεις.

Τί σχέση έχουμε με τα τωρινά παιδιά;

Τα παιδιά του VIDEO, της κάθε απορροαντολιστικής αμερικανικής ασπουνόπερας, της αποπολιτικοποίησης και πολλές φορές και των ναρκωτικών, παιδιά της «ελεύθερης αγοράς», της απουσίας κινήματος, του νεοφιλελευθερισμού». Τα παιδιά που πολλές φορές επειδή βαριούνται το σχολείο ξεδίνουν κάνοντας «πλάκα» στον καθηγητή - καθοδηγητή της αστικής κουλτούρας.

Τα όχι ιδιαίτερα πολλά χρόνια που πέρασαν, γιατί φέραν τόσο σημαντική διαφοροποίηση στη νεολαία; Γιατί η ΔΑΠ βγαίνει πρώτη δύναμη σε σχολές που πριν κάποια χρόνια δεν υπήρχε;

Γεννημένοι στη μετεμφυλιοπολεμική Ελλάδα, ήρθαμε αντιμέτωποι στην αρχή της εφεβίας μας με τη δικτατορία και τις γνωστές σε όλους μας επιπτώσεις της.

Η αστική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση των Παπανδρέου - Παπανούτσου, πετάχτηκε στα σκουπίδια. Βιβλία απαγορεύτηκαν μαζί με τη διδασκαλία της δημοτικής. Το φίμωτρο που ίσχυε ανεξαιρέτως για όλη την Ελλάδα, ήταν σίγουρα πιο έντονο στο χώρο της εκπαίδευσης.

Ως ευαίσθητοι δέκτες της γενικής πολιτικής κατάστασης πολιτικοποιηθήκαμε και δεν ξεκοπήκαμε από το φοιτητικό κίνημα. Σε αντίθεση με τα σημερινά παιδιά, που «παραβλέποντας» τα έντονα προβλήματα της Ελλάδας - χώρα β' διαλογής της ΕΟΚ - κλείνουν τα μάτια και γεμίζουν τις DISCO.

(Δε θεωρώ το μαθητή πρωταρχικό φταίχτη της σημερινής κατάστασης. Απλά θέλω να υπογραμμίσω και την άποψη, πως για όλα δε φταίει το σύστημα, πως έχουμε έναν τουλάχιστον κόκκο ευθύνης).

Από πολύ μικρή ηλικία ο μαθητής στέρειται το τόσο βασικό για τη σωστή του ανάπτυξη παιχνίδι και πιεζόμενος από πολλά εσωσχολικά και μη μαθήματα, μαθαίνει να βλέπει τους συνομηλικούς τους σαν ανταγωνιστές στην κατάκτηση ενός καλλίτερου βαθμού, που θα τον βοηθήσει μακροπρόθεσμα να έχει μια πιο σίγουρη θέση στα ΑΕΙ και ίως και μια καλλίτερη δουλειά αύριο (ξεχωρίζοντας το μισό εκατομμύριο ανέργων της ΕΟΚικής Ελλάδας).

Κάπι που σίγουρα ξεχνά ο μαθητής από τα λαϊκά στρώματα είναι, ότι η συνεχής υποβάθμιση (για χάρη της ΕΟΚ) του δημόσιου σχολείου, σε σχέση με τη συνεχή άνοδο του επίπεδου σπουδών των ιδιωτικών σχολείων, λίγο θα τον βοηθήσει να πραγματοποιήσει το σκοπό του. Η άρχουσα τάξη, έχοντας τα μέσα να στείλει τα παιδιά της στα λεγόμενα «καλά» σχολεία, τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού, προ-

τοιμάζει τους αυριανούς τεχνοκράτες και τα στελέχη της δημόσιας διοίκησης. Τα παιδιά του λαού σε κάποια σπιγμή των σπουδών τους θα αναγκαστούν να τις διακόφουν, για να βοηθήσουν οικονομικά τους γονείς τους.

Ο μαθητής, καθοδηγούμενος από το γονιό - θύμα της αστικής προπαγάνδας, θα πεισθεί ότι ο καθηγητής είναι ένας τεμπέλης (οι φοβερά πολυδιαφημισμένες αργίες της σχολικής χρονιάς), δε θα δει τον καθηγητή σαν ένα εργαζόμενο και μάλιστα με σχέση εργασίας ιδιαίτερα καταπιεστική.

Θα παραβλέψει τους μισθούς πείνας, την καταπίεση του ίδιου του καθηγητή από τους ανωτέρους του και θα αντιμετωπίσει το δάσκαλό του σαν αυτό που η αστική τάξη έχει δημιουργήσει: τον καθηγητή άβουλο εκτελεστή του προγράμματός της. Τον καθηγητή που στηρίζεται στην φευτερούσια που του παρέχουν οι βαθμοί και οι τιμωρίες και ξεχνά ότι και αυτός με την σειρά του είναι ένας εργαζόμενος και σαν τέτοιος έχει ανάγκη να εργάζεται, αλλά και να ενταχτεί στο λαϊκό κίνημα, δουλεύοντας στο σωματείο του και πρώτα απ' όλα να γίνει κριτικός της παρεχόμενης στο μαθητή γνώσης. Να σταθεί δίπλα στο μαθητή σαν φίλος και συμβουλάτορας και όχι σαν μπαμπούλας.

Ο μαθητής πολλές φορές δεν καταλαβαίνει, πως η αιτία μη κατανόησης του μαθήματος δεν είναι ο καθηγητής, αλλά ο ελλιπής υλικοτεχνικός εξοπλισμός του σχολείου (σχολεία χωρίς ειδικές αίθουσες για τα μαθήματα που τις χρειάζονται), το αφιλόξενο περιεχόμενο, ο παπαγαλισμός, τα κακογραμμένα βιβλία που τον απωθούν.

Αλλά έτσι δημιουργείται ο «κακός» μαθητής, «στίγμα» για την τάξη και αποδιοπομπαίος τράγος.

Αλλά έτσι διαιωνίζεται και αυξάνει η αντίθετη καθηγητή - μαθητή.

Τί πρέπει να γίνει για να σταματήσει αυτή η κατάσταση;

— Να συνειδητοποιήσει, πρώτα ο καθηγητής, ότι δεν είναι ο απόλυτος μονάρχης στην τάξη. 'Ότι ο μαθητής - τρία έχει μαζί με τις «υποχρεώσεις» του και «δικαιώματα». Αυτό το τελευταίο να το περάσει και στα παιδιά.

— Να αγαπήσει ο καθηγητής το αντικείμενο της δουλειάς του (τόσο το έμφυχο: παιδί, όσο και το άψυχο: μάθημα αυτό καθ' αυτό).

— Τόσο ο καθηγητής όσο και ο μαθητής να αντιμετωπίσουν κριτικά και με πνεύμα συνεργασίας και αντίστασης το μάθημα, να δημιουργήσει όρους ο καθηγητής στο μαθητή για να σκέφτεται και όχι να παπαγαλίζει. Μόνο τότε δημιουργείται ο αυριανός σωστά σκεπτόμενος άνθρωπος και ο όχι ο μέσος — παθητικός — πολίτης».

— Να μη ξεχωρίζουν τους εαυτούς τους από το λαϊκό κίνημα. Πρέπει μαζί να παλέψουν για καλλίτερες συνθήκες μάθησης, ενάντια σε μία παιδεία που σε λίγο θα βγάζει μόνο γκαρασία.

Ας μη ξεχνάμε τα γνωστά λόγια «να μαθαίνουμε χωρίς να ικανοποιούμαστε» και «να, θαίνουμε τους άλλους χωρίς να κουραζόμαστε».

Αγγελική Χρυσοβιτσάνου

Μ' αφορμή το θέμα της έκθεσης

Το θέμα της έκθεσης που δόθηκε στις 23 Ιουνίου '89 για τις πανελλαδικές εξετάσεις ήταν το εξής: «Στην κρίσιμη εποχή που ζούμε, οι διαφορές και οι ιδιαιτερότητες των κρατών και των εθνών (πολιτισμικές, πολιτικές, κοινωνικές και άλλες) επιβάλλεται να αποτελούν όχι αφορμές για άγονη αντιπαράθεση και βίαιες συγκρούσεις, αλλά παράγοντες για την πρόοδο και την ευημερία της ανθρωπότητας». Και παράτα ζητούσε να αναπτυχθούν οι απόψεις των υποψηφίων σχετικά με τη θέση αυτή, με την υπόδειξη να αναφέρουν τρόπους με τους οποίους αυτές οι διαφορές και οι ιδιαιτερότητες να μπορούν να λεπτουργήσουν γόνιμα και δημιουργικά.

Το θέμα ήταν αδιαμφισβήτητα πολιτικό και η απάντηση σε πολιτικά θέματα θέλει τόλμη, εξοικίωση και τριβή με την πολιτική. Γιατί η πολιτική πρόκληση θέλει πάντα πολιτική αντιμετώπιση, ενώ οι αφυδατωμένες πολιτικά τοποθετήσεις απαντούν μόνο επιδερμικά στις κοινωνικοπολιτικές καταστάσεις έτσι όπως εκδηλώνονται και αναπτύσσονται στο ιστορικό προταές, και γιαυτό όχι σωστά.

Ωστόσο για τους περισσότερους μαθητές η στάση τους είναι μονόδρομος, είτε γιατί έχουν συνειδητά αποδεχθεί τις αστικές αξίες και κατευθύνσεις στον τρόπο σκέψης, είτε γιατί ενταγμένοι στο μειοψηφικό κόμματι των πολιτικά ενεργοποιημένων στο χώρο της Αριστεράς και έχοντας να επιλέξουν ανάμεσα στην περιθωριοποίηση και υποταγή, επιλέγουν τη δεύτερη και απάντια την πρώτη.

Αρκετοί μαθητές κάτι ξέρουν, όταν στη σχετική ερώτηση με τα κριτήρια που διαμορφώνουν γιαυτούς την ανάπτυξη των περισσότερων θεμάτων Έκθεσης απαντούν: Γράφουμε όχι ό, πι πιστεύουμε, αλλά ότι θέλουν ν' ακούσουμε....

Μια απάντηση στο θέμα στο οποίο αναμετρήθηκαν οι υποψήφιοι για τα ΑΕΙ - ΤΕΙ, θα μπορούσε να ήταν κι αυτή που ακολουθεί:

Ζούμε σε μια εποχή που αφραγίζεται από τον σκληρό ανταγωνισμό ανάμεσα στα κράτη. Ισορροπίες ανατρέπονται και δημιουργούνται καινούριες, σε διαφορετική όμως βάση. Ο πόλεμος είναι το μέσο με το οποίο γίνεται υπέρβαση της πολιτικής των ειρηνικών μέσων, όταν η τελευταία είναι ανίσχυρη να προσφέρει διέξοδο σε επιδίξους ή υπαρκτούς κατακτητές απ' τη μια ή καταπιεζόμενα κράτη και λαούς απ' την άλλη.

Σήμερα, το ρεύμα των εθνών που θέλουν την απελευθέρωση, των κρατών που θέλουν την εθνική τους ανεξαρτησία και των λαών που θέλουν την επανάσταση, ενισχύεται και ανοίγει το δρόμο που συνθίθεται τα όνειρα των καταπιεστικών κρατών ή των κυριαρχών μειοψηφικών αριθμητικά τάξεων σ' αυτά.

Η ένταση στην περιφέρεια, που οφείλεται σε

υπαρκτούς οικονομικούς όρους, δηλαδή ανταγωνιστικά συμφέροντα ανάμεσα σε κράτη, αποτελεί την υλική βάση για βίαιες συγκρούσεις. Η αναταραχή που επιδώκεται και η πόλωση οξύνονται με την ανάμειξη των δύο υπερδυνάμεων, που υποδαυλίζουν τις τοπικές αντιθέσεις ανάμεσα στα γειτονικά κράτη, αναγκαίο μέσο για να τροφοδοτούνται με οπλισμό και να εξυπηρετούνται ισχυρά οικονομικά συμφέροντα που σχετίζονται με βιομηχανίες όπλων απ' τη μία και παράλληλα η σχέση εξάρτησης που δημιουργείται αποτελεί εφαλτήριο για επεμβάσεις σε ξένες περιοχές, περισσότερο ή λιγότερο απομακρυμένες, για να ικανοποιούνται έτσι τακτικοί ή στρατηγικοί στόχοι. Η ιστορία έχει να επιδιώξει πολλά παραδείγματα, που μια χώρα -ιμπεριαλιστική ή υπερδύναμη- ενισχύει (!) ταυτόχρονα δύο αντιμαχόμενα κράτη, με έντονο αμφαλισμό, για να καταδειξει ότι η «ηθική» υποτάσσει στο οικονομικό συμφέρον το πολιτικό.

Για τα κράτη, όμως, που θα μπουν στην τροχιά του πόλεμου ή της σκληρής αντιπαράθεσης, οι συνέπειες είναι δυσδάστακτες, αφού η παραγωγή κοινωνικών αγαθών μινιμάρεται και ο πλούτος τους εξαντλείται, ακολουθώντας το μονόδρομο της εξασφάλισης όλων εκείνων των μέσων που εξυπηρετούν την ένοπλη βία και -το πιο σημαντικό- η σε μεγάλες διαστάσεις ανθρωποθυσία.

Πάντως, είναι γεγονός ότι τόσο τα κράτη όσο και οι λαοί απ' την ίδια τους την ιστορική πείρα προετοιμάζονται για πόλεμο (ιδεολογικά, πολιτικά, στρατιωτικά), ακόμη κι όταν ο πόλεμος είναι μακριά απ' την πόρτα τους, διαβλέποντας τον κίνδυνο να πλησιάζει και πιστεύοντας είτε στην αποτροπή του, είτε στην απομάκρυνσή του, είτε -στο βαθμό που ξεσπάσει- στην πιο αποτελεσματική αντιμετώπισή του.

Μέσα σ' αυτήν τη ζοφερή κατάσταση, η ελπίδα και η αισιοδοξία για τους επαναστάτες κατάδειχνεται στο σύνθημα «είτε ο πόλεμος θα φέρει την επανάσταση, είτε η επανάσταση θα αποτρέψει τον πόλεμο», σύνθημα που πρόκυψε απ' την ιστορική εμπειρία, αφού ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος οδήγησε στη γνωριμία της Σοβ. Ενωσης με το ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ για πρώτη φορά και ο δεύτερος παγκόσμιος στη δημιουργία του σοσιαλιστικού στρατοπέδου των κρατών της Ανατολικής Ευρώπης και της Κίνας. Σε σχέση με το διαχωρισμό των κρατών στη σημερινή φάση του ιστορικού προτοές, ένα πρώτο κριτήριο αποτελεί η οικονομική ανάπτυξη του κάθε κράτους χωριστά. Με βάση αυτό, στρωματοποιούνται οι χώρες σε τρείς κόσμους.

Ο πρώτος κόσμος, που τον συνθέτουν ΗΠΑ - ΕΣΣΔ, δύο χώρες απ' τις πλέον οικονομικά ευρωπαϊκές, που οδηγούνται στη βίαιη οικονομική επέκταση, δηλαδή σε επενδύσεις κεφαλαίων σε άλλες χώρες με πρόθεση το μεγάλο και γρήγο-

ρο κέρδος και όχι την οικονομική ανάπτυξη των χωρών αυτών και την πρώθηση να επιτυγχάνεται μέσω οικονομικής, πολιτικής επιφροής και αρκετές φορές μέσω στρατιωτικής επέμβασης.

Ο δεύτερος κόσμος, που τον συνθέτουν οι βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, ο Καναδάς και η Ιαπωνία, που εκμεταλλεύονται χώρες της περιφέρειας ακόμη, και αποικιοκρατικά, παρ' όλο που αυτή τους η αρχική αναγκαιότητα που εκδηλώνονταν σαν τάση έχει υποχωρήσει σημαντικά εξ αιτίας της πάλης και της αντίστασης των λαών, αφήνοντας ελάχιστα υπολείμματα αποικιών (Αγγλία - Βόρ. Ιρλανδία).

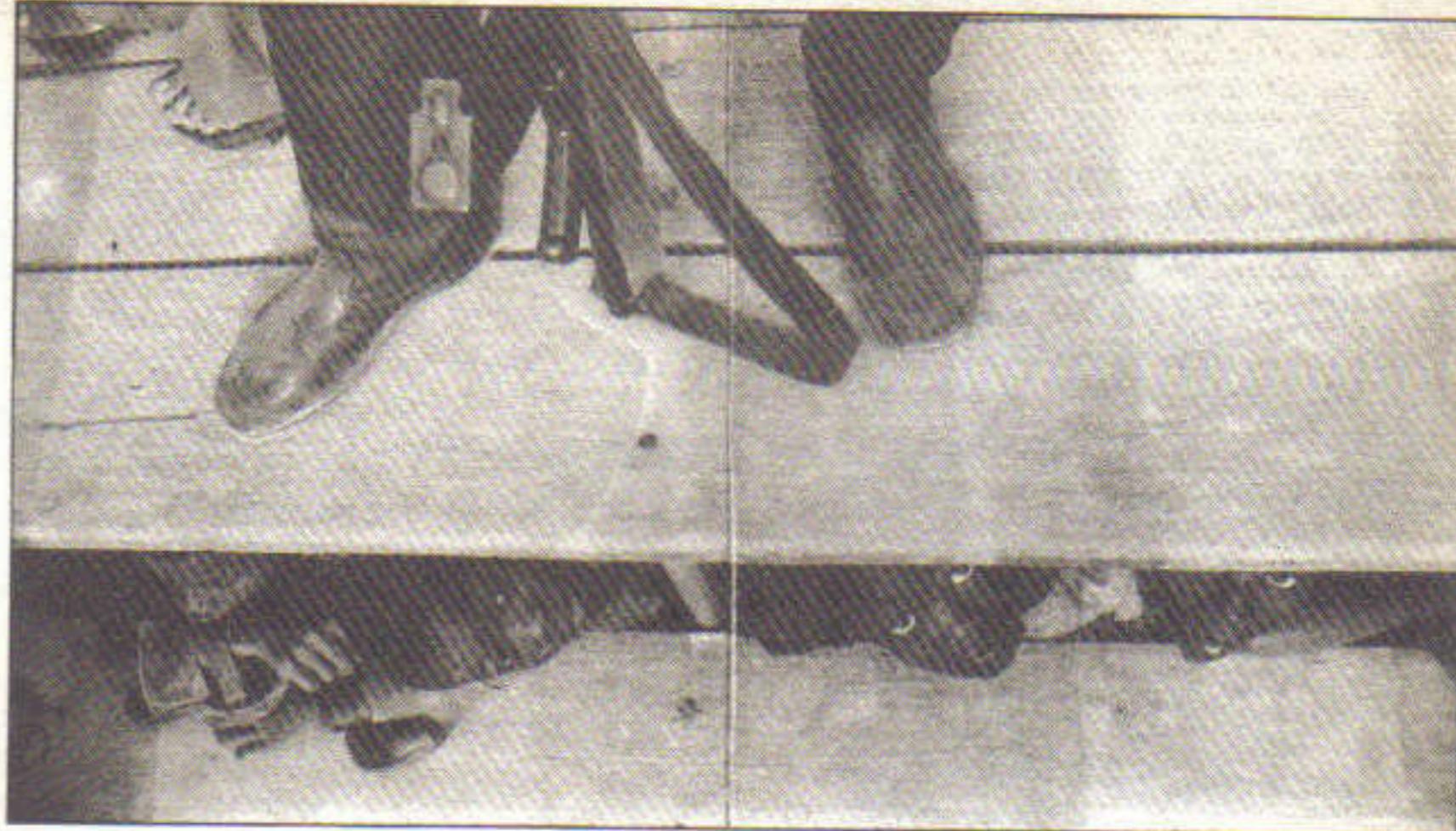
Ο τρίτος κόσμος, που τον συναποτελούν οι χώρες της Λατινικής Αμερικής, Ασίας, Αφρικής, Βαλκανίων, δηλαδή οι φτωχομεσαίες - υπανάπτυκτες με υποβαθμισμένη βιομηχανία, που ο πλούτος τους οφείλεται στην αφθονία των πρώτων υλών ο τρίτος κόσμος αποτελεί το κλειδί, αφού ο δρόμος για την παγκόσμια ηγεμονία επιτυγχάνεται μόνο με την υποταγή των χωρών του δεύτερου κόσμου και ένας τέτοιος στρατηγικός στόχος εξυπηρετείται με την στέρηση του 2ου κόσμου απ' τις αναγκαίες για τη βιομηχανική του ανάπτυξη πρώτες ύλες του τρίτου κόσμου. Και για να πάθει ασφυξία ο δεύτερος κόσμος και να χαλαρώσει την αντίστασή του απέναντι στην αρπακτικότητα του πρώτου κόσμου, πρέπει να ανακοπεί η τροφοδοσία του με πρώτες ύλες. Γιαυτό και ο τρίτος κόσμος στενάζει από τοπικούς πόλεμους και επεμβάσεις των υπερδυνάμεων.

Ωστόσο, οι αντιστάσεις των χωρών και λαών στα ανήθικα επιδρομικά σχέδια είναι ζήτημα ζωής ή θανάτου γιαυτές και τους λαούς τους. Και η απόκρουσή τους, η πολιτική τους απομόνωση ενισχύεται απ' την αγωνιστική ενότητα των χωρών και των λαών τους που έχουν όφελος να πνίξουν την πηγή της αντεπαναστατικής αναταραχής.

Ο δεύτερος διαχωρισμός κρατών διαμορφώνεται με κριτήριο τα πολιτικοκοινωνικά τους συστήματα, που απ' τη μια συμπαρατάσσουν εκείνα του υπαρκτού σοσιαλισμού και απ' την άλλη τα καπιταλιστικά και ιμπεριαλιστικά.

Οι διαφοροποιήσεις τους εντοπίζονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παρά πάνω ανταγωνιστικών συστημάτων. Απ' τη μια ο συλλογικός χαρακτήρας της ιδιοκτησίας στα μέσα παραγωγής, οι σοσιαλιστικές παραγωγικές σχέσεις με το επικοδόμημά τους και απ' την άλλη ο ατομικός χαρακτήρας της ιδιοκτησίας στα μέσα παραγωγής με το αντίστοιχο σ' αυτές εποικοδόμημα να τις εξυπηρετεί. Το σοσιαλιστικό σύστημα αξιολογεί την ομαδική εργασία και προσπάθεια, υποτάσσει το ατομικό συμφέρον στο γενικό, ενώ το καπιταλιστικό αξιολογεί το κάθε άτομο χωριστά και -προβάλλοντας τις γνωστές

Μας έγραψαν...

αστικές αξίες – απρώχνει σε προσπάθειες και δρόμους που αποβλέπουν στο ατομικό και όχι στο γενικό συμφέρον, αναγνωρίζοντας σχέδον πάντα ανάμεσά τους ανταγωνιστική σχέση, με ίδιατερη προβολή του δικαιώματος για το ατομικό κέρδος που γίνεται στόχος.

Και αν η πραγματικότητα δεν είναι ακριβώς έτοι και μιλάει μια άλλη γλώσσα, είναι γιατί το χαρακτηριστικό και των δύο συστημάτων είναι η τάξική πάλη που διεξάγεται με διαφορετικούς όμως πολιτικούς όρους και που η έκβασή της θετική ή αρνητική για τις ανταγωνιστικές τάξεις, που υπάρχουν ακόμη και στις σοσιαλιστικές κοινωνίες καθορίζει βήματα προς τα μπρος ή καθυστερήσεις και πισωγυρίσματα. Όλες αυτές τις αρνητικές εξελίξεις στις σοσιαλιστικές στρατόπεδο, που σημαδεύτηκαν από παλινορθώσεις των αντεπαναστατικών τάξεων, τις εκμεταλλεύονται οι αστικές τάξεις των καπιταλιστικών χωρών, για να συκοφαντήσουν στις πλατιές λαϊκές μάζες το μοναδικό σύστημα που διασφαλίζει την πραγματική λαϊκή δημοκρατία, την κοινωνική ισότητα και δικαιοσύνη, το ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ σύστημα.

Κάθε σύστημα θωρακίζεται στο βαθμό που «πεκτείνεται». Εκεί δημιουργούνται τα σημεία ταφής ανάμεσα στις χώρες που το σύστημά τους τις διαχωρίζει. Κι αυτό γιατί μια σοσιαλιστική χώρα υποστηρίζει ηθικά, πολιτικά και με παρασή στρατιωτικής βοήθειας το επαναστατικό κίνημα των εργαζομένων που στρέφεται ενάντια στην κυριαρχη καταπιεστική αστική τάξη, με πρόθεση να το ενισχύσει στον αγώνα για την ανατροπή της. Οταν αυτή η υποστήριξη δίνεται σε κυριαρχη τάξη του ίδιου στρατοπέδου, για να στραφεί ενάντια στους εργαζόμενους – Σ.Ε., Πολωνία – τότε τις περισσότερες φορές πάινει τα χαρακτηριστικά της πολιτικής ή και της στρατιωτικής επέμβασης, που είναι ενδεικτική αν όχι αποδεικτική της καπιταλιστικής παλινόρθωσης.

Απ' την άλλη, ένα καπιταλιστικό και πολύ περισσότερο ένα ιμπεριαλιστικό κράτος υποστηρίζει πολιτικά και υλικά τα αντεπαναστατικά κινήματα, σε χώρες που χτίζεται επαναστατική εθνικά – ΗΠΑ, Νικαράγουα, Κόντρας – ή σε ηγεσίες καπιταλιστικών χωρών, για να εποδιστούν κινήματα εργαζόμενων να βρε-

θούν στην εξουσία, ανατρέποντας την κυριαρχη τάξη σ' αυτές ή ακόμη για να στηριχθούν φασιστικές κυβερνήσεις – ΗΠΑ, Ελλάδα, 1967 – με επιδίωξη να εξυπηρετηθούν καλύτερα τα σχέδιά τους στις χώρες αυτές. Πρόσφατα είναι τα παραδείγματα όχι μόνο της άμεσης απειλής, αλλά και της πραγματοποίησης ωμής πειρατικής στρατιωτικής επέμβασης με πρόσχημα την υπεράσπιση του «ελεύθερου» κόσμου, την διασφάλιση της ελεύθερης ναυσιπλοΐας και με στόχο την προστασία και ανάπτυξη του ζωτικού τους χώρου (οι ΗΠΑ στη Νικαράγουα στο Κόλπο της Σύρτης, στη Λιβύη και στον Περαικό Κόλπο).

Να, λοιπόν, που βρίσκονται κι άλλες απίες που οδηγούν στις συγκρούσεις και στις βίαιες αντιπαραθέσεις ανάμεσα στα κράτη.

Ο τρίτος διαχωρισμός γίνεται με βάση τις πολιτισμικές και ιδιαίτερα τις θρησκευτικές διαφορές, που δεν αποτελούν υπαρκτό λόγο – απίσταντιπαλότητας και σύγκρουσης. Και οι υπερασπιστές της αντίθετης θέσης, που αντλούν επιχειρήματα απ' τη σύγκρουση Ιράν - Ιράκ, εξηγώντας την επικαλούμενοι τις παραπάνω διαφορές και την ανάγκη της κάθε μιας πλευράς να κυριαρχήσει πάνω στην άλλη για να της επιβάλλει τα θρησκευτικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της, δεν πρέπει να παραβλέπουν απ' την μια την ανάγκη των κυριαρχων τάξεων σ' αυτές τις χώρες να ελέγχουν πετρελαιοπηγές, των οποίων αμφισβητείται η κυριότητα και απ' την άλλη την υποδαύλωση της αντίθεσής τους απ' τις δύο υπερδυνάμεις.

Βέβαια, οι παραπάνω διαφορές, με έμφαση στις θρησκευτικές, αξιοποιούνται από ξένα κέντρα ή και πολιτικούς αντιδραστικούς κύκλους της ίδιας χώρας οξύνονται τεχνικά και με προβοκατόρικες ενέργειες, για να υλοποιούνται οικονομικές και πολιτικές επιδιώξεις.

Και εδώ, η ιστορία αποτελεί αντλιοστάσιο σε αποδείξεις για τον ύπουλο, τυχοδιωκτικό και επεμβατικό ρόλο των ιμπεριαλιστικών κρατών και των κυριαρχων αστικών τους τάξεων, που με σημαία το «διαιρεί και βασίλευε» διαχώριζαν πληθυσμούς με βάση τα διαφορετικά θρησκευτικά χαρακτηριστικά, για να επεμβαίνουν στο κλίμα αναταραχής που δημιουργούσαν.

Σήμερα, λοιπόν, που ζούμε σε μια ταξική κοι-

νωνία, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι για τα παρά πάνω η κυριαρχη αιτία είναι η ύπαρξη τάξεων. Αυτή είναι που γενικά σ' όλα τα μήκη και πλάτη της γης ακόμη την αντεπαναστατική και επαναστατική βία, ακόμη και με σχέδια να μεταφερεθεί η σύγκρουση στο διάστημα, με τις σχετικές έρευνες για την αξιοποίησή του στους βρώμικους σχεδιασμούς τους (πόλεμος των άστρων).

Είναι λοιπόν ΑΝΕΔΑΦΙΚΗ Η ΕΥΧΗ «Ν' ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΟΥΝ ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΞΟΥΣΙΑΣΤΗΚΕΣ ΤΟΥΣ ΤΑΞΕΙΣ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ», ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΑΡΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΚΥΡΙΑΡΧΗΣ ΑΙΤΙΑΣ.

Η επικέντρωση της προσοχής σ' αυτήν, θα οδηγήσει τη νεολαία και τους εργαζόμενους στην αμφισβήτηση αυτού του κόσμου, που συνθίβει τα οράματα για ΕΙΡΗΝΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΠΡΟΚΟΠΗ. Και η αμφισβήτηση αυτού του κόσμου με όπλο τον Μαρξισμό - Λενινισμό - Σκέψη Μάο Τσετούνγκ, θα περάσει αναγκαστικά απ' την αμφισβήτηση των ιδιων των κυριαρχων αστικών τάξεων, παλιάς ή νέας εκδοχής, σ' Ανατολή και Δύση και των μηχανισμών που διαθέτουν για να επιβάλουν την μειοψηφική τους θέληση στις πλειοψηφικές πλατές λαϊκές μάζες.

Και η συνέχεια δεν μπορεί παρά να είναι η ανατροπή αυτών των τάξεων και των μηχανισμών τους, που θ' ανοίξει το δρόμο για το χτίσιμο ενός νέου κόσμου στη θέση του παλιού, με καινούριες δομές που θα προωθούν τα συμφέροντα των λαϊκών μαζών.

Και η κατάκτηση της ΑΤΑΞΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ - ΤΟ ΟΡΑΜΑ και ο επόμενος στρατηγικός στόχος - θα είναι η αναγκαία υλική βάση για την κατάργηση των συνόρων ανάμεσα στα κράτη και των ανταγωνιστικών τους, για το μαρασμό των κρατών αφού δεν θα έχουν αυτά λόγο ύπαρξης και ΤΟΤΕ ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΛΑΟΥΣ, ΟΧΙ ΜΟΝΟ ΔΕΝ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΛΟΓΟΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ ΚΑΙ ΒΙΑΙΗΣ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗΣ, ΆΛΛΑ ΓΟΝΙΜΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΟΑΓΕΙ ΤΗΝ ΑΔΕΛΦΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΤΗΣ ΓΗΣ.

Μηνάς Χατζηδημητρίου

Το ... «αφιέρωμα» δεν είναι εμπορικό

- 1) WESTERN AMERICAN
- 2) CASE (Εξεταστικό κέντρο GCE)
- 3) SUNDERLAND POLYTECHNIC
- 4) NURSING CARE
- 5) ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΛΛΕΓΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ (ΑΚΠΕΣ - ACE - ANIMA)
- 6) ΚΕΝΤΡΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
- 7) POLYTECHNIC OF CENTRAL LONDON (P.C.L.)
- 8) ATHENS INSTITUTE OF TECHNOLOGY
- 9) MEDITERRANEAN COLLEGE
- 10) Alpine Center
- 11) SOUTHEASTERN COLLEGE
- 12) DEUTSCHES COLLEGE

Αρχές του Σεπτέμβρη. Οι τελειόφοιτοι των Λυκείων περιμένουν τα αποτελέσματα των εισαγωγικών στα ΑΕΙ - ΤΕΙ. Αγωνία, ελπίδες, όνειρα.

Τα αποτέλεσμα βγαίνουν. Για τους λίγους η χαρά, η παράταση στα όνειρα, στις ελπίδες, στην ανεργία. Για τους πολλούς η απογοήτευση, η αποτυχία.

Οι ελπίδες ... τέλος, τα όνειρα... μέσα.

Και τώρα τι; Τα παιδιά μετέωρα οι γονείς ανησυχούν, αγωνιούν για το μέλλον των παιδιών τους.

Εδώ ακριβώς ξεδιπλώνεται όλη η «υπεροχή», η «μεγαλοπρέπεια», η «φερεγγυότητα» της ιδιωτικής εκπαίδευσης. Το «marketing» σε δράση: εμπορικά σημείώματα, διαφημίσεις, προσφορές, υποσχέσεις, μεγάλα ονόματα. Η πελατεία είναι μεγάλη, το εμπόρευμα «πουλάει», τα κέρδη τεράστια.

Και τί δεν προσφέρουν:

- Σύγχρονες και συναρπαστικές ειδικότητες.
- Σύγχρονες γνώσεις - Προγράμματα σε συνεργασία με γνωστά πανεπιστήμια του εξωτερικού.
- Τέλεια εξοπλισμένα εργαστήρια.
- Ολιγομελή τμήματα.
- Πολιτισμένο περιβάλλον για το σπουδαστή.
- Ειδικευμένοι επιστήμονες.
- Καθηγητές με πολυετή επαγγελματική πείρα.
- Άμεση επαγγελματική αποκατάσταση.
- Εισαγωγή ή Συνέχιση σπουδών σε ξένα Πανεπιστήμια.
- Πτυχία αναγνωρισμένα από ευρωπαϊκές χώρες.
- Μεταπτυχιακές σπουδές.

Ειδοκί επιστήμονες γράφουν άρθρα για να πείσουν, ότι παρά την «δυσπιστία» των αρμόδιων κρατικών φορέων, οι νέες ειδικότητες είναι εντελώς αναγκαίες για τη λειτουργία των συγκεκριμένων κλάδων της αγοράς, ότι «οι φορείς της ιδιωτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης έχουν τη γνώση, την επιθυμία και τη δυνατότητα να συμμετάσχουν, ενεργά (αν όχι να οδηγήσουν) στην άνοδο —ποσοτικά και ποιοτικά— της επαγγελματικής εκπαίδευσης».

Τα ιδιωτικά κολλέγια «έίναι εδώ», λοιπόν, και προσφέρουν όνειρα, ελπίδα, εξασφάλιση, προσφέρουν το «μέλλον». Φυσικά με το αζημίωτο. Το αντίτιμο είναι αλμυρό, τα δίδακτρα τσουχτερά, η δαπάνη δυσβάσταχτη για το εισόδημα μιας μέσης οικογένειας.

Αλλά, επειδή το θέμα έχει ευρύτερες προεκτάσεις, αφού δένεται και με τους γενικότερους σχεδιασμούς για ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης (και της τριτοβάθμιας) εν όψει «ολοκλήρωσης», θα επανέλθουμε σύντομα και όχι μόνο ... σχολιαζόντας.

Στέλιος Σταυρινάδης

Το ΠΑΣΟΚ ήταν (και) εδώ!

Πράγματι το ΠΑΣΟΚ λίγο πριν τις εκλογές του Ιουνίου ήταν πανταχού παρόν. Ήταν θυμήθηκε και τους καθηγητές και μας έστειλε μια «πρόσκληση για διαλογο, για ενημέρωση, για συνεργασία», δηλαδή προεκλογικό υλικό στην υπηρεσία του τότε κυβερνώντος κόμματος γενικά και ειδικά του τότε Υπουργού Παιδείας.

Μια πολυτελή έκδοση με την υπογραφή «Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων» και μάλιστα με την επιμέλεια του ΟΕΔΒ (οργαν. εκδόσ. διδακτ. βιβλίων), με λεφτά δηλαδή του δημοσίου, με λεφτά του έλληνα φορολογούμενου. Ήταν έκανε, λοιπόν, ο Γιωργάκης (το παιδί, καλέ, που ένα χρόνο πριν, Ιούνιο του '88 ήρθε με την «προίκα» να λύσει τη μεγάλη απεργία των καθηγητών), την προεκλογική του εκστρατεία. Με ένα συμάρτυρο, πολλά τρυγόνια ή πολλές ψήφους για τη βουλευτική έδρα.

Πολλά «μαργαριτάρια» περιέχει αυτό το φυλλάδιο.

Καινοτομίες στις τρεις πρώτες βαθμίδες.

Καθερώθηκε η εννεάχρονη υποχρεωτική εκπ/ση (το μέτρο ισχύει από πιο παλιά).

Καθιερώθηκε ο θεσμός του σχολ. συμβούλου ή του σχολ. επιθεωρητή (άλλαξε ο Μανωλίος και έβαλε τα ρούχα του αλλιώς).

Εκαπονταρίστηκε ο θεσμός της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών (εδώ θέλει εξήγηση η λέξη «εκαπονταρίστηκε»).

Καταργήθηκαν οι Πανελλήνιες εξετάσεις και καθιερώθηκε νέος αντικειμενικός και αξιοκρατικός τρόπος προετοιμασίας και αξιολόγησης υποψήφιων σπουδαστών για την τριτοβάθμια εκπ/ση (εδώ γελάνε).

Καθιερώθηκε το μάθημα της σεξουαλικής αγωγής στο σχολείο (το είδατε πουθενά;).

Και κλείνει με τον αριθμό των αιθουσών που έγιναν επί ΠΑΣΟΚ. Και ενώ βλέπουμε μια τεράστια αύξηση των σχολικών αιθουσών, δεν μπορώ ακόμα να καταλάβω πως λειτουργούμε σε δυό βάρδιες, σε σχολεία που έχουν στοιχειώδεις ανάγκες, γιατί εξακολουθούν να φωνάζουν δύο (καθηγητές - δάσκαλοι - γονείς - μαθητές) για ελλείψεις; Δεν έχει καταλάβει κανένας ότι ζούμε και δουλεύουμε σ' έναν Παράδεισο;

Προχωρώντας φτάνουμε στο Κεφάλαιο ΤΕΙ - ΑΕΙ. Εκεί να δείτε επιτεύγματα και κατακτήσεις. Μόνο που εμένα στο μυαλό μου ρχονται οι αποχές των σπουδαστών και φοιτητών δύο χρόνια πριν, όταν τα Παν/μία κινδύνευαν να κλείσουν από τις ελλείψεις.

Η Παιδεία, λοιπόν, το παρόν και το μέλλον, από το 1989 προς το 2000, όπως λέει και η σχετική λεζάντα των φυλλάδιων.

Στην ενημέρωσή μας δεν ξεχνάει ούτε την Ειδική Αγωγή (νομίζω ότι έχουν διαφορετική άποψη αυτοί που ασχολούνται με την Ειδική Αγωγή).

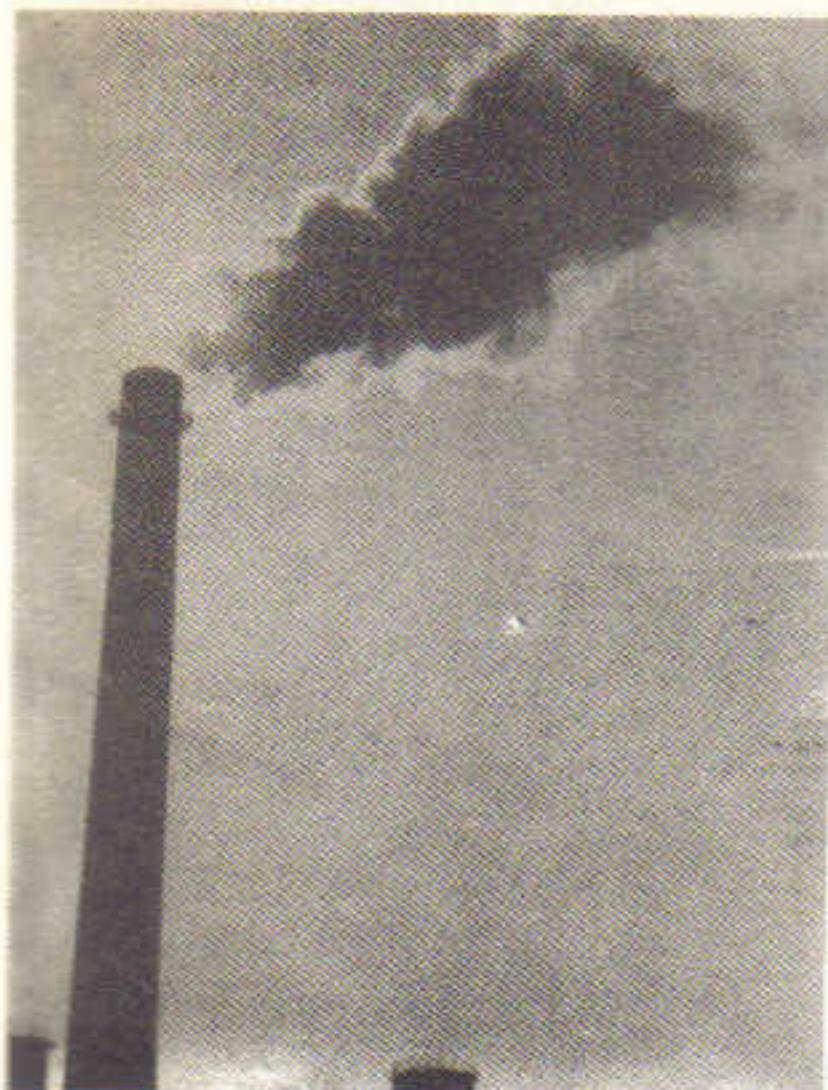
Ακολουθεί η μέριμνα για το φοιτητή, το σπουδαστή, το μαθητή με αναφορά στη στέγαση και τη σίτιση (αυτοί οι ανικανοποίητοι φοιτητές γιατί διαμαρτύρονται που δεν υπάρχουν σπίτια, που τα ενοίκια είναι πανάκριβα, που το φαγητό στις φοιτητικές λέσχες δεν τρώγεται, δεν παίρνουν το φυλλάδιο να χορτάσουν φαγητό, σπίτια και αιθουσες διδασκαλίας;).

Στους εκπ/κούς τεράστια αύξηση -λέει- των διορισμών, τεράστιες, όμως, και οι ελλείψεις σε διδακτικό προσωπικό. Και στα οικονομικά, έπρεπε να κάνουμε 35 μέρες απεργία για να ξεφύγουμε από τις 50.000 δρχ. το μήνα.

Στο τέλος για τα σχολικά βιβλία αναφέρονται πράγματα που έχουν αναφερθεί και σε προηγούμενα κεφάλαια. Βέβαια είναι χαρακτηριστικές σ' όλα τα κεφάλαια οι επαναλήψεις των ίδιων θεμάτων με άλλα λόγια.

Αλήθεια, μετά απ' όλα αυτά, τί λέτε; Αυτό, το παιδί (το Γιωργάκη) θα τον περάσουμε στις εξετάσεις; Θα το προάγουμε σε ανώτερη τάξη; Εγώ λέω όχι· αν και βέβαια στο παιδί έτυχαν και πολλά οικογενειακά προβλήματα (γονείς χωρισμένοι, ο μπαμπάς ξαναπαντρεύεται, η μαμά με τις δικές της δραστηριότητες). Άλλα τι να κάνουμε, «αμαρτίες γονέων, παιδεύουσι τέκνα».

Χρ. Αθανασίου

Δ. Καραγγουλές, μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ - (στο φεστιβάλ της ΚΝΕ): «Και τι έγινε που μπήκε η Αριστερά στην κυβέρνηση. Φούρνος δεν έπεσε».

Μετά το αποστομωτικό, πράγματι, επιχείρημα του Δ.Κ., ο φακός των «αντιτετραδίων» επιβεβαίωσε το γεγονός. Πράγματι οι φούρνοι όχι μόνον δεν έπεσαν, αλλά σε πείσμα κάθε Κασάνδρας συνέχισαν να βγάζουν το γνωστό σε όλους ψωμάκι στην τιμή των... δραχμών (σημειώστε ελεύθερα τη σημερινή του τιμή).

Ερώτηση: Τι πρέπει να πράξει η «αριστερά» για να πέσουν οι φούρνοι;

Διαφώτιση ή Συσκότιση;

- Γιατί άραγε ο απομνημονευτικός τύπος μάθησης κυριαρχεί στα σχολεία;
- Μήπως εξυπηρετεί κάποιο σκοπό; Γιατί αν δεν εξυπηρετουσε κάποιο σκοπό, τότε δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται.
- Άρα πρέπει να εξυπηρετεί κάποιο σκοπό.
- Μα σκοπός του σχολείου δεν είναι η διαφώτιση;
- Αν σκοπός του σχολείου ήταν η διαφώτιση, τότε η απομνημόνευση - αποστήση (μη παραγωγικό, μη αποδοτικό είδος μάθησης, που δεν οδηγεί στη διαφώτιση) θα είχε αντικατασταθεί με μέθοδο σύμφωνη με αυτό το σκοπό.
- Δεν έχει αντικατασταθεί·
- άρα σκοπός δεν είναι η διαφώτιση, αλλά κάποιος άλλος.
- Μου μυρίζει συσκότιση.

Π.Τ.

Περί μεθόδου

Αν απορεί κανείς γιατί τα σχολεία είναι τόσο α-μεθοδικά στις μεθόδους διδασκαλίας, θα πρέπει να γνωρίζει ότι υπάρχει μεθόδευση για να μείνει κανείς α-μεθοδικός!

(από το ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ)

Π.Τ.

Πολιτικό ναι, αλλά και ιστορικό;

«Δεν ήταν μόνο ιστορικό, αλλά και πολιτικό γεγονός η βάφτιση της εγγονής δύο πολύ γνωστών και ιαχυρών οικογενειών: του Βαρδή Βαρδινογιάννη και του Ιωάννη Γουλανδρή. Ευτυχείς γονείς, ο Γιώργος και η Χριστίνα Βαρδινογιάννη. Νονά, η γιαγιά της νεοφύτης, Μαριάννα Βαρδινογιάννη, που της έδωσε το όνομά της.

Παρόντες στα βαφτίσια, που έγιναν στην εκκλησία της έπαυλης Β. Βαρδινογιάννη: ο πρωθυπουργός Τζαννής Τζαννετάκης, ο προέδρος της ΝΔ Κων/νος Μητσοτάκης, οι υπουργοί Αθ. Κανελλόπουλος, Γ. Βαρθοταϊώπης, Ανδρ. Ανδριανόπουλος, Γ. Κεφαλογιάννης, Εμ. Κεφαλογιάννης, Στ. Δήμας, ο πρόεδρος της Βουλής Αθ. Τσαλδάρης, οι βουλευτές Αχ. Καραμανλής, Μιχ. Λιάπτης κ.ά.

Αλλά και το ΠΑΣΟΚ εκπροσωπήθηκε, κατά κάποιο τρόπο, από το διευθυντή του πολιτικού γραφείου του Ανδρέα Παπανδρέου, Αντώνη Λιβάνη.

Στη φωτογραφία, το ζεύγος των γονέων, κόβει τη σχετική και υπερμεγέθη τούρτα».

Και καλά το πολιτικό στοιχείο το καταλαβαίνουμε. Η άρχουσα τάξη να σμίγει τους οικονομικούς της κολοσσούς με τους γάμους, έται οπως γινόνταν και στα χρόνια της φεουδαρχίας.

Αλλά από αυτό το σημείο, μέχρι το σημείο να γράφει η «Ελευθεροτυπία» πως είναι και ιστορικό γεγονός, η απόσταση νομίζω πως είναι μεγάλη. Λίγη ντροπή δεν βλάφτει...

Εύστοχη παραπήρηση πάνω στα ίδια θέματα, δηλαδή στους γάμους των αστόπαιδων, έκανε ο γραμματέας του ΔΣ ΕΛΜΕ του Λεκανοπέδιου:

«Μόνο οι τουαλέτες και τα χρυσαφικά άξιαν, όπως εγράφη, γύρω στα 3 δισ. δραχμές. Γι' αυτό το σκάνδαλο θα μιλήσουμε καθόλου;»

Θ.Τ.

Φωτογραφίες της «εθνικής συμφιλίωσης». Ο καθένας μπορεί να τοποθετήσει ανάλογα τις πολιτικές δυνάμεις...

Ουράνιοι πρωτογονισμοί...

«ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΠΟΤΑΜΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ!

Η ΜΕΓΑΛΗ ΟΥΡΑΝΙΑ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΗ ΠΟΛΗ, ΤΟ ΥΠΕΡΟΧΟ ΜΕΡΟΣ ΠΟΥ Ο ΘΕΟΣ ΕΧΕΙ ΕΤΟΙΜΑΣΕΙ ΓΙΑ ΌΛΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ, είναι στο δρόμο της από το εξώτερο διάστημα για τη γη ακριβώς αυτή τη σπηλή! Ηθάση αυτής της γιγάντιας, πυραμιδιάς Μαγικής Πόλης θα σταθεί πάνω στη γη με 1500 μίλια μήκος, 1500 μίλια πλάτος και η κορυφή της θα φτάνει ωηλά στο διάστημα, με 1500 μίλια ύψος!»

ΘΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΡΧΟΜΕΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ ΣΤΗ ΓΗ, και από αυτήν ο Ιησούς και όλα τα σωμένα παιδιά του Θεού θα κυβερνούν με αγάπη τα δισεκατομμύρια των ανθρώπων που θα ζούνε έξω από την Πόλη, πάνω στην όμορφη αναδημιουργημένη, σαν τον Κήπο της Εδέμ, γη!»

Όχι, θ' αντισταθούμε στον πειρασμό να γράψουμε για «το όπιο του λαού», που μπορεί νάναι και η θρησκεία.

Απλά θα υποσημειώσουμε, πως στην συγκυρία των μεγάλων υποχωρήσεων και των μεγάλων ερωτημάτων, οι «ψυχές» εναντενίζουν όλο και περισσότερο τα υπερκόσμια στοιχεία.

Αν θυμάμαι καλά, στον «αγοραίο μαρξισμό» ο Ένγκελς έγραψε, πως «η ιστορία των επιστημών είναι η βαθμιαία εξάλειψη τούτης της πρωτόγονης ηλιθιότητας, άρα και της αντικατάστασής της από μία άλλη λιγότερο παράλογη». Μόνο που τα «παιδιά του θεού» φαίνεται πως βρίσκονται ακόμα στο πρωτόγονο στάδιο. Αμήν... .

Να δήμαρχος, να μάλαμα!

Τυπικό παράδειγμα έκλογικίστικου υπολογισμού, δημοτικού βλαχοδημαρχισμού και ψηφοθηρικής κουτοπονηριάς, επενδεδημένο με «καριστέρο» λαϊκισμό, αποτέλεσε η απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου των Αγίων Αναργύρων να προτείνει για τρίτη συνεχή χρονία και τελικά να κατοχυρώσει και για φέτος τη λειτουργία των τριών σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε μόνιμη απογευματινή βάση.

Το ιστορικό της όλης υπόθεσης έχει ως εξής: Τα τρία σχολεία (2ο - 4ο Γυμνάσιο και 3ο Λύκειο) συστεγάζονται με ιοάριθμα δημοτικά σχολεία. Από τις 150 περίπου συστεγάσεις σε όλη τη Δυτική Αττική, το Δημοτικό Συμβούλιο των Αγίων Αναργύρων ομόφωνα προτείνει στο Νομάρχη τη μόνιμη λειτουργία των Δημοτικών σε πρωινή βάρδια. Γιατί;

Η πρόφαση είναι, πως οι πιπαρικάδες των δημοτικών δεν πρέπει να γυρίζουν αργά το βράδυ στο σπίτι τους.

Η αλήθεια είναι πως:

- α) Οι δάσκαλοι είναι (σχεδόν) όλοι δημότες της περιοχής, σ' αντίθεση με τους καθηγητές, άρα ψηφοφόροι των τοπικών δημοτικών παρατάξεων.
- β) Οι γονείς των μαθητών των δημοτικών σχολείων είναι περισσότεροι.
- γ) Οι γονείς των μαθητών γυμνασίων - λυκείων ενδιαφέρονται λιγότερο για το ζήτημα.

Η Γ' ΕΛΜΕ με συνεχή διαβήματα - παραστάσεις και οι μαθητές με καταλήψεις υποστηρίζουν ότι η απόφαση είναι άδικη, αφού:

- α) καταργείται στην πράξη η παροχή «ίσων ευκαιριών»,
- β) αποδεικνύεται από συγκεκριμένα στοιχεία, πως το ποσοστό επιτυχίας στα ΑΕΙ - ΤΕΙ του 3ου Λυκείου Αγ. Αναργύρων είναι το χαμηλότερο της περιοχής,
- γ) δημιουργεί άσχημες εργασιακές συνθήκες για τους καθηγητές με το μόνιμο συνεχές απογευματινό ωράριο,
- δ) δημιουργεί καθεστώς τοπικής ανισοτιμίας και μάλιστα χωρίς ουσιαστική αιτιολογία.

Αποτέλεσμα: Η Νομαρχία Δυτικής Αττικής με μία Ποντιοπλάτικη στάση επικυρώνει την πρωτοφανή αδικία.

Υστερόγραφο: Για δύο δεκαετίες δεν γυνωρίζουν, τη δημαρχία των Αγίων Αναργύρων ελέγχει η παράταξη του Σ. Αποστόλου, που υποστηρίχθηκε στις εκλογές του 1986 από το ΚΚΕ και τις... υπόλοιπες δημοκρατικές δυνάμεις.

Πώς είπατε; «Αρχή άνδρα δείκνυσι» ή άμα έχεις τέτοια Τοπική Αυτοδιοίκηση, τύφλα νάχει ο καιροσκοπισμός της εξουσίας.

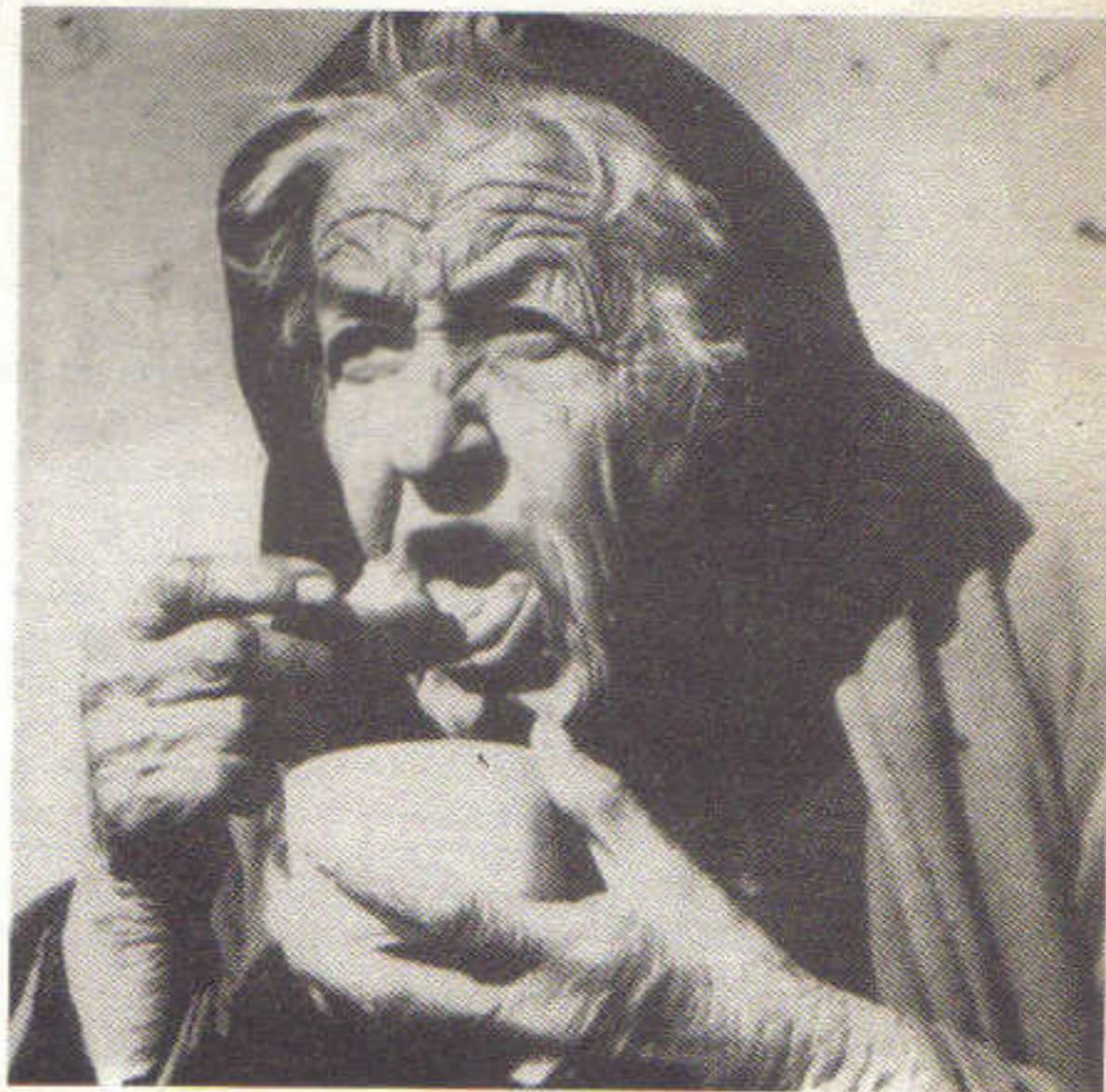
Κάθε τέτοιες σπιγμές σκέφτομαι πως έχει δίκιο ο Καντ που υποστηρίζει πως πρέπει να πράπτεις έτσι, ούτως ώστε η πράξη σου ν' αποκτά καθολική ισχύ... Ψιλά γράμματα... Ίσως...

Θ.Τ.

Όχι βέβαια... Δεν πρόκειται για το Σουλεϊμάνωφ, το σοβιετικό αρσιθαρίστα που ζήτησε άσυλο στο καθεστώς των Εβρέων - Οζάλ.

Η φωτογραφία συμβολικά απεικονίζει την εναγώνια προσπάθεια της ηγεσίας της Αριστεράς (;) να σηκώσει τον αστικό εκσυγχρονισμό, τους θεσμούς, τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα, την αυτοδυναμία της ΝΔ, ισορροπώντας με το εργατικό κίνημα και τη νεολαία... Θέλει, όντως, προσπάθεια!..

Η Λέρος, οι λέοντες και οι λέρες...

Με πρωτοσέλιδα κυκλοφόρησε στις αρχές του Σεπτέμβρη ο βρεταννικός Ομπσέρβερ, για τα χάλια -όντως χάλια- του ιδρύματος της Λέρου. Γνωστά πράγματα, γνωστές και οι προσπάθειες του ελληνικού επαρχιώτικου καπιταλισμού να καλύψει με φύλλο συκής τους σύγχρονους αποτρόπαιους. Καιάδες του.

Από κει και πέρα ο καθένας έλεγε ό,τι τον βόλευε. Το ΠΑΣΟΚ κατηγορούσε την κυβέρνηση Τζαννετάκη και η συγκυβέρνηση το ΠΑΣΟΚ. Τα εκδοτικά μεγαθήρια μυρίστηκαν «ψητό» που πουλάει και ο Κύρκος θυμήθηκε πως δεν απορροφάμε σωστά τα κονδύλια της ΕΟΚ. Ο καθένας με την τρέλλα του, θα μου πείτε...

Αλλά ο βρεταννικός λέων! Τί ευαισθησία επέδειξε και τί προσήλωση στα πανανθρώπινα ιδανικά, τί αεβασμό στα κοινωνικά περιθώρια... Αυτό το ίδιο εγγλέζικο φλέγμα που αντιμετωπίζει με περισσότερη ευγένεια τους άστεγους στο Μπρίξτον, που θέλει να δώσει τη Βόρειο Ιρλανδία στους κατοίκους της μαζί με τους ίδιους δυσανασχετούν, που περιθάλπει τους μαχητές του IPA, που έφτασε στα «Φώκλαντ» για τουρισμό, που άνοιξε τους κρουνούς της κοινωνικής πρόνοιας για τους άνεργους και αναβάθμισε το διάλογο με τους ανθρακωρύχους, που διατηρεί ακόμα το καθεστώς της Κοινοπολιτείας για να εκπολιτίσει τους αμόρφωτους τριτοκοσμικούς και εκαυγχρονίζει το οπλοστάσιο του μπροστά στο 2000. Ναι, αυτός ο ίδιος ο βρεταννικός λέων, που του ξερίζωσαν τα νύχια και τα δόντια, αλλά απόκτησε στα γεράματα συμπόνοια για τα θύματα των περιφερειακών καπιταλισμών... Έτσι, για να ισοφαρίσει τις καταγγελίες που γίνονται ενάντια στο φασιστικό καθεστώς της Τουρκίας, για τα βασανιστήρια στις φυλακές και για την φυλακή του Κουρδιστάν.

Δεν επιθυμούμε βέβαια να εξιλεώσουμε κανένα ντόπιο δεσμοφύλακα. Άλλα μαθήματα ανθρωπιάς από το θατσερισμό και τα δργανά του... Ε! αυτό δε νομίζετε ότι πάει πολύ;

B.A.

Ο Μέσος

Μέσος όρος: Μαθηματική έννοια η οποία απεικονίζει το πηλίκον της διαίρεσης των αριθμητών δια του παρανομαστή, ο οποίος είναι το σύνολό τους.

Σήμερα η χρήση του διευρύνεται στις κοινωνικές επιστήμες, στη καθημερινή ζωή και στα «γκάλοπ». Αυτή η ασπόνδυλη και αφαρετική έννοια λειτουργεί σαν ένα προκρούστειο κρεβάτι της Ιαγκής «ό, τι περισσεύει κόβεται».

Ο μέρος όρος είναι ακριβώς ό, τι δηλώνει, δηλαδή μετριότητα, μετριοπάθεια, μετριοκρατία και στατιστική.

Ο μέσος πολίτης λέει αίφνης «και τι νομίζει ο μέσος τηλεθεατής», «ο μέσος μαθητής», «ο μέσος εγώ»;

Προσοχή! Εδώ δεν έχουμε να κάνουμε με ομάδες, κινήσεις, τάξεις κ.λπ. Έχουμε να κάνουμε με τη μεσαία λύση του μέσου όρου και αυτό το όριο γίνεται αξεπέραστος φραγμός για κάθε καινοτόμα λύση, κάθε ριζοσπαστική και ίσως μειοψηφική άποψη.

Το περίεργο είναι, πως ο καπιταλισμός παρέχει την αφθονία του για να ξεχωρίζει υποτίθεται το άτομο και να διακρίνεται... Τι θα πει λοιπόν ο κύριος Μέσος Όρος; Δηλαδή η κοινή γνώμη, η δημόσια συνείδηση ή η δημόσια απάτη;

Μέσος όρος, δηλαδή μεσαία τάξη, και άλλοθι για ισοπέδωση... Ο μέσος όρος ισούται με το μηδέν.

Γ.Μ.

Ο Makis και το μπουκάλι

Με τον άκρως εντυπωσιακό τίτλο «σημασία δεν έχει τί ακούς και από πού τ' ακούς, αλλά πώς τ' ακούς» διαφημίστηκε η μεταγραφή του κ. Μάκη Τριανταφυλλόπουλου από τον Αντέννα στον SKY - 100,4 FM Stereo. (ο ίδιος, υπηρετώντας πιστά την ιδέα της βιτριογραφίας, δίκτη Ντέταρι, είχε πηδήσει στον Antenna από το δίαυλο 10, όταν διαπίστωσε πως οι, και με ολίγη λαγνεία φωνογραφικές του μετοχές είχαν ανέβει αρκετά στα ερτζιανά χρηματοπήρια).

Αυτός λοιπόν ο Μάκης ή Makis ανέλαβε να μας πείσει, πως καθόλου δεν πρέπει να μας απασχολεί το περιεχόμενο μιας εκπομπής, ούτε ακόμα και το στίγμα του πομπού, αλλά αποκλειστικά μόνον ο τρόπος με τον οποίο το μήνυμα φτάνει στα δύσμοιρα μας. Προφανώς εννοούσε, αυτός και ο διαφημιστής του, πως ο δικός του τρόπος είναι ο καλύτερος, ανεξάρτητα από σταθμό που «βγαίνει στον αέρα» και τις κοτσάνες που αμολάει «θες μέρα».

Με άλλους όρους, ο Μάκης θεωρεί, πως το περιεχόμενο δεν παιζει καμμία σημασία· αρκεί μόνον η εμφάνισή του, το εξωτερικό του περιβλήμα, το στυλ!

Για να μιλήσουμε πάνω στη δουλειά μας, ο Μάκης θα υποστηρίζει, πως σημασία έχει η εμφάνιση ενός βιβλίου και καθόλου το περιεχόμενό του ή πως το κύριο είναι το μπουκαλάκι και όχι το τι είναι μέσα...

Και καλά αν ο Μάκης και οι διαφημιστές τα λένε όλα αυτά για να βγάλουν το ψωμί τους· φαντάζεστε να τα πιστεύουν κιόλας;

Ε.Κ.

Η καθαρεύουσα αντεπιτίθεται!

Όλο και πληθαίνουν τα κρούσματα, από ραδιόφωνο - τύπο - τηλεόραση, νεοκαθαρευουσιάνικων ομιλιών και διατυπώσεων. Από μία άποψη αυτό είναι εντελώς φυσιολογικό. Οι αλλαγές στην οικονομία και την πολιτική σκηνή είναι επόμενο να επιδράσουν στο εποικοδόμημα και στις γλωσσικές (επικοινωνιακές) διατυπώσεις.

Η φόρμα της δημοτικής δεν πάει στους αναρριχώμενους «μάνατζερς», και στους νέους αστέρες των ερτζιανών, οι οποίοι ξεφουλκούν με το μικρόφωνο και όποιον πάρει ο χάρος.

Συνάδελφοι φιλόλογοι αντισταθείτε, η χρήση της γενικής σε - έως, τα καθαρευουσιάνικα επιρρήματα και ο εξορκισμός της απλής λαϊκής γλώσσας από τα κείμενα -ακόμα και προοδευτικών- διανοούμενων είναι η αρχή της νεοκαθαρευουσιάνικης αντεπίθεσης.

Την Κυριακή 17 Σεπτέμβρη «ψαρέψαμε» στο «Βήμα» σε άρθρο του -φιλόλογου- Πέτρου Ευθυμίου (και πρώην στελέχους του κινήματος) τις παρακάτω διατυπώσεις:

«Οφείλουν να εγκύψουν, εκατέρωθεν, ανεπανάληπτη γραφίδα, εν μέσω, το «μοντέλο» της γείτονος, τα καθ' ημάς, ενταύθα, επάλληλες βαθμίδες, εν Ελλάδι».

Όλα αυτά σ' ένα άρθρο μόλις μισής σελίδας!

Ωδή της μνήμης

Μέσα στα γάντια της κρύβει τα ματωμένα χέρια, να μη φαίνονται
η χοντρή γκαστρωμένη Ιστορία
τα μούσκουλα των δούλων βάζει στο τοεπάκι της
να μη διακρίνονται αίματα και δάκρυα,
την ώρα που τα σοκάκια γίνονται τεράστια χέρια
να πνίξουνε το Λίμπρο ντ' 'Ορο
κι η θλίψη πλαταίνει σαν την αλογία βουή έξω από τα υπουργεία
πτή μέρα που σιδερένια πέλματα φρακάρουν των ποταμών τα οδοστρώματα
ενώ ράβουν τα στόματα των λύκων
να μην ακούν κι αλυχτάνε
τις ατέλειωτες Αυγουστιάτικες νύχτες, που μεγαλώνουν οι σκιές...

Εσείς που ράβετε ποδόγυρους
κι οι άλλοι που σαν λαγωνικά οσμίζονται τη γυναικεία σάρκα,
οι ποιητές που ξέχασαν τις γκρίζες μανάδες
κι οι ζωγράφοι που βρήκαν τα χρώματα για να θάψουν
τους όρκους των Σφαιριστηρίων,
οι ρομαντικοί καλλιτέχνες που σβήνουν τις ζάρες
και τα κομμένα δάχτυλα,
ζωγραφίζοντας τώρα αφιχτοδεμένα λαγόνια
εσείς γεωγράφοι που διώχατε από το χάρτη τον Ριο ντε λα Πλάτα, το Αγιακούτσο, και την Πνομ - Πενχ
οι διανοούμενοι που ξεδοντιάζουν τον Ροβεσπιέρο, τον Μόντσερ, τον Τσε
πουλώντας πόστερ των αστών, μαλακό φαΐ για το τραπέζι...
«Δεν βλέπετε πως ίρωσε ο ουρανός απ' την προσπάθεια»
όλοι οι εργάτες έχουν τα ίδια αποτυπώματα
στη γη, στις μηχανές, στα εργαλεία
(μόνο η ασφάλεια αλλάζει τ' αποτυπώματα)
οι μάζες θέλουν γη κι ελευθερία
να μασουλήσουν ιδέες και αύριο:
ένα σημειωματάριο να μην ξεχνάνε...
Αυτό το σώμα που ακουμπάει δεμένο
στο σαπομένο κορμί, γρήγορα κιαυτό θα σαπίσει...

Καλοκαίρι 1989 (Αντίνοος)

Ελεύθερος ο δολοφόνος του Καλτεζά

Ενώ η «αντιτρομοκρατική» προετοιμασία δρομολογείται, το δικαστήριο άφησε ελεύθερο, «προσωρινά», τον αστυνομικό Μελίστα, που ως γνωστόν σκότωσε εν ψυχρώ το δεκαπεντάχρονο Καλτεζά, μετά την πορεία του Πολυτεχνείου του '85.

Αφορμή στάθηκε η αναβολή επ' αόριστον της δίκης του, λόγω της υπουργικής ιδιότητας των Ν. Κωνσταντόπουλου - Φ. Κουβέλη,

συνηγόρων πολιτικής αγωγής.

Έτσι, ο δολοφόνος ενός δεκαπεντάχρονου παιδιού κυκλοφορεί πλέον ελεύθερος (με «περιοριστικά μέτρα»!), την ίδια στιγμή που κρίνονται προφυλακιστέοι δοοι έκλεψαν ένα μηχανάκι...

Το σοβαρότερο, όμως, είναι ότι το συνολικό κλίμα που φτιάχνεται στην κοινή γνώμη, από τα κυρίαρχα πολιτικά κόμματα, τον Τύπο και τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα, εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους καταστολής των στοιχειωδών λαϊκών, συνδικαλιστικών και ατομικών δημοκρατικών ελευθεριών, που με σοβαρούς αγώνες έχουν κατακτηθεί.

Και από αυτήν την άποψη, κυρίως, χρειάζεται τη διαμαρτυρία και την αντίστασή μας.

A. Ph.

Σημείωση της Σύνταξης

Ο αναγνώστης των «αντιτετραδίων» και φίλος Παναγιώτης Τσουρίκης μας έστειλε ένα σημαντικό, από άποψη ποιότητας και ποσότητας, κείμενο, το οποίο επιγράφει «Σημείωσεις για τις ανεξάρτητες εργατικές συσπειρώσεις».

Δυστυχώς, ο όγκος των «σημειώσεων» (28 δακτυλογραφημένες σελίδες) δε μας δίνει τη δυνατότητα της δημοσίευσής του: άλλωστε ούτε ο ίδιος δείχνει να επιθυμεί κάτι τέτοιο. Σημειώνουμε πάντως, για όποιο συνάδελφο θέλει να το προμηθευτεί, ότι μπορούμε να μπούμε στον κόπο της αποστολής του.

Περιοριζόμαστε εδώ ν' αναφερθούμε περιληπτικά σε ορισμένες κατ' αρχήν παρατηρήσεις μας στο κείμενο του Π. Τσουρίκη.

1. Διαφαίνεται στη συλλογιστική μία υποβάθμιση του πολιτικού στοιχείου και ένας αντίστοιχος υπερτονισμός των από τα κάτω διεργασιών σύγκλισης ανάμεσα στις εργατικές συσπειρώσεις.

2. Διαπιστώνονται σοβαρές αναφορές στην αποσπασματικότητα και μερικότητα των αγώνων των εργαζόμενων (σελ. 18).

3. Η «συνείδηση της τάξης» σαν τέτοιας δεν μπορεί να είναι μόνο αποτέλεσμα της παρέμβασης των εργ. συσπειρώσεων στη συγκυρία και την ταξική πάλη, αλλά και «ανεξάρτητη» παραγωγή στη συνολική σφαίρα των κοινωνικών σχέσεων, ακόμα και όταν η «τάξη» είναι συνολικά κυριαρχούμενη και βρίσκεται σε άμυνα, όπως συμβαίνει σήμερα.

4. Η επεξεργασία της πείρας της συνδικαλιστικής και πολιτικής πάλης —σημαντικό όπλο στον αγώνα των εργαζόμενων— δεν μπορεί να ξεκινήσει από επιλεκτικές και άρα εν μέρει αυθαίρετες αναφορές (π.χ. 1974, 1981). Χρειάζεται οι εργαζόμενοι ν' αξιοποιήσουν τη συλλογική τους εμπειρία, τοπική και διεθνή, που αρχίζει από την στιγμή της εμβρυακής δράσης τους. Τα στρώματα των εργαζόμενων δεν έπεισαν από τον ουρανό, όπως δεν έπεισε η εκμετάλλευση, η αστική κοινωνία κ.λπ. Χωρίς να θέλουμε να «ακαδημαϊζουμε», νομίζουμε ότι είναι σκόπιμη η εγγραφή στο οπλοστάσιό μας όλης της πείρας του παρελθόντος.

Θα χαρούμε αν συνεχίσουμε την επικοινωνία.

Σχολιαζόντας εκ-παιδευτικά... Σχολιαζόντας εκ-παιδευτικά... Σχολιαζόντας εκ-παιδευτικά...

- Χιλιάδες κενά στα σχολεία - χιλιάδες άνεργοι αδιόριστοι εκπαιδευτικοί.
 - ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ, ΤΩΡΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ...
 - «ΖΗΤΩ Η ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ»!
 - ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ: ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΔΥΝΑΜΩΝΕΙ, ο νεοφιλελευθερισμός ετοιμάζει την τελική του εφόρμηση.

“Οχι... δεν πρόκειται για εικόνες του σκοτεινού ασσιαλδημοκρατικού παρελθόντος, αλλά ούτε και για την επόμενη μέρα της Νεοδημοκρατικής διακυβέρνησης. Πρόκειται για έργα και ημέρες της «για λίγο χρόνο και συγκεκριμένο έργο» κυβέρνησης Τζαννετάκη, που υποστηρίζεται με θέρμη από το Συνασπισμό της «Αριστεράς και της Προόδου».

Ούτε φυσικά είναι αποσπασματικά και αξεχώριστα μέτρα υπηρετούν μία συγκεκριμένη λογική και εφαρμόζονται σε μία συγκεκριμένη κατεύθυνση. Στην κατεύθυνση να δυναμώσει η άρχουσα τάξη και οι θεσμοί της, ώστε να προστομαστεί για το 1992 με διασπασμένο οργανωτικά, αδύναμο πολιτικά και αφοπλισμένο ιδεολογικά το μαζικό συνδικαλιστικό κίνημα.

Όταν τι συλλέγεται ρημάζουν, λόγω των οργανικών κενών.

„Οταν οι ταξικοί φραγμοί στη (αστική) μόρφωση δυναμώνουν και το απολυτήριο οδηγεί στην ανεργία.

— Οταν το ΥΠΕΠΘ, αντί να καλύψει ανάγκες, θρυσφετολογεί ασύστολα.

... Οταν νομιμοποιείται η απόλυση στα ιδιωτικά, δημιουργούνται αντιδραστικοί συμβιβασμοί του τριγώνου «ηγεσία της ΟΙΕΛΕ - ΥΠΕΠΘ - μεγαλοϊδιοκτήτες» και θεσμοθετείται ο ρόλος της Δημόσιας Παιδείας σαν σκουπιδοντενεκές όσων οι μεγαλοϊδιοκτήτες κρίνουν «άχρηστους».

Οταν, στα Υπηρεσιακά Συμβούλια, ο Συνασπισμός το μόνο που επιδιώκει εί-

«αι να αυξήσει τους αιρετούς αντιπροσώπους από 2 σε 3, για να κερδίσει κι αυτός μία καρέκλα στην κρατική μηχανή, ενώ «ξεχνάει» το ρόλο και τη δράση του κράτους και των μηχανισμών του.

„Οταν, τέλος, ΤΩΡΑ και με τόση σπουδή δρομολογείται η εφαρμογή των διατάξεων για ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ στη ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ· όταν δίπλα σ' αυτά η πελέόραση περνάει σε ιδιωτικά χέρια, το σύγχρονο φακέλλωμα αποκρύβεται πισω από το φιάσκο της Χαλυβουργικής, ενώ ετοιμάζονται νέες αυξήσεις και πολύ περισσότερο –στ' όνομα της **συναίνεσης**, δηλαδή της **ταξικής συνεργασίας**– επιδιώκεται να ταακιστούν όλα τα κατακτημένα δικαιώματα του κόσμου της εργασίας, της διανόησης, της νεολαίας, επειδή η άρχουσα τάξη θέλει να διαχειριστεί πιν κρίση με τους καλύτερους γι' αυτήν δρους...

TOTE, το μαζικό κίνημα δεν μπορεί να παρουσιάζεται αμήχανος, θεατής των πολιτικών εξελίξεων, των χειρισμών κορυφής, «συνένοχος» των κοινοβουλευτικών παζαριών.

OPENEI

- Να ανατρέψουμε το σημένο σκηνικό.
 - Να ενωθούμε με όλα τα ζωντανά τμήματα της εκπαίδευσης, για να μπει φραγμός στη συντηρητική επέλαση.

- ΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΡΑ

 - Να αποριθμεί άμεσα η διάταξη του γάμου για τους ιδιωτικούς.

- Ή αποστρέψει αφεντική του νόμος για τους μικρούς.
- Όχι στις απολύσεις, όχι στην Ιδιωτική Εκπαίδευση.

* Η παραπάνω προκήρυξη των «αντιτετραδίων», μοιράστηκε στη συγκέντρωση Αδιορίστων - ΟΛΜΕ έξω από το ΥΠΕΠΘ, την Τετάρτη 20/9.

Η προκήρυξη, όταν κάνει λόγο για απολύσεις στη Δημ. Εκπαίδευση, αναφέρεται στην «Εγκύλιο ενεργοποίησης του ν. 1304/82» (νόμος για τους Σχολικούς Συμβούλους) και του ν. 1824/88 (που αντικατέστησε το άρθρο 16 του 1566/85).

[Αξίζει να σημειωθεί ότι ο ν. 1824/88 αφορούσε τις οικονομικές ρυθμίσεις που έκανε αποδεκτές η τότε κυβέρνηση και η ΟΛΜΕ, για να σταματήσει η μεγάλη απεργία! Και μέσα σ' αυτόν «προστέθηκε», χωρίς η ΟΛΜΕ να πάρει χαμπάρι, η διάταξη που αναφέρουμε, που ενεργοποιεί τη δυνατότητα απολύσεως!!].

Βέβαια, δεν πιστεύουμε ότι η διάταξη αυτή θα εφαρμοστεί τώρα (όπως «διαβεβαίωσε» και ο Μπαλωμένος, θα αποσυρθεί). Άλλωστε, σε προεκλογική περίοδο βρισκόμαστε. . .

Το ζήτημα, όμως, παραμένει ακέραιο· πρόκειται για «ασκήσεις ετοιμότητας», για «πρόβες» περί της αυτοχής μας και της «επιδεικνύοντάς» μας, για όλες τις αλλαγές που ετοιμάζονται και αφορούν τις εργασιακές σχέσεις.

ΟΕΗΑΙ: "Μετόπτη Εκπαίδευτην και
Βοηθητικές θέσεις";

Ε. Κ. Δ. Σ.	ΤΟΧΡΑΤΙΑ
1952/53	1953/54
Δημ. Ε. Σ.	Δημ. Ε. Σ.
Αριθ. Πρωτ.	Αριθ. Πρωτ.
Ημερ.	Ημερ.

ΔΕ ΔΙ 77 I-G-59

Τας πληροφορίες δτε οι πινόγραφοι 5 κατ' 6 του νεοβιάζου Α' του δεδέρου 16 του ν. 1566/85 (ΦΕΚ 167 Α), δημιουργήθηκαν κατ' ανα-
αλλράγημαν με την παραχώρηση Διάρροης 5 την ν. 1824/85 (ΦΕΚ 296 Α) ασ-
κούμενη ακόλουθα:

"5. Εκπαίδευτης που κρίνονται ωτό της περιολογικής κατόψεως πε-
τάλληλοι την την προσφορά διδασκαλίας έστου, υπορεῖ διμερείς για καθεδρών,
με επιπλέοντες την την δικηγορική διεξαγωγής έστου, προσπέλαυστοι με από-
φοιτού του νόμαδη στο κεντρικό υποστρατικό συμβούλιο, το οποίο αποκ-
ούζει σύμφωνο με της δεπτάρεις της επιδιενής αναστράφουν";

Παρατητικά προσφορά αποδούσιο εξετάζεται διότι σε
φυμέλου, καλέτη, παρατητική προσφορά, μεταξύ της παρατητικής καθε-
ραγμένης προσφοράς. Άν ο εκπαίδευτης καθεδεί προλύτερος, με-
ταξύ του Τρούπαρχού Εθνικής Πεινδέσσος μετα φοροκευμάτων αποδύεται της
πανεπίδεσσης στην εκτέλεση την καθημόντινου του. Άν, το κεντρικό υποσ-
τρατικό συμβούλιο διευρύνεται ότι ο κρίνοντας δεν είναι κατέλληλος
της τη έργο του εκπαίδευτηκού, ή έχει παραπομπές λότους υπεβάσης, κρίνε-
ται διμερείς επιπλέοντες την την προσφορά διεκπελτηκής υπηρεσίας, υπορεῖ κα-
προφοράσσει τη μετάτοιχη του σε προσωνυμή δέσμη διεκπελτηκής προσωνυμή
την διευθύνονταν ή γραμμένην της εκπαίδευσης, εφόσον έχει υπερεπεκτεί-

καὶ δε συμπλήρωσε εἰκόνα πεντετοτή πολιγυρτίκη συντέξεων μητρεός.
Ἐτην περίπτωσι διτή συνιστάται προσωρινή θέση διοικητικού ποσφω-
κού με κοινή απόδουση των γηραιότερών Εβνυλής παιδείας καὶ θρησκευμά-
των καὶ οἰκονομικών, την οποῖα κατατελεῖται ο μεταποοθύμενος.

“Υστέρα από το πρωτεύνη κατέβηκε στην πλατεία της πόλης ο Αρχιεπίσκοπος της Κρήτης ο Μητροπολίτης Ιωάννης Λαζαρίδης, ο οποίος επέβαλε την απόφαση για την απομάκρυνση της παρατάξης της Επαρχίας Ηρακλείου από την πόλη της Κρήτης. Την απόφαση αυτήν έγραψε ο ίδιος ο Αρχιεπίσκοπος στην πλατεία της Κρήτης στην πόλη της Ηρακλείου, μεταφέροντας την απόφαση στην πλατεία της Ηρακλείου, όπου η παρατάξη της Επαρχίας Ηρακλείου ήταν στην πλατεία της Ηρακλείου.

Όι πάντες προστέμμενοι μετό τη λύση των αναφερόμενων εκδόσεων δια Ελληνούδον, μετό την κρίση τους που πραγματοποιήθηκε στην Βασιλεία το 1788 (αριθ. 17) και στην Αθήνα το 1800 (αριθ. 21) του Π.Α. 360/ΒΣ (ΦΕΚ, 120 Α) στο Νομάρχη, στην πλειστηριανή την εμπολεμευτικήν αυτών στο πρώτο θεωρητικό υπόριθμο που παρατίθεται.

ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Эдит. Балакина

1. Δ/νωη Προσ/κού
Β/θυαλες Εκπ/οτης
Τιμήμενος B (10)
 2. Δ/νωη Προσ/κού
Α/θυαλες Εκπ/οτης - τιμήμενος B (10)

© Trouvory

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

**ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΓΥΜΝΑΣΤΩΝ
με σχέση εργασίας Ιδ. Δικαίου**

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ Γ.Σ.

Οι εργαζόμενοι γυμναστές στη Γ.Σ. του Σωματείου μας στις 26.9.89 αυζητήσαμε την κατάσταση που δημιουργείται στην αρχή της σχολικής χρονιάς.

Ένα μήνα μετά την αρχή της σχολικής χρονιάς οι γυμναστές ακόμα δεν ξέρουν αν, πότε και πώς, θα δουλέψουν στα Δημοτικά Σχολεία. Το Υπ. Παιδείας από τη μία δεν βάζει σε λειτουργία το νόμο 1566/85 που κατοχύρωνε τη Φυσική στο Δημόσιο Σχολείο και διορίζει μέχρι 120 γυμναστές το χρόνο στη Μ.Ε. και από την άλλη η επετηρίδα έφτασε πάνω από το 6000 φέτος.

Η Γ.Γ.Α. με τα προγράμματα «μαζικού αθλητισμού» τα προηγούμενα χρόνια, πιστή στην κατεύθυνση της ιδιωτικοποίησης της παρεχόμενης εκπαίδευσης, εκχωρεί τα προγράμματα σε Ν.Π.Ι.Δ. όπως η Ο.Χ.Ε. και η Ε.Ι.Ο. (Ιστοπλοϊκή Ομοσπονδία). Δοκιμάζει τις νέες αντεργατικές εργασιακές σχέσεις με το ωρομίσθιο, το κόψιμο επιδομάτων. Καταργεί τους εργατικούς παρακρατώντας επιδόματα, δώρα χριστουγέννων - Πάσχα προηγούμενων χρόνων, καθιστερεί σε μόνιμη βάση τους μισθούς 1 - 1 1/2 μήνα και αφήνει ακόμα απλήρωτους τους γυμναστές, για δουλειά της προηγούμενης σχολικής χρονιάς.

Η Γ.Γ.Α. έκανε τις επιλογές της: άφθονα δισεκατομμύρια για την προετοιμασία της «χρυσής» ολυμπιάδας, για δώρα και φιέστες για να πείσουμε τους ξένους της Δ.Ο.Ε., έκτακτη ενίσχυση στις Π.Α.Ε. για να καλύψουν τις «χρυσές» μεταγραφές τους.

Όταν αδικαφορούν για τα προβλήματά μας, όταν οι επιλογές τους είναι πια ξεκάθαρες, τότε από τη μεριά μας δεν μπορούμε να περιμένουμε. Θα αντιμετωπίσουμε αυτή την πολιτική με το συντονισμό των αγώνων μας με τους άλλους φορείς της εκπαίδευσης.

ΑΠΑΙΤΟΥΜΕ:

- Να αρχίσει τώρα η διαδικασία, για οργανικές θέσεις γυμναστών στα Δημοτικά Σχολεία.
- Μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία αναπληρωτές και Συλλογική Σύμβαση Εργασίας με 75.000 δρ., με όλα τα επιδόματα που δικαιούμαστε.
- Τα προγράμματα μαζικού αθλητισμού να περάσουν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, αφού χρηματοδοτηθούν και διοριστούν γυμναστές.
- Να αρχίσουν τώρα τα προγράμματα, με βάση την επετηρίδα και διαφάνεια στις προσλήψεις.
- Να εξοπλιστούν τα σχολεία για το μάθημα της Φ.Α.
- Να πάρουμε ΤΩΡΑ όσα μας χρωστούν από μισθούς, επιδόματα, ένστημα.

Με αυτούς τους στόχους και με όπλο την ενότητα και το σωματείο μας αποφασίζουμε:

- * Κινητοποίηση στο Υπ. Παιδείας και την Γ.Γ.Α. την Πέμπτη 28 Σεπτεμβρίου στις 11.30 π.μ.
- * Σύσκεψη με τα άλλα σωματεία για τον συντονισμό των αγώνων μας.
- * Σύσκεψη με την ΟΛΜΕ, ΔΟΕ, σύλλ. Αδιορίστων, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τους συλλ. γονέων για τον συντονισμό των αγώνων με τους άλλους φορείς της εκπαίδευσης.

ΟΙ ΓΥΜΝΑΣΤΕΣ ΘΑ ΑΠΑΝΤΗΣΟΥΝ ΣΤΟΝ ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΜΟ ΚΑΙ ΘΑ ΝΙΚΗΣΟΥΝ

ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΑΤΗΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΕΤΗΡΙΔΩΝ

Αδιόριστοι συνάδελφοι,

Η σημερινή συγκέντρωση είναι συνέχεια μιας σειράς αγωνιστικών κινητοποιήσεων, που έχουν βασικό αίτημα να γίνουν φέτος συμπληρωματικοί διορισμοί καθηγητών όλων των ειδικοτήτων, για:

α) Να αποκατασταθεί η δικαιοσύνη και η ευρυθυμία από την καταστράπτηση των επετηρίδων, που έγινε από τις παράτυπες ενέργειες του Υπουργείου Παιδείας κατά τους φετεινούς διορισμούς.

β) Να γίνει αποτελεσματικότερη η λειτουργία της Μέσης Εκπαίδευσης. Αγωνιζόμαστε ακόμα να εξασφαλίσουμε κατά τρόπο μόνιμο και σταθερό την τήρηση των επετηρίδων στο μέλλον.

ΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΚΩΝ ΚΕΝΩΝ ΜΕ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥΣ

Συνάδελφοι,

Η καταστράπτηση των επετηρίδων είναι πραγματικό γεγονός, γιατί:

α) Το Υ.Π. έκανε ανεπαρκέστατη ενημέρωση για την αλλαγή στον τρόπο των διορισμών, που πρωτοεφαρμόστηκε φέτος, αύμφωνα με πρόβληψη που ορίζει το Π.Δ. που δημοσιεύτηκε στο Φ.Ε.Κ. 30.3.89. Έτσι χιλιάδες συνάδελφοι αδιόριστοι έπεσαν θύματα μιας άγνοιας, για την οποία βασικά δεν ήταν υπεύθυνοι οι ίδιοι αλλά το Υ.Π.

β) Το Υ.Π. όρισε ως χρόνο υποβολής της πρόσθετης αίτησης για διορισμό, (που πρώτη φορά καθίέρωσε το Π.Δ.) τον ακατάλληλο και περιορισμένο χρόνο ενός δεκαημέρου στο τέλος Ιουλίου.

γ) Το Υ.Π. καθόρισε προφορική παράταση υποβολής αιτήσεων για διορισμό 1-23 Αυγούστου. Στο χρόνο της παράτασης δέχτηκε αιτήσεις επιλεκτικά μόνο στις κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου και όχι και στις κατά τόπους Νομαρχίες. Έτσι, πολλοί αδιόριστοι και στην περίπτωση αυτή έπεσαν θύματα άδικης - άνισης μεταχείρισης από την πλευρά του Υ.Π.

δ) Πέρασε ρύθμιση συμφωνίας με την οποία οι απολυόμενοι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί διορίζονται στη δημόσια εκπαίδευση με παράκαμψη της επετηρίδας.

ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Για την αντιμετώπιση του τεράστιου αυτού προβλήματος συγκροτήθηκε η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΔΙΟΡΙΣΤΩΝ

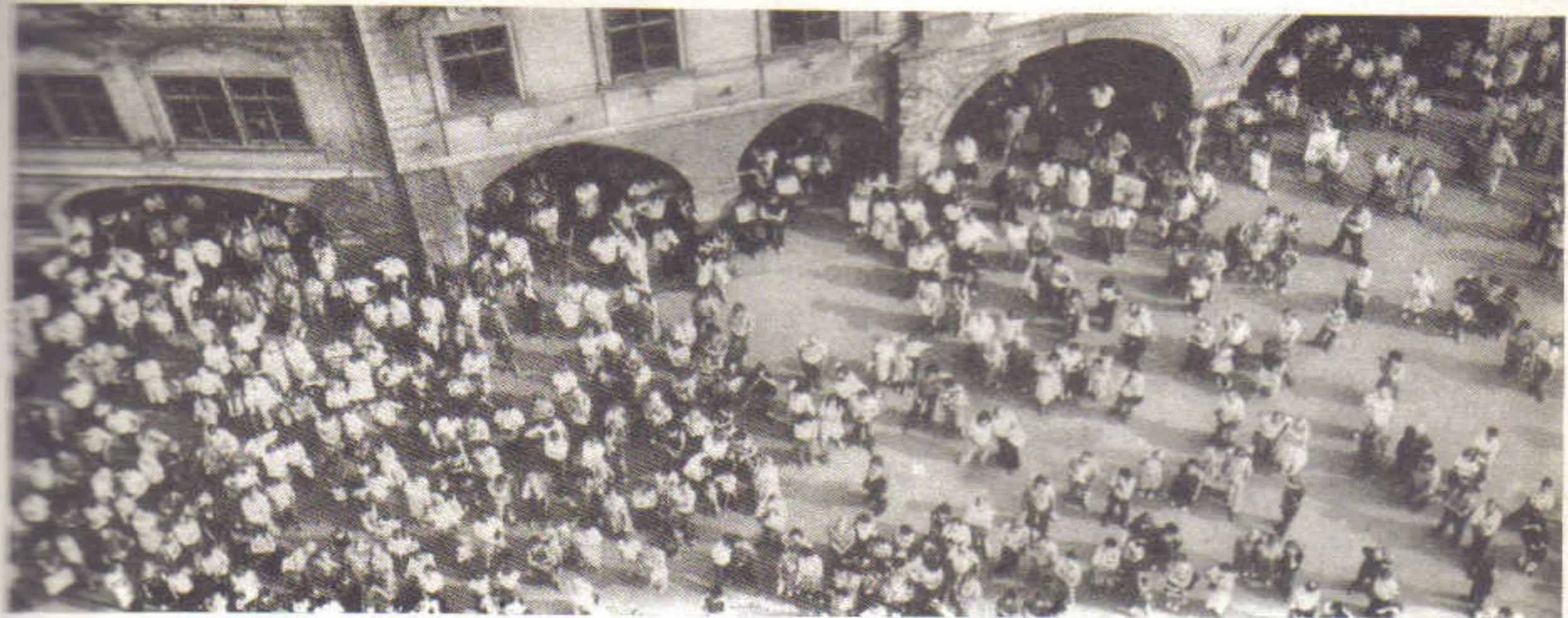
Η επιτροπή αδιορίστων αγωνίστηκε αρχικά να προβάλλει το πρόβλημα στο χώρο των αδιορίστων, σε ολόκληρο τον εκπαιδευτικό κόσμο και ευρύτερα στην κοινή γνώμη. Καταγγελίες και κείμενα της δημοσιεύτηκαν στον ημερήσιο τύπο. Με πρωτοβουλία της οργανώθηκαν 2 μαχητικές συγκεντρώσεις αδικημένων αδιορίστων έξω από το Υ.Π. Και πραγματοποιήθηκαν δύο παραστάσεις στον Υπουργό Παιδείας.

Η επιτροπή αδιορίστων από τις 15/9, και μετά από επαφές και συζητήσεις με την ΟΛΜΕ, καθόρισε ένα πλαίσιο συνεργασίας και κοινής δράσης για την αντιμετώπιση του ζητήματος.

Η επιτροπή αδιορίστων εκτιμά, ότι η συνεργασία με την ΟΛΜΕ ενισχύει τον αγώνα μας και τον μαζικοποιεί. Στα πλαίσια της κοινής αγωνιστικής δράσης ΟΛΜΕ και επιτροπής αδιορίστων, πραγματοποιήθηκε ήδη μια παράταση στον Υπουργό Παιδείας και οργανώθηκε η σημερινή συγκέντρωση.

* ΚΑΛΟΥΜΕ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΑΔΙΟΡΙΣΤΟΥΣ ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΣΟΥΝ ΝΑ ΠΛΑΙΣΙΩΣΟΥΝ ΚΑΙ ΝΑ ΔΙΕΥΡΥΝΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΔΙΟΡΙΣΤΩΝ

* ΘΑ ΑΓΩΝΙΣΤΟΥΜΕ ΜΕΧΡΙ ΝΑ ΔΙΚΑΙΩΘΟΥΜΕ

ΚΑΤΩ ΤΑ ΧΕΡΙΑ

Συνάδελφοι, συναδέλφισσες Αναπληρωτές - αδιόριστοι

Με μεγάλη βιασύνη και πλαστή πλειοψηφία η «μεταβατική» και «χωρίς συναδελφικές αρμοδιότητες» κυβέρνηση Τζ. Τζαννετάκη πέρασε από τη Βουλή - και σε άσχετο νόμο- άρθρο που αφορά στις απολύσεις των ιδιωτικών εκπαιδευτικών και το οποίο προβλέπει:

«Ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί όλων των κλάδων και ειδικοτήτων, οι οποίοι υπηρετούσαν κατά τη δημοσίευση της αριθμ. Δ5/3285/5.6.1989 απόφασης των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εργασίας (ΦΕΚ Αθ/Β9 τευχ. Β*) και απολύθηκαν από κάθε είδους ιδιωτικά σχολεία έκτοτε και μέχρι τη λήξη του σχολικού έτους 1989 - 1990, προσλαμβάνονται στη δημόσια εκπαίδευση με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και με το βαθμό και το μισθολογικό κλιμάκιο που κατέχουν. Η προσλήψη γίνεται μετά από αίτησή τους σε οργανικές θέσεις που αντιστώνται προς τούτο, χωρίς να απαιτείται να συντρέχει οποιαδήποτε άλλη από τις προϋποθέσεις της παρ. 1 του άρθρου 62 του Ν. 1566/35. Η παρ. 2 του άρθρου 62 του Ν. 1566/85 εφαρμόζεται και για τους εκπαιδευτικούς της παρούσας παραγράφου».

Αυτό σημαίνει

1) Με τις προσλήψεις αορίστου χρόνου νομιμοποιείται η παραβίαση της επετηρίδας.

2) Νομιμοποιούνται οι ιδιοκτήτες να απολύουν.

3) Δίνεται η δυνατότητα στους μεγαλοιδιοκτήτες και μαυραγορίτες της γηώσης να ελέγχουν απόλυτα και ασφυκτικά τους εργαζόμενους στα ιδιωτικά σχολεία.

4) Τους δίνει έμεσα τη δυνατότητα για «διορίζουν» στο Δημόσιο όσους θεωρούν «συνδικαλιστικά επικίνδυνους», «επαγγελματικά άχρηστους» και όσους ... ρουσφετολογώντας ζητήσουν να απολυθούν τώρα, πληρώνοντας ίωνς και την αποζημίωση απ' την ταέπη τους, ώστε να μπουν στο δημόσιο παρακάμπτοντας την επετηρίδα.

5) Θεσμοθετεί καθαρά τις 2 ταχύτητες στην εκπαίδευση, αφού η Δημόσια γίνεται ο αποδέκτης των για κάθε λόγο «απόβλητων» της ιδιωτικής που έχει πια τον πρώτο λόγο.

6) Επιχειρεί έναν αντιδραστικό συμβιβασμό, που ευνοεί την ατομική ένοτη της συλλογικής δράσης για τους ιδιωτικούς και ουσιαστικά η συμφωνία «ΥΠΕΠΘ - ηγεσία της ΟΙΕΛΕ - μεγαλοιδιοκτήτες» αποβαίνει σε βάρος των αδιόριστων.

Ολ' αυτά συμβαίνουν:

- Την ίδια ώρα που λειτουργεί ο εκμεταλλευτικός «θεσμός» του αναπληρωτή, ώστε το κράτος να γλιτώνει μηνιάτικα, να μας κρατά σε μόνιμη υδρολογική και οικονομική ανασφάλεια, να μας διασπά σε άνεργους - αναπληρωτές - διορισμένους και τέλος να χρησιμοποιεί ψηφοθηρικά το «θεσμό» αυτό μέσα από πλήθος καταστρατηγήσεων κάθε Σεπτέμβρη.

- Την ίδια ώρα που υπάρχουν χιλιάδες κενά και τάξεις με 35 παιδιά υ-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ

πολειτουργούν.

- Την ίδια ώρα που μονοθέσια κλείνουν γιατί δεν υπάρχουν πιστώσεις και άλλα λειτουργούν με 30 και 32 παιδιά έχοντας ένα μόνο δάσκαλο, πράγμα παράνομο και βάρβαρα αντιπαδαγωγικό.

Παρά το γεγονός της συνολικής αντίρρησης με ρυθμίσεις που στο παρελθόν έγιναν -όπως ο υποδογισμός του βαθμού πτυχίου στην επετηρίδα που κατήργησε την ενιαία αριθμηση, η οποία δίνει και έννοια στη λέξη επετηρίδα- εν τούτοις ζητάμε να διατηρηθεί στοιχειωδώς το σημερινό καθεστώς και να μη μπει ούτε ένα στο δημόσιο παρακάμπτοντας τη σειρά του. (Ο κ. Κοντογιάννοπουλος δήλωσε ότι πρόκειται μόνο για 25 ήδη απολυμένους. Μέχρι τον Αύγουστο του '90 όμως, πόσοι ακόμα θ' απολύθουν; Και μετά τι θα ισχύσει; Θα μας υποσχεθεί ένα νόμο δικαιότερο για να κάνουμε τώρα τα στραβά μάτια; Ή μήπως θα ισχύσει το «ουδέν μονιμότερον του προσωρινού».)

Αρνούμαστε πην προσπάθεια που γίνεται από τη μεριά του Υπουργείου να πολυδιασπαστούν οι άνεργοι συνάδελφοι και να δημιουργηθούν αντιδραστικές αντιεκπαιδευτικές ρυθμίσεις. Ξέρουμε πολύ καλά, ότι δε θα κάνουν μία συνολική ρύθμιση που θα καταστρατηγεί τα κεκτημένα μας. Δεν πρόκειται, σ' αυτήν τη φάση, να καταργήσουν ανοιχτά την επετηρίδα, γιατί αυτό θα προκαλέσει τέτοια αντίδραση που θα στραφεί εναντίον τους. Επιδιώκουν όμως (με ακόρπια άρθρα, Π.Δ. και Υ.Α.) να κάνουν νόμιμα διαβλητή την επετηρίδα, σαλαμοποιώντας σε κατηγορίες τους εκπαιδευτικούς και ανοίγοντας «παραθυράκια» που θίγουν τα εργασιακά μας δικαιώματα, όπως είναι ο παραπάνω νόμος, τα εισαγωγικά σεμινάρια πριν το διορισμό (στα οποία αν δεν περάσουμε τις εξετάσεις δε μας λένε τι θα γίνει με το διορισμό) κ.ά.

Να αντισταθούμε στο αντιδραστικό πλαίσιο που έρχεται να υποβαθμίσει την ήδη υποβαθμισμένη Δ.Ε. και να ενισχύσει την ιδιωτική κολλεγιακού τύπου.

Η υπόθεση μας αφορά όλους. Ας σκεφτούμε ότι είμαστε όλοι αδιόριστοι. Να ενώσουμε το άμεσα θιγόμενο τμήμα της εκπαίδευσης, ενάντια στη συναίνεση και την αναμονή που μας ζητούν, με το πρόσχημα της μεταβατικής πολιτικής περιόδου.

Μονάχα δημιουργώντας ένα μαζικό κίνημα εκπαιδευτικών μπορούμε να απαντήσουμε διεκδικώντας δυναμικά τ' αναφαίρετα δικαιώματά μας.

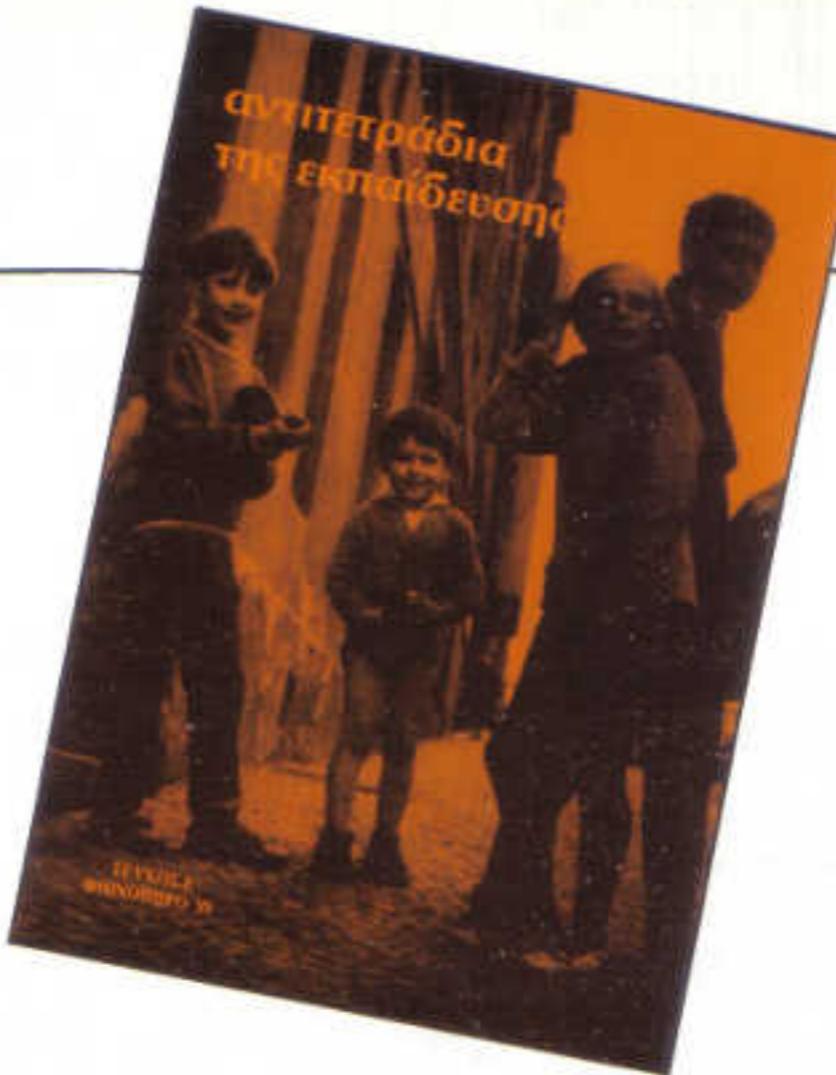
Σας καλούμε να ενισχύσετε και να διευρύνετε την προσπάθεια που μόλις ξεκινήσαμε. Επιβάλλεται να παρέμβουμε και να αποτρέψουμε την αρνητική αυτή κατάσταση πριν να είναι αργά.

- * ΑΡΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥΣ
- * ΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΡΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ
- * ΚΑΜΜΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑΣ

Πρωτοβουλία Αδιόριστων Δασκάλων
Τηλ.: 5235221, 6461758, 6410227

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΗΝ Ε.Ο.Κ.

ΧΩΡΑ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΧ. ΕΤΟΥΣ	Χρονική ¹ γραμμή ² παρατηρήσεων	ΔΙΑΚΟΠΕΣ			ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			Αριθ. εβδομάδας	Χριστουγ. Πάσχα	Καλοκαίρι	
ΕΛΛΑΣ	180 μερ.	9	30-35 × 45'	2 θδομ.	2 μήνες	Η διάρκεια έτους ορίζεται με minimum ωρά ν διδασκαλίας (από 15-16 και 16-18 χρονών)
ΒΕΛΓΙΟ	360 ώρες	12	32×50'ή (34-36) × 50'	Ανά 6 θδομάδες 1 ή 2 θδομάδες διακοπές		
ΔΑΝΙΑ	200 μέρες	9	(15-34) × 45'	Οι διακοπές ορίζονται κάθε χρόνο από τον υπουργό		
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	175 226 μέρες	10	(29-33) ανά- λογα τον τομέα	75 αργίες + 12 + 52 Κυριακές		Οι διαφορές οφείλονται στα διαφορετικά κρατίδια
ΙΣΠΑΝΙΑ	160 μέρες	8	25			
ΓΑΛΛΙΑ	από 316 πρωτοβάθμια 175 (λύκειο)	10	24 (τεχν. & επαγ. εκπαιδ.: 31-36)	2 θδομ. Αρχές Νοέμβρη 1 θδομάδα	2 θδομ. 10 μέρες	10 μέρες Φλεβάρη 2/5 μήνες
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	180 μέρες	;	28×40'	10 μέρες αναφέρονται σε 5μερη	10 μέρες 6 δομάδα	οι διαφορές αναφέρονται σε 5μερη 6 μέρη
ΙΤΑΛΙΑ	200	8	30-40 ώρες	2 θδομ. 2 θδομ.	10 μέρες 10 μέρες	2/5 μήνες Οι δομάδες είναι 6 μέρες όλες
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥ ΡΓΟ	36 θδομ. 180 μέρες	9	30	2 θδομ. Στο μέσο κάθε τρίμηνου 1 θδομάδα διάκοπες	2 θδομ. 30	1/5 μήνας Οι διαφορές αναφέρονται σε 5μερη ή 6μερη 6 δομάδα
ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	200 ή 240 μέρες		(24×32) ×50'		60 ή 70 μέρες	
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ	175 μέρες	8	30	2 θδομ. 5 μέρες τη Σαρακοστή	2 θδομ. 3 μήνες	
HN. ΒΑΖΙΒΕΙΟ	Αγγλία Ουαλία Β. Ιρλανδία Σκωτία	200 μέρες (πιθανόν οι 20 έκτακ. αργίες τουλάχιστον 7 200 μέρες		Κατά διαστήματα διακοπές των 2-3 θδομάδ. 2 θδομ. 1 θδομάδα στα μέσα φθινοπώρου	6 θδομάδες 3 θδομάδες 6 θδομάδες	

antitekradia tis ekpaideusis Αριστερό Περιοδικό για την Εκπαίδευση

Διευθύνεται από Επιφορτή

Γραφεία: Μάρη 30, 104-33, Αθήνα, τηλ. 5235221

Υπεύθυνος Σύνταξης: Γιώργος Σόφης, τηλ. 9705865

Τεύχος 8, Οκτώβριος 1989, τιμή 300 δρχ.

Συνδρομή για τέσσερα τεύχη 1500 δρχ.

Συνδρομή εξωτερικού 2000 δρχ.

Κεντρική διάθεση: Αγγελική Φατούρου

Δυρραχίου 55, 104-43, Αθήνα, τηλ. 5125714 - 9323251

Αριθμός Λογαριασμού Εμπορικής Τράπεζας: 25 550 862

Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν:

Αρτέμης Αθανασάκης - Σχολικός Σύμβουλος Φυσικών Πειραιά
Χρυσάνθη Αθανασίου - Φιλόλογος

Κώστας Αρδανίτης - Δημοσιογράφος

Βασιλης Αλεξίου - Φιλόλογος, Δικηγόρος

Μαλάμω Βαρελά - Τεχνολόγος Ηλεκτρολόγος

Αγγελίνα Γιαννετοπούλου - Δασκάλα

Ασπασία Δεμερούκη - Φιλόλογος

Γιώργος Καββαδίας - Φιλόλογος

Χρήστος Κάτσικας - Φιλόλογος

Ελεονώρα Κυριακού - Δασκάλα

Γιάννης Μακριδης - Μαθηματικός

Τάνια Μαλαμίδου - Φιλόλογος, Ψυχολόγος (DEA Νεοελληνικών Σπουδών,
DEA Κοινωνικής Ανθρωπολογίας)

Άννα Μοσχονά-Καλαμάρα - Γλύπτρια, Εκπαιδευτικός Τέχνης

Έφη Οικονοπούλου - Κοινωνική Λειτουργός

Παναγιώτης Παπαπαναγιώτου - Φυσικός

Κώστας Παππάς - Φιλόλογος

Γιάννης Πανούσης - Καθηγητής Νομικής Θράκης

Βαγγέλης Πασσάς - Δάσκαλος

Πέτρος Πετρίδης - Πολιτικός Μηχανικός

Γιώργος Σόφης - Φυσικός

Μαίην Σόρογκα - Φιλόλογος

Στέλιος Σταυρινάδης - Μαθηματικός

Θανάσης Τσιριγώτης - Φιλόλογος, πρόεδρος Δ.Σ.Γ' ΕΛΜΕ Δυτ. Αττικής

Χρήστος Τσουκαλάς - Φιλόλογος

Αγγελική Φατούρου - Φυσικός

Μαρία Φραγκιά - Βιολόγος

Ζωή Χατζή - Γλύπτρια, Πρόεδρος Ένωσης Καθηγητών Καλλιτεχνικών

Μαθημάτων

Μηνάς Χατζηδημητρίου - Μαθηματικός

Αγγελική Χρυσοβιτόσανου - Ζωγράφος, Εκπαιδευτικός Τέχνης

